13
Μάρτιος 2011 • 3€

αλάνα

...στις Αμερικές των κινημάτων

ΓΕΩΓΡΑΦΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΝ
• Η αυτονομία απέναντι στους κύκλους του κεφαλαίου
ΑΦΙΕΡΩΜΑ: Οι ζαπατίστας 17 χρόνια μετά
ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΤΟΠΙΑ
• Βενεζουέλα: βουλευτικές εκλογές
• Μεξικό: η στρατιωτικοποίηση της πολιτικής
ΕΝΑΣ ΚΟΣΜΟΣ ΑΝΑΠΟΔΑ
• Η ανώτατη εκπαίδευση στις χώρες της Λατινικής Αμερικής
• Διακόσια χρόνια αμερικάνικα έθνη
Ουστ!!!: Chiquita μια όχι και τόσο αθώα μπανάνα
ΟΣΑ ΔΕΝ ΠΑΙΡΝΕΙ Ο ΑΝΕΜΟΣ
• Περι-διαβάζοντας

1. Είμαστε μετανάστες και μετανάστριες...

...με τη φωνή των από εκεί

2. Ανοικτή επιστολή στον Βάργκας Λιόσα

Γεωγραφίες των αντιστάσεων

4. Η αυτονομία απέναντι στους κύκλους του κεφαλαίου
6. Τα μέτωπα των από κάτω
8. Το συνέδριο των λαών: η Κολομβία από κάτω και αριστερά
10. Οι ζαπατίστας 17 χρόνια μετά
18. Βραζιλία: Brigadas Populares
20. Μια καλειδοσκοπική ματιά στο σημερινό Μεξικό

η αυλή των θαυμάτων

22. Το Παγκάκι

Πολιτικά τοπία

24. Βενεζουέλα: βουλευτικές εκλογές
26. Αϊτή: σεισμός, χολέρα και κατοχή από ξένες δυνάμεις
28. ΒΟΡΕ: μισθοφόροι στην Αϊτή
29. Βραζιλία: μια αποτίμηση των προεδρικών εκλογών
31. Μεξικό: η στρατιωτικοποίηση της πολιτικής
34. Παραγουάη: στρατιωτικοποίηση, καταπίεση και πολιτική αβεβαιότητα
36. Το βολιβιανό «βενζινάσο»

Ένας κόσμος ανάποδα

37. Μάρας: οι συμμορίες του Ελ Σαλβαδόρ
40. Η ανώτατη εκπαίδευση στις χώρες της Λατινικής Αμερικής
45. Διακόσια χρόνια αμερικάνικα έθνη
48. Ουστ!!! Chiquita, μια όχι και τόσο αθώα μπανάνα

Όσα δεν παίρνει ο άνεμος

51. Γκράφιτι
53. Το τριανταφυλλί δελφίνι
54. Περι-διαβάζοντας
55. Carlos Lenkersdorf

Είμαστε μετανάστες και μετανάστριες

από όλη την Ελλάδα. Ήρθαμε εδώ διωγμένοι από τη φτώχια, την ανεργία, τους πολέμους, τις δικτατορίες. Οι πολυεθνικές της Δύσης και οι πολιτικοί υπηρέτες τους στις πατρίδες μας, δεν μας άφησαν άλλη επιλογή από το να ρισκάρουμε τις ζωές μας δέκα φορές για να έρθουμε μέχρι την πόρτα της Ευρώπης. Η Δύση που καταληστεύει τον τόπο μας, με το απείρως καλύτερο βιοτικό επίπεδο από εκεί, είναι για μας η μοναδική ελπίδα να ζήσουμε σαν άνθρωποι. Ήρθαμε (με κανονική ή όχι είσοδο) στην Ελλάδα και δουλεύουμε για να ζήσουμε εμείς και τα παιδιά μας. Βρισκόμαστε στην αναξιοπρέπεια και στο σκοτάδι της παρανομίας για να ωφελούνται οι εργοδότες και οι υπηρεσίες του κράτους από την άγρια εκμετάλλευση της εργασίας μας. Ζούμε από τον ιδρώτα μας και με το όνειρο κάποια στιγή να αποκτήσουμε ίσα δικαιώματα με τους έλληνες συναδέλφους.

Τον τελευταίο καιρό τα πράγματα έχουν γίνει πολύ δύσκολα για εμάς. Όσο κόβονται οι μισθοί και οι συντάξεις, όσο ακριβαίνουν τα πάντα, τόσο ο μετανάστης παρουσιάζεται ως φταίχτης, ως ο υπαίτιος για την εξαθλίωση και την άγρια εκμετάλλευση των ελλήνων εργαζομένων και μικροεπιχειρηματιών. Η προπαγάνδα φασιστικών και ρατσιστικών κομμάτων και οργανώσεων έχει πλέον γίνει η επίσημη γλώσσα του κράτους για το μεταναστευτικό. Η φρασεολογία τους αναπαράγεται πλέον αυτούσια από τα ΜΜΕ όταν μιλάνε για εμάς. Οι «προτάσεις» τους πλέον εξαγγέλλονται ως κυβερνητικές πολιτικές. Τείχος στον Έβρο, πλωτά στρατόπεδα και ευρωστρατός στο Αιγαίο, πογκρόμ και τάγματα εφόδου στις πόλεις, μαζικές απελάσεις. Πάνε να πείσουν τους έλληνες εργαζόμενους, πως συνιστούμε ξαφνικά απειλή για αυτούς, πως εμείς φταίμε για την πρωτοφανή επίθεση που δέχονται από τις ίδιες τους τις κυβερνήσεις. [...]

Δεν έχουμε άλλο τρόπο για να ακουστεί η φωνή μας, για να μάθετε το δίκιο μας. Τριακόσιοι από εμάς ξεκινάμε Πανελλαδική Απεργία Πείνας σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, στις 25 του Γενάρη. Βάζουμε την ζωή μας σε κίνδυνο, γιατί έτσι κι αλλιώς δεν είναι ζωή αυτή για ένα αξιοπρεπή άνθρωπο. Προτιμούμε να πεθάνουμε εδώ, παρά τα παιδιά μας να ζήσουν αυτά που περάσαμε εμείς.

Ιανουάριος 2011

Η Συνέλευση των μεταναστών απεργών πείνας

αλάνα

...στις Αμερικές των κινημάτων

Τριμηνιαία έκδοση

Τηλέφωνα επικοινωνίας: 210 9589 022 και 210 7522 248

e.alana@gmail.com, http://periodikoalana.blogspot.com/

Κεντρική διάθεση: Συνεταιρισμός Ο Σπόρος (Σπ. Τρικούπη 21)

Σε αυτή την «αλάνα» συναντήθηκαν οι: Μιχάλης Αντσάκης, Κωνσταντίνα Γαβαλά, Στέλιος Γαβριηλίδης, Τσέμι Εσπινόσα, Κρίτων Ηλιόπουλος, Νίκος Κοκκάλας, Εύη Κώτσου, Ευγενία Μιχαλοπούλου, Λευτέρης Μπέκος, Ματούλα Παπαδημητρίου, Κώστας Παπαθωμόπουλος, Κρίστυ Πετροπούλου, Νίκος Πρατσίνης, Λούσια Σκρομόφ, Δήμητρα Σούλιου, Σταύρος Σταυρίδης, Αγγελική Στουπάκη, Τασούλα Χεπάκη.

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ

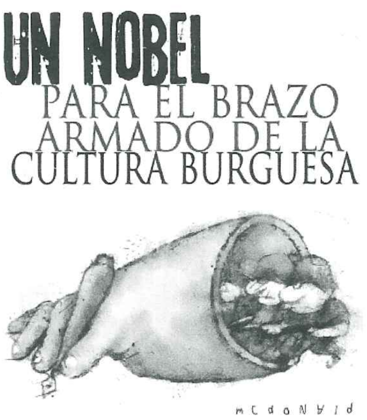
ΑΘΗΝΑ: Abanico (Κολοκοτρώνη 12), **Αμόνι** (Δεινοχάρους 1 και Ανταίου 2, πλατεία Μερκούρη, Πετράλωνα), **Απρόβλεπτο** (Ρ. Φεραίου 25, Ηλιούπολη), **Αυτόνομο Στέκι** (Ζ. Πηγής & Ισαύρων), **Βαβέλ** (Λόντου 1 & Ζ. Πηγής), **Ελεύθερος Τύπος** (Βαλτετσίου 53), **El Mundo** (Λεωφ. Συγγρού 9), **Εναλλακτικό Βιβλιοπωλείο** (Θεμιστοκλέους 37), **Ενδελέχεια** (Κιάφας 3), **Ευριπίδης στη στοά** (Α. Παπανδρέου 11, Χαλάνδρι), **ΚΨΜ** (Ζ. Πηγής 54), **Λέσχη Ανατολικός Άνεμος** (Δερβενίων 50 και Μπενάκη), **Μιγκέλ ντε Θερβάντες** (Καποδιστρίου 2), **Ναυτίλος** (Χαρ. Τρικούπη 28), **Πολιτεία** (Ασκληπιού 22), **Στέκι Μεταναστών** (Τσαμαδού 13), **Συνεταιρισμός Ο Σπόρος** (Σπ. Τρικούπη 21), **Χάρτης** (Γράμμου 40, Βριλήσσια) και στα **περίπτερα** της πλατείας **Εξαρχείων** και **Κάνιγγος**.

ΑΓΡΙΝΙΟ: «Ξενόγλωσσο Βιβλιοπωλείο» (Καζαντζή 12), καφέ «Αλβεδόν» (Πλ. Παναγοπούλου), Δίσκοι «Πολύτιμος» (Πλατεία Σουλίου), **ΒΕΡΟΙΑ:** Βιβλιοπωλείο «ΣΥΝ-είδηση» & Κρίστη Πετροπούλου 23310-25875, **ΒΟΛΟΣ:** Σπύρος Φούκης 24210 37740, **ΔΡΑΜΑ:** Άγγελος Νουσδίλης 25210-21795, **ΖΑΚΥΝΘΟΣ:** Βιβλιοπωλείο «Θεωρία», (Τερτσέτη 32), **ΗΡΑΚΛΕΙΟ:** «Πολιτιστικός Σύλλογος Ηρακλείου» (Αναλήψεως 19, 2810-341060), Αριστείδης Παπαδάκης 2810-242451, **ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:** καφέ «Ανδρομέδα» (Αποστόλου Παύλου 3), «Κοινωνικό Κέντρο-Στέκι Μεταναστών» (Ερμού 23), Κέντρο Βιβλίου (Λασάνη 3), Λέσχη «Αντίπερα Όχθη» (Ιουστινιανού 11 & Βενιζέλου), Νίκος Νούλας 6974479243, **ΚΑΛΑΜΑΤΑ:** Φώτης Ξεπαπαδέας 6945568697, **ΚΟΖΑΝΗ:** Συνεταιριστικό Βιβλιοπωλείο (Ρήγα Φεραίου 10), **ΛΑΡΙΣΑ:** Νέστορας Αντωνίου 6973 207441, **ΝΑΟΥΣΑ:** «Βιβλιοπωλείο της Ρένας» 6972876606, **ΠΑΤΡΑ:** Στέκι Avanti (Ερεσσού 10 & Ηφαίστου), **ΠΡΕΒΕΖΑ:** Διονύσης Παπανίκος 6936684864, **ΣΠΑΡΤΗ:** «Ιδιομορφή» (Ορέστη 7, 27310-82203), **ΤΡΙΠΟΛΗ:** Κατερίνα Ρέβελα 6972155463, **ΧΑΝΙΑ:** «Στέκι Μεταναστών» (Χατζημιχάλη Νταλιάνη 5), Βιβλιοπωλεία: «Πολύεδρο» (Μπονιάλη 26), «Σχήμα» (Δημοκρατίας 38)

Συνδρομή: 16 ευρώ για 4 τεύχη

Αρ. Λογαριασμού: Αγροτική Τράπεζα, 003 01 011287 45

Ανοιχτή επιστολή του Ούγκο Μπλάνκο στον Μάριο Βάργκας Λιόσα

του **Ούγκο Μπλάνκο**[1]

Περιοδικό *Lucha Indígena*, 27/11/2010

Πολλά γράφτηκαν με αφορμή την απονομή του βραβείου Νόμπελ στον Μάριο Βάργκας Λιόσα. Γιατί ο «αριστερός» στα νιάτα του Λιόσα δεν είναι μόνο ένας από τους μεγαλύτερους λατινοαμερικανούς λογοτέχνες (αν και έχει αποποιηθεί την ιθαγένειά του μετά την ήττα του από τον Φουχιμόρι στις προεδρικές εκλογές του Περού το 1990)· είναι και «αποφασισμένος προπαγανδιστής της νεοφιλελεύθερης πίστης, ένας επαγγελματίας του νεοφιλελευθερισμού», όπως γράφει και ο Ραμονέ[2]. Ήρωές του στην πραγματική ζωή, η Θάτσερ, ο Ρέιγκαν, ο Αθνάρ, ο Σαρκοζί, ο Μπερλουσκόνι, ο Μπους (ιδίως για τον πόλεμο στο Ιράκ), και αντιήρωες οι «φτωχοί», «αναλφάβητοι» και «αχάριστοι» (αφού δεν τον ψήφισαν) πρώην συμπατριώτες του. Προφανώς, όπως σχολίασε και ο ίδιος, έλαβε το βραβείο τόσο για τα συγγραφικά του χαρίσματα όσο και για τις ιδέες του. Άλλωστε, όπως πάλι έχει πει ο ίδιος, «υπάρχουν πολλοί άνθρωποι ανάξιοι θαυμασμού, οι οποίοι, παρ' όλα αυτά, είναι εξαίρετοι συγγραφείς».

Κύριε Μάριο Βάργκας Λιόσα,

Το βραβείο Νόμπελ που σας απονεμήθηκε αποτελεί άλλο ένα χτύπημα του νεοφιλελευθερισμού στους ιθαγενείς λαούς, μιας και δύσκολα μπορεί να βρει κανείς μεγαλύτερο εχθρό τους από εσάς.

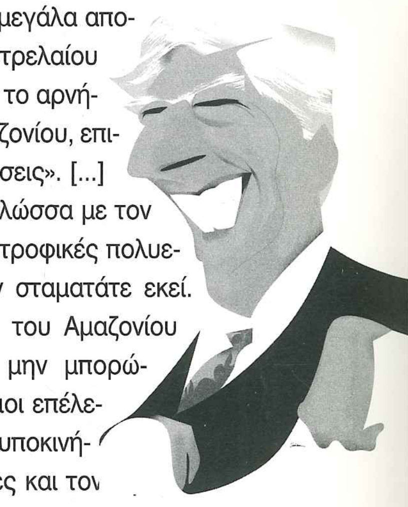
Οι επιθέσεις του παγκόσμιου συστήματος των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών ενάντια σε όλους αυτούς τους λαούς είναι καθημερινές, και συνίστανται στη λεηλασία της φύσης στις περιοχές όπου ζουν, κάτι που συνεπάγεται τον θάνατό τους. [...] Εσείς, περισσότερες από μία φορές, υπερασπιστήκατε τις εταιρείες ενάντια στους ιθαγενείς λαούς. Ας δούμε μόνο δύο παραδείγματα:

Περιβάλλον

Η κυβέρνηση του Άλαν Γκαρσία επέλεξε την 5η Ιουνίου 2009, Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, για να σφαγιάσει περισσότερους από 200 ιθαγενείς (και όχι 10, δηλαδή την επίσημη εκδοχή που και εσείς επαναλαμβάνετε), οι οποίοι υπερασπίζονταν τη ζούγκλα του Αμαζονίου, τον πνεύμονα του πλανήτη. Αυτή η σφαγή, οι φυλακίσεις και οι δικαστικές διώξεις πολλών θυμάτων της επίθεσης προκάλεσαν πολυπληθείς διαμαρτυρίες στην πρωτεύουσα και σε άλλες πόλεις του Περού. Φωνές διαμαρτυρίας υψώθηκαν και σε πολλά μέρη του κόσμου (φυσικά, η δική σας δεν ήταν μία από αυτές). Τα αδέρφια του Αμαζονίου δεν παραδόθηκαν.

Η κυβέρνηση υποχρεώθηκε να υποχωρήσει και ανακλήθηκαν δύο από τα πιο απάνθρωπα προεδρικά διατάγματα (τα οποία ήταν και παράνομα, δεδομένου ότι αντίκεινται στο δικαίωμα των ιθαγενών λαών στη διαβούλευση για οποιοδήποτε ζήτημα σχετίζεται με τα εδάφη τους, σύμφωνα με τη Σύμβαση 169 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, που αποτελεί νόμο του Περού).

Ποια ήταν η δική σας στάση; Αντίθετα με την πλειοψηφία του περουβιάνικου λαού, εκφράσατε τη δυσαρέσκειά σας για την ανάκληση και αναφερθήκατε σε «πύρρεια νίκη», δηλώνοντας ότι οι μελλοντικές κυβερνήσεις δεν θα τολμήσουν «να ξαναβάλουν χέρι στην Αμαζονία προκειμένου να ενθαρρύνουν τις ιδιωτικές επενδύσεις και την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής» και ότι «τα δαιμονοποιημένα διατάγματα ήταν επί της ουσίας σε σωστό προσανατολισμό. Βασίζονταν σε μια επιτακτική ανάγκη: να προσελκύσουν ιδιωτικές επενδύσεις και υψηλή τεχνολογία σε μια περιοχή που διαθέτει μεγάλα αποθέματα φυσικού αερίου, πετρελαίου και πολλών μετάλλων... Αυτό το αρνήθηκαν, οι κοινότητες του Αμαζονίου, επιδεικνύοντας αυτοκτονικές τάσεις». [...]

Χρησιμοποιείτε την ίδια γλώσσα με τον Τύπο που ελέγχουν οι καταστροφικές πολυεθνικές εταιρείες. Όμως, δεν σταματάτε εκεί. Θεωρώντας τους κατοίκους του Αμαζονίου νοητικά καθυστερημένους, μην μπορώντας να διανοηθείτε ότι οι ίδιοι επέλεξαν να αντισταθούν, λέτε ότι υποκινήθηκαν από τον Ούγκο Τσάβες και τον Μοράλες. [...]

Δημοκρατική συλλογική οργάνωση

Σεμινάριο «Οι απειλές για τη δημοκρατία στη Λατινική Αμερική: Τρομοκρατία, αδυναμία του κράτους δικαίου και νεολαϊκισμός», Μπογοτά, 19-22 Νοεμβρίου 2009. Τα λόγια σας:

«Η ανάπτυξη και ο πολιτισμός δεν είναι συμβατά με συγκεκριμένα κοινωνικά φαινόμενα, με κυριότερο τον κολεκτιβισμό. Καμιά κοινωνία κολεκτιβιστική ή εμποτισμένη με τέτοια κουλτούρα δεν είναι μια κοινωνία που αναπτύσσεται, εκσυγχρονίζεται και φτάνει στον πολιτισμό... Ο σοσιαλισμός, ο ναζισμός και ο φασισμός είναι κολεκτιβιστικά φαινόμενα του παρελθόντος. Σήμερα

---

1. Περουβιανός αγωνιστής, μέλος της Αγροτικής Συνομοσπονδίας του Περού, μία από τις μυθικές προσωπικότητες της λατινοαμερικανικής αριστεράς.
2. Δείτε τις θέσεις που κατέχει ο Λιόσα και άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία για την πολιτική του δράση στο σχετικό άρθρο του Ραμονέ (*Ελευθεροτυπία* 5/12/2010)

εκφράζεται μέσω των εθνικισμών και των θρησκευτικών ολοκληρωτισμών. Το φαινόμενο εκδηλώνεται στη Λατινική Αμερική με πολύ έμμεσο τρόπο, περιβεβλημένο με κύρος... Στο Περού, στο όνομα αυτής της συλλογικής ταυτότητας, της ιθαγενικής, αυτόχθονης, γνήσιας ταυτότητας, του αληθινού περουβιανισμού, έχει ξεκινήσει μια εκστρατεία, η οποία αν εξεταστεί ορθολογικά φαίνεται χαζή, σχεδόν κωμική, ωστόσο ακουμπά σε ένα νευραλγικό σημείο που ονομάζεται πνεύμα της φυλής... Ο ιθαγενισμός της δεκαετίας του '20, ο οποίος φαινόταν να έχει υποχωρήσει, βρίσκεται σήμερα πίσω από φαινόμενα όπως ο κύριος Έβο Μοράλες στη Βολιβία. Ο ιθαγενισμός στο Εκουαδόρ, το Περού και τη Βολιβία επιφέρει πραγματικά κοινωνικό και πολιτικό χάος, γι' αυτό και πρέπει να τον καταπολεμήσουμε. Αν θέλουμε να πετύχουμε την ανάπτυξη και να επιλέξουμε τον πολιτισμό και την ηθική, πρέπει να καταπολεμήσουμε αποτελεσματικά τις εξάρσεις του κολεκτιβισμού. **Πιστεύω ότι στο ιθαγενικό κίνημα υπάρχει ένα πολύ σκοτεινό στοιχείο που κάνει επίκληση στα κατώτερα ένστικτα, τα χειρότερα ένστικτα του ατόμου,** όπως είναι η δυσπιστία προς τον άλλο, τον διαφορετικό. Έτσι, οι ιθαγενείς κλείνονται στον εαυτό τους».

Πιστεύετε ξεκάθαρα ότι η ιθαγενική κοινότητα αποτελεί το βασικό εργαλείο για την υπεράσπιση της Μητέρας Γης. Γι' αυτό και το σύστημα που ελέγχεται από τις καταστροφικές πολυεθνικές εταιρείες έχει την πεποίθηση ότι η επίθεση στη φύση πρέπει να συνοδεύεται από επίθεση στην ιθαγενική κοινότητα. Όπου υπάρχουν ιθαγενείς, σε όλες τις ηπείρους, υπάρχει ιθαγενική κοινότητα, ένας αληθινά δημοκρατικός οργανισμός όπου κυβερνάει η συλλογικότητα, και όχι το άτομο όπως στη «δημοκρατική» κοινωνία, όπου κυβερνούν τα συμφέροντα των μεγάλων εταιρειών. [...]

Επιτίθεστε στον κολεκτιβισμό στο όνομα της υπεράσπισης του ατόμου. Ο κολεκτιβισμός δεν απαρνείται την ατομικότητα, η οποία πρέπει να γίνεται σεβαστή. Η ατομικότητα συνθλίβεται από τον εμπορικό φονταμενταλισμό που επιβάλλει η «μόδα», υποχρεώνοντας τους πάντες να την ακολουθήσουν. Και οι ιθαγενείς είναι εκείνοι που έχουν υποστεί λιγότερο από όλους αυτήν τη συντριβή. [...]

Η καταδίκη της ιθαγενικής δημοκρατίας από μέρους σας έχει απαντηθεί επαρκώς από τον Σαραμάγκου: «Μου φαίνεται απίστευτο ότι κάποιος έφτασε να πει ότι το ιθαγενικό κίνημα αποτελεί κίνδυνο για τη δημοκρατία. Πώς είναι δυνατό από έναν οξυδερκή νου να βγει μια τόσο τερατώδης δήλωση!» [...]

Ρατσισμός

Είσαστε βαθιά ρατσιστής. Και αυτό φαίνεται όταν νουθετείτε τους ιθαγενείς να εγκαταλείψουν τον πολιτισμό τους ώστε να ξεπεράσουν τον εαυτό τους. Αρκεί να διαβάσει κανείς το μυθιστόρημά σας «Ο Λιτούμα στις Άνδεις», ένα βιβλίο ενάντια στους «βουνίσιους», τους κατοίκους της οροσειράς των Άνδεων (στο παράκτιο Περού ο τοπικός ρατσισμός ενάντια στους ιθαγενείς τούς προσδιορίζει γεωγραφικά: «βουνίσιοι»). Όταν ο δεκανέας από το παράκτιο Περού λέει σε έναν «βουνίσιο» φύλακα ότι «θα άξιζε να είναι "από τις ακτές"», εκείνος τον ευχαριστεί. Το αποκορύφωμα του μυθιστορήματος είναι η διαπίστωση ότι ο κανιβαλισμός είναι «βουνίσια» τελετουργία. Είμαι από τις Άνδεις και σε όλη μου τη ζωή δεν έχω δει τίποτα παρόμοιο. Αυτό που όντως βλέπω είναι ότι ο πολιτισμός που εσείς υπερασπίζετε οδηγεί στην εξόντωση της ανθρωπότητας· δεν την τρώει, απλώς τη σκοτώνει. [...]

Ουτσουρακάι

Τον Ιανουάριο του 1983 στην κοινότητα Ουτσουρακάι, στο Αγιακούτσο, δολοφονήθηκαν οκτώ δημοσιογράφοι. Η κυβέρνηση που παρέδωσε την πολιτική εξουσία της περιοχής στον γενοκτόνο διοικητή Κλεμέντε Νοέλ διόρισε μια επιτροπή, επικεφαλής της οποίας ήσαστε εσείς, προκειμένου να συγκαλύψει την ευθύνη του στρατού στο έγκλημα. Εκπληρώσατε άψογα την αποστολή σας, κατηγορώντας τους κατοίκους της κοινότητας για τις δολοφονίες, περιφρονώντας τις εκθέσεις ανθρωπολόγων, νομικών, γλωσσολόγων και ψυχαναλυτών. Η Επιτροπή για την Αλήθεια και τη Συμφιλίωση, καθώς και άλλες οργανώσεις ανθρώπινων δικαιωμάτων καταγγέλλουν ότι περιοριστήκατε στη συγκέντρωση μαρτυριών και στοιχείων από τους εμπλεκόμενους στο έγκλημα στρατιωτικούς. Εκφράζοντας τον ρατσισμό που εκδηλώθηκε στο «Ο Λιτούμα στις Άνδεις», είπατε ότι οι κάτοικοι της κοινότητας σκότωσαν τους δημοσιογράφους, διαβεβαιώνοντας με ευλαβικό τρόπο ότι «είμαστε όλοι ένοχοι επειδή δεν τους εκπολιτίσαμε». Λένε ότι έπειτα από καιρό ένα δικαστήριο βρήκε στοιχεία για την εμπλοκή στρατιωτικών, ωστόσο εσείς δηλώσατε ότι το πόρισμά σας ήταν «για το καλό της δημοκρατίας». Αυτό το αναφέρω γιατί υπάρχουν ορισμένοι που σας παρουσιάζουν ως υπερασπιστή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. [...]

Συμπέρασμα

Ευτυχώς οι ιθαγενείς λαοί του πλανήτη εμπνέουν ολοένα μεγαλύτερο σεβασμό στους υπόλοιπους πληθυσμούς της Γης, όντας στην πρωτοπορία της υπεράσπισης της φύσης για το καλό όλης της ανθρωπότητας, ασκώντας στην πράξη την πραγματική αλληλέγγυα δημοκρατία στις οργανώσεις τους. [...] Η αντιδημοκρατική, κάθετη δομή των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών, την οποία εσείς παραδόξως αποκαλείτε «δημοκρατία», έχει όλο και λιγότερους θαυμαστές.

Δεν με παραξενεύει που πήρατε το Νόμπελ. Και ο Ομπάμα πήρε το Νόμπελ Ειρήνης για την προώθηση του πολέμου στο Αφγανιστάν. Νομίζω ότι ο Άλφρεντ Νόμπελ, ο οποίος αισθανόταν ένοχος γιατί πλούτισε ως επιχειρηματίας που παρήγε δυναμίτη για τη μεταλλευτική δραστηριότητα και τον πόλεμο, δεν θα ήταν καθόλου ικανοποιημένος με την απονομή αυτών των δύο βραβείων.

μετάφραση: Ματούλα Παπαδημητρίου

4 Η αυτονομία απέναντι στους κύκλους του κεφαλαίου
6 Τα μέτωπα των από κάτω στη Λατινική Αμερική
8 Το Συνέδριο των Λαών: η Κολομβία από κάτω και αριστερά
10 Οι ζαπατίστας 17 χρόνια μετά
18 Βραζιλία: Brigadas Populares
20 Μια καλειδοσκοπική ματιά στο σημερινό Μεξικό
22 Η αυλή των θαυμάτων: Το παγκάκι

Η αυτονομία απέναντι

του **Ραούλ Ζιμπέκι**

Αν κατά τα πρώτα χρόνια της περασμένης δεκαετίας τα αντισυστημικά κινήματα κατείχαν το κέντρο του πολιτικού σκηνικού στη Λατινική Αμερική, αυτή η προνομιακή θέση ανήκει τώρα στα κράτη, που διοικούνται από δυνάμεις διαφορετικού προσήμου από εκείνες που πρωταγωνίστησαν στις νεοφιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις. Ωστόσο, όσο κι αν οι κυβερνήσεις που ξεπήδησαν από τον τεράστιο κύκλο αγώνων οι οποίοι ακύρωσαν τη Συμφωνία της Ουάσιγκτον συγκλίνουν με τα κινήματα, δεν μπορούν να ικανοποιήσουν τους χειραφετικούς στόχους τους μέσα στα έθνη-κράτη, τα οποία αναγκαστικά έχουν μια διαφορετική λογική, όπως αυτή εκδηλώνεται στην πρόσφατη κρίση στη Βολιβία, με αφορμή το gasolinazo, τις διαμαρτυρίες για την αύξηση της τιμής της βενζίνης που αποφάσισε η κυβέρνηση του Έβο Μοράλες.

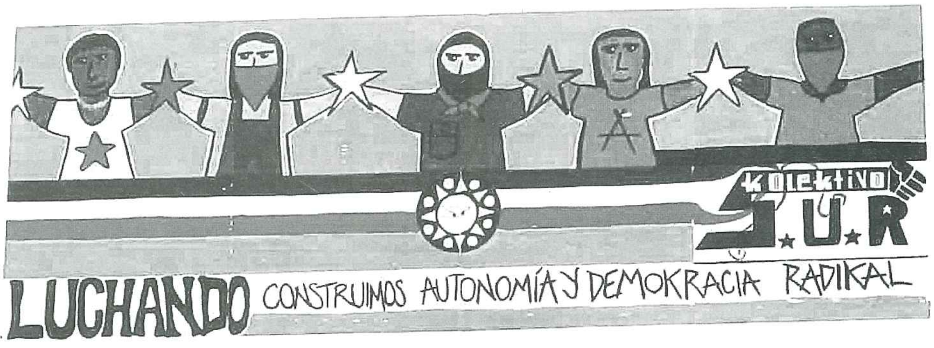
Η συλλογική δράση συνήθως πυροδοτείται σε περιόδους οικονομικής κρίσης και κρίσης διακυβέρνησης, δηλαδή όταν η αγορά δεν μπορεί να εγγυηθεί την επιβίωση του πληθυσμού και όταν το κράτος δεν διαθέτει επαρκή νομιμοποίηση ώστε να εξασφαλίσει την τάξη. Με άλλα λόγια, μέσα από τις ρωγμές που κάθε τόσο καταφέρνουν να ανοίξουν στο μοντέλο κυριαρχίας οι βουβές αντιστάσεις των από κάτω, ενεργοποιούνται μεγάλα κινήματα που απειλούν ενίοτε την ηγεμονική τάξη και αποτελούνται από ένα πλέγμα πολλών διαφορετικών οργανώσεων. Μετά την κορύφωση της κρίσης, η οικονομία επανακτά τον δυναμισμό της και σχηματίζονται νέες κυβερνήσεις με μεγαλύτερη δόση νομιμοποίησης, ο κοινωνικός ακτιβισμός αμβλύνεται, τα κινήματα φυλλορροούν και στους «από κάτω» εγκαθίσταται η απογοήτευση και η σύγχυση.

Αυτή τη συνηθισμένη διαδικασία την έχουν αποκαλέσει κύκλο αγώνων. Ένα από τα προβλήματα που θέτει το γεγονός ότι η κοινωνική δράση ακολουθεί κυκλική πορεία (πλημμυρίδα/άμπωτις) είναι ότι σε περιόδους υποχώρησης χάνεται το οργανωμένο δυναμικό και εξατμίζεται η αποκτημένη συνειδητοποίηση, έτσι ώστε όταν δυναμώνει και πάλι η δράση να χρειάζεται να δαπανηθεί μεγάλη ποσότητα ενέργειας για να ανοικοδομηθεί η κοινωνική και πολιτική οργάνωση. Μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα αντισυστημικά κινήματα και οι αγωνιστές ήταν πάντα το να αυτονομηθούν από τους κύκλους αγώνα, δηλαδή από τους κύκλους του κεφαλαίου.

Σε προηγούμενες περιόδους, οι επαναστάτες προσπαθούσαν να ξεπεράσουν αυτές τις παλινδρομήσεις, οι οποίες καταστρέφουν μεγάλο μέρος του κοινωνικού και πολιτικού δυναμικού που έχει οικοδομηθεί στο απόγειο της κινητοποίησης, μέσα από μόνιμα πολιτικά κόμματα, τα οποία υποτίθεται ότι ενσαρκώνουν τα διδάγματα του κάθε κύκλου για να τα μεταφέρουν στον επόμενο. Η ιστορία έδειξε ότι υπάρχουν τρία προβλήματα: πρώτον, αυτά που έχει διδάξει ο κάθε κύκλος έχουν μικρή χρησιμότητα για

στους κύκλους του κεφαλαίου

τον επόμενο. Δεύτερον, οι κομματικές δομές γραφειοκρατικοποιούνται και αρχίζουν να έχουν τα δικά τους συμφέροντα. Μετατρέπονται έτσι σε εμπόδιο από τη στιγμή που ξαναρχίζει ο αγώνας. Και, τρίτον, εξακολουθεί να υπάρχει ένα χάσμα ανάμεσα στα οργανωμένα στελέχη και την κοινωνική βάση, η οποία σπρώχνεται προς την ενσωμάτωση στο σύστημα κάθε φορά που η οικονομία και η κυβερνησιμότητα ανακτούν τις δυνάμεις τους και προσελκύουν παραγωγούς, καταναλωτές και κρατικούς διαχειριστές.

Τα σημερινά αντισυστημικά κινήματα στη Λατινική Αμερική, κυρίως των ιθαγενών, των αγροτών και ολοένα περισσότερο των πόλεων, έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά από εκείνα του παλιού εργατικού κινήματος. Το κυριότερο από αυτά είναι ότι έχουν δημιουργήσει μια εναλλακτική οικονομία, δηλαδή πρωτοβουλίες ικανές να παράγουν μέρος των αξιών χρήσης που έχουν ανάγκη τα άτομα. Αναφέρομαι στα ανακτημένα εργοστάσια, στα εργαστήρια παραγωγής τροφίμων και άλλων αγαθών υλικών ή συμβολικών που έχουν να κάνουν με την υγεία, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, τη διασκέδαση και μια πλειάδα άλλες συλλογικές πρωτοβουλίες βάσης. Αυτοί οι χώροι παραγωγής και αναπαραγωγής της καθημερινής ζωής έχουν κερδίσει κεντρική θέση στη ζωή των καταπιεσμένων, όπως ποτέ άλλοτε στην ιστορία του εξαρτημένου καπιταλισμού της πόλης. Οι χιλιάδες πρωτοβουλίες, που γεννήθηκαν στον τελευταίο κύκλο αγώνων και αργότερα εξασθένισαν αλλά δεν εξαφανίστηκαν, έχουν ριζώσει στα εδάφη της φτώχειας, στους χώρους που αντιστέκονται στη λεηλασία.

Από τη δική μου σκοπιά, ενσαρκώνουν μια από τις δυνατότητες για να ξεπεραστεί η καταστροφή της οργανωμένης δύναμης, που σε προηγούμενες περιόδους αντιστοιχούσε στη σοσιαλδημοκρατία και σήμερα στον προοδευτισμό. Υπάρχουν δύο απαραίτητες προϋποθέσεις: η εκπαίδευση και η οικονομία. Η πρώτη αποτελεί ήδη κοινή κληρονομιά για το μεγαλύτερο μέρος των κινημάτων νέου τύπου, τα οποία διαθέτουν μόνιμους χώρους αυτόνομης διαπαιδαγώγησης, όχι μόνο των μελών τους αλλά πολύ ευρύτερων τομέων. Δίχως πολιτική εκπαίδευση θα ήταν αδύνατο να σταθεροποιηθεί μια πολιτική δύναμη με σχετικά ευρεία κοινωνική βάση που δεν θα την κερδίζει πολιτιστικά ο καταναλωτισμός και η πολιτική του συστήματος.

Η δεύτερη προϋπόθεση είναι η οικοδόμηση αυτού που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε οικονομία αντίστασης, η οποία σήμερα είναι μια πραγματικότητα περίπλοκη και σε εμβρυακή κατάσταση. Μπορεί και πρέπει να βασιστεί στους ήδη υπάρχοντες παραγωγικούς χώρους, αλλά οφείλει να προχωρήσει παραπέρα για να κερδίσει ευρύτερους τομείς από αυτούς που συνδέονται άμεσα με την παραγωγή. Πρέπει να οικοδομηθεί με τρόπο διαφορετικό από την καπιταλιστική οικονομία, όχι για να συσσωρεύσει αλλά για να εξασφαλίσει τη ροή αξιών χρήσης που οφείλουν να είναι στη διάθεση όλων. Κατά κάποιον τρόπο, η οικονομία αυτή θα πρέπει να εμπνέεται από την περίφημη φράση «από τον καθένα σύμφωνα με τις ικανότητές του, στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του», η οποία αποτελεί κάτι σαν πυξίδα, εφόσον γνωρίζουμε ότι τους τομείς αυτούς τους εποφθαλμιούν το κράτος και η αγορά και πρέπει να τους υπερασπιστούμε σηκώνοντας τείχη περισσότερο πολιτιστικά παρά πολιτικά, συμβολικά παρά υλικά.

Η οικοδόμηση της αυτονομίας των από κάτω δεν μπορεί να εξαρτάται από τους κύκλους του κεφαλαίου, καθώς κάτι τέτοιο θα ισοδυναμούσε με άρνηση του αυτόνομου χαρακτήρα τους. Γνωρίζουμε σήμερα ότι η αυτονομία είναι η κύρια προϋπόθεση ώστε να μην οδηγήσει η σημερινή περίοδος κρίσης σε μια νέα και τεράστια απογοήτευση, και να προχωρήσουμε ένα βήμα πέρα από την απλή αντίδραση. Γνωρίζουμε, επίσης, ότι δεν μπορούμε να επενδύσουμε σε ιεραρχικές ή κρατικοκεντρικές δομές και ότι δεν είναι η οργάνωση αυτή που απαντά στην πρόκληση της αυτονομίας. Πιθανότατα, ο συνδυασμός της συστηματικής αυτοεκπαίδευσης και της μη εμπορικής παραγωγής να μας επιτρέψει να αντιμετωπίσουμε υπό ευνοϊκότερους όρους την αναπόφευκτη ανάρρωση του κεφαλαίου.

μετάφραση: Αγγελική Στουπάκη

Τα μέτωπα των από κάτω

«Ο EZLN θα εγκαθιδρύσει μια πολιτική συμμαχιών με μη εκλογικές οργανώσεις και κινήματα που ορίζονται, στη θεωρία και στην πράξη, ως αριστερά, και σύμφωνα με τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

Δεν θα γίνονται συμφωνίες από τα επάνω που θα επιβάλλονται προς τα κάτω, αλλά συμφωνίες για το πώς θα βαδίσουμε μαζί για να ακούσουμε και να οργανώσουμε την αγανάκτηση. Δεν θα χτίζονται κινήματα τα οποία κατόπιν θα γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης πίσω από τις πλάτες εκείνων που τα έφτιαξαν, αλλά θα λαμβάνεται πάντα υπόψη η γνώμη εκείνων οι οποίοι συμμετέχουν. Δεν θα ψάχνουμε για δωράκια, θέσεις, οφέλη, δημόσια αξιώματα από την εξουσία ή από όποιον φιλοδοξεί να την αποκτήσει. Δεν θα επιχειρηθεί να επιλυθούν από τα πάνω τα προβλήματα της χώρας μας, αλλά να οικοδομηθεί ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΠΟ ΚΑΤΩ μια εναλλακτική πρόταση απέναντι στη νεοφιλελεύθερη καταστροφή, μια αριστερή εναλλακτική πρόταση για το Μεξικό.

Ναι στον αμοιβαίο σεβασμό της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας των οργανώσεων, στις μορφές πάλης τους, στον τρόπο οργάνωσής τους, στις εσωτερικές τους διαδικασίες για τη λήψη των αποφάσεων, στις νόμιμες εκπροσωπήσεις τους, στις φιλοδοξίες και τις διεκδικήσεις τους. Και ναι στη σαφή δέσμευση για μια από κοινού και συντονισμένη υπεράσπιση της εθνικής κυριαρχίας, με μια αδιαπραγμάτευτη αντίσταση στις προσπάθειες ιδιωτικοποίησης της ηλεκτρικής ενέργειας, του πετρελαίου, του νερού και των φυσικών πόρων».

Είναι ένα απόσπασμα από την Έκτη Διακήρυξη της Ζούγκλας Λακαντόνα, με την οποία, τον Ιούνιο του 2005, οι ζαπατίστας διακήρυτταν την ανάγκη να συναντηθούν με τις άλλες αντιστάσεις των από κάτω του Μεξικού και του κόσμου ολόκληρου. Ήταν η εναρκτήρια πράξη της δημιουργίας ενός μετώπου αντιστάσεων, το οποίο έγινε γνωστό με την επωνυμία Άλλη Καμπάνια (Otra Campaña).

Τα τελευταία χρόνια στη Λατινική Αμερική έχουν αναπτυχθεί πολλές συλλογικότητες και εγχειρήματα με σημείο εκκίνησης και αναφοράς τούς «από κάτω», ένας προσδιορισμός που σιγά σιγά περνά και στο ευρωπαϊκό και ελληνικό λεξιλόγιο. Η ενασχόληση και σύνδεσή μας με την κινηματική πραγματικότητα της Λατινικής Αμερικής μάς έδωσε τη δυνατότητα να «ανακαλύψουμε» τον πλούτο των εμπειριών που απλώνεται σε κάθε τομέα της κοινωνικής πραγματικότητας, στον πολιτικό και τον συνδικαλιστικό αγώνα, τον πολιτισμό, τα μέσα επικοινωνίας, τη λαϊκή εκπαίδευση, τις γειτονιές των μεγαλουπόλεων, τους άστεγους και τους αγρότες, τις ιθαγενικές κοινότητες, τους αφρικανικής καταγωγής απόκληρους κ.λπ. Και εξακολουθούμε να αναζητούμε στους ορίζοντες της Λατινικής Αμερικής ό,τι καινούργιο ξεπηδάει από τους «κόμπας», για να το παρουσιάσουμε με τη σειρά μας στις σελίδες του περιοδικού ή με όποιον άλλο τρόπο μπορούμε. Φαίνεται, ωστόσο, ότι οι δημιουργικές αντιστάσεις, τα ίδια τα κινήματα των από κάτω, είναι ώριμα πλέον να περάσουν σε μια πιο σύνθετη και αναβαθμισμένη περίοδο δράσης. Το τελευταίο διάστημα πληθαίνουν οι προσπάθειες συντονισμού και ενοποίησης των αντιστάσεων των από κάτω. Σε διάφορες χώρες, με διαφορετικά χαρακτηριστικά και προτεραιότητες στην κάθε μία και ανάλογα με την ιδιομορφία και τον βαθμό ανάπτυξης των κινημάτων τους, παρατηρούμε τις προσπάθειες που γίνονται για συναντήσεις συλλογικοτήτων οι οποίες, έχοντας κερδίσει την αναγνώριση για τους λόγους ύπαρξής τους, προσφέρουν τις εμπειρίες τους στην προσπάθεια για ευρύτερες κινηματικές συνθέσεις.

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

Στις 24 και 25 Απριλίου 2010 συγκεντρώθηκαν στην Κόρδοβα εκπρόσωποι από διάφορες κινηματικές συλλογικότητες, οι περισσότερες από τις οποίες έχουν δημιουργηθεί μετά την εξέγερση του Δεκέμβρη του 2001, το επονομαζόμενο *αργεντινάσο*. Η ανάγκη συντονισμού και ενοποιητικών διαδικασιών αποτελεί σήμερα προτεραιότητα για τις αυτόνομες οργανώσεις, ώστε να μπορέσουν να δώσουν ώθηση στο κίνημα αντίστασης και να επηρεάσουν τις εξελίξεις στην Αργεντινή.

«Αντιμετωπίζουμε την πρόκληση και την ευκαιρία να δημιουργήσουμε μια επιλογή πραγματικά λαϊκή. Η δύναμη για να δημιουργήσουμε αυτή την εναλλακτική πρόταση βρίσκεται στο στάδιο κυοφορίας: χιλιάδες λαϊκοί αγωνιστές σε ολόκληρη τη χώρα συνεχίζουν να κρατούν τις σημαίες μιας ριζοσπαστικής κοινωνικής αλλαγής· πολλές οργανώσεις έχουν δημιουργήσει χώρους που είναι εργαστήρια κυοφορίας αντιστάσεων και εναλλακτικών μορφών δράσης· οι αυτόνομες εδαφικές οργανώσεις, οι ανακτημένες επιχειρήσεις, οι αγωνιζόμενοι αγρότες, οι εργάτες που οργανώνονται σε δημοκρατικά συνδικάτα και αγωνίζονται για τις διεκδικήσεις τους. Και ο κατάλογος είναι ατελείωτος.

στη Λατινική Αμερική

»Ωστόσο, είναι αναγκαίο η αντικαπιταλιστική θέληση και πίστη να συνοδεύονται από μια αντίληψη για τις συγκεκριμένες συνθήκες που αντιμετωπίζουμε ώστε να μπορέσει να αναπτυχθεί ο αγώνας ενάντια στην κυριαρχία.

»Σε αυτή τη βάση, με τις συσσωρευμένες εμπειρίες των κινημάτων και του λαού μας, κατανοούμε ότι η σημερινή φάση μάς ωθεί στην αναζήτηση δρόμων για τη συνεύρεση των διάφορων εμπειριών βάσης που έχουμε αποκτήσει, μακριά από τα μοντέλα της παραδοσιακής κομματικής Αριστεράς.

»Το COMPA (Συντονιστικό Οργανώσεων και Κινημάτων του Λαού της Αργεντινής) διατρανώνει την απόφασή του για αποδοχή της πρόκλησης εκ μέρους ενός τμήματος αυτού του ετερογενούς πλήθους των οργανώσεων της ανεξάρτητης ή αυτόνομης αριστεράς. Στους κόλπους της συναντάμε πλούσιες εμπειρίες και κοινωνικά δημιουργήματα, που αποτελούν σημείο εκκίνησης για τους αναπόφευκτους αγώνες που έρχονται. Η απόρριψη ενός εξαρχής ολοκληρωμένου προγράμματος ή μιας ιδεολογίας-μπετόν είναι κοινός παρανομαστής αυτού του χώρου. Ωστόσο, από τις αντιδράσεις του και την κοινωνικοπολιτική του πρακτική απορρέουν μια σειρά δυναμικές ιδέες που υιοθετήθηκαν από πλήθος συλλογικότητες με διαφορετικά χαρακτηριστικά.

»Με αφετηρία αυτό το σημείο, επιχειρούμε να αναπτύξουμε διάφορα πεδία παρέμβασης:

– Τον αγώνα ενάντια στην πείνα και την ανασφάλεια της ζωής.

– Την υπεράσπιση της δημόσιας εκπαίδευσης. Τον αγώνα για μια δημόσια, κριτική, απελευθερωτική και λαϊκή παιδεία.

– Για έναν νέο συνδικαλισμό. Ενάντια στους μηχανισμούς και τις συνδικαλιστικές μαφίες, δημιουργημένο από τη βάση σε κάθε τόπο εργασίας.

– Την υπεράσπιση της λαϊκής κυριαρχίας, δημιουργώντας μηχανισμούς άμεσης και συμμετοχικής δημοκρατίας ως τη μοναδική μορφή που εγγυάται την υπεράσπιση των συμφερόντων και των επιθυμιών του λαού.

– Τον αγώνα ενάντια στο μοντέλο λεηλασίας και ρύπανσης. Για έναν σχεδιασμό με στόχο τη διατροφική κυριαρχία της χώρας.

– Τον αγώνα ενάντια στην ποινικοποίηση της φτώχειας και της κοινωνικής διαμαρτυρίας. Για την απελευθέρωση των πολιτικών κρατουμένων και των καταδικασμένων λαϊκών αγωνιστών.

– Τον αγώνα των αυτόχθονων λαών για την υπεράσπιση των εδαφών τους και του πολιτισμού τους.

– Τον αγώνα ενάντια στον ιμπεριαλισμό και κάθε μορφή καταπίεσης ή κατακερματισμού των λαών της Λατινικής Αμερικής. Προχωρώντας με ενότητα των λαών πέρα από τα κρατικά σύνορα».

Με την παραπάνω διακήρυξη, συλλογικότητες όπως το Λαϊκό Μέτωπο Νταρίο Σαντιγιάν, αυτόνομες, ελευθεριακές και αναρχικές οργανώσεις, συνελεύσεις γειτονιάς, κοοπερατίβες εργαζομένων, συλλογικότητες λαϊκής εκπαίδευσης, το περιπλανώμενο πανεπιστήμιο Transhumante, συσπειρώσεις φοιτητών και εκπαιδευτικών, πολιτιστικά κέντρα συνοικιών και λαϊκές βιβλιοθήκες, συλλογικότητες καλλιτεχνών, μουσικές κομπανίες (murgas), εναλλακτικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί, φεμινιστικές ομάδες, ιθαγενικές και οικολογικές οργανώσεις, αγροτικά κινήματα, η Οργάνωση Κοινοτήτων Αυτόνομων Λαών κ.ά., απευθύνθηκαν στον λαό της Αργεντινής για να του ανακοινώσουν τη συγκρότηση του COMPA.

«Είμαστε ιθαγενείς, μαύροι, γκάουτσο, εργαζόμενοι, παιδιά, γυναίκες, ομοφυλόφιλοι, λεσβίες, τρανσέξουαλ, φοιτητές, αγρότες. Είμαστε οι κομουνιστές, οι αναρχικοί, οι σοσιαλιστές, οι συνδικαλιστές, οι φεμινίστριες, οι τριτοκοσμικοί, οι επαναστάτες περονιστές. Είμαστε οι εκμεταλλευόμενοι και οι καταπιεσμένοι που γιορτάζουμε την αντίσταση και τον αγώνα του λαού μας», θα διακηρύξουν την Πρωτομαγιά, με μια φρασεολογία που παραπέμπει στη διακήρυξη των ζαπατίστας για την Άλλη Καμπάνια.

«Αυτοί γιορτάζουν την εκμετάλλευση, την πείνα, την εξόντωση, τη γενοκτονία, τη λεηλασία, τη φτώχεια, τον απανθρωπισμό, τον αποκλεισμό, την περιθωριοποίηση, τη θλίψη του λαού... Αυτή είναι η γιορτή τους.

»Απέναντι σε αυτήν, το COMPA υιοθετεί το ιστορικό παρελθόν ως μνήμη που μας δίνει δύναμη στον δρόμο που ακολουθούμε σήμερα. Εμείς ανακτούμε, διεκδικούμε και συνεχίζουμε τον αγώνα του λαού μας. Προτείνουμε την οικοδόμηση ενός σχεδίου για τη χώρα το οποίο ξεπηδά από τις αντιστάσεις και τους αγώνες που διαπερνούν την ήπειρό μας για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού των λαών με ελευθερία και ισότητα».

Στις 11 και 12 Δεκέμβρη τελέστηκε στο Μπουένος Άιρες η δεύτερη εθνική ολομέλεια του COMPA. Οι διαδικασίες των εργασιών αποτέλεσαν με τη σειρά τους ένα δείγμα γραφής για τις αμεσοδημοκρατικές διαδικασίες που έχει προκρίνει το COMPA: επιτροπές δουλειάς με την επιδίωξη να δοθούν συναινετικές απαντήσεις ανά θέμα (εκπαίδευση, συνδικαλισμός, φυσικοί πόροι, εδαφικότητα αντιστάσεων, φύλα, επικοινωνία και κουλτούρα, αγροτικό ζήτημα), αλλά και στο συνολικότερο πολιτικό ζήτημα της χώρας.

ΜΕΞΙΚΟ

«Θα οργανώσουμε τον αγώνα για να απαιτήσουμε ένα νέο Σύνταγμα, δηλαδή νέους νόμους που να παίρνουν υπόψη τις απαιτήσεις του μεξικανικού λαού: στέγη, γη, εργασία, τροφή, υγεία, παιδεία, πληροφόρηση, πολιτισμός, ανε-

ξαρτησία, δημοκρατία, δικαιοσύνη, ελευθερία και ειρήνη. Ένα νέο Σύνταγμα που θα αναγνωρίζει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του λαού και θα υπερασπίζει τον αδύναμο απέναντι στον δυνατό».

Από την Έκτη Διακήρυξη της Ζούγκλας Λακαντόνα.

Προς την ίδια κατεύθυνση κινητοποιούνται μια σειρά από οργανώσεις, οι οποίες τον Φεβρουάριο του 2010 προχώρησαν στον συντονισμό της δράσης τους και ίδρυσαν το Κοινωνικό Συνέδριο «Προς ένα Νέο Σύνταγμα».

Περισσότερες από 200 συνδικαλιστικές, αγροτικές και κοινωνικές οργανώσεις συμφώνησαν να δημιουργήσουν ένα ενωτικό και αγωνιστικό πολιτικό μέτωπο προκειμένου να αποκτήσει λόγο η λαϊκή δυσαρέσκεια, διάχυτη σε ολόκληρη τη χώρα, ενάντια στην κυβέρνηση και το οικονομικό μοντέλο που προωθεί.

Ορισμένα από τα πιο μαχητικά συνδικάτα της χώρας, όπως των εργαζομένων στις τηλεπικοινωνίες, στο πανεπιστήμιο UNAM, στην εταιρεία ηλεκτρισμού, στα ορυχεία, καθώς και τμήματα του Εθνικού Συντονιστικού Εργαζομένων στην Εκπαίδευση, το Κίνημα Εθνικής Απελευθέρωσης, το Εθνικό Κίνημα για την Ενότητα της Αριστεράς, είναι κάποιες από τις 200 οργανώσεις που συμμετείχαν στο Κοινωνικό Συνέδριο «Προς ένα Νέο Σύνταγμα» και υπέγραψαν την ενωτική διακήρυξη του μετώπου. «Διακόσια χρόνια μετά την ανεξαρτησία και εκατό από τη Επανάσταση, το Μεξικό ζει μια κρίσιμη ιστορική στιγμή, κατά την οποία οι αντιθέσεις έχουν οξυνθεί. Οι κοινωνικές οργανώσεις που βρισκόμαστε εδώ διακηρύττουμε ότι η εξαθλίωση, η καταπίεση, η αδικία, η διαφθορά και η τυραννία που προκάλεσαν την ένοπλη σύγκρουση αναπαράγονται σήμερα σε μεγαλύτερη κλίμακα. Σε αυτές τις συνθήκες, αφήνοντας κατά μέρος οποιαδήποτε σεχταριστική αντίληψη, προχωράμε μαζί στον δρόμο της ενότητας, της συμφωνίας και της κινητοποίησης. Για έναν εθνικό σχεδιασμό που θα βασίζεται στην άμεση και συμμετοχική δημοκρατία».

Στη συνάντηση παραβρέθηκαν 777 εκπρόσωποι από περισσότερες από 200 οργανώσεις, ενώ την τελική διακήρυξη υπέγραψαν άλλες 81 οργανώσεις, ανάμεσά τους οι αγωνιζόμενοι κατά της δημιουργίας του φράγματος La Patota, η Εθνική Ένωση Αυτόνομων Αγροτικών Περιφερειακών Οργανώσεων και η APPO από την Οαχάκα.

Κλείνοντας το συνέδριο, εκπρόσωποι από διάφορες οργανώσεις έδωσαν συνέντευξη Τύπου, υποστηρίζοντας ότι η χώρα ζει μια κρίση χωρίς προηγούμενο κατά την οποία το ένα τρίτο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού βρίσκεται στην ανεργία ή υποαπασχολείται· καταλόγισαν στην κυβέρνηση ότι έχει πάρει λάθος πολιτικές αποφάσεις σε κρίσιμα θέματα, όπως η αυξανόμενη στρατιωτικοποίηση που συντελείται στη χώρα. Στις υπάρχουσες συνθήκες, επιβάλλεται η συσπείρωση των επιμέρους αγώνων ώστε να μπορέσουν να επηρεάσουν τη λήψη των αποφάσεων.

Υπογράμμισαν ότι είναι αναγκαία η συγκρότηση ενός κοινού μετώπου, μιας λαϊκής δύναμης που θα αγωνιστεί ενάντια στην ολιγαρχία και θα παρέμβει στο πολιτικό σκηνικό επιδιώκοντας την αλλαγή του οικονομικού μοντέλου.

«Δεν θα περιμένουμε να δούμε αν το 2012 (έτος προεδρικών εκλογών) θα προκύψουν δημοκρατικές προοπτικές. Οργανωνόμαστε και δουλεύουμε από και με τις βάσεις οικοδομώντας τη Λαϊκή Εξουσία μέσω της οποίας κατευθυνόμαστε προς ένα Νέο Σύνταγμα».

Η επόμενη σύνοδος του Κοινωνικού Συνεδρίου «Προς ένα νέο Σύνταγμα» θα γίνει στις 5 Φεβρουαρίου. Μέχρι τότε θα έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία για τον σχηματισμό των οργανωτικών επιτροπών του Μετώπου, που καλύπτουν τις 31 πολιτείες της χώρας και το Ομοσπονδιακό Διαμέρισμα (Πόλη του Μεξικού).

Στέλιος Γαβριηλίδης

Πηγές: Prensa de frente, Coordinadoradeorganizaciones.blogspot.com, La Jornada 22/11/2010, Congresosocial2010mexico.blogspot.com

Το Συνέδριο των

του **Ραούλ Ζιμπέκι**

Τα σημαντικά γεγονότα που συνέβησαν τον Οκτώβριο στη νοτιοαμερικανική πολιτική σκηνή, δηλαδή οι δύο γύροι των προεδρικών εκλογών της Βραζιλίας και ο θάνατος του πρώην προέδρου της Αργεντινής Νέστορ Κίρσνερ καθώς και οι συνέπειες των επεισοδίων που συνέβησαν στο Εκουαδόρ την 30ή Σεπτέμβρη, θάμπωσαν ένα από τα πιο σημαντικά γεγονότα που αφορά τα κοινωνικά κινήματα: την πραγματοποίηση της πρώτης συνόδου του Συνεδρίου των Λαών, στην Μπογοτά της Κολομβίας, από τις 8 μέχρι τις 12 Οκτωβρίου.

Είναι χρήσιμα ορισμένα στοιχεία προκειμένου να κατανοήσουμε τη σημασία του γεγονότος. Στο Εθνικό Πανεπιστήμιο, έδρα της συνόδου του Συνεδρίου, συγκεντρώθηκαν 17.000 άτομα από 212 οργανώσεις, 8.000 από την Μπογοτά και τα περίχωρα και 9.000 από την υπόλοιπη χώρα. Την πρώτη ημέρα, οι συζητήσεις περιστράφηκαν γύρω από τα κοινωνικά κινήματα και οργανώθηκαν 34 επιτροπές. Τη δεύτερη ημέρα έγινε επεξεργασία κατά περιοχές και οργανώθηκαν 56 επιτροπές. Την τρίτη, οργανώθηκαν δύο μεγάλες ομάδες σχετικά με τη στρατηγική, την κινητοποίηση και την προστασία, και στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε ολομέλεια. Στις 12 Οκτωβρίου, τελευταία ημέρα του Συνεδρίου, μια τεράστια πορεία έφθασε μέχρι την πλατεία Μπολίβαρ, την ίδια στην οποία πραγματοποιήθηκε η πρώτη διαδήλωση κατά της ισπανικής κυριαρχίας πριν από 200 χρόνια.

«Θα έλεγα ότι είναι ένα συντονιστικό των από κάτω», υπογραμμίζει μία σύνεδρος, μέλος της οργάνω-

Λαών: η Κολομβία από κάτω και αριστερά

σης Hijos (Παιδιά για τη Μνήμη και Ενάντια στην Ατιμωρησία), υπενθυμίζοντας ότι πρόκειται για μια μακρόχρονη διαδικασία που γεννήθηκε από τον ιθαγενικό λαό Νάσα της πολιτείας Κάουκα, με την πραγματοποίηση της πρώτης πολυπληθούς συνάντησης τον Οκτώβριο του 2004 στο Κάλι. Τότε έγινε το Πρώτο Ιθαγενικό και Λαϊκό Συνέδριο, που δεν ήταν ένας αγώνας ρητορικής, αλλά, όπως λένε οι Νάσα, η αρχή μιας μακροχρόνιας διαδικασίας ώστε «να περπατήσει ο λόγος». Κατά κάποιον τρόπο, το Συνέδριο των Λαών έγινε πραγματικότητα χάρη στην αποφασιστικότητα των Νάσα, κάτι που ήταν εμφανές στο Εθνικό Πανεπιστήμιο, χώρος ο οποίος προστατευόταν από εκατοντάδες μέλη της Ιθαγενικής Φρουράς. (Οι κοινότητες των Νάσα έχουν δημιουργήσει την Ιθαγενική Φρουρά, μια δύναμη προστασίας και αυτοάμυνας για τις κοινότητες, *σ.τ.μ.*)

Ιθαγενείς, απόγονοι Αφρικανών, αγρότες, γυναίκες και νέοι (καθώς και εκατοντάδες μικρά αγόρια και κορίτσια που έκαναν ταυτόχρονα το δικό τους μικρό συνέδριο) εγκατέλειψαν «την αιώνια συνήθεια της αντιπροσώπευσης του λαού και της ανάθεσης της βούλησής του σε κόμματα και αυτοαποκαλούμενες πρωτοπορίες», όπως είπε ο οικονομολόγος και αγωνιστής Έκτορ Λεόν Μονκάγιο στην εφημερίδα Los de Abajo. Επίσης, παρευρέθηκαν συλλογικότητες εσωτερικών προσφύγων (τέσσερα εκατομμύρια εξαιτίας του πολέμου), ανέργων και αστέγων, μαζί με συλλογικότητες ομοφυλόφιλων, λεσβιών και τρανσέξουαλ.

Ο μεγάλος απών ήταν το συνδικαλιστικό κίνημα, που συνεχίζει να είναι προσκολλημένο στην κουλτούρα της εκπροσώπησης και των αιτημάτων προς το κράτος. Αντίθετα, το Συνέδριο των Λαών στήθηκε σύμφωνα με τις αποφάσεις που προέρχονται από τη βάση. «Κανένας δεν μιλούσε ως ηγέτης ούτε ως άτομο. Μιλούσαν ως περιοχή, ως οργάνωση, ως αγρότες ή νέοι», λέει η εκπρόσωπος των Hijos. Οι αντιπροσωπείες είχαν υπεύθυνους για τις διάφορες επιτροπές του τεράστιου καταυλισμού που στήθηκε στο Εθνικό Πανεπιστήμιο: για τις τουαλέτες, τον ύπνο, το φαγητό, τη λογιστική υποδομή, τις επικοινωνίες κ.λπ. Η συμβίωση έκανε το Συνέδριο κάτι το διαφορετικό σε σχέση με τις κλασικές συναντήσεις της αριστεράς και των θεσμοποιημένων οργανώσεων.

Η συνάντηση υπήρξε, κατά κάποιον τρόπο, ένα είδος αντίβαρου «στον δρόμο που επιλέχτηκε από τη δεκαετία του '90, δηλαδή τον δρόμο της αντιπροσώπευσης, τον εκλογικό δρόμο, κύριος καρπός του οποίου ήταν ο σχηματισμός του Εναλλακτικού Δημοκρατικού Πόλου (νόμιμο κόμμα της Αριστεράς)», λέει ο Λεόν Μονκάγιο. Δεν έμεινε στις συζητήσεις. Στόχευσε πιο πέρα από τις διαμαρτυρίες και τις εκκλήσεις προς τους κυβερνώντες και διακήρυξε την επιθυμία του να αρχίσει να δημιουργεί έναν καινούργιο κόσμο, κάτι που οι συμμετέχοντες ονόμασαν «να νομοθετούμε από τα κάτω».

Στις επιτροπές, οι εργασίες ήταν βασισμένες σε τρεις ερωτήσεις: ποια είναι τα προβλήματα, τι θα κάνουμε με αυτά και με ποιο τρόπο θα το κάνουμε. Μια νέα πολιτική κουλτούρα οικοδομείται, η οποία δεν ζητεί αλλά χτίζει, δεν διαπραγματεύεται αλλά αρθρώνει, όπως συμβαίνει στις ιθαγενικές κοινότητες όλου του κόσμου.

Το συνέδριο πραγματοποιήθηκε σε μια κρίσιμη πολιτική στιγμή για τη χώρα. Ο πρόεδρος, Χουάν Μανουέλ Σάντος, εγκαινιάζει την πολιτική «εθνικής ενότητας», επιζητώντας να ξεπεράσει την εσωτερική πόλωση και τη διεθνή απομόνωση που του κληροδότησε η κυβέρνηση Ουρίμπε· ταυτόχρονα, όμως, διατηρείται η ίδια οικονομική πολιτική και η νεοφιλελεύθερη ατζέντα. Μια από τις κεντρικές επιδιώξεις ώστε να παραμείνει βιώσιμο το μοντέλο είναι να ξεπεραστεί το φεουδαρχικό στιλ άσκησης πολιτικής, εντάσσοντας το σύνολο της αστικής τάξης στην καινούργια κυβέρνηση και, πάνω απ' όλα, ενσωματώνοντας τις κοινωνικές οργανώσεις και τα κινήματα μέσω μιας στρατηγικής συνεργασίας. Ο αντιπρόεδρος, Ανχελίνο Γκαρσόν, πρώην αριστερός και πρώην μέλος της Λαϊκής Ένωσης, είναι άνθρωπος κλειδί. Το Συνέδριο των Λαών ξεπέρασε αυτή την καινούργια στρατηγική των από πάνω αποτρέποντας τον κατακερματισμό των από κάτω.

Στις 20 και 21 του Νοεμβρίου συγκεντρώθηκαν εκπρόσωποι από τις 212 οργανώσεις που συμμετείχαν στο συνέδριο για να σχεδιάσουν πλάνα εργασίας βασισμένα στις αποφάσεις των επιτροπών. Στα μέσα του 2011 θα ξεκινήσουν περιφερειακές και θεματικές συναντήσεις προκειμένου να επεκτείνουν και να εμβαθύνουν τις διεργασίες που ήδη έχουν ξεκινήσει. Οι διεργασίες αυτές προέκυψαν από εκατοντάδες συνελεύσεις και δίκτυα συνοικιών και περιφερειών, και τώρα επιστρέφουν κάτω για να ενώσουν και να ριζώσουν τη «λαϊκή αυτονομία» και την «κοινή απόφαση και δράση σε κάθε γωνιά της χώρας» που να «οικοδομήσει ξανά την Κολομβία», όπως λέει η τελική διακήρυξη.

Στη ζεστασιά των συλλογικών γευμάτων και στις νυχτερινές γιορτές ο σκοπός του συνεδρίου άρχισε να γίνεται πραγματικότητα: «Να νομοθετεί η χώρα των από κάτω. Να κυβερνούν οι λαοί. Να είναι ο κόσμος αυτός που έχει το πρόσταγμα στο έδαφος, στην οικονομία και στον τρόπο διακυβέρνησης. Να περπατήσει ο λόγος». «Δεν ελπίζουμε πολλά πράγματα από τους βουλευτές και τους κυβερνώντες», μπορεί να διαβάσει κανείς στη διακήρυξη Λόγος του Συνεδρίου των Λαών. Έξι χρόνια μετά από εκείνη την πολύχρωμη και θυελλώδη πορεία προς το Κάλι, ο ιθαγενικός λόγος συναντιέται με άλλους λόγους, σε αυτό που πιθανόν να αποτελεί την αρχή της άλλης ιστορίας των από κάτω στην Κολομβία.

μετάφραση: **Chemi Espinosa**

ΟΙ ΖΑΠΑΤΙΣΤΑΣ

Το καλοκαίρι του 2010 οργανώθηκε από τις ευρωπαϊκές επιτροπές αλληλεγγύης στους ζαπατίστας καραβάνι αλληλεγγύης το οποίο επισκέφτηκε την Τσιάπας για να σχηματίσει μια άμεση γνώμη για τη σημερινή πραγματικότητα που βιώνουν οι εξεγερμένες ζαπατιστικές κοινότητες και για να εκφράσει για άλλη μια φορά την αλληλεγγύη των ευρωπαίων συντρόφων. Στην μπριγάδα συμμετείχε και μια συντρόφισσα, μέλος της **αλάνας** και της ομάδας αλληλεγγύης στους ζαπατίστας «Sin remedio», που έχει σχηματιστεί στη Θεσσαλονίκη.

Μέσα στη δική μας διαδικασία τού «προχωράμε ρωτώντας», ορισμένες ευρωπαϊκές συλλογικότητες που συμμετέχουν στο δίκτυο αλληλεγγύης στους ζαπατίστας προτείναμε τον σχηματισμό μιας μπριγάδας με σκοπό να επιβεβαιώσουμε την υποστήριξή μας στο σχέδιο οικοδόμησης της αυτονομίας τους, να καταγγείλουμε τις κατασταλτικές πολιτικές των κακών κυβερνήσεων που επιδιώκουν την ήττα τους και να γνωστοποιήσουμε αυτές τις πραγματικότητες στις χώρες μας και στους αγώνες μας. Θα συνεχίσουμε να καλλιεργούμε τη συνάντηση των εξεγέρσεών μας, ανταλλάσσοντας μαθήματα και εμπειρίες μέσα από μια άμεση σχέση αλληλεγγύης και συντροφικότητας.

Κατά τη διάρκεια της περιδιάβασής μας, είδαμε και μοιραστήκαμε τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει στον ζαπατιστικό αγώνα. Αρνούμενοι να ηγεμονεύσουν και να ομογενοποιήσουν την κοινωνία, οι ζαπατίστας έμαθαν να μετατρέπουν την αντίσταση στον καπιταλισμό σε ένα σχολείο, το σχολείο της ελευθερίας τους μέσα από τη δημιουργία της αυτονομίας, που μεταφράζεται μεταξύ άλλων σε πολιτική οργάνωση, περίθαλψη, εκπαίδευση, αγροοικολογία, επικοινωνία, αγώνα για τη γη και για τα δικαιώματα των γυναικών.

Η οικοδόμηση της αυτονομίας

«Η ζαπατιστική εμπειρία μάς διδάσκει ότι η αυτονομία έχει έναν ολιστικό και στρατηγικό χαρακτήρα: ξεκινά από τον μικρότερο συνεταιρισμό, από ένα σχολείο στη ζούγκλα ή ένα κέντρο υγείας και επεκτείνεται στον τρόπο με τον οποίο ρυθμίζεται κάθε μια από τις εργασίες, στο ποιος έχει τον έλεγχο πάνω στις ζωές μας, πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις και πώς οργανωνόμαστε» (Ραούλ Ζιμπέκι, *Αυτονομίες και χειραφετήσεις*).

Όπως μας είπε χαρακτηριστικά ένα μέλος της Συμβουλίου Καλής Διακυβέρνησης του Ρομπέρτο Μπάριος, «αυτονομία είναι να μη μας επιβάλλει κάποιος που έρχεται έξω από μας το πώς να ζήσουμε και τι να κάνουμε».

Με τη δημιουργία των 30 αυτόνομων δήμων που συμπεριλάμβαναν τις 1.100 εξεγερμένες κοινότητες, τον Δεκέμβρη του 1994, οι ζαπατίστας έκαναν ένα μεγάλο βήμα στο προχώρημα της αυτονομίας τους. Η διοικητική τους συγκρότηση προχώρησε ακόμα περισσότερο όταν το 2003 δημιουργήθηκαν τα πέντε Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης στις πέντε ευρύτερες ζώνες (Καρακόλ) στις οποίες οι ζαπατίστας είχαν παρουσία (απόλυτη ή μερική, όπως συμβαίνει στις μικτές κοινότητες). Τα πέντε Καρακόλ είναι: του Όβεντικ, της Λα Ρεαλιδάδ, της Λα Γκαρούτσα, του Ρομπέρτο Μπάριος και της Μορέλια, περιοχές που θα συναντήσουμε παρακάτω στην αφήγησή μας.

Πολιτική οργάνωση

Ο ζαπατιστικός πολιτικός χώρος οργανώνεται σε τρία επίπεδα: κοινότητα, δήμος και ζώνη (Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης). Οι δημοκρατικές αρχές λειτουργίας τους είναι οι συνελεύσεις και το «κυβερνώ υπακούοντας». Έτσι, ο λαός κυβερνά παίρνοντας τις αποφάσεις και ορίζοντας μέσα από συνελεύσεις τους εκπροσώπους του στα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης, σε επαρκή αριθμό ώστε να είναι δυνατή η εναλλαγή στην άσκηση των καθηκόντων.

Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης έχει καθήκον να συντονίζει και να ελέγχει τη δουλειά των επιτροπών στους διάφορους τομείς, οι οποίες, από τη μεριά τους, εφαρμόζουν τις αποφάσεις της συνέλευσης. Επίσης, εξασφαλίζει το ισοδύναμο μοίρασμα των χρηματικών και υλικών πόρων και επεμβαίνει σε ζητήματα δικαιο-

17 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

σύνης, γης και εδάφους. Οι προτάσεις μπορούν να γίνονται τόσο από τον κόσμο όσο και από τις αρχές στις συνελεύσεις.

Μια επιτροπή επαγρύπνησης, που ορίζεται κατά τον ίδιο τρόπο από τις συνελεύσεις, παρατηρεί τη δουλειά των αρχών, διασφαλίζοντας τη διαφάνεια των ενεργειών τους. Όλα τα πόστα συνιστούν μια υπευθυνότητα που δεν συνεπάγεται κανενός είδους προνόμια ούτε αμοιβές, παρά μόνο ένα καθήκον απέναντι στην κοινότητα. Γι' αυτόν τον λόγο πολλές υπευθυνότητες αναλαμβάνονται με εναλλαγή.

Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι η έκφραση της αυτονομίας στα συστήματα υγείας, εκπαίδευσης κ.λπ. πολλές φορές διαφοροποιείται από Καρακόλ σε Καρακόλ, καθώς καθένα διατηρεί σημαντικό βαθμό πρωτοβουλίας. «Είναι εφικτό να δρας ενωτικά χωρίς να καταστέλλεις τη διαφορά», έχουν διακηρύξει, και «τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης είναι μια δομή ενωτικής δράσης και όχι ένας μηχανισμός ομοιομορφίας».

Σύστημα υγείας – περίθαλψη

Ένα από τα σημαντικότερα πεδία σε όλες τις ζαπατιστικές περιοχές είναι η οικοδόμηση ενός αυτόνομου συστήματος υγείας που έχει καταφέρει να περιορίσει την παιδική και τη μητρική θνησιμότητα. Τα συστήματα υγείας οργανώνονται από τις κοινότητες, οι οποίες ορίζουν τους promotores de salud (προωθητές υγείας) για τα ιατρεία και τις κλινικές που βρίσκονται στον δήμο ή στη ζώνη τους.

Στο Καρακόλ της Λα Ρεαλιδάδ, π.χ., έχει δημιουργηθεί ένα γενικό νοσοκομείο που διαθέτει υπέρηχο και μικροβιολογικό εργαστήριο και στο οποίο γίνονται χειρουργικές επεμβάσεις. Η κλινική για γυναίκες «Κομαντάντα Ραμόνα» που βρίσκεται στο Καρακόλ της Λα Γκαρούτσα και εγκαινιάστηκε το 2008 είναι ένα σημείο αναφοράς όσον αφορά τα δικαιώματα των γυναικών. Οι υπεύθυνες υγείας προωθούν στην πράξη το δικαίωμα στη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία.

Το Καρακόλ του Όβεντικ διαθέτει 11 μικροκλινικές και 40 «σπίτια υγείας» που τα πλαισιώνουν 332 προωθητές υγείας. Το 2010 έγινε εμβολιασμός σε όλα τα παιδιά των κοινοτήτων, ακόμα και σε εκείνα που δεν ανήκουν σε ζαπατιστικές οικογένειες.

Αντίστοιχα, στο Καρακόλ της Μορέλια λειτουργούν τρεις κλινικές και δέκα «σπίτια υγείας».

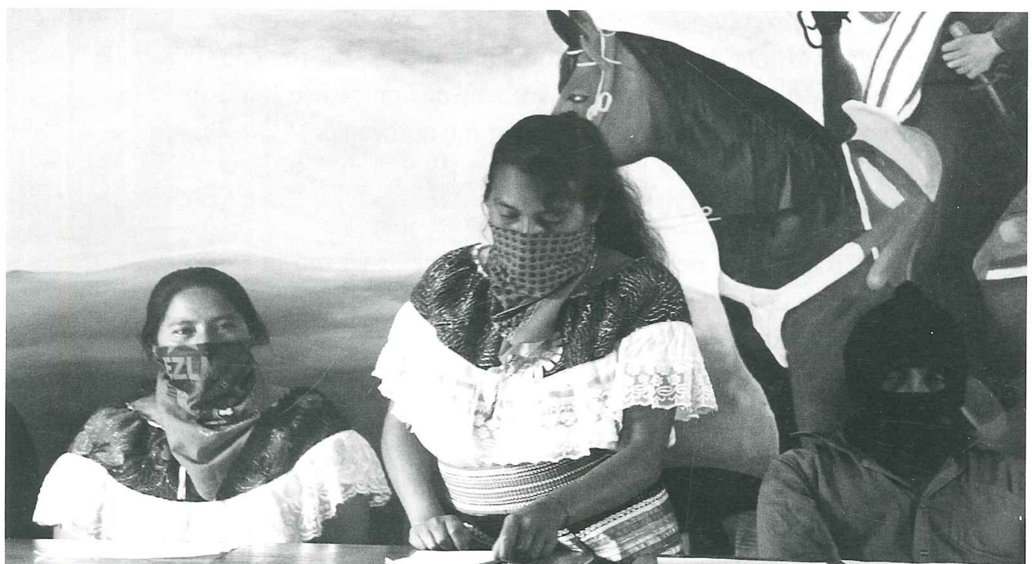
Σημαντικό ρόλο στο σύστημα υγείας των ζαπατίστας διαδραματίζουν οι μέθοδοι παραδοσιακής θεραπείας με τη χρήση βοτάνων. Στις κλινικές και τα σπίτια υγείας υπάρχουν χώροι διατήρησης των βοτάνων. Η περίθαλψη είναι δωρεάν, αλλά τα φάρμακα πληρώνονται σε τιμή κόστους ώστε να είναι δυνατή η ανανέωσή τους.

Εκπαίδευση

Η εκπαίδευση, «υποχρεωτική ως τα γεράματα», θεωρείται από τις κοινότητες ένας από τους βασικούς άξονες για τη χειραφέτησή τους. Για τους ζαπατίστας, η εκπαίδευση είναι μια διαδικασία στην οποία το σχολείο αποτελεί ένα μέρος της, όπως επίσης το να συμμετέχεις και να εργάζεσαι στο πλαίσιο της κοινότητας. Οι κοινότητες και εδώ ορίζουν τους «προωθητές εκπαίδευσης» που φέρνουν σε πέρας την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η οποία συντονίζεται σε επίπεδο δήμου ή ζώνης. Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση αναπτύσσεται σε όλα τα Καρακόλ με διαφορετικές μορφές. Ένα παράδειγμα είδαμε στο Καρακόλ της Μορέλια. Εκεί, οι τρεις βαθμίδες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης διαρκούν τόσο όσο χρειάζεται για να αφομοιωθούν οι γνώσεις. Δεν διδάσκονται μόνο ανάγνωση, γραφή, μαθηματικά, ιστορίες, γεωγραφία, πολιτική και φυσικές επιστήμες, αλλά επίσης πολιτισμός, παραγωγή και τέχνες. Επίσης, το 2010 αποφοίτησε η πρώτη γενιά από τη δευτεροβάθμια τεχνική εκπαίδευση και οι απόφοιτοι θα αναλάβουν πόστα στην εκπαίδευση ή σε άλλα πεδία, σύμφωνα με τις ανάγκες των κοινοτήτων και τις προτιμήσεις τους.

Γυναίκες

Έναν χρόνο πριν από την εξέγερση, το 1993, οι ζαπατίστας ανήγγειλαν τον επαναστατικό νόμο των γυναικών. Για πολλούς υπήρξε μια επανάσταση μέσα στην επανάσταση, γιατί οι ιθαγενείς γυναίκες κατάφεραν να κάνουν ορατή την περιθωριακή τους θέση και πέτυχαν την αναγνώριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων ισότητας. Σε όλες τις αυτόνομες ζώνες υπάρχουν γυναικείες συλλογικότητες που παίζουν σημαντικό ρόλο στη λειτουργία της αυτονομίας και στην προώθηση της αυτοχειραφέτησής τους.

Στο Καρακόλ του Ρομπέρτο Μπάριος, π.χ., οι γυναίκες μάς διηγήθηκαν ότι πριν από το 1994 η εργασία τους απαξιωνόταν και δεν είχαν δικαίωμα να συμμετά-

σχουν στις συλλογικές διαδικασίες. Πλέον, αυτή η κατάσταση έχει αλλάξει, οι γυναίκες αναλαμβάνουν πόστα στα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης και τα δημοτικά συμβούλια, ενώ η σημασία της ισότητας ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες διδάσκεται από τις πρώτες τάξεις της αυτόνομης εκπαίδευσης. Επίσης, οργανώνονται συζητήσεις μεταξύ των αντρών για να αναπτυχθεί μια άλλη συνείδηση σε αυτόν τον τομέα, και ήδη αναλαμβάνουν μέρος των οικιακών ασχολιών.

Γη και έδαφος

«Δεν ντρεπόμαστε γιατί δεν κλέβουμε αλλά δουλεύουμε τη γη. Ποτέ δεν θα σταματήσουμε τον αγώνα». Αυτό μας είπε ένας σύντροφος από την κοινότητα Άγουα Κλάρα, που ανήκει στο Καρακόλ της Μορέλια. Υπογράμμισε ότι η γη δεν πωλείται, αλλά ανήκει σ' αυτούς που τη δουλεύουν. Δεν την κατέχουν για να κάνουν εμπόριο, βεβαιώνουν ότι δεν χρειάζονται χρήμα, πως αυτό που θέλουν είναι να δουλεύουν. Να δουλεύουν τη γη συλλογικά, να τη φροντίζουν για τα παιδιά τους και για να μπορούν οι μελλοντικές γενιές να την καλλιεργούν. Είναι σκληρή η δουλειά που κάνουν, αλλά ακόμα κι έτσι οι ζαπατίστας μάς δείχνουν το πρόσωπο της αντίστασης και της αξιοπρέπειας. Τα λόγια τους σχετικά με τη σημασία της γης και του εδάφους για τον ζαπατιστικό αγώνα αντηχούν σε όλα τα Καρακόλ, που αποτελούν την κύρια βάση της αυτονομίας.

Αγροοικολογία

«Όλα αυτά που παίρνουμε από τη γη, πρέπει να της τα επιστρέψουμε». Ακριβώς το αντίθετο από την καπιταλιστική λογική, που απαιτεί όλο και περισσότερη γη χωρίς να της επιστρέφει τίποτα. Έτσι, η ζαπατιστική αυτονομία οικοδομείται πάνω στη θεμελιώδη και πανάρχαια αρχή της φροντίδας της γης και των φυσικών πόρων, όπως το νερό, το δάσος και τα ζώα. Η διατροφική κυριαρχία εξαρτάται από τις αρχές της αγροοικολογίας, καθώς και από την απόρριψη των χημικών προϊόντων και τη διατήρηση των φυσικών σπόρων, ώστε να μην εξαρτώνται από τους μεγάλους παραγωγούς ή τις πολυεθνικές εταιρείες, όπως η Μονσάντο.

Στο Καρακόλ του Όβεντικ μας εξήγησαν τον τρόπο παραγωγής των οργανικών προϊόντων, δίχως χρήση χημικών, τα οποία προκαλούν προβλήματα υγείας στη γη. Εκπαιδεύουν τους ανθρώπους να παράγουν χωρίς να καταστρέφουν, χωρίς να μολύνουν. Οι «προωθητές γεωργίας» προωθούν διάφορες καλλιέργειες με βάση το κλίμα, τις συνήθειες και τις προτεραιότητες των κοινοτήτων.

Διαχείριση νερού – σκουπιδιών

Όσον αφορά τη διαχείριση του νερού, υπάρχουν διάφορες κοινότητες στη βόρεια ζώνη του Ρομπέρτο Μπάριος που υποφέρουν από την έλλειψή του, αφού δεν υπάρχουν τρεχούμενα νερά και τα ποτάμια βρίσκονται μακριά. Σε περιόδους ξηρασίας, οι σύντροφοι της περιοχής περπατούν αρκετές ώρες για να προμηθευτούν νερό. Επομένως, πρέπει να αναζητήσουν τρόπους αποθήκευσης του νερού, αξιοποίησης των βρόχινων υδάτων, γι' αυτό και κάνουν προγράμματα διαχείρισης του νερού. Οι κοινότητες που έχουν πηγές νερού ή ρυάκια έμαθαν ότι δεν πρέπει να κόβουν τα δέντρα για να μην ευνοούν τη ξηρασία. «Όπου υπάρχουν πηγές δεν κόβουμε τα δέντρα. Τις προφυλάσσουμε από τα σκουπίδια για να μη μολυνθούν. Όταν υπάρχει νερό, το βράζουμε για να μην αρρωσταίνουν τα παιδιά. Το να προσέχουμε το νερό αποτελεί μέρος της υγιεινής, αλλά και της εκπαίδευσης». Υπάρχουν προβλήματα μόλυνσης των ποταμών που διασχίζουν διάφορες κοινότητες.

Μας εξηγεί το ΣΚΔ ότι ψάχνουν την καλύτερη κατάρτιση στις κοινότητες πάνω σε εναλλακτικούς τρόπους απέναντι στα τοξικά υλικά που είναι πολύ επιβλαβή για τη γη και τη φύση, και καλλιεργείται η ιδέα της φροντίδας της γης, του νερού και της φύσης. Το ζήτημα των σκουπιδιών αντιμετωπίζεται ως ένα από τα 47 σημεία του προγράμματος για την προφύλαξη της υγείας. Τα σκουπίδια διαχωρίζονται: τα οργανικά σκουπίδια ξαναχρησιμοποιούνται, ενώ τα μη οργανικά αποτίθενται σε έναν οριοθετημένο χώρο.

Επικοινωνία

Μια πλευρά της δημιουργικότητας του ζαπατιστικού κινήματος στην καθημερινή αντίσταση είναι η συλλογική δουλειά των κοινοτικών ραδιοσταθμών και των ομάδων βιντεοσκοπήσεων. Η αποφασιστικότητα και η δέσμευση των ομάδων αυτών στο να διαδώσουν τα επιτεύγματα του αγώνα τους δεν έχει τελειωμό.

Στο Καρακόλ του Ρομπέρτο Μπάριος, π.χ., η επιτροπή για τα βίντεο εργάζεται από το 1998 και έχει κυκλοφορήσει ντοκιμαντέρ πάνω σε διάφορα θέματα: μαρτυρίες των ηλικιωμένων, παραδοσιακή μουσική, συλλογικές εργασίες, διαδικασίες αντίστασης κ.λπ. Αυτές οι βιντεοταινίες λειτουργούν σαν μια πολιτική, πολιτιστική και κοινωνική μνήμη του κινήματος, και επιπλέον αποτελούν αποτελεσματικά εργαλεία για να διαδοθούν οι πρόοδοι του ζαπατιστικού αγώνα στα αυτόνομα εδάφη και σε όλο τον κόσμο.

Στο Καρακόλ της Λα Ρεαλιδάδ υπάρχουν δύο ραδιοσταθμοί: το Ράδιο-ξύπνα και το Ράδιο Σαν Πέδρο. Το πρώτο εκπέμπει σε καθημερινή βάση, ενώ το δεύτερο τα σαββατοκύριακα. Αυτοί οι ραδιοσταθμοί θέλουν να παίξουν έναν εκπαιδευτικό ρόλο προς τις κοι-

νότητες, ζαπατιστικές και μη. Οι εκφωνητές εναλλάσσονται κι αυτοί με τη σειρά τους.

Δικαιοσύνη

Στις ζαπατιστικές κοινότητες, η απόδοση δικαιοσύνης δεν μπορεί να γίνει κατανοητή υπό το πρίσμα της θεσμικής δικαιοσύνης που λειτουργεί με το χρήμα και εγγυάται την κυριαρχία των ισχυρών. Στη Λα Ρεαλιδάδ, οι ποινές που επιβάλλονται αφορούν ορισμένες μέρες εργασίας στην υπηρεσία της κοινότητας. Επιβάλλεται ποινή φυλάκισης για τις πιο σοβαρές περιπτώσεις, αλλά πρόκειται για ένα μέτρο εξαιρετικά σπάνιο. Σε κάθε περίπτωση, αφορά πολύ μικρό χρονικό διάστημα και πάντοτε η ποινή είναι συνδεδεμένη με την άσκηση κοινοτικής εργασίας.

Ως προς τη διαδικασία απονομής δικαιοσύνης, στη Λα Γκαρούτσα, κάθε φορά που υπάρχει κάποια διαμάχη, επιχειρούν να αναζητήσουν συμφωνία ανάμεσα στα δύο μέρη. Τα προβλήματα απασχολούν καταρχάς τις κοινότητες. Οι παράγοντες που είναι επιφορτισμένοι να διερευνήσουν τους λόγους της διαμάχης καλούν τα δύο μέρη. Σε περίπτωση που δεν βρεθεί λύση, η υπόθεση πηγαίνει στον δήμο, στη συνέχεια στο Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης και, σε τελευταίο επίπεδο, στην Ανώτερη Συνέλευση (συμμετέχουν οι τέσσερις δήμοι). Η πλειοψηφία των διενέξεων αφορά την ανακτημένη γη, και οι σύντροφοι της αγροτικής επιτροπής τις επιλύουν επιτόπου. Γενικά, η δικαιοσύνη που εφαρμόζεται βασίζεται περισσότερο σε προσανατολισμούς και συμβουλές παρά σε τιμωρίες.

Πολιτισμός

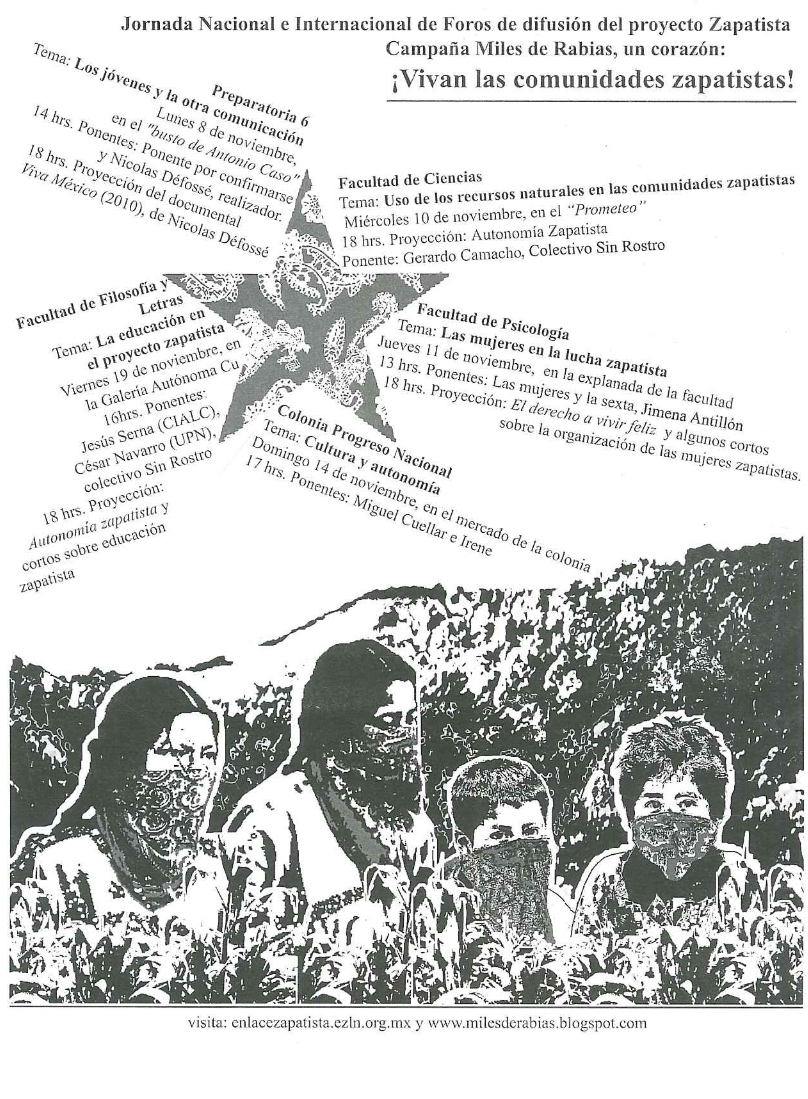
Στο Ρομπέρτο Μπάριος μας είπαν ότι πριν από το 1994 υπήρξε μια γενιά υποταγμένη στην επίσημη εκπαίδευση. «Οι γονείς μας ήταν υποχρεωμένοι να αλλάξουν ενδυμασία. Μέσα στην ιθαγενική μας κοινωνία χάσαμε μέρος της κουλτούρας μας. Από το 1994 αρχίσαμε να ανακτούμε την κουλτούρα μας. Μια σημαντική πηγή πολιτισμού είναι οι γέροντες. Στην εκπαίδευση, μεταφέρουν τις γνώσεις τους και τον αμοιβαίο σεβασμό. Στα χωράφια, γνωρίζουν πώς να σέβεσαι τη μάνα γη (άδεια για να σπείρεις ή να κόψεις δέντρα...)». «Τους ρωτάμε για τους κύκλους της σποράς και για τους κύκλους του φεγγαριού ως προς τη σπορά και τη συγκομιδή. Χωρίς αυτούς μπορούμε να χάσουμε έναν κρίκο σε αυτό που κάνουμε». Επίσης, δίνουν ιδέες πώς να οργανωθείς ή να αντισταθείς. Μεταφέρουν τις γνώσεις τους για τα φαρμακευτικά φυτά και την ιστορία (αφηγήσεις, ζωντανές ιστορίες). Οι ιστορίες και οι αφηγήσεις χρησιμεύουν για να προετοιμάζουν τα παιδιά. Στη διαδικασία της αντίστασης «είναι οι καλύτεροι δάσκαλοι. Τους παίρνουμε συνεντεύξεις, τους μαγνητοφωνούμε για να έχουν τα παιδιά ένα ακόμα εργαλείο».

Στα χωριά γίνονται θρησκευτικές γιορτές στις οποίες χρησιμοποιούνται φλάουτα και τύμπανα. Όσον αφορά τη μουσική, υπάρχουν νεανικά γκρουπ στα χωριά. Η μουσική είναι ένας τρόπος για τη μετάδοση χαράς, γνώσης, εμπειρίας, αγώνα. Τώρα, με την τεχνολογία, που έχει μεγάλη εφαρμογή, χάνονται τα παραδοσιακά όργανα όπως η μαρίμπα, η κιθάρα ή τα τύμπανα. Η ηλεκτρονική μουσική έχει αρχίσει να εμφανίζεται στις κοινότητες και έχει σαν αποτέλεσμα να χάνονται οι παραδόσεις. Δεν υπάρχουν ομάδες που ανακτούν την παραδοσιακή κουλτούρα, τα τραγούδια κ.λπ. «Αυτό συμβαίνει εξαιτίας της επιρροής της κυρίαρχης κουλτούρας και αντίστοιχα έχουν υποβαθμιστεί οι περιφερειακές κουλτούρες. Είναι μια πρόκληση, να τις ξαναζωντανέψουμε και να τις διατηρήσουμε για το μέλλον».

Συνεταιρισμοί – συλλογική εργασία

Η συλλογική εργασία είναι κομβικής σημασίας για την ανάπτυξη της ζαπατιστικής αυτονομίας. Οι αρχές του Συμβουλίου Καλής Διακυβέρνησης της Μορέλια μας είπαν ότι υπάρχουν συνεταιρισμοί σε επίπεδο κοινοτήτων, δήμων και ζώνης. Οι συνεταιρισμοί λειτουργούν με συνελεύσεις, ξεκίνησαν από τοπικό επίπεδο και έχουν τη δική τους διευθυντική ομάδα.

Οι συνεταιρισμοί στο Όβεντικ αναπτύχθηκαν πρώτα στους παραγωγούς καφέ, με στόχο να μπορούν να πουλούν το προϊόν τους με καλύτερους όρους απ' ό,τι αν το πουλούσαν στους μεσάζοντες, τα «τσακάλια». Στο Όβεντικ λειτουργεί ο συνεταιρισμός Yachil. Η πιο σημαντική κοοπερατίβα στο Ρομπέρτο Μπάριος αφορά επίσης τους παραγωγούς καφέ. Ονομάζεται «Ssit Lequil Lum», που σημαίνει «ο καρπός της καλής γης». Η διευθυντική της ομάδα διαχειρίζεται τη συγκομιδή, την επεξεργασία και την αποστολή του καφέ, και αλλάζει κάθε τρία χρόνια. Παρουσιάζει τα προγράμματα που πρέπει να υλοποιηθούν, συγκεντρώνει τις προτάσεις των παραγωγών και ενημερώνει για το εγχείρημα. Ο έλεγχος για την πιστοποίηση του καφέ γίνεται από ζαπατίστας τεχνικούς, οι οποίοι ελέγχουν αν ο καφές που προορίζεται για πώληση έχει ψεκαστεί ή έχει

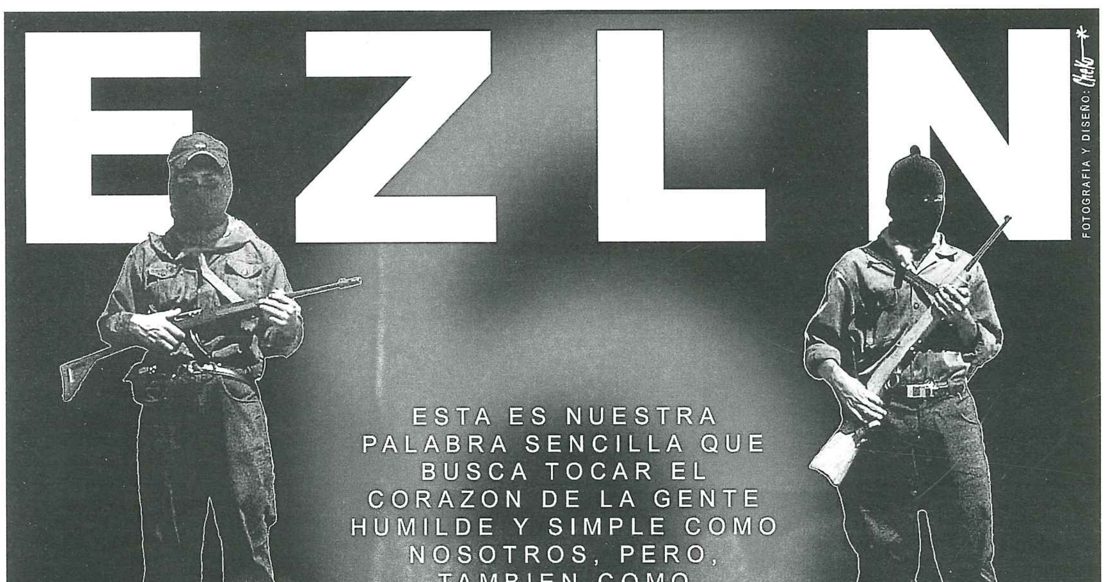

επηρεαστεί από αγροχημικά παρασκευάσματα. Σε αρκετούς δήμους υπάρχουν συνεταιρισμοί παντοπωλείων, από τους οποίους γίνεται η τροφοδοσία των κοινοτήτων. Λειτουργούν μέσω συνελεύσεων και οι υπεύθυνοι εναλλάσσονται, ώστε να μαθαίνουν όλοι οι σύντροφοι τη διαδικασία οικοδόμησης της αυτονομίας.

Στη Μορέλια υπάρχουν συνεταιρισμοί μαγαζιών (οι κοινότητες ορίζουν τους δικούς τους μαγαζάτορες, οι οποίοι εναλλάσσονται ανά μήνα), παπουτσιών, χειροτεχνίας, καφέ κ.λπ. Μάλιστα, ορισμένα από αυτά τα προϊόντα πωλούνται σε άλλες χώρες μέσω του αλληλέγγυου εμπορίου. Στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών έχουν παίξει πολύ σημαντικό ρόλο οι γυναίκες, οι οποίες ενισχύουν με αυτόν τον τρόπο την οικονομική τους ανεξαρτησία.

Ζαπατιστική τράπεζα

Στη Λα Ρεαλιδάδ υπάρχει μια δομή του ζαπατιστικού κινήματος, μοναδική μέχρι τώρα: η Λαϊκή Αυτόνομη Ζαπατιστική Τράπεζα, η BANPAZ. Το όνομά της δεν προσδιορίζει ακριβώς τη λειτουργία της, μιας και ο ρόλος της είναι να απαντήσει στην προβληματική του δανεισμού και να καλύψει ανάγκες περίθαλψης, δηλαδή σοβαρά προβλήματα υγείας που δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν στο υπάρχον αυτόνομο σύστημα υγείας. Επίσης, σε δεύτερη φάση, κι εφόσον υπάρχουν αποθέματα, χρηματοδοτούνται συλλογικά προγράμματα και συνεταιρισμοί. Εγγυητής κάθε δανειζομένου είναι όλη η κοινότητα και η αποπληρωμή του δανείου γίνεται σε χρόνο που προσδιορίζει ο δανειζόμενος. Η ζαπατιστική τράπεζα δεν λειτουργεί καθόλου ως υπηρεσία ταμιευτηρίου. Συστάθηκε τον Γενάρη του 2008, στη βάση ενός ποσού που συγκεντρώθηκε χάρη στον φόρο του 10% που εισπράττουν από την κατασκευή δρόμων που περνούν από τα εδάφη τους. Η τράπεζα δανείζει από πέντε με έξι χιλιάδες πέσος (περίπου 400 ευρώ) μέχρι, το ανώτερο, δέκα χιλιάδες πέσος, τα οποία επιστρέφονται με τόκο 2%, τη στιγμή που ο μέσος όρος των επιτοκίων που επιβάλλονται στη χώρα είναι περίπου 16%. Η επιβολή αυτού του τόκου δεν εξυπηρετεί κανένα κερδοσκοπικό συμφέρον. Γίνεται για να υπάρχει η δυνατότητα να καλυφτούν οικονομικά όσο γίνεται περισσότερες ανάγκες υγείας και να στηριχτούν συλλογικά προγράμματα (υγεία, εκπαίδευση, συνεταιρισμοί κ.λπ.). Τα δάνεια που συμφωνούνται προορίζονται μόνο για ζαπατίστας και αυτοί πρέπει να έχουν ένα πιστοποιητικό προωθητή υγείας της κοινότητάς τους προκειμένου να ζητήσουν την έγκριση του Συμβουλίου Καλής Διακυβέρνησης.

Σημερινή κατάσταση και αντιεξεγερτική στρατηγική των κακών κυβερνήσεων

Το σύνολο των ζαπατιστικών κοινοτήτων αντιμετωπίζει πανομοιότυπες επιθέσεις, τόσο που δεν μας απομένει παρά να βεβαιωθούμε για την ύπαρξη μιας συνολικής πολιτικής που εκπονήθηκε στο πιο υψηλό επίπεδο της πολιτικής εξουσίας, η οποία συνδέεται στενά με τα συμφέροντα της διεθνούς καπιταλιστικής οικονομίας. Πετρέλαιο, ξυλεία, νερό, φυτά για φαρμακευτική χρήση που έχουν πατενταριστεί και πλούσιο υπέδαφος: η Τσιάπας διαθέτει φυσικούς πόρους που δεν μπορούν παρά να προκαλούν όλο και περισσότερο τις αρπακτικές ορέξεις των ευρωπαϊκών πολυεθνικών. Οι διεκδικήσεις για την αυτονομία των ιθαγενικών και εξεγερμένων κοινοτήτων είναι, λοιπόν, ένα αγκάθι στο πόδι του νεοφιλελεύθερου γίγαντα. Έτσι, παρακολουθούμε σε όλες τις ζαπατιστικές ζώνες ένα σενάριο που με διάφορες παραλλαγές παρουσιάζει τον ίδιο βαθμό ανάπτυξης.

Σε αυτό, η κυβερνητική δράση διαδραματίζει κεντρικό ρόλο. Η εφαρμογή ομοσπονδιακών και πολιτειακών προγραμμάτων συνίσταται στο να ρίξουν στην Τσιάπας έναν πακτωλό χρημάτων με σκοπό να διαιρέσουν τις κοινότητες. Για παράδειγμα, προσφέρουν στους αγρότες τη μετεγκατάστασή τους σε συνδυασμό με την εγκατάλειψη των εδαφών τους. Ή προτείνουν στις γυναίκες οικονομική υποστήριξη προκειμένου να πραγματοποιήσουν συλλογικά προγράμματα με αντάλλαγμα την αποχώρησή τους από τη ζαπατιστική οργάνωση. Αλλά και οι δημοτικές αρχές κάνουν εκστρατεία καταγραφής των κτημάτων στα μητρώα του αγροτικού δικαστηρίου, με σκοπό να μετατρέψουν το μέλος μιας κοινοτικής ιδιοκτησίας σε μικροϊδιοκτήτη που αποδέχεται να πουλήσει το κτήμα του.

Επιπλέον, όπου υπάρχουν ζαπατιστικές κοινότητες, βλέπουμε να εμφανίζονται ξαφνικά μικρές υποδομές υγείας ή σύμβουλοι γειτνίασης· βλέπουμε, επίσης, να επιταχύνεται η δημιουργία συστημάτων ύδρευσης ή να παρέχονται κάθε είδους εξυπηρετήσεις, γνωρίζοντας ότι όποιος καταφεύγει στις υπηρεσίες του κράτους αποβάλλεται από το κίνημα. Αλλά

όταν τα θεσμικά μέσα αποδεικνύονται ανεπαρκή, το κράτος μπορεί επίσης να υπολογίζει σε συμμάχους ώστε να καταφέρει να διαιρέσει τις κοινότητες. Σε έναν πληθυσμό βαθιά θρησκευόμενο, ορισμένες χριστιανικές σέχτες δεν διστάζουν να αποδώσουν τη φτώχεια και τις αρρώστιες στη θεία θέληση, παρουσιάζοντας τη ζαπατιστική εξέγερση σαν προσβολή προς τον δημιουργό.

Επίσης, ο ρόλος που παίζει η πλειονότητα των ΜΜΕ συνίσταται στην προσπάθεια απομόνωσης του ζαπατιστικού κινήματος. Του αποδίδεται κάθε τύπος εγκληματικής συμπεριφοράς. Ενοχοποιώντας τους, επιζητούν να τους αποστερήσουν τη λαϊκή υποστήριξη.

Εάν προσθέσουμε σε αυτά και τις πελατειακές μηχανορραφίες των πολιτικών κομμάτων, που κατά την προεκλογική περίοδο εξαγοράζουν τις ψήφους των πιο φτωχών, σχηματίζουμε μια αρκετά πλήρη και ξεκάθαρη εικόνα αυτής της συντονισμένης επιχείρησης αποσταθεροποίησης.

Αλλά μια αντιεξεγερτική πολιτική δεν θα μπορούσε να είναι ολοκληρωμένη χωρίς την απόπειρα να επιβληθεί κλίμα τρόμου. Όποιος αντιστέκεται θα πρέπει να ζει υπό διαρκή απειλή. Καταρχάς, θεσμικές απειλές από τη μαζική στρατιωτική παρουσία και τις καθημερινές περιπολίες σε ολόκληρη την περιοχή. Επίσης, τις επιδρομές της αστυνομίας με το πρόσχημα της αναζήτησης όπλων ή ναρκωτικών, ή άλλοτε για να κάνει τον διαιτητή σε ενορχηστρωμένες «διακοινοτικές συγκρούσεις». Συνεπώς, η φυλάκιση μπορεί να έρθει ανά πάσα στιγμή για κάθε μέλος του κινήματος, όπως στην περίπτωση των τεσσάρων συντρόφων που επισκεφθήκαμε στις φυλακές του Σερέσο.

Πέρα από τις παρεμβάσεις της δημόσιας εξουσίας, το πιο βίαιο κομμάτι της πίεσης ασκείται από τις παραστρατιωτικές ομάδες, που πολλαπλασιάζουν τη δράση τους σε συνθήκες πλήρους ατιμωρησίας και επωφελούνται από τη μυστική υποστήριξη των αρχών.

Αυτό το συνολικό σχέδιο που εναλλάσσει το καρότο με το μαστίγιο είναι, δυστυχώς, διάσημο και περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα των βορειοαμερικανικών και ευρωπαϊκών στρατιωτικών σχολών που έχουν εκπαιδεύσει πολλούς μεξικανούς και λατινοαμερικανούς στρατιωτικούς. Η προσπάθεια περιορισμού του ζαπατιστικού κινήματος συγκλίνει σε δύο ουσιαστικούς στόχους της εξουσίας: να ελέγξει τον πληθυσμό μεταφέροντάς τον σε ελεγχόμενες αγροτικές πόλεις και να ιδιωτικοποιήσει τη γη προς όφελος των πολυεθνικών επενδύσεων στους τομείς του «οικοτουρισμού» και της εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων, όπως καθορίζει ο νεοφιλελεύθερος σχεδιασμός.

Ζαπατίστας: «Μέχρι τώρα απαντάμε με καταγγελίες και το χτίσιμο της αυτονομίας μας»

Δεκαεφτά χρόνια μετά την εξέγερση του EZLN, ούτε το Μεξικό, ούτε οι ζαπατίστας, αλλά ούτε και το κίνημα αλληλεγγύης παρέμειναν ίδια. Αντίθετα, σε μόνιμη βάση παραμένουν τα στρατόπεδα του ομοσπονδιακού στρατού γύρω από τις ιθαγενικές κοινότητες, τα αστυνομικά σώματα και οι παραστρατιωτικές οργανώσεις, που επιδιώκουν την εξόντωση των εξεγερμένων και την παρεμπόδιση της οικοδόμησης της αυτονομίας τους. Ο κατάλογος των επιθέσεων το τελευταίο διάστημα γίνεται επικίνδυνα μεγάλος: εκτοπίσεις ιθαγενικών πληθυσμών από τις ζαπατιστικές περιοχές, εμπρησμοί σπιτιών και καλλιεργειών, δολοφονίες, συλλήψεις, βιασμοί και εξαφανίσεις αγωνιστών /τριών. Πρόκειται για έναν πόλεμο χαμηλής δημοσιότητας αλλά μεγάλης έντασης, που απειλεί σχεδόν καθημερινά τις εξεγερμένες κοινότητες. Ένας πόλεμος για τις ανακτημένες περιοχές των ζαπατίστας από την πολιτειακή και ομοσπονδιακή κυβέρνηση, τις πολυεθνικές και τους μεγαλοεπιχειρηματίες του Μεξικού.

Τέτοιου είδους καταγγελίες ακούσαμε κατά τη διάρκεια της επίσκεψής μας στα πέντε Καρακόλ τον περασμένο Ιούλιο, όσοι και όσες συμμετείχαμε στην ευρωπαϊκή μπριγάδα αλληλεγγύης στον αγώνα των ζαπατίστας. Βρεθήκαμε εκεί με σκοπό τη μεγαλύτερη δημοσιοποίηση των απειλών και των επιθέσεων που δέχονται οι κοινότητες των εξεγερμένων, την ενδυνάμωση της αλληλεγγύης στον αγώνα τους, αλλά και γιατί θέλαμε να δούμε από κοντά τα εγχειρήματα αυτοοργάνωσης και αυτονομίας που οικοδομούν όλα αυτά τα χρόνια. Συναντηθήκαμε με τα μέλη των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης, επιτροπών υγείας και εκπαίδευσης, αγροοικολογίας και γυναικείων συνεταιρισμών.

Η ευγενική και φιλόξενη στάση τους δεν κρύβει την οργή τους για τις συστηματικές εχθροπραξίες που υφίστανται από την κυβέρνηση τον τελευταίο καιρό: «Στο έδαφος των Καρακόλ υπάρχει διαρκής σύγκρουση. Η κακή κυβέρνηση θέλει να καταστρέψει την οικοδόμηση της ιθαγενικής αυτονομίας. Προσφέρει χρήματα για να διαιρέσει τις κοινότητες, μα πάνω απ' όλα δίνει χρήματα στους ανθρώπους των κομμάτων, στο παραστρατιωτικό OPDDIC, για να προκαλέσουν προβοκάτσιες στις βάσεις στήριξης των ζαπατίστας».

Στη Μορέλια, Καρακόλ «Ανεμόμυλος των λόγων μας», το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης καταγγέλλει ότι αυτή την περίοδο υπάρχουν συγκρούσεις με τις παραστρατιωτικές οργανώσεις OPDDIC και ORCAO, με μεγαλύτερο πρόβλημα στις κοινότητες βάσεις στήριξης Μπολόμ Αχάου και Άγουα Κλάρα, καθώς επίσης και στο Σαν Σεμπαστιάν Μπατσαχόν, όπου μένουν υποστηρικτές της Άλλης Καμπάνιας. «Όλη αυτή η γη είναι πλούσια σε φυσικούς πόρους. Πίσω από τις συγκρούσεις κρύβονται συμφέροντα τουριστικών πολυεθνικών και φαρμακοβιομηχανιών. Αν και τελευταία τα πράγματα φαίνονται πιο ήρεμα, εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα». Οι ζαπατίστας αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις περιοχές αυτές τον περασμένο Γενάρη, όμως έναν μήνα αργότερα προχώρησαν σε ανακατάληψη της γης τους έπειτα από συγκρούσεις με τραυματίες και νεκρούς. Η κυβέρνηση, ακολουθώντας την πάγια τακτική της, παρουσίασε το ζήτημα ως ενδοκοινοτική διένεξη.

Στο Καρακόλ ΙΙΙ, «Αντίσταση για ένα νέο χάραμα» της Λα Γκαρούτσα, μας ενημερώνουν ότι η Οργάνωση για την Υπεράσπιση των Δικαιωμάτων των Ιθαγενών και των Αγροτών (OPDDIC) δημιουργήθηκε από τον πρώην κυβερνήτη Γκιγιέν Ντάουν, κατά τη διάρκεια της θητείας του οποίου η καταστολή και η παραστρατιωτική βία στην Τσιάπας είχαν φτάσει στο αποκορύφωμά τους. Ο Ντάουν παρείχε μεγάλη πολιτική και οικονομική βοήθεια στους παραστρατιωτικούς προκειμένου να πληγεί το κίνημα των ζαπατίστας. Πολύ παραστατικά, μια εκπρόσωπος του Συμβουλίου Καλής Διακυβέρνησης μας εξηγεί ότι «η κυβέρνηση δίνει μια πολύ μικρή (οικονομική) βοήθεια στις γυναίκες, τα παιδιά και τους γέροντες (χαρίζει, για παράδειγμα, τσίγκο, τσιμέντο, καλαμπόκι κ.λπ.), θέλοντας να αρπάξει τη γη των ζαπατίστας που ανέκτησαν το 1994. Μοιράζει χρήματα για να διαλύσει την οργάνωσή μας και, επειδή δεν μπορεί να μας εξαγοράσει, στηρίζει τους παραστρατιωτικούς για να κάνουν τη βρόμικη δουλειά. Στέλνει το στρατό της, απειλεί και επιτίθεται στους Αυτόνομους Δήμους».

Καταγγέλλουν, ακόμα, ότι ο στρατός έχει αρχίσει ξανά τις 24ωρες περιπολίες εκφοβισμού και ότι τα ελικόπτερά του πραγματοποιούν πολύ χαμηλές πτήσεις πάνω από τις κοινότητες, τρομοκρατώντας τον κόσμο.

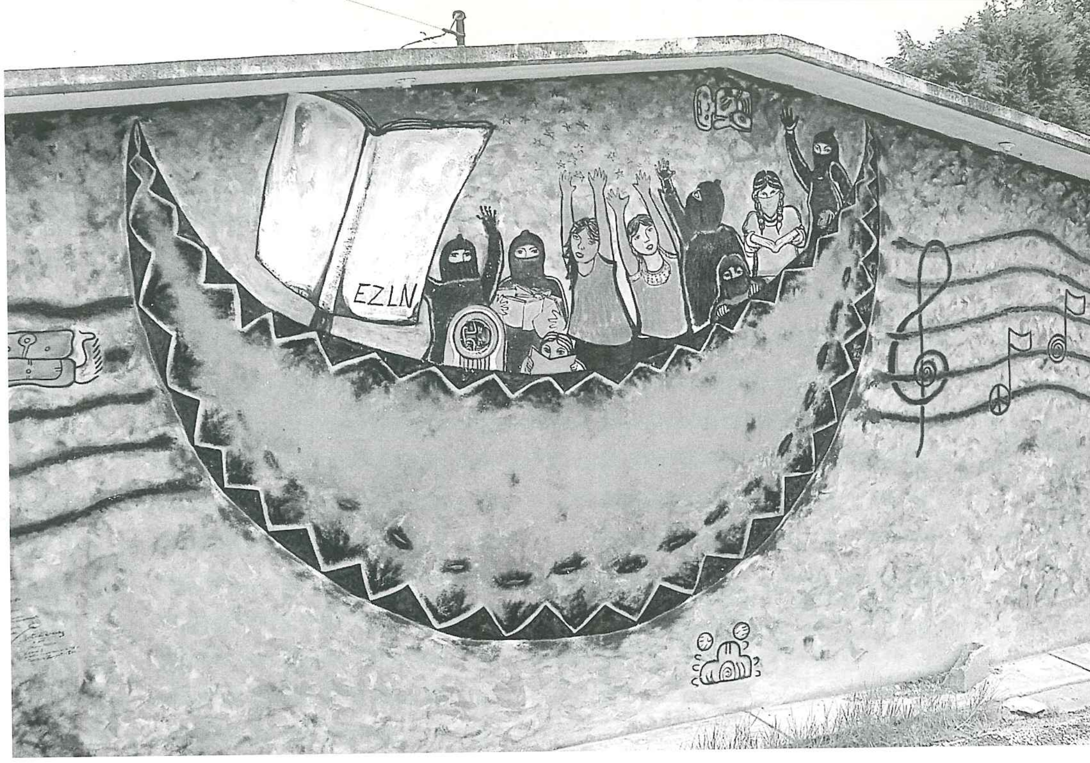
Μεγάλη ένταση έχει δημιουργηθεί επίσης στις κοινότητες Πένια Λιμονάρ και Αμαϊτίκ, του Αυτόνομου Δήμου Ρικάρντο Φλόρες Μαγόν, όπου παραστρατιωτικοί του MIRA (Αντιζαπατιστικό Επαναστατικό Ιθαγενικό Κίνημα) απαιτούν την κοινοτική γη παρουσιάζοντας πλαστά έγγραφα που τους έχει παράσχει η κυβέρνηση, καθώς και στην κοινότητα Αρόγιο Γκρανίσο, όπου οι κτηνοτρόφοι (η κτηνοτροφία είναι συλλογική δραστηριότητα) απειλούνται από οπλισμένα μέλη του PRI (Θεσμικό Επαναστατικό Κόμμα), που κλέβουν κοπάδια και ζωοτροφές από τις βάσεις στήριξης του EZLN.

Στη ζώνη των Μόντες Ασούλες, στην καρδιά της ζούγκλας Λακαντόνα, η κυβέρνηση της Τσιάπας, προφασιζόμενη υποτιθέμενη περιβαλλοντική παρέμβαση, εκδιώκει τους ιθαγενείς από τη γη τους και προετοιμάζει την είσοδο στο εσωτερικό της ζούγκλας μεγάλων επενδύσεων αερίου και πετρελαίου, καθώς και τη λειτουργία μιας πολυτελούς τουριστικής επιχείρησης στην περιοχή. Οι οικογένειες της βάσης στήριξης του EZLN που αντιστάθηκαν στην εκδίωξή τους απωθήθηκαν από τον στρατό, ενώ πολλοί από αυτούς φυλακίστηκαν. Σήμερα η γη τους επιτηρείται από ιδιωτική αστυνομία και καμιά οικογένεια δεν μπορεί να επιστρέψει για να τη διεκδικήσει. Οι αυτόνομες κοινότητες Λαγούνα Σαν Πέδρο, Λαγούνα Ελ Παραΐσο και Λαγούνα Σουσπίρο βρίσκονται υπό την ίδια απειλή και οργανώνουν την αντίστασή τους.

Παρόμοιες είναι οι επιθέσεις που δέχονται και τα υπόλοιπα Καρακόλ. Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης του Ρομπέρτο Μπάριος καταγγέλλει το βρόμικο παιχνίδι των κομμάτων και της κυβέρνησης, καθώς με προγράμματα, όπως τα «Vivienda» (Κατοικία), «Piso Firme» (Σταθερό Δάπεδο, αφορά την επίστρωση των δαπέδων των σπιτιών με τσιμέντο), «Tercera Edad» (Τρίτη Ηλικία) και «Oportunidades» (Ευκαιρίες, απευθύνεται στις γυναίκες), προσπαθούν να εξαγοράσουν τους εξεγερμένους ιθαγενείς. Οι κοινωνικές υπηρεσίες και τα δάνεια αποτελούν μέρος της στρατηγικής τής κυβέρνησης για διάβρωση της αντίστασης των εξεγερμένων, δηλαδή εξαγορά των βάσεων στήριξης ώστε να μην υποστηρίζουν πια τον EZLN και να μην είναι κομμάτι των αυτόνομων ζαπατιστικών δήμων. «Το χειρότερο όπλο είναι το χρήμα», λένε, και σε αυτό απαντούν χτίζοντας τον δικό τους κόσμο: εκπαίδευση, υγεία, δικαιοσύνη, επικοινωνία, καλλιέργειες, σύμφωνα με τις ανάγκες και την κουλτούρα τους.

Στις μικτές κοινότητες, όπου συνυπάρχουν βάσεις στήριξης του EZLN και ιθαγενείς που δεν είναι ζαπατίστας, οι απειλές και οι εκδιώξεις είναι ακόμα πιο συχνές:

«Υπάρχουν πολλοί τρόποι επίθεσης. Στις κοινότητες που οι σύντροφοι αρνούνται να πληρώσουν φόρο για τη γη, το ρεύμα και το νερό, ζουν εκεί παράνομα, σύμφωνα με την κυβέρνηση, και πρέπει να τις εγκαταλείψουν. Πρέπει να φύγουν ή να πληρώσουν. Πολλές φορές μέλη της βάσης στήριξης απειλήθηκαν, χτυπήθηκαν και τραυματίστηκαν απλά και μόνο επειδή διεκδικούν το δίκιο τους. Φυλακίζονται και απειλούνται με θάνατο επειδή δεν πληρώνουν. Αυτές οι βάσεις μένουν μήνες χωρίς νερό και ρεύμα, γιατί δεν αναγνωρίζουν, δεν συναλλάσσονται με την επίσημη κυβέρνηση και δεν θεωρούν τη γη τους εμπόρευμα ανταλλάξιμο με δολάρια».

Ένας άλλος τρόπος επίθεσης είναι η εισβολή του ομοσπονδιακού στρατού σε κοινότητες των ζαπατίστας με το πρόσχημα της έρευνας για όπλα και ναρκωτικά. Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης στη Λα Ρεαλιδάδ κατήγγειλε τέτοιες εκφοβιστικές πρακτικές στον Αυτόνομο Δήμο Γη και Ελευθερία, που βρίσκεται στα σύνορα με τη Γουατεμάλα.

Αυτό που διεξάγεται από τον περασμένο Γενάρη ως σήμερα στις περιοχές των ζαπατίστας είναι ένας βρόμικος πόλεμος εκτοπισμού των κοινοτήτων, ιδιαίτερα εκείνων που βρίσκονται στα πιο νευραλγικά σημεία από άποψη φυσικού πλούτου. Είναι ένας πόλεμος στο πλαίσιο της υλοποίησης του προγράμματος «Μεσοαμέρικα», που έχει στόχο τον στρατιωτικό και οικονομικό έλεγχο της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής και προβλέπει οικοτουριστικές επιχειρήσεις στα μονοπάτια των Μάγιας, δημιουργία μεγάλων αυτοκινητοδρόμων και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της περιοχής.

Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η δημιουργία «Βιώσιμων Αγροτικών Πόλεων» (CRS - Ciudades Rurales Sustentables) στην εξεγερμένη περιοχή των ζαπατίστας. Στις πόλεις αυτές θα παρέχεται γη, κατοικία, ηλεκτρικό, νερό και τρόφιμα. Στην περιοχή του Όβεντικ, το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης αναφέρει ως παράδειγμα το Σαντιάγο Πινάρ, «όπου ήδη ξεφυτρώνουν από τη γη τα πρώτα σπίτια και κτήρια του προγράμματος "Βιώσιμη Πόλη", μετατρέποντας το χωριό σε πόλη. Πρόκειται για επιβολή στην κοινότητα ενός σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης ξένων επενδύσεων με μεγάλα συμφέροντα για οικοδόμηση οικισμών». Η Telmex (τηλεπικοινωνίες) και η Wal Mart είναι δύο από τις πολυεθνικές που βρίσκονται πίσω από αυτό το πρόγραμμα, το οποίο στοχεύει φυσικά στον εκτοπισμό των ζαπατίστας από τις κοινότητές τους.

Μέχρι στιγμής οι ζαπατίστας προσπαθούν να αποφύγουν τη γενικευμένη σύρραξη. Οι κοινότητες, μέσω των συνελεύσεων, αποφάσισαν να κρατήσουν τον EZLN έξω από αυτές τις συγκρούσεις. Εκτιμούν ότι, αν μέλη του EZLN απαντήσουν με τα όπλα σε κάποια από τις διαμάχες, αυτό θα αποτελέσει την αφορμή που περιμένει η ομοσπονδιακή κυβέρνηση για να ξαναρχίσει και επίσημα τον πόλεμο, χωρίς να δεσμεύεται από την «κατάπαυση του πυρός» που υπογράφτηκε το 1995. Γι' αυτό επιμένουν με τον δικό τους τρόπο: «Η αντίσταση των κοινοτήτων βασίζεται στο να μη δεχόμαστε καμιά βοήθεια από την κυβέρνηση και να προχωράμε στο χτίσιμο της αυτονομίας μας».

Μένει σε μας, που αντιλαμβανόμαστε τον αγώνα των ζαπατίστας ως ένα κομμάτι αντίστασης στο πλιάτσικο και τον όλεθρο του νεοφιλελευθερισμού, που θεωρούμε τον αμεσοδημοκρατικό τρόπο οργάνωσης δικό μας πρόταγμα και αντιλαμβανόμαστε την αλληλεγγύη ως διαλεκτική σχέση, να στηρίξουμε έμπρακτα τον αγώνα τους: να μην αφήσουμε τους ζαπατίστας μόνους, αλλά και να μη μείνουμε χωρίς αυτούς στη ζούγκλα του χρήματος. Για τον όποιο αντίλογο, η απάντηση βρίσκεται στα παρακάτω λόγια:

«Γνωρίζουμε ότι η κατάσταση των επιτροπών αλληλεγγύης είναι δύσκολη, ότι υπάρχει πολλή δουλειά, ότι έχετε τους δικούς σας αγώνες, τις δικές σας οργανώσεις, τα δικά σας αιτήματα, τον δικό σας αγώνα ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό... Θέλουμε όμως να ξέρετε ότι, όπως και παλιότερα, η βοήθεια που μπορείτε να προσφέρετε στις εξεγερμένες κοινότητες είναι πολύ σημαντική. Θέλουμε να ξέρετε ότι οι κινητοποιήσεις σας, η πίεση που μπορείτε να ασκήσετε, η πληροφόρηση για το τι πραγματικά συμβαίνει εδώ και η διάδοση αυτής της πληροφόρησης ενάντια στα σχέδια της εξουσίας, όλα αυτά είναι τώρα σημαντικότερα από ποτέ...». EZLN, Γενάρης 1997.

Για το Ευρωπαϊκό Καραβάνι Αλληλεγγύης
Τασούλα Χεπάκη

Η ομάδα έμπρακτης αλληλεγγύης στους ζαπατίστας Sin Remedio («χωρίς φάρμακο» και, μεταφορικά, «χωρίς γιατρειά»), που έχει συγκροτηθεί στη Θεσσαλονίκη, έχει ξεκινήσει από τον περασμένο Μάιο μια οικονομική καμπάνια για φάρμακα προς ενίσχυση του προγράμματος της «άλλης υγείας» στις ζαπατιστικές κοινότητες.

Συνάντηση της ομάδας Sin Remedio, κάθε 1η Τετάρτη του μήνα στις 21:00 στο Κοινωνικό Κέντρο – Στέκι Μεταναστών, Ερμού 23 και Βενιζέλου

e-mail επικοινωνίας: sinremediogroup@yahoo.com

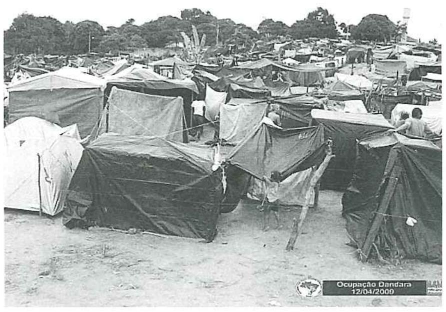
τηλ.: 6937 372144, 6973 053489

ΒΡΑΖΙΛΙΑ: BRIGADAS POPULARES

Η συνάντηση με τους ακτιβιστές και τις ακτιβίστριες των Brigadas Populares έγινε στο Σάο Πάολο στις αρχές του Νοέμβρη. Συμμετείχαν, όπως και εγώ, σε ένα σεμινάριο, στην ουσία έναν τόπο συνάντησης κινημάτων πόλης και πανεπιστημιακών για να συζητήσουν τις παραβιάσεις των ανθρώπινων δικαιωμάτων (με έμφαση στο δικαίωμα στη στέγη) που επιφέρουν οι διοργανώσεις μεγάλων αθλητικών γεγονότων (Ολυμπιακοί Αγώνες, Παγκόσμια Κύπελλα κ.λπ.) και την επίδραση αυτών των γεγονότων στις αντίστοιχες πόλεις.

Οι σύντροφοι των Brigadas Populares παρενέβησαν στη συζήτηση και υπερασπίστηκαν τους αγώνες των αστέγων, κινητοποιήσεις στις οποίες μετέχουν ενεργά. Και κατέκριναν έντονα τις βίαιες αναπλάσεις και εκτοπίσεις που έχουν ήδη συνοδέψει παρόμοιες διοργανώσεις στη Βραζιλία. Ποια, όμως, είναι η ιδιαίτερη ιστορία των Brigadas Populares και ποια τα χαρακτηριστικά των πολιτικών πρωτοβουλιών τους; Γνωρίζουμε στην Ελλάδα το MST και το MTST σαν κινήματα καταλήψεων γης και καταλήψεων στέγης. Ωστόσο, το μωσαϊκό των κινηματικών πρωτοβουλιών αυτού του είδους στη Βραζιλία είναι πολύ πιο σύνθετο. Και ίσως έχει ενδιαφέρον να παρακολουθήσουμε την πολλαπλότητα των κινηματικών εμπειριών όσο και τη διαφορετικότητα των πολιτικών συγκροτήσεων σε μια εποχή που η συζήτηση για τα υποκείμενα του αντικαπιταλιστικού αγώνα είναι πλούσια και πολυεπίπεδη.

Το 2003 ξεκίνησε στην πόλη Μπέλο Οριζόντε (μετά το Σάο Πάολο και το Ρίο, η τρίτη πόλη της Βραζιλίας όσον αφορά την έκταση των παραγκουπόλεων) ένα σεμινάριο σπουδαστών με στόχο να εμβαθύνει στον μαρξισμό. Κρατώντας αποστάσεις από τα υπάρχοντα κόμματα της αριστεράς, η ομάδα του σεμιναρίου άρχισε παράλληλα να δραστηριοποιείται πολιτικά μετέχοντας στις διαδηλώσεις ενάντια στην ALCA. Το 2005 η ομάδα βρέθηκε μπροστά σε ένα σημαντικό δίλημμα: να συνεχίσει να δουλεύει θεωρητικά διευρύνοντας τη συλλογική έρευνα και συζήτηση ή να δοκιμάσει κάποιες από τις πολιτικές ιδέες της στην πράξη, συνδυάζοντας έρευνα και ακτιβισμό; Σε αυτό το δίλημμα σημαντικότατη ήταν η επίδραση που είχε η δουλειά της ομάδας, την ίδια χρονιά, στο Aglomerado da Serra, τη μεγαλύτερη φαβέλα του Μπέλο Οριζόντε. Εκεί άρχισαν να γνωρίζουν τις ανάγκες των ίδιων των ανθρώπων και τα προβλήματα της οργάνωσης σε επίπεδο βάσης, όπως τονίζει ο Joviano.

Ωστόσο, όπως -δυστυχώς- συμβαίνει συχνά στην αριστερά, το δίλημμα οδήγησε την ομάδα σε διάσπαση. Εκείνοι για τους οποίους η εμπειρία της εμπλοκής τους με τους ανθρώπους από στις φαβέλες έπαιξε καθοριστικό ρόλο έφτιαξαν μια πρωτοβουλία που ονόμασαν Brigadas Populares, με εκφρασμένο στόχο την ανάπτυξη μιας «λαϊκής δύναμης ικανής να αγωνιστεί για τα προβλήματα των λαϊκών στρωμάτων».

Η νέα ομάδα είχε χαρακτηριστικά πολιτικής πρωτοβουλίας με κινηματικό προσανατολισμό, χωρίς όμως να υιοθετεί τη δομή κόμματος. Σημαντικοί κανόνες λειτουργίας, η εσωτερική δημοκρατία και η απουσία κάθε ιεραρχικής δομής. Μοναδικό όργανο της ομάδας παρέμεινε η γενική συνέλευση, η οποία διαμορφώνει την πολιτική πλατφόρμα της όσο και τους στόχους και τις κινηματικές πρωτοβουλίες της.

Ποιοι είναι οι τομείς πολιτικής παρέμβασης που επέλεξαν οι Brigadas Populares;

Στόχος μας είναι να εργαστούμε στην κατεύθυνση της δημιουργίας μετωπικών πρωτοβουλιών του κόσμου της εργασίας. Ταυτόχρονα, δίνουμε ιδιαίτερο βάρος στην παρέμβαση στα προβλήματα της νεολαίας, καθώς είναι αυτή που υφίσταται κατεξοχήν τις συνέπειες της ανεργίας, και στα προβλήματα των φυλακισμένων, σε μια εποχή που τα δικαιώματά τους απειλούνται ακόμα περισσότερο από την εισαγωγή του αμερικανικού μοντέλου των ιδιωτικών φυλακών. Παράλληλα, οι παρεμβάσεις μας στοχεύουν στον εκδημοκρατισμό της επικοινωνίας με την ενίσχυση ενός ανεξάρτητου δικτύου εναλλακτικών μέσων (τηλεόραση, ραδιόφωνο και έντυπα) στις κοινότητες.

Τι σημαίνει για εσάς η διεκδίκηση του δικαιώματος στη στέγη;

Μετέχουμε σε ένα ευρύ δίκτυο πρωτοβουλιών, οργανώσεων και κινημάτων που έχει στόχο να παρέμβει σε αυτό που στη Βραζιλία ονομάζεται Reforma Urbana (Μεταρρύθμιση των Πόλεων). Για μας το δικαίωμα στην κατοικία αποτελούσε ένα σημαντικό αίτημα που αφορά πάνω απ' όλα τους άστεγους. Έτσι, μπήκαμε σε οργανωμένες καταλήψεις κτιρίων από οικογένειες αστέγων. Η πρώτη μας κατάληψη, μάλιστα, το 2006, σε ένα κτίριο στο κέντρο της πόλης, ονομάστηκε «Καρακόλ», όπως ακριβώς ονομάζονται οι Αυτόνομοι Δήμοι των Ζαπατίστας, οι οποίοι μας εμπνέουν. Σύντομα, καταλάβαμε ότι η διεκδίκηση του δικαιώματος στη στέγη δεν αρκεί: σήμερα μιλάμε για το δικαίωμα στην πόλη. Και οι καταλήψεις τις οποίες οργανώνουμε (ή μετέχουμε) είναι περισσότερο καταλήψεις γης παρά κενών κτηρίων. Παρατηρήσαμε ότι στα κατειλημμένα κτήρια η αλληλεγγύη ανάμεσα στις οικογένειες είναι σχετικά μικρή. Καθεμιά οργανώνει τον δικό της χώρο και λίγο ασχολείται με τους κοινόχρηστους χώρους. Και όταν έρχεται η στιγμή να αντιμετωπιστούν οι δυνάμεις καταστολής, το ηθικό είναι χαμηλό και η αντίσταση μικρή. Στις καταλήψεις γης, όπου δημιουργούνται ολόκληροι οικισμοί, δουλεύουν όλοι μαζί.

Αναβιώνουν οι παραδόσεις της αλληλοβοήθειας [mutirão - κάτι σαν τις δικές μας «δανεικαριές» στον αγροτικό χώρο], οργανώνονται οι χώροι της κοινότητας, δίνεται έμφαση στην αλληλοεκπαίδευση και τη συλλογική αντιμετώπιση των προβλημάτων της εργασίας. Επίσης, ο ρόλος των γυναικών αναδεικνύεται σε αυτές τις κοινότητες και ο φεμινισμός γίνεται μια σημαντική δύναμη που μεταμορφώνει τις σχέσεις των φύλων. Οι γυναίκες αγωνίζονται δυναμικά ενάντια στην κακοποίηση που υφίστανται παραδοσιακά, είτε στην οικογένεια είτε στους εργασιακούς χώρους.

Πώς αξιολογείτε τον ρόλο των Brigadas Populares σε τέτοιες πρωτοβουλίες;

Από τη στιγμή που αποφασίσαμε να περάσουμε στην άμεση δράση και να προτρέψουμε σε καταλήψεις γης και κτηρίων, είδαμε ότι η διεκδίκηση της στοιχειώδους ασφάλειας που παρέχει η ύπαρξη ενός χώρου κατοικίας είναι κρίσιμη για την υπεράσπιση των λαϊκών στρωμάτων. Πολλοί διαφορετικοί αγώνες έχουν κοινό αποτέλεσμα: ο κόσμος οργανώνεται σε κοινότητες που λειτουργούν με την αρχή της άμεσης δημοκρατίας και τις πρακτικές της αλληλοβοήθειας. Δεν δεχόμαστε χρήματα από το κράτος ή άλλους φορείς. Λίγες οικογένειες που συμμετέχουν στις καταλήψεις που οργανώσαμε παίρνουν ενίσχυση από την εκκλησία. Οι περισσότεροι, όμως, δίνουν ό,τι εξοικονομούν, καθώς δεν έχουν να πληρώσουν νοίκι, όποτε βέβαια μπορούν. Οι συνελεύσεις είναι το κυρίαρχο όργανο και ο καταμερισμός της δουλειάς έχει οδηγήσει στην οργάνωση διαφορετικών τομέων (υγείας, εργασίας, ασφάλειας κ.λπ.). Ήδη έχουμε οργανώσει τέσσερις ξεχωριστές καταλήψεις γης, στις οποίες μετέχουν 1.200 οικογένειες. Οι δυνάμεις μας ενισχύουν επίσης και κάποιες άλλες καταλήψεις, στις οποίες μετέχουν επιπλέον 4.000 οικογένειες.

Ποια είναι η εκτίμησή σας για την κατάσταση του κινήματος σήμερα, ιδιαίτερα όσον αφορά το πρόβλημα της στέγης;

Το κίνημα στη Βραζιλία είναι κατακερματισμένο και διασπασμένο. Αυτό πρώτα πρώτα οφείλεται στις τεράστιες διαφορές που έχουν οι περιοχές και οι πόλεις της χώρας. Η παρέμβαση σε πανεθνική κλίμακα είναι εξαιρετικά δύσκολη. Έχουμε τέσσερεις τουλάχιστον ομοσπονδίες οργανώσεων και κινημάτων που ασχολούνται με το ζήτημα της στέγης: η UNMP, η MNLM, η CONAM και η CMP. Μια ισχυρή ώθηση στην ενοποίηση τούτων των κινημάτων, με σημαντικές πολιτικές διαφωνίες, έδωσε η ίδρυση και η πρακτική του PT. Καθώς, όμως, το PT έγινε κυβέρνηση και εγκατέλειψε τους καθημερινούς αγώνες, πολλοί πρώην ηγέτες κοινοτήτων ή στελέχη κινημάτων ανέλαβαν κυβερνητικά πόστα.

Σήμερα ξαναμπαίνει το αίτημα της ενότητας στη δράση, και γι' αυτό δουλεύουμε στην προοπτική της οικοδόμησης ενός Εθνικού Μετώπου Αντίστασης στις Πόλεις (Frente Nacional de Resistência Urbana). Διατηρούμε συντροφικούς δεσμούς με το MST, και πρακτικά αυτό που κάνουμε στην επαρχία Μίνας Ζεράις [συνορεύει με την επαρχία του Σάο Πάολο και έχει πρωτεύουσα το Μπέλο Οριζόντε] είναι ότι δημιουργούμε ένα δίκτυο κινημάτων που θα συνεργάζεται με το MTST.

Θα θέλαμε λίγα λόγια για της πολιτικές σας αναφορές και το όραμά σας...

Συνεχίζουμε να είμαστε με έναν τρόπο μαρξιστές, ωστόσο πιστεύουμε ότι είναι απαραίτητο να αναφερόμαστε και σε άλλες πηγές κριτικής θεωρίας. Για μας μια βραζιλιάνικη επανάσταση δεν μπορεί να υπάρξει μόνο με την κινητοποίηση των προλετάριων. Χρειάζεται απαραίτητα να μετέχουν νέα υποκείμενα δράσης, οι εργαζόμενοι στον άτυπο τομέα, οι κρατούμενοι στις φυλακές, οι παρίες, οι άστεγοι.

Παρότι πιστεύουμε ότι οι παρεμβάσεις πρέπει να έχουν σημείο αφετηρίας τα οικονομικά ζητήματα, στόχος μας είναι με τις διεκδικήσεις και τους αγώνες να μετατρέπουμε αυτά τα ζητήματα σε πολιτικά. Έτσι, όσοι αγωνίζονται έχουν τη δυνατότητα μέσα από παρόμοια ζητήματα να κριτικάρουν την οργανωτική λογική της κοινωνίας ώστε να καταφέρουν να την υπερβούν.

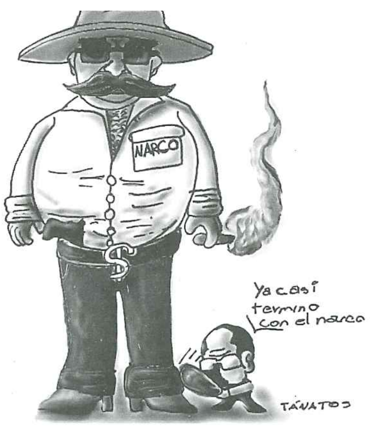
Σκεφτόμαστε και δρούμε πολιτικά χωρίς να αποδεχόμαστε καμιά από τις γνωστές ταμπέλες: λενινισμός, τροτσκισμός, αναρχισμός κ.λπ. Πιστεύουμε στον λενινισμό, θεωρούμε ωστόσο ότι δεν οδηγεί μόνο σε μία πρακτική για την κατάληψη της κρατικής εξουσίας, όπως έγινε στη Ρωσική Επανάσταση. Αναφερόμαστε στον μαοϊσμό, αλλά δεν τον αντιλαμβανόμαστε σαν μια θεωρία της αγροτικής επανάστασης – για εμάς, κάστρο της επανάστασης σήμερα θα είναι οι πόλεις. Η βραζιλιάνικη επανάσταση θα είναι μια επανάσταση των πόλεων. Σε αυτές διαμένει το 80% του πληθυσμού, στις πόλεις βρίσκονται τα θύματα της νεωτερικότητας.

Μας εμπνέει ακόμα ο Γκράμσι και η θεωρία του για την ηγεμονία. Αγωνιζόμαστε για την ηγεμονία των λαϊκών στρωμάτων, για μια αυτοοργάνωση που θα εκφράζεται στους αγώνες τους και στην απόλυτη αποσύνδεσή τους από το κράτος και τα κόμματα. Αναζητούμε σχέσεις και διευρύνουμε τον συντονισμό μας με όλες τις πρωτοβουλίες οργάνωσης και αγώνα που ξεκινούν από τα κάτω. Έτσι, πλάθεται ένα αντιηγεμονικό κίνημα ανοιχτό σε διαφορετικές εμπειρίες, ανοιχτό στους αγώνες των ανθρώπων του δρόμου, στους αγώνες της νόμιμης και της μαύρης εργασίας, στους αγώνες για το δικαίωμα στην πόλη, στους αγώνες που υπερασπίζονται τα δικαιώματα των καταπιεσμένων.

Ο Joviano, η Cida, η Erica και ο De είναι γύρω στα 30. Ο Joviano φαίνεται ο πιο σπουδαγμένος και διανοούμενος, διαθέτοντας χαρίσματα αγκιτάτορα. Η Cida είναι μέλος μιας επιτροπής κατάληψης – άστεγη η ίδια και η οικογένειά της. Η Erica, η πιο νέα της ομάδας, συμπληρώνει μερικές φορές τα λόγια του Joviano κοιτάζοντάς τον με σεβασμό. Ο De, αμίλητος και αινιγματικός, με εμφάνιση ευρωπαίου νεολαίου της αμφισβήτησης. Άλλη μια μικρή ψηφίδα στο μωσαϊκό ενός ανήσυχου κινήματος που αναζητεί δρόμους προς την ανθρώπινη χειραφέτηση στη Λατινική Αμερική. Ο Λούλα δεν αποτελεί για αυτούς μύθο· βρίσκεται, δυστυχώς, απέναντί τους.

Σταύρος Σταυρίδης

Μια καλειδοσκοπική ματιά στο σημερινό Μεξικό

Εκεί όπου αναπτύσσεται ο ολέθριος κίνδυνος, εκεί αναπτύσσεται και η σωτήρια δύναμη

Φρ. Χέλντερλιν

Πάνω από μια τετραετία κυβερνά το PAN στο Μεξικό. Ο Φελίπε Καλντερόν ανέλαβε καθήκοντα την 1η Δεκεμβρίου του 2006 και κήρυξε τον πόλεμο στο εμπόριο ναρκωτικών, παρελκύοντας την προσοχή του λαού από τα προβλήματα της χώρας. Με 36 χιλιάδες νεκρούς, όμως, άμαχους στη συντριπτική πλειοψηφία τους -πάνω από χίλια είναι παιδιά- είναι προφανές ότι πρόκειται για έναν ιδιότυπο πόλεμο-«θεραπεία σοκ» της μεξικανικής κυβέρνησης ενάντια στον μεξικανικό λαό και, ειδικότερα, στα κοινωνικά κινήματα, στις αυτόνομες οργανώσεις και δράσεις των από κάτω. Σήμερα, οι αυτόνομοι ζαπατιστικοί δήμοι της Τσιάπας είναι οι πιο ασφαλείς περιοχές για τον μεξικανό πολίτη.

Το εκλογικό αποτέλεσμα του 2006 ήταν προϊόν καλπονοθείας. Το PRD, ένα κόμμα καθόλου ανατρεπτικό και ελάχιστα μεταρρυθμιστικό, που εκφράζει τα συμφέροντα και τις βλέψεις της εγχώριας ελίτ του παραγωγικού κεφαλαίου (όπως περίπου το PT του Λούλα στη Βραζιλία, του Κορέα στο Εκουαδόρ κ.λπ.) ήταν το φαβορί για τη νίκη. Το Μεξικό, όμως, πέρα από την παρουσία ισχυρών κινημάτων των από κάτω επί μία δεκαετία, που πρεσβεύουν την αυτόνομη οργάνωση, πέρα από τη συμμετοχή του στη NAFTA, έχει και την... ατυχία να συνορεύει με τις ΗΠΑ. Το PAN, ήταν η καλύτερη εγγύηση για τις ΗΠΑ πως δεν θα αναφύονταν καταστάσεις ικανές να διακυβεύσουν την πλήρη κυριαρχία τους. Η καλπονοθεία οργανώθηκε σωστά. Το PAN, που εκφράζει τα συμφέροντα μιας διεθνοποιημένης ελίτ της χώρας (ορυκτά, μεγάλες εταιρείες ακινήτων, ενεργειακά και τηλεπικοινωνιακά δίκτυα, χρηματοπιστωτικά, αναπτυξιακά mega-projects κ.λπ.), πάντα σε συνεργασία με κέντρα εκτός της χώρας, ανέλαβε να εφαρμόσει τον λεγόμενο «εξορυκτικό» καπιταλισμό (extractive), δηλ. την αρπαγή και τη λεηλασία των φυσικών πόρων, χωρίς καμιά αναπτυξιακή προοπτική και με οποιοδήποτε κοινωνικό κόστος. Στις προεδρικές του 2012 ίσως αναγκαστεί να συνεργαστεί με ένα PRI ελεγχόμενο από τη δεξιά του πτέρυγα.

Μετεκλογικά, το 70% περίπου του στρατού μεταφέρθηκε στην Τσιάπας, οδηγώντας σε μια ισορροπία του τρόμου με τον EZLN και τις ιθαγενικές κοινότητες των ζαπατιστικών δήμων. Ήταν η πρώτη άμεση αντίδραση απέναντι στην Άλλη Καμπάνια. Ο «πόλεμος κατά του εμπορίου ναρκωτικών» ήρθε να ενισχύσει τη στρατιωτικοποίηση οικονομίας και κοινωνίας. Τα καρτέλ των ναρκωτικών πάντα είχαν διαύλους συνεργασίας με το κράτος και, κατά πώς φαίνεται, η «πίτα» μοιραζόταν μέχρι τότε δίκαια! Ο Καλντερόν, κατά ορισμένους, ευνόησε το καρτέλ της Σιναλόα, πυροδοτώντας, έτσι, εν είδει αντιποίνων, την τυφλή βία των άλλων καρτέλ πάνω στον μεξικανικό πληθυσμό συνολικά: πυροβολισμοί σε μπαρ, σε σχολεία, ομαδικοί τάφοι εκτελεσθέντων αμάχων και, φυσικά, κάποιες συγκρούσεις ακόμα και με τον στρατό με παράπλευρες απώλειες αμάχων. «Έχουμε πόλεμο» είπε ο Καλντερόν, φράση που φαίνεται πως αρέσει στους ηγέτες όταν επιτίθενται στους από κάτω. Προφανώς πολύ μεγάλο μέρος του πληθυσμού δεν ταυτίζεται ούτε με τον Καλντερόν ούτε με κανένα καρτέλ. Έτσι, τα άλλοτε θριαμβευτικά «νικηφόρα» ανακοινωθέντα της κυβέρνησης έχουν δώσει τη θέση τους σε μια αμήχανη σιωπή είτε σε μια προσπάθεια των ΜΜΕ να αποκρυφτούν πολύνεκρες δολοφονίες αμάχων μέρα μεσημέρι. Για τις ΗΠΑ, όμως, τα οφέλη είναι αναμφισβήτητα και άμεσα: ο πληθυσμός του Μεξικού και τα κοινωνικά κινήματα, κυρίως, τρομοκρατούνται και καταστέλλονται από παραστρατιωτικούς και στρατιωτικούς στον «πόλεμο κατά των ναρκωτικών» ενώ, παράλληλα, δυσφημίζονται και στοχοποιούνται, σε ένα καθεστώς έκτακτης ανάγκης στο οποίο η υπεράσπιση και άμυνά τους αποβαίνει όλο και πιο δύσκολη (ιδίως στον Βορρά). Πέρα από την ιδιότυπη αυτή διπλή ομηρία του πληθυσμού -από καρτέλ και κυβέρνηση- συσφίγγονται και οι σχέσεις υπηρεσιών και εταιρειών των ΗΠΑ με τον μεξικανικό στρατό, μέσω στενής και εμπιστευτικής συνεργασίας ανταλλαγής πληροφοριών, αλλά και μέσα από τεχνική και οικονομική βοήθεια, προς όφελος των ταμείων κάποιων βορειοαμερικανικών εταιρειών. Βορειοαμερικανικοί όμιλοι εξοπλισμού και τεχνογνωσίας σε θέματα ασφάλειας, παρακολούθησης και καταπολέμησης του εμπορίου ναρκωτικών

πλουτίζουν ασύστολα. Όπως, π.χ., ο γνωστός μας από τον πόλεμο στο Ιράκ τέως Blackwaters Worldwide (νυν Χε). Η άμεσα μετρήσιμη κρατική χρηματοδότηση του «πολέμου» υπερβαίνει ήδη τα 30 δισ. δολάρια. Καθώς ο κοινωνικός ιστός διαλύεται, μεσουρανούν αναπάντεχα, οικονομικά και κοινωνικά, κάποια μεσαία στρώματα που έρχονται «σε επαφή» με αυτά τα συμφέροντα που γεννά και εκτρέφει αυτός ο ατελείωτος πόλεμος. Αντίθετα, η άνεργη νεολαία των από κάτω αναγκάζεται να αναζητά εργασία στις «επενδύσεις» της οικονομίας των ναρκωτικών: πριν, κατά ή μετά το ξέπλυμα των χρημάτων που διακινεί (ο τζίρος της ανέρχεται στο 40% του ΑΕΠ), εντεύθεν και εκείθεν των συνόρων με τις ΗΠΑ. Κι ενώ τα σύνορα με τις ΗΠΑ για τους κοινούς μετανάστες είναι δύσβατα, τα όπλα, νόμιμα και παράνομα, ταξιδεύουν άνετα προς Νότο μαζί με βορειοαμερικανούς «συμβούλους» όσο και «στελέχη» του εμπορίου ναρκωτικών, που μπαινοβγαίνουν στις φυλακές των ΗΠΑ.

Η δυσαρέσκεια των από κάτω τα τελευταία δέκα χρόνια δεν έχει πάψει να αυξάνεται παράλληλα με την αύξηση των τιμών του καλαμποκιού: γύρω στο 300 με 400% από το 2000, 66% ανάμεσα σε 2009 και 2010. Το παραδοσιακό ejido (κοινοτική γη) των ιθαγενών, αποκλειστικό μέσο επιβίωσης για 20 εκατομμύρια άτομα, περίπου, δέχεται παντού επιθέσεις από συμφέροντα του «εξορυκτικού» καπιταλιστικού μοντέλου (βιοκαύσιμα, μονοκαλλιέργειες, κολοσσιαία τουριστικά και.. οικοτουριστικά πρότζεκτ) και από τα καρτέλ που επιζητούν περάσματα, χώρους εξάπλωσης και στρατολόγησης, ευκαιρίες για «ξέπλυμα».

Μετά την Άλλη Καμπάνια και, ειδικότερα, μετά την απελευθέρωση των κρατουμένων του Ατένκο, ο αποτελεσματικός συντονισμός των κινημάτων των από κάτω στο Μεξικό γνώρισε νέα ώθηση. Παράλληλα, και ως μοναδικό μέσο αντίστασης σε ένα απονομιμοποιημένο κράτος που δρα καταστροφικά και κατασταλτικά για τους υπηκόους του, καθώς και στην εφαρμογή του «εξορυκτικού» μοντέλου, αναζωπυρώθηκαν παλαιά κινήματα των από κάτω και εμφανίστηκαν νέα. Ιθαγενικής, κυρίως, προέλευσης, αν και όχι μόνον. Ακολουθεί σύντομη αναφορά σε ένα πρόσφατο.

Οστούλα – ανάκτηση κοινοτικών γαιών

Στις 29 Ιουνίου του 2010 έκλεισε ένας χρόνος από την ανάκτηση 700 κοινοτικών εκταρίων στην παραλία της πολιτείας του Μιτσοακάν, από κατοίκους της Σάντα Μαρία ντε Οστούλα, της εθνότητας των Νάουα. Εδάφη των προγόνων τους, με τίτλους από την εποχή της αποικιοκρατίας, αναγνωρισμένα με προεδρικό διάταγμα του 1964 και καταπατημένα από μιγάδες caciques (τοπικούς οικονομικούς και πολιτικούς μεγαλοπαράγοντες) από τη γειτονική κωμόπολη Λα Πλασίτα, συνδεόμενους με τους εμπόρους ναρκωτικών. Τα εδάφη καταλήφθηκαν ξαφνικά και μαζικά από τους κατοίκους και άρχισε η οικοδόμηση ενός νέου οικισμού (Σαγιακάλαν) και η καλλιέργεια ταμαρίνδου. Η απάντηση caciques, ναρκοεμπόρων και κράτους ήταν άμεση: σε λιγότερο από έναν χρόνο παραστρατιωτικοί σκότωσαν δώδεκα κατοίκους και απήγαγαν και «εξαφάνισαν» τέσσερεις. Το μεξικανικό ναυτικό, μαζί με την αμερικανική DEA, συνεχώς παρενοχλεί τους κατοίκους. Οι κάτοικοι συνεχίζουν να αντιστέκονται και να οικοδομούν τον νέο οικισμό, ενώ έχουν σχηματίσει ιθαγενικές φρουρές και ιθαγενική αστυνομία (400 άτομα), συνεργαζόμενοι και με άλλους οικισμούς ομοεθνών τους (Κόιρε, Πομάρο κ.ά.). Στην εκδήλωση για τον έναν χρόνο από την ανάκτηση της κοινοτικής γης, μνημόνευσαν τα λόγια ενός εκ των απαχθέντων, του Φρανσίσκο ντε Ασίς Μανουέλ, προέδρου της επιτροπής κοινοτικών αγαθών: «Στο αγώνα αυτόν θα πεθάνουμε και δεν θέλω να θλίβεστε γιατί τα παιδιά και τα εγγόνια μας θα δουν τον καρπό της θυσίας μας και θα μάθουν πώς να υπερασπίζονται τα κοινοτικά εδάφη». Οι Νάουα αριθμούν 50 χιλιάδες ψυχές: επαρκής αριθμός για θυσίες μέχρι τη νίκη, όπως δήλωσαν οι ίδιοι σε εναλλακτικά μέσα ενημέρωσης του Μεξικού...

Δεν λείπουν οι θεωρητικοί που πρεσβεύουν πως οι κοινωνικές συγκρούσεις, η διάλυση του κοινωνικού ιστού και της διοίκησης και η ανάπτυξη αυτονομημένων ζωνών των από κάτω, σε συνδυασμό με τη συνεχή διείσδυση του βορειοαμερικανικού στρατιωτικού παράγοντα, θα βάλουν τις ΗΠΑ στον πειρασμό της στρατιωτικής επέμβασης, από φόβο, πραγματικό ή προσχηματικό, μιας κατάρρευσης του κράτους στο Μεξικό. Κάποιοι πιστεύουν πως κάτι τέτοιο θα ήταν η ταφόπλακα στην καταρρέουσα ηγεμονία των ΗΠΑ, εν πολλοίς λόγω και της ισχυρής παρουσίας μεξικανών μεταναστών στο έδαφός τους. Ανάμεσα στους οποίους εμφανίζονται -και συντονίζονται- όλο και περισσότερες συλλογικότητες συνδεόμενες με την Άλλη Καμπάνια.

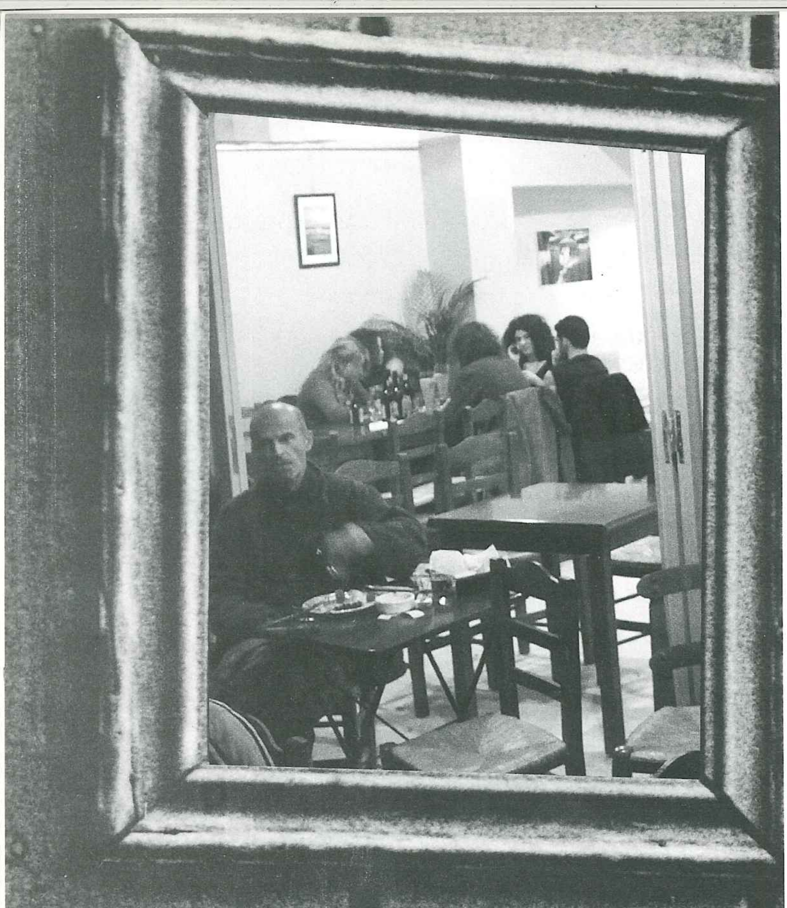
Νίκος Πρατσίνης

Πηγές: Φύλλα της La Jornada ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΜΩΝ. Απόσπασμα της πρώτης επιστολής του Υποδιοικητή Μάρκος στον Δον Λουίς Βιγιόρο, αρχή της αλληλογραφίας σχετικά με την Ηθική και την Πολιτική. Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2011 (www.eurozapatista.org).

http//:desinformemonos.org

Συζητήσεις της αλάνας με τους Ραούλ Ζιμπέκι και Αγκίρε Ρόχας κατά τις επισκέψεις τους στην Αθήνα, τον Οκτώβριο και Νοέμβριο του 2010, αντίστοιχα.

η αυλή των θαυμάτων...

Στο μυθιστόρημα «Η Παναγία των Παρισίων», ο Βίκτωρ Ουγκώ μας μιλάει για την «αυλή των θαυμάτων» του Παρισιού. Ήταν ένας χώρος όπου φτωχά στρώματα, περιθωριακοί της εποχής και κυνηγημένοι από την εξουσία είχαν δημιουργήσει τη δική τους «επικράτεια». Σ' αυτό τον χώρο, όλα ήταν έξω από τη δικαιοδοσία του κράτους και η παρουσία του εκεί ήταν απαγορευμένη. Οι κάτοικοι της αυλής πειθαρχούσαν στους δικούς τους νόμους και στις δικές τους μορφές οργάνωσης. Υπήρξε, μάλιστα, εποχή που στο Παρίσι υπήρχαν ταυτόχρονα αρκετές αυλές των θαυμάτων και κάθε μεγάλη πόλη της Γαλλίας διέθετε τουλάχιστον μία.

Σκεφτήκαμε να παρουσιάζουμε στη δική μας αυλή των θαυμάτων όλα εκείνα τα συλλογικά εγχειρήματα που ξεπηδάνε από τα κάτω στη χώρα μας και αναδεικνύονται σε ένα εργαστήρι ζωής και αντίστασης. Στημένα συνήθως με το μεράκι και τη φαντασία κάποιων ξεροκέφαλων ονειροπόλων, επιμένουν να αποδεικνύουν πως η κυρίαρχη ιδεολογία, ο κυρίαρχος τρόπος ζωής, δεν είναι μονόδρομος. Μπορούμε να βεβαιώσουμε πως αυτά τα εγχειρήματα είναι περισσότερα και σημαντικότερα απ' όσα αφήνει η ομίχλη της επίσημης πληροφόρησης να εμφανιστούν. Και ελπίζουμε πως δεν θ' αργήσει η στιγμή που όλα αυτά τα μικρά θαύματα, όλες αυτές οι πρωτοβουλίες θα συναντηθούν για να στήσουν μία ή πολλές πραγματικές αυλές των θαυμάτων.

Το Παγκάκι

Ένα από τα καθημερινά προβλήματα που όλο και περισσότερος κόσμος αντιμετωπίζει στον πλανήτη στην περίοδο της οικονομικής κρίσης που ζούμε, είναι το πρόβλημα «εργασία» σε όλες του τις εκφάνσεις: ανεργία, καταβαράθρωση εργατικών δικαιωμάτων κατακτημένων με αγώνες, επισφάλεια, επιβολή εργασιακών συνθηκών που καταλύουν κάθε έννοια αξιοπρέπειας.

Οι εργατικοί αγώνες, που τον προηγούμενο αιώνα εξασφάλισαν δικαιώματα στοιχειώδους αξιοπρέπειας για την εργατική τάξη, βρίσκονται σήμερα σε αμυντική φάση και περιορίζονται, στην καλύτερη περίπτωση, στην επαναδιεκδίκηση ενός μέρους των κεκτημένων ή, σε πολλές περιπτώσεις, στην απλή υπεράσπιση του «δικαιώματος» στην εργασία.

Το πρόβλημα βέβαια της καθημερινής επιβίωσης με αξιοπρέπεια έχει γίνει σήμερα εξαιρετικά πιο πολύπλοκο, τόσο ως προς την περιγραφή των χαρακτηριστικών του υποκειμένου «εργατική τάξη» όσο και ως προς τις ανάγκες του και τις μορφές οργάνωσης και εκπροσώπησής του.

Η συλλογική δράση που συνήθως πυροδοτείται σε περιόδους οικονομικής κρίσης, ανέδειξε τις τελευταίες δεκαετίες μια σειρά από εγχειρήματα που αναζητούν νέες μορφές οργάνωσης και νέες μορφές αντίστασης που να αμφισβητούν ή και να υπερβαίνουν το μοντέλο εκμετάλλευσης της εργασίας που χαρακτηρίζει την κοινωνία που ζούμε. Ιδιαίτερα στη Λατινική Αμερική, τα κινήματα, εκκινώντας από την ανάγκη να δώσουν λύσεις στην καθημερινή επιβίωση εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων που η «αγορά» δεν μπορούσε να εγγυηθεί την επιβίωσή τους, αλλά και από την ανάγκη να ψάξουν απαντήσεις στο αγωνιώδες ερώτημα μιας διαφορετικής οργάνωσης της παραγωγικής διαδικασίας που θα απεξαρτούσε τη ζωή των ανθρώπων από τους κύκλους κρίσης του κεφαλαίου, δημιούργησαν μια σειρά από μοντέλα εναλλακτικής οικονομίας (ανακτημένα αυτοδιαχειριζόμενα εργοστάσια, αγροτικοί συνεταιρισμοί, εργαστήρια παραγωγής τροφίμων και άλλων αγαθών, μορφές ανταλλακτικής οικονομίας κ.ά).

Σ' αυτήν την «οικονομία της αντίστασης», όπως την ονομάζει ο Ραούλ Ζιμπέκι, ακόμα και στην εμβρυακή μορφή που βρίσκεται σήμερα, μπορεί κανείς να αναγνωρίσει χαρακτηριστικά οργάνωσης των σχέσεων παραγωγής διαφορετικά από το καπιταλιστικό μοντέλο οργάνωσης: το συλλογικό, η αυτοδιαχείριση, η οριζοντιότητα, η αλληλεγγύη είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά αυτών των εγχειρημάτων.

Στην Ελλάδα της οικονομικής και πολιτικής κρίσης, όλο και περισσότερες ομάδες και συλλογικότητες προσπαθούν να ανιχνεύσουν τις δυνατότητες δημιουργίας εναλλακτικών μοντέλων οικονομίας που δεν θα βασίζονται στην άντληση υπεραξίας και κέρδους από την εργασία των ανθρώπων. Μία από αυτές τις ομάδες, η κολεκτίβα εργασίας «Παγκάκι, αυτοπαρουσιάζεται σε αυ-τό το τεύχος.

Το Παγκάκι

Πάνε δύο χρόνια σχεδόν από τη στιγμή που η μικρή ομάδα ανθρώπων που σήμερα εργαζόμαστε στο «Παγκάκι» της , Γ. Ολυμπίου στο Κουκάκι αρχίσαμε να συζητάμε την ιδέα δημιουργίας ενός καφενείου, ενός χώρου συνεύρεσης.

Η ιδέα ξεκίνησε από την κοινή ανάγκη να δώσουμε λύση στο πρόβλημα «εργασία». Οι περισσότερες από μας είμαστε νέες άνεργες, κάποιοι από μας εργαζόμενοι σε επισφαλή επαγγέλματα και σε συνθήκες εχθρικές προς κάθε έννοια αξιοπρέπειας και δημιουργικότητας. Θελήσαμε λοιπόν να δοκιμάσουμε έναν άλλο τρόπο εργασίας, συλλογικό, με σχέσεις σεβασμού, συντροφικότητας και αλληλεγγύης ανάμεσά μας.

Η επιθυμία μας για αυτό το πείραμα μας έφερε κοντά στα τέλη του 2008. Δεν βρεθήκαμε τυχαία. Οι δρόμοι μας συνέκλιναν σταδιακά από διαφορετικές πορείες. Εμπνευστήκαμε από πρωτοβουλίες ανθρώπων και κινημάτων σε όλο τον κόσμο που, σε συνθήκες κρίσης, αντί να παραδοθούν στην απελπισία και την εξαθλίωση, επιχείρησαν να δώσουν συλλογικές απαντήσεις στο πρόβλημα της καθημερινής επιβίωσης. Ακουμπήσαμε επίσης στην εμπειρία που μας προσέφερε η συμμετοχή μας στον συνεταιρισμό εναλλακτικού και αλληλέγγυου εμπορίου «ο Σπόρος» και τολμάμε να επιχειρήσουμε στην πράξη μια διαφορετική πρόταση στην οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας. Μια πρόταση που ακόμα διαμορφώνεται και γι' αυτό δεν είναι εύκολο να την περιγράψουμε ολοκληρωμένα.

Αυτό που επιχειρούμε να δημιουργήσουμε με αυτό το καφενείο είναι μια κολεκτίβα εργασίας. Η νομική μορφή που επιλέξαμε -επειδή στην Ελλάδα δεν κατοχυρώνεται νομικά η κολεκτίβα εργασίας- είναι ο αστικός συνεταιρισμός. Ένας συνεταιρισμός αλλιώτικος, χωρίς μετόχους-ιδιοκτήτες και ένας χώρος εργασίας χωρίς υπαλλήλους και αφεντικά.

Έτσι, το καφενείο ανήκει σε όσους και όσες κάθε φορά το δουλεύουν μετέχοντας στη συλλογικότητα. Για τη δημιουργία του συνεισφέραμε όλα τα μέλη ανάλογα με τις οικονομικές μας δυνατότητες, αναλαμβάνοντας όμως από κοινού το ρίσκο και την ευθύνη.

Τα όποια κέρδη προκύπτουν μετά την πληρωμή των μισθών δεν μοιράζονται, αλλά μετά τη δημιουργία ενός αποθεματικού ταμείου και την εξόφληση του εσωτερικού δανείου (που θα επιτρέψει και την τυπική ανεξαρτησία του συνεταιρισμού από τα νυν μέλη του) θα χρησιμοποιούνται για την ενίσχυση συλλογικών εγχειρημάτων ανάλογης λογικής και προοπτικής.

Βασικό όργανο λήψης αποφάσεων είναι η συνέλευση των μελών του συνεταιρισμού που αποτελείται από τις κάθε φορά εργαζόμενες. Ο τρόπος λήψης των αποφάσεων επιδιώκουμε να εμπεριέχει τη μέγιστη δυνατή συναίνεση όλων των μελών.

Η πρότασή μας έχει πολύ δρόμο για να ολοκληρωθεί. Δεν είναι όμως μια πρόταση που αφορά μόνο εμάς, ένα εγχείρημα για να λύσουμε το ατομικό πρόβλημα εργασίας της καθεμιάς μας. Θέλουμε να αποτελέσει μια εμπειρία που θα χρησιμεύσει σε πολύ περισσότερους από εμάς. Η δράση μας εντάσσεται σε ένα συνολικό ρεύμα κοινωνικής αλλαγής, σε μια παγκόσμια κινηματική διαδικασία που αγκαλιάζει όλες τις πλευρές της ζωής, που αντιστέκεται στις κυρίαρχες συνθήκες, που εξερευνά και δημιουργεί νέους τρόπους ζωής.

Πέρα από το εργασιακό, στον χώρο αυτό επιδιώκουμε να χωρέσουμε τις επιθυμίες μας συνολικά, στον βαθμό που είναι εφικτό. Με αυτό το κριτήριο προτιμήσαμε -στο μέτρο του δυνατού- τη συνεργασία με μικρούς παραγωγούς ή κοινότητες παραγωγών, επιλέξαμε να σερβίρουμε και να διακινούμε προϊόντα εναλλακτικού/αλληλέγγυου εμπορίου (καφέ από ζαπατιστικούς συνεταιρισμούς του Μεξικού, ζάχαρη από το Κίνημα των Χωρίς Γη στη Βραζιλία κ.ά.) διατηρώντας παράλληλα τις τιμές του καφενείου προσιτές σε όλους. Επίσης, επιλέξαμε να ακούμε και να προωθούμε μουσικές ελεύθερες (Creative Commons, Public Domain και ανεξάρτητες παραγωγές), επειδή δεν μας αρέσουν τα «πνευματικά δικαιώματα» που πνίγουν τη μουσική δημιουργία και οι καρποί τους μόνο στα χέρια των καλλιτεχνών δεν φτάνουν. Με το ίδιο κριτήριο επιλέγουμε και θέλουμε να λειτουργεί το καφενείο και ως χώρος φιλοξενίας εκδηλώσεων ενημέρωσης/προβληματισμού και πρωτοβουλιών που ανιχνεύουν δρόμους αυτοδιαχείρισης, αυτοοργάνωσης και άμεσης δράσης.

Ξέρουμε πως όλα αυτά μπορεί να μοιάζουν λίγα και αποσπασματικά. Οι δυσκολίες και οι αντιφάσεις είναι μπροστά σε κάθε βήμα μας. Θέλουμε όμως να ψάξουμε συλλογικές και όχι ατομικές απαντήσεις και να τις δοκιμάσουμε στην πράξη μαθαίνοντας από την ιστορική εμπειρία ανάλογων εγχειρημάτων. Θέλουμε να δοκιμάσουμε μια καθημερινότητα που θα περιλαμβάνει την εργασία σαν αναπόσπαστο δημιουργικό κομμάτι της και όχι σαν σκλαβιά, σαν έναν χρόνο μέσα στη μέρα που θέλει κανείς να τον ξεχάσει.

Φτιάξαμε λοιπόν αυτό το καφενείο. Είναι ανοιχτό από το πρωί μέχρι αργά το βράδυ. Προσφέρουμε καφέ, βότανα, χυμούς, αναψυκτικά, ρακί, ούζο, μπύρες, ποτά και φυσικά τα απαραίτητα συνοδευτικά μεζεδάκια. Πάνω απ' όλα όμως θέλουμε να προσφέρουμε έναν χώρο συνάντησης, ψυχαγωγίας και δημιουργίας, να μοιραστούμε ερωτήματα, ιδέες και όνειρα. Να μοιραστούμε μαζί σας «Το Παγκάκι»...

Καφενείον
Το παγκάκι

ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ: Βουλευτικές εκλογές και τα σταυροδρόμια του μπολιβαριανού κινήματος

πολιτικά τοπία

Βενεζουέλα: βουλευτικές... 24

Αϊτή: σεισμός, χολέρα και κατοχή ξένων 26

ΒΟΡΕ: μισθοφόροι στην Αϊτή ... 28

Βραζιλία: προεδρικές εκλογές 29

Μεξικό: η στρατιωτικο-ποίηση της πολιτικής 31

Παραγουάη: στρατιωτικο-ποίηση, καταπίεση... 34

Το βολιβιανό «βενζινάσο» 36

Στις 26 Σεπτεμβρίου έγιναν στη Βενεζουέλα βουλευτικές, πολιτειακές και δημοτικές εκλογές. Τα σημεία στα οποία είχε επικεντρωθεί η προσοχή των πολιτικών παρατηρητών και, βεβαίως, των εμπλεκόμενων πολιτικών φορέων ήταν το μέγεθος της συμμετοχής, καθώς και το αν θα κατάφερνε το PSUV (Ενιαίο Σοσιαλιστικό Κόμμα της Βενεζουέλας, το κόμμα που ίδρυσε ο πρόεδρος Τσάβες) να κατακτήσει πλειοψηφία δύο τρίτων ώστε η κυβέρνηση να έχει τη δυνατότητα να νομοθετεί απρόσκοπτα. Από τα περίπου 17 εκατομμύρια εγγεγραμμένων στους εκλογικούς καταλόγους (στη Βενεζουέλα η εγγραφή στους καταλόγους γίνεται με αίτηση του ίδιου του ενδιαφερόμενου πολίτη και υπολογίζεται πως υπάρχουν ακόμα τέσσερα με πέντε εκατομμύρια που δεν έκαναν αίτηση εγγραφής), ψήφισε το 66,45%, ποσοστό αρκετά ικανοποιητικό για τέτοιου είδους εκλογές, αφού οι κρίσιμες εκλογικές αναμετρήσεις είναι οι προεδρικές εκλογές, κατά τις οποίες παρατηρείται σημαντικά μεγαλύτερη συμμετοχή. Πάντως, έχει πολιτική σημασία το γεγονός ότι η μεγαλύτερη αποχή παρατηρήθηκε στις φτωχογειτονιές των μεγαλουπόλεων, οι οποίες θεωρούνται τα προπύργια της μπολιβαριανής επανάστασης.

Τελικά, σε σύνολο 165 εδρών, το PSUV κατέκτησε 98, αρκετά μακριά από τον στόχο των δύο τρίτων (110 βουλευτές). Διατήρησε, βέβαια, άνετη κοινοβουλευτική πλειοψηφία, η οποία οφείλεται κυρίως στην κατανομή των εδρών ανά περιφέρεια και όχι στη διαφορά ψήφων από την αντιπολίτευση, καθώς η διαφορά σε πανεθνικό επίπεδο ήταν γύρω στις 200.000 ψήφους (περίπου 5.300.000 έναντι 5.100.000). Ο συνασπισμός της αντιπολίτευσης, MUD (Mesa de Unidad Democratica - Χώρος της Δημοκρατικής Ενότητας), ξεπέρασε τις προσδοκίες, εκλέγοντας 65 βουλευτές κατανεμημένους σε δέκα κόμματα. Επίσης, το κόμμα PPT (Patria para todos - Πατρίδα για όλους), μέχρι πρότινος σύμμαχος του Τσάβες, κέρδισε δύο έδρες.

Σε επίπεδο πολιτειών (η Βενεζουέλα είναι ομόσπονδο κράτος) το PSUV κέρδισε τις 18 από τις 24. Αξίζει, όμως, να σημειωθεί ότι στα χέρια της αντιπολίτευσης βρίσκονται κρίσιμες από οικονομική, πληθυσμιακή ή στρατηγική άποψη πολιτείες - όπως οι γειτονικές προς την Κολομβία, μέσω των οποίων διενεργείται εκτεταμένο ναρκεμπόριο και σημειώνεται διείσδυση σημαντικού αριθμού κολομβιανών παραστρατιωτικών που τρομοκρατούν τον πληθυσμό και δημιουργούν αντεπαναστικούς θύλακες στο έδαφος της Βενεζουέλας.

Στις προηγούμενες βουλευτικές εκλογές οι υποστηρικτές του προέδρου Τσάβες κατείχαν το σύνολο των εδρών, καθώς η δεξιά αντιπολίτευση απείχε ύστερα από υπόδειξη των ΗΠΑ, αφού η πολιτική τους εκείνη την περίοδο ήταν προσανατολισμένη στη βίαιη ανατροπή του Τσάβες. Το αποτέλεσμα των βουλευτικών εκλογών, λόγω της μικρής διαφοράς ψήφων από τους τσαβίστας, έχει «ανεβάσει» την αντιπολίτευση, κυρίως στον τομέα της ψυχολογίας και των εντυπώσεων, και τη βάζει ξανά στο πολιτικό παιχνίδι. Πλέον, όλες οι προσπάθειές της επικεντρώνονται στις προεδρικές εκλογές του 2012, προς τις οποίες βαδίζει με αναπτερωμένο ηθικό. Σήμερα, πέρα από τα γνωστά στηρίγματα στην οικονομική ολιγαρχία, στα ΜΜΕ και στην εκκλησία, έχει αποκτήσει ερείσματα ακόμα και σε φτωχά στρώματα με τη βοήθεια των οικονομικών μέσων που διαθέτει, αλλά και των συμμοριών, ιδίως των ναρκοσυμμοριών, που διευρύνουν συνεχώς τη δράση τους και την επιρροή τους. Πολλοί παρατηρητές υιοθετούν την άποψη πως η πολιτική ζωή στη Βενεζουέλα, από την απόλυτη κυριαρχία των τσαβίστας, βαδίζει και πάλι προς μια πόλωση ανάμεσα σε δύο στρατόπεδα. Εκτιμάται πως η εκ μέρους τής αντιπολίτευσης παρεμπόδιση ψήφισης νόμων θα προκαλέσει εντάσεις και διαμάχες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε πολιτική αστάθεια. Για να

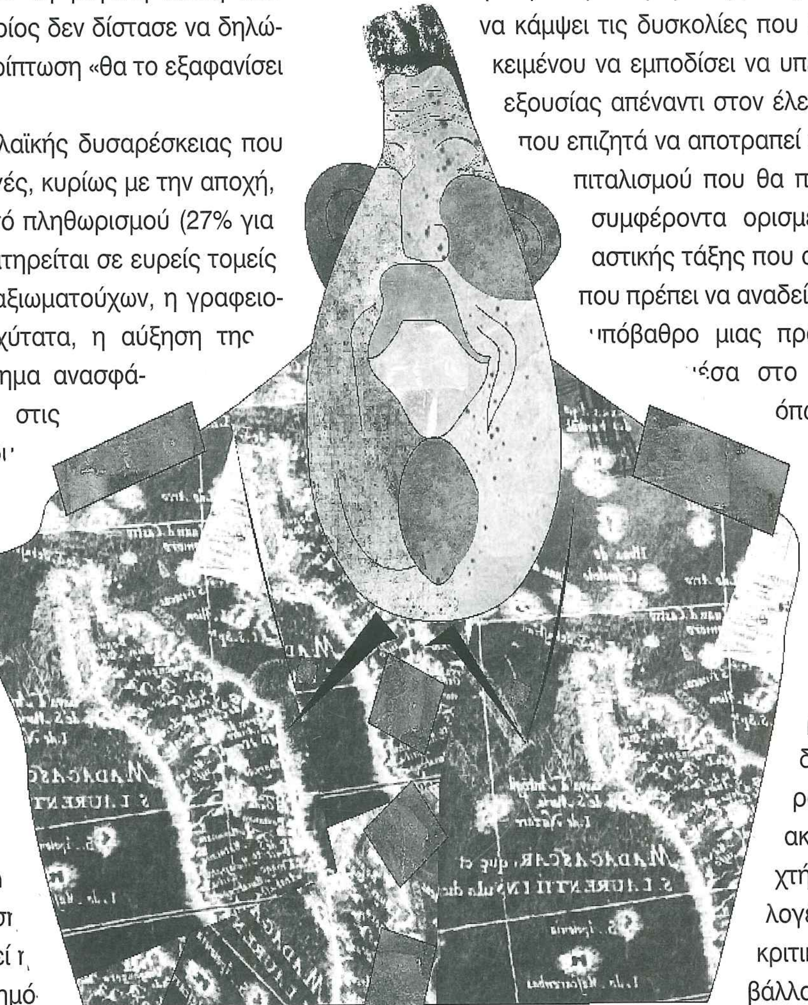
παρακάμψει αυτό το ενδεχόμενο, η προηγούμενη βουλή, λίγο πριν εκπνεύσει η θητεία της, με αφορμή τις πρόσφατες μεγάλες πλημμύρες και τις επακόλουθες καταστροφές, έδωσε στον Τσάβες την εξουσία να κυβερνά διά διαταγμάτων για περίοδο 18 μηνών, δηλαδή στην ουσία ως τις επόμενες προεδρικές εκλογές του 2012.

Τα αποτελέσματα των τελευταίων εκλογών έγιναν δεκτά από το στρατόπεδο της μπολιβαριανής επανάστασης με αντικρουόμενες ερμηνείες. Η επίσημη ηγεσία, του Τσάβες συμπεριλαμβανομένου, κάνει λόγο για καθαρή νίκη, παίρνοντας σαν βάση τον αριθμό των βουλευτών και των κυβερνητών πολιτειών που ανήκουν στο PSUV. Υπάρχουν, όμως, πολλές φωνές μέσα στο κυβερνητικό κόμμα ή στα αριστερά του οι οποίες εμφανίζουν έντονο σκεπτικισμό και ανησυχία για τις μελλοντικές εξελίξεις. Ας σημειωθεί ότι το Κ.Κ. Βενεζουέλας δέχτηκε να συμμετάσχει στους επίσημους κυβερνητικούς συνδυασμούς ύστερα από παλινδρομήσεις και, κυρίως, υπό τη μεγάλη πίεση που άσκησε ο ίδιος ο Τσάβες, ο οποίος δεν δίστασε να δηλώσει δημόσια ότι σε αντίθετη περίπτωση «θα το εξαφανίσει από τον χάρτη».

Σαν κυριότερες αιτίες της λαϊκής δυσαρέσκειας που εκφράστηκε σε αυτές τις εκλογές, κυρίως με την αποχή, αναφέρονται το υψηλό ποσοστό πληθωρισμού (27% για εφέτος), η διαφθορά που παρατηρείται σε ευρείς τομείς των κρατικών και κομματικών αξιωματούχων, η γραφειοκρατία που αναπτύσσεται ταχύτατα, η αύξηση της εγκληματικότητας και το αίσθημα ανασφάλειας που υπάρχει ιδιαίτερα στις φτωχές λαϊκές γειτονιές, οι δυσμενείς επιπτώσεις στην καθημερινότητα του κόσμου από τη χειροτέρευση βασικών υπηρεσιών, όπως η τροφοδοσία σε ηλεκτρισμό και νερό. «Η αναταραχή είναι μεγάλη γιατί αυτά τα εκατομμύρια των πολιτών που από αντικείμενα μεταμορφώθηκαν σε υποκείμενα της πολιτικής τώρα ζητούν μεγαλύτερη συμμετοχή, ζητούν εμβάθυνση της δημοκρατίας, να εξαλειφθεί η διαφθορά, η ανεπάρκεια της δημόσιας διοίκησης και η γραφειοκρατία, να αντιμετωπιστεί η ανασφάλεια και ο πληθωρισμός», υποστηρίζει ο Αράμ Ααρονιάν, ιδρυτής του Telesur και διευθυντής της επιθεώρησης Question. Άλλοι μιλούν για ανάγκη επαναφοράς των «3 R» (αναθεώρηση, επανόρθωση, επανεκκίνηση), σύνθημα με το οποίο στο παρελθόν ο πρόεδρος Τσάβες έδινε το έναυσμα για μια κριτική προσέγγιση της πολιτικής κατάστασης και την ώθηση της μπολιβαριανής επανάστασης προς τα εμπρός.

Τα συμπεράσματα είναι κοινά για όσους στέκονται στα αριστερά της μπολιβαριανής επανάστασης, ωστόσο υπάρχουν προβληματισμοί και διαφοροποιήσεις στον τρόπο που προτίθενται να δράσουν. Μια σημαντική μερίδα κατευθύνει τις προσπάθειές της στην εσωκομματική διαπάλη στους κόλπους του PSUV. «Ο μοναδικός τρόπος να προχωρήσουμε είναι μια βαθιά συζήτηση μέσα στο κόμμα μας. Πρέπει να δημιουργήσουμε ένα ριζοσπαστικό ρεύμα μέσα στο PSUV, όχι για να κάνουμε φραξιονισμό και να διαιρέσουμε το κόμμα, αλλά για να συνεισφέρουμε σαν ρεύμα σκέψης στη διαπάλη ιδεών που γίνεται. Η αληθινή πέμπτη φάλαγγα είναι η γραφειοκρατία, και πρέπει να οργανωθούμε για να της αφαιρέσουμε τον ηγετικό ρόλο». Οι δηλώσεις αυτές ανήκουν στον Εδουάρδο Σαμάν, πρώην υπουργό Εμπορίου, που χαίρει μεγάλης εκτίμησης στα λαϊκά στρώματα και αποπέμφθηκε από την κυβέρνηση τον Φεβρουάριο του 2010. Στην ίδια κατεύθυνση κινούνται και άλλοι επιφανείς τσαβίστας, σχηματοποιημένες ομάδες και απλά μέλη του PSUV.

Επίσης, ένα άλλο ρεύμα προσανατολίζεται στη δημιουργία ή την ενίσχυση συλλογικοτήτων που κινούνται με κάποιο βαθμό αυτονομίας αλλά ανήκουν στο ευρύτερο στρατόπεδο του μπολιβαρισμού. Στον εργατικό τομέα, στους αγρότες, στις λαϊκές γειτονιές, αναπτύσσονται τέτοιες κινήσεις. «Η μπολιβαριανή βάση, όλο και πιο κριτική, επιζητεί να κάμψει τις δυσκολίες που θέτει η γραφειοκρατία προκειμένου να εμποδίσει να υπερισχύσουν οι χώροι λαϊκής εξουσίας απέναντι στον έλεγχο του κράτους. Μια βάση που επιζητά να αποτραπεί η επιβολή ενός κρατικού καπιταλισμού που θα πορεύεται σε αρμονία με τα συμφέροντα ορισμένων πολυεθνικών και της αστικής τάξης που συμμαχεί μαζί του. Μια βάση που πρέπει να αναδείξει και να επεκτείνει το υλικό υπόβαθρο μιας πραγματικής αυτοκυβέρνησης μέσα στο πλαίσιο του κοινοτισμού, όπως π.χ. τα παραγωγικά εγχειρήματα που προωθούν έναν σοσιαλισμό έκδηλα αντικρατικίστικο και αντιγραφειοκρατικό», υποστηρίζει ο πρώην υπουργός Ρόλαν Ντένις.

Από κανένα ρεύμα του μπολιβαριανού κινήματος δεν αμφισβητείται ο ηγετικός ρόλος του προέδρου Τσάβες, ακόμα και όταν ασκείται ανοιχτή κριτική προς ορισμένες επιλογές του. Άλλωστε, συνήθως η κριτική στρέφεται προς το «περιβάλλον του». Η Βενεζουέλα, και ο ίδιος ο Τσάβες, αποτέλεσε όλα αυτά τα χρόνια κινηματικής ένδειας ένα σύμβολο αντίστασης απέναντι στην κυριαρχία του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού, ένα σύμβολο αξιοπρέπειας για τους λαούς της Λατινικής Αμερικής και όλου του κόσμου. Οι εξελίξεις στη Βενεζουέλα έχουν ιδιαίτερη σημειολογική, αλλά και ουσιαστική σημασία για τη Λατινική Αμερική. Οι απαντήσεις και τα συμπεράσματα δεν μπορεί να είναι ούτε μονολεκτικά ούτε αφοριστικά. Θα είχε πολύ ενδιαφέρον μια ουσιαστική ανάλυση της κατάστασης στη Βενεζουέλα, κάτι που ελπίζουμε πως θα καταφέρουμε να κάνουμε στο μέλλον με τη βοήθεια βενεζουελάνων συντρόφων.

Στέλιος Γαβριηλίδης

ΑΪΤΗ: σεισμός, χολέρα και κατοχή από ξένες δυνάμεις

Λούσια Σκρομόφ, για την αλάνα

Στις 28 Νοεμβρίου έγιναν προεδρικές και βουλευτικές εκλογές στην Αϊτή, οι οποίες αποτέλεσαν το πιο πρόσφατο βήμα στην προσπάθεια της διεθνούς κοινότητας να καταστείλει το αίτημα αυτοδιάθεσης του λαού της Αϊτής: απαγορεύτηκε η συμμετοχή σε 15 κόμματα, ανάμεσά τους το Fanmi Lavalas, το κόμμα του ανατραπέντος και νυν εξόριστου πρώην προέδρου, Αριστίντ.

Οι διεθνείς οργανισμοί και κυβερνήσεις που παρέχουν πιστώσεις ύψους 10 δισ. δολαρίων επιδίωκαν να εξασφαλίσουν μια διακυβέρνηση η οποία να διοχετεύει τις πιστώσεις αυτές στο είδος «ανάπτυξης» που ευνοεί τα συμφέροντα του εξωτερικού παράγοντα και όχι στην ανάπτυξη υποδομών και δημόσιων υπηρεσιών προς όφελος του λαού της Αϊτής. Η Μεταβατική Επιτροπή Ανασυγκρότησης της Αϊτής, της οποίας προεδρεύει -με το αζημίωτο- ο Μπιλ Κλίντον (πάντα υπάρχει μια καλή θέση για όλα τα απόστρατα γουρούνια...) έχει παραδώσει τη χώρα σε ένα πλήθος διεθνείς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που διαχειρίζονται τα κονδύλια. Υπολογίζεται πως για κάθε 100 δολάρια που προέρχονται από τις οικονομικές συμφωνίες τις οποίες έχει συνάψει η κυβέρνηση της Αϊτής, μόνο το 1,6 καταλήγει στους πολίτες της χώρας.

Έτσι, λοιπόν, δεν είναι να απορεί κανείς για όσες παρανομίες έγιναν κατά τη διάρκεια της εκλογικής διαδικασίας, όπως απαγορεύσεις, βία και μαζική νοθεία, οι οποίες, βέβαια, επιδείνωσαν τη χαοτική κατάσταση που επικρατεί ύστερα από τον καταστροφικό σεισμό: 1,6 εκατ. άστεγοι με την επακόλουθη –γιγαντιαίων διαστάσεων για τα δεδομένα της χώρας– εσωτερική μετανάστευση, καθώς και μια επιδημία χολέρας που εξαπλώνεται με ταχύτατο ρυθμό. Ο εκλεκτός του κυβερνητικού κόμματος εξασφάλισε τη συμμετοχή του στον δεύτερο γύρο, αν και οι δημοσκοπήσεις τον βύθιζαν σύμφωνα με την πρόθεση ψήφου. Μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων, ο λαός αντέδρασε και η χώρα παρέλυσε. Οι συγκρούσεις που ακολούθησαν με τις δυνάμεις της τάξης και τη διεθνή δύναμη κατοχής είχαν σαν αποτέλεσμα πέντε νεκρούς και δεκάδες τραυματίες. Η κυβέρνηση υποχρεώθηκε να συναινέσει στην επανακαταμέτρηση των ψήφων, ωστόσο κανείς δεν μπορεί να εγγυηθεί, ούτε καν με αυτόν τον τρόπο, ότι θα γίνει σεβαστή η όποια απόφαση. Ασφαλώς, η κατοχή της χώρας από τις ξένες δυνάμεις υποσκάπτει κάθε έννοια νομιμότητας.

Η αλληλεγγύη δεν έχει σύνορα

Τον Σεπτέμβριο του 2010 έφτασαν στο Σάο Πάολο, προσκαλεσμένοι του MST, 76 αγρότες από την Αϊτή με την ελπίδα πως έχουν πολλά να κερδίσουν ώστε να μπορέσουν στη συνέχεια να βοηθήσουν τη χώρα τους, η οποία υπόκειται στον ζυγό του ιμπεριαλισμού. Ύστερα από τον σεισμό της 12ης Ιανουαρίου η ένδεια και η εκμετάλλευση έχουν κάνει τον λαό της Αϊτής να υποφέρει, με το 56% του πληθυσμού να βρίσκεται κάτω από το όριο της απόλυτης φτώχειας. Η κατάσταση επιδεινώθηκε ακόμα περισσότερο με την εμφάνιση της χολέρας, και η χώρα ζει σήμερα το απόγειο της τραγωδίας της. Μέχρι στιγμής, περισσότερα από 2.500 είναι τα θύματα μιας αρρώστιας που έφεραν από το Νεπάλ στρατιώτες του ΟΗΕ. Με άλλα λόγια, ο συγκεκριμένος οργανισμός μόνο δυστυχία φέρνει, καθώς, πέρα από την αρρώστια, υπάρχουν αμφιβολίες για το πού πηγαίνουν τα χρήματα τα οποία προορίζονται για την ανοικοδόμηση, μιας και ο κόσμος συνεχίζει να ζει σε καταυλισμούς, ενώ όποιος δεν έχει εξασφαλίσει ούτε καν αυτό, ζει στους δρόμους με σχεδόν ανύπαρκτη ιατρική φροντίδα.

Το βραζιλιάνικο τμήμα τής Vía Campesina σχημάτισε διεθνιστικές μπριγάδες, οι οποίες από τον Ιανουάριο του 2009 βρίσκονται στην Αϊτή, οικοδομώντας ένα πρόγραμμα επικοινωνίας και ανταλλαγών ανάμεσα στους αγρότες των δύο χωρών με σκοπό να ενισχυθούν τα τοπικά κοινωνικά κινήματα. Με τη σειρά τους, οι νέοι Αϊτινοί που πήγαν στη Βραζιλία θα παραμείνουν εκεί έναν χρόνο προκειμένου να έρθουν σε επαφή με αγροτικούς συνεταιρισμούς και καταυλισμούς, τράπεζες σπόρων, κέντρα αγρο-οικολογικής παραγωγής, τεχνικές διαφύλαξης και διαχείρισης του νερού, καθώς και άλλες εμπειρίες που έχουν αναπτυχθεί στη βραζιλιάνικη ύπαιθρο.

Αυτή η πρωτοβουλία δείχνει ότι η αλληλεγγύη δεν έχει σύνορα και, κυρίως, ότι κανένας λαός δεν έχει ανάγκη στρατούς κατοχής και υποσχέσεις κέρδους, ιδιαίτερα στη Λατινική Αμερική.

Στη συνέχεια παραθέτουμε συνέντευξη που πήραμε από έξι μέλη της αϊτινής αποστολής.

Πώς είναι σήμερα η κατάσταση στις αγροτικές περιοχές;

Λόγω της πείνας και των κακών συνθηκών ζωής μετά τον σεισμό, σημειώνεται έξοδος από τις πόλεις προς την ύπαιθρο, και η κίνηση αυτή είναι τόσο εντυπωσιακή που φαίνεται ισχυρότερη από την αντίθετη μετανάστευση, δηλαδή από την ύπαιθρο προς την πόλη. Υπάρχουν φόβοι ότι σύντομα η τροφή δεν θα είναι αρκετή ούτε για τους αγρότες. Οι καλλιέργειες αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες, καθώς τα εδάφη έχουν εξαντληθεί και η συγκομιδή συχνά καταστρέφεται εξαιτίας φυσικών φαινομένων: πλημμύρες, τυφώνες κ.λπ. Είναι πολλά τα στόματα που πρέπει να τραφούν, και ο καλύτερος τρόπος για να αντιμετωπιστεί η έξοδος και η πείνα είναι να ανοικοδομηθούν οι πόλεις που έχουν πληγεί από τον σεισμό και να βελτιωθεί η κατάσταση στην ύπαιθρο εφαρμόζοντας την κατάλληλη πολιτική.

Ποια ήταν η αντίδρασή σας όταν πληροφορηθήκατε για τον σεισμό;

Ακούσαμε τα νέα από το ραδιόφωνο, στην πραγματικότητα το μόνο μέσο επικοινωνίας που λειτουργεί στην Αϊτή, όχι μόνο στην ύπαιθρο αλλά και στις πόλεις, όπου δεν έχουν ηλεκτρικό όλο το 24ωρο. Το κράτος δεν επενδύει σε δημόσια έργα. Παραδόξως, τα κινήματα κοινοτικών ραδιοφώνων πολλαπλασιάζονται στην ύπαιθρο, με αποτέλεσμα να υπάρχει γρήγορη πληροφόρηση για ό,τι συμβαίνει. Αυτό βοηθάει τον αγρότη να ενημερώνεται και να αντιδρά πιο γρήγορα. Στην αρχή δεν μπορούσαμε να πιστέψουμε ότι είχε γίνει σεισμός. Μάλιστα, πιθανολογούσαμε ότι θα ήταν κάποια βόμβα, κάτι που είχαν ρίξει ο ΟΗΕ ή οι Αμερικάνοι. Σύντομα, όμως, καταλάβαμε ότι πράγματι είχε γίνει σεισμός μεγάλης ισχύος. Μας έπιασε απελπισία, διότι είναι βέβαιο ότι η ανοικοδόμηση θα αργήσει πολλά χρόνια και θα υπάρξουν πολλοί που θα κερδίσουν από τη δυστυχία μας: όλες εκείνες οι χώρες που συμμετέχουν ενεργά στην κατοχή της Αϊτής.

Πώς βλέπετε την κατάσταση της γυναίκας στη χώρα σας;

Οι γυναίκες πέφτουν θύματα της ενδοοικογενειακής βίας και οι νέες αντιμετωπίζουν την πλήρη αδιαφορία από την εκάστοτε κυβέρνηση της χώρας. Για παράδειγμα, οι γυναίκες που ζουν σε παράγκες στο Πορτ-ο-Πρενς ή σε καταυλισμούς του ΟΗΕ υφίστανται βία. Πολλές φορές, όταν γίνεται εισβολή στις παράγκες όπου διαμένουν, δεν έχουν τρόπο να αμυνθούν. Η βία προέρχεται από παντού. Γυναικείες οργανώσεις της Αϊτής έχουν κάνει καταγγελίες για βιασμούς από κυανόκρανους του ΟΗΕ. Ωστόσο, η αντίδραση πολλών γυναικών θυμάτων βίας είναι ελπιδοφόρα, καθώς οργανώνονται και σχηματίζουν ισχυρούς πυρήνες για να καταπολεμήσουν αυτή την κατάσταση.

Ποιες είναι οι προοπτικές των νέων στην Αϊτή;

Γενικά, η κατάσταση είναι τόσο αξιοθρήνητη ώστε οι νέοι δεν έχουν καμιά προοπτική: δουλειές δεν υπάρχουν. Αλλά ούτε και μπορούν πάντα να τελειώσουν το σχολείο· και αν τα καταφέρουν, δεν βρίσκουν δουλειά. Γι' αυτό πολλοί νέοι θέλουν να μεταναστεύσουν σε άλλες χώρες, παρότι εκεί υφίστανται διακρίσεις εξαιτίας του χρώματος και της καταγωγής τους. Οι ίδιοι αυτοί νέοι δεν τρέφουν ελπίδες ότι θα υπάρξει κάποια αλλαγή στην Αϊτή μέσω εκλογών. Μόνη διέξοδος, να επιχειρήσουμε να προσελκύσουμε αυτούς τους νέους στις αγροτικές εργασίες και να οργανωθούν για να αγωνιστούν για την αγροτική μεταρρύθμιση, καθώς η οικονομία της χώρας είναι κατά 80% αγροτική.

Υπάρχουν προοπτικές για αγροτική μεταρρύθμιση στην Αϊτή;

Το κράτος δεν ενδιαφέρεται καθόλου. Περνούν τα χρόνια, αλλάζουν οι κυβερνήσεις, ωστόσο τα αιτήματά μας δεν εισακούονται διότι θεωρούνται επικίνδυνα. Όλες οι κυβερνήσεις γνωρίζουν ότι, αν η ύπαιθρος οργανωθεί και κατακτήσει πράγματα, δεν θα μπορέσουν να επιβιώσουν. Το κράτος προσποιείται ότι κάνει διάλογο με τις αγροτικές οργανώσεις. Όποτε οι οργανώσεις αυτές επιβάλλουν μια συνάντηση, η κυβέρνηση έρχεται προετοιμασμένη, λέγοντας ότι θα μελετήσει το ζήτημα προβάλλοντας πάντα το πρόσχημα των δυσκολιών που αντιμετωπίζει, ότι δηλαδή είχαμε τυφώνα, είχαμε σεισμό ή, τούτο τον καιρό, ότι έχει ξεσπάσει επιδημία χολέρας. Η Αϊτή βρίσκεται στον δρόμο των τυφώνων, κι έτσι πάντα υποφέρει από φυσικές καταστροφές. Υπάρχουν τρόποι να απαλύνονται οι συνέπειες με την κατασκευή υποδομών, όμως δεν νοιάζεται κανείς, διότι οι φυσικές καταστροφές χρησιμεύουν πάντα ως πρόσχημα για την καταστολή, αγνοώντας τις όποιες διεκδικήσεις. Ταυτόχρονα, η σημερινή κυβέρνηση ζητεί βοήθεια από το εξωτερικό και εξουσιοδοτεί ΜΚΟ, οι οποίες έρχονται στη χώρα υποτίθεται για να συνεργαστούν. Πάνω από το 80% των χρημάτων αυτών των ΜΚΟ προορίζονται για το προσωπικό που δουλεύει σε αυτές.

Τα υπόλοιπα εξαερώνονται, και η κατάσταση παραμένει ίδια. Υπάρχουν πολλές βορειαμερικανικές ΜΚΟ που έρχονται στη χώρα περισσότερο ως κατάσκοποι και λιγότερο για να βοηθήσουν. Ένα τέτοιο παράδειγμα καμουφλαρισμένης ΜΚΟ είναι εκείνη που, ενδεδυμένη τον μανδύα χριστιανικής οργάνωσης, απήγε παιδιά για να τα πουλήσει στις ΗΠΑ. Στην καλύτερη περίπτωση, τα παιδιά αυτά θα μεγαλώσουν σαν οικιακοί βοηθοί, ωστόσο πολλά από αυτά θα καταλήξουν στο εμπόριο οργάνων ή στην πορνεία.

μετάφραση: Αγγελική Στουπάκη

BOPE: Μισθοφόροι στην Αϊτή, φονιάδες πόλης στο Ρίο ντε Τζανέιρο

Πραγματοποιούν στην Αϊτή αυτά που κατόπιν εφαρμόζουν στις χώρες τους...

iusurgente.org, της σύνταξης

Τον τελευταίο καιρό παρακολουθήσαμε μια ενημερωτική καταιγίδα για τις φαβέλες του Ρίο. Τηλεοπτικές εικόνες και δελτία ειδήσεων που προβάλλουν ότι ο κόσμος δέχεται με ανάμεικτα συναισθήματα το Τάγμα Ειδικών Επιχειρήσεων (BOPE). Οπως μας λέει η τηλεόραση, η επιχείρηση στέφθηκε από επιτυχία. Ωστόσο, δεν συνέλαβαν κανέναν και κατέλαβαν εξ εφόδου «χώρους λαθρεμπορίου ναρκωτικών», χωρίς όμως να συναντήσουν αντίσταση από κανέναν. Πρόκειται για κενούς χώρους απ' όπου άπαντες οι ναρκέμποροι και κάτοικοι είχαν φύγει.

Η BOPE είναι μια μονάδα επιλέκτων της αστυνομίας του Ρίο ντε Τζανέιρο που χρησιμοποιεί οπλισμό υψηλής ισχύος. Έχουν βαμμένα τα πρόσωπά τους και πρόκειται για πραγματικούς φονιάδες της πόλης. Η δήλωση που έκανε η Εθνοφρουρά των ΗΠΑ, ότι «είναι η καλύτερη μονάδα πόλης στον κόσμο. Τα στρατεύματά μας στο Ιράκ πρέπει να διδαχτούν από την BOPE», αντικατοπτρίζει τέλεια τη μονάδα.

Η BOPE ξεκίνησε σαν μια μονάδα ελίτ «επίλεκτη και αδιάφθορη» με λίγο περισσότερους από 100 άντρες. Τώρα διαθέτει περί τους 500 και το «αδιάφθορη» ανήκει στο παρελθόν. Αλλά και η αποτελεσματικότητά τους είναι ψέμα, αφού ύστερα από κάθε επιχείρηση αφήνει πίσω τον θάνατο και ανυπολόγιστες καταστροφές.

Σύμφωνα με τα τηλεοπτικά δελτία, οι επιχειρήσεις πραγματοποιήθηκαν στις φαβέλες Αλεμάν, Βίλα Κρουζέιρο και Σιουντάντ ντε Ντιός. Στην πραγματικότητα, όμως, έγιναν σε οκτώ φαβέλες. Στις επιχειρήσεις χρησιμοποιήθηκαν περισσότερα από 20 τεθωρακισμένα, 80 στρατιωτικά οχήματα, 10 ελικόπτερα και 3.500 στρατιώτες των ενόπλων δυνάμεων της Βραζιλίας, από τους οποίους 400 υπάγονται στη BOPE. Η τελική έφοδος όλων αυτών των αντρών δεν συνάντησε την παραμικρή αντίσταση. Οι «νάρκος» δεν ήταν εκεί, είχαν φύγει μέσω ενός εκτεταμένου δικτύου τούνελ, που είχαν φροντίσει να κατασκευάσουν εδώ και περίπου δέκα χρόνια. Παρ' όλα αυτά, για την επιχείρηση στις οκτώ φαβέλες χρησιμοποιήθηκε επίσης ένα τάγμα αλεξιπτωτιστών, δεκάδες πεζοναύτες και περίπου 20.000 οπλίτες.

Όταν οι στρατιωτικοί έθεσαν υπό έλεγχο τις φαβέλες, δεν βρήκαν κανέναν: ούτε ναρκέμπορους ούτε κάτοικους. Οι στρατιώτες είχαν ζητήσει από τον κόσμο να μην απομακρυνθεί, όμως έφυγαν όλοι. Η BOPE μπήκε με σημαίες και φανφάρες, τραγουδώντας και χορεύοντας, πανηγυρίζοντας διότι είχε καταφέρει να καταλάβει χώρους που εδώ και δέκα χρόνια ήταν αδύνατο να προσεγγίσει. Σκοπός της επιχείρησης ήταν η διασφάλιση των συνθηκών για τη διενέργεια των δημοτικών εκλογών.

Οι μονάδες που πρωταγωνίστησαν στην έφοδο είχαν δράσει στην Αϊτή, όπου κακοποίησαν και σκότωσαν πολλούς πολίτες στο Πορτ-ο-Πρενς και στη Σιτέ Σολέιγ.

Η Βραζιλία είναι μία από τις «προοδευτικές» χώρες που έχουν καταλάβει την Αϊτή. Μαζί της, η Αργεντινή, η Ουρουγουάη, η Βολιβία, η Παραγουάη κ.ά. Ο στρατός της Βολιβίας δηλώνει ότι είναι σοσιαλιστικός, αντιιμπεριαλιστικός και αντικαπιταλιστικός, ωστόσο λαμβάνει μέρος στην κατοχή της Αϊτής κατόπιν εντολής των ΗΠΑ.

Όταν σε «προοδευτικές» χώρες όπως η Ουρουγουάη, η Βραζιλία, η Παραγουάη, ή σε «σοσιαλιστικές», όπως η Βολιβία, επικρίνεται η κατοχή της Αϊτής, τότε, για λόγους εσωτερικής πολιτικής, γίνεται αναφορά στο πόσο χαμηλά πληρώνονται οι στρατιωτικοί και οι αστυνομικοί. Οι πολιτικοί των «προοδευτικών» κυβερνήσεων υποστηρίζουν ότι η κατοχή της Αϊτής τούς εξασφαλίζει πρόσθετο εισόδημα που προέρχεται από τον ΟΗΕ. Επομένως, είναι *μισθοφόροι*; Ποια είναι η διαφορά από τους πράκτορες που βρίσκονται στο Ιράκ ή το Αφγανιστάν; Είναι ιδιωτικοί ή δημόσιοι μισθοφόροι;

Το μεγαλύτερο μέρος των συνολικά 8.121 στρατιωτών και αστυνομικών που αποτελούν τη MINUSTAH το προσφέρουν οι λατινοαμερικανικές χώρες. Ένα ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι, από τις λατινοαμερικανικές χώρες που συμμετέχουν στην κατοχή της Αϊτής, τη μεγαλύτερη συμμετοχή την έχουν χώρες με «αριστερές» ή «προοδευτικές» κυβερνήσεις. Ακόμα και ο Εβο Μοράλες έστειλε 200 άντρες. Είναι αξιοσημείωτο ότι η Ιορδανία έχει στείλει 1.600 στρατιώτες, ενώ συμμετέχουν ακόμα και χώρες όπως η Σιέρρα Λεόνε, το Τόγκο, το Βανουάτου, το Νεπάλ και ο Μαυρίκιος...

μετάφραση: Αγγελική Στουπάκη

ΒΡΑΖΙΛΙΑ: μια αποτίμηση των προεδρικών εκλογών

Πολιτικές «αποχρώσεις» στις προεδρικές εκλογές της Βραζιλίας

Λούσια Σκρομόφ, για την **αλάνα**

Οι βραζιλιάνικες προεδρικές εκλογές, εντελώς συμπτωματικά, απέκτησαν... χρώμα: το όχι και τόσο φανατικό κόκκινο της Ντίλμα Ρουσέφ, το πράσινο της Μαρίνα Σίλβα και, για να μην απομείνει χωρίς χρώμα και ο υποψήφιος Ζουζέ Σέρα, την τελευταία στιγμή επέλεξε τα εθνικά χρώματα, πράσινο και κίτρινο. Όλα θα μπορούσαν να είχαν κριθεί υπέρ της Ντίλμα ήδη από τον πρώτο γύρο, στον βαθμό που η υποψήφια είχε υπέρ της το 83% των ψηφοφόρων που επιδοκίμαζαν την πολιτική του προέδρου Λούλα στα τέλη της θητείας του. Τα διάφορα είδη της δεξιάς στη χώρα, έχοντας συνταχθεί γύρω από τον Σέρα -νεοφιλελεύθερο συντηρητικό-, στοιχημάτισαν στη Μαρίνα, όχι με στόχο τη νίκη της, αλλά σαν μια σημαντική ευκαιρία για την απόσπαση ψήφων από το Κόμμα των Εργαζομένων (PT), δεδομένου ότι είχε υπάρξει κάποτε και η ίδια μέλος του, αλλά και λόγω της προσωπικής της διαδρομής (εργάτρια γης που έμαθε γραφή κι ανάγνωση στα 17 της, ηγετική μορφή στον αγώνα κατά της εκμετάλλευσης της Αμαζονίας) και, συνεπώς, θα αύξαινε τις πιθανότητες του Σέρα. Η προεκλογική της εκστρατεία απογειώθηκε χάρη στο οικολογικό της περιεχόμενο, αλλά το ισχνό 20% των έγκυρων ψήφων που έλαβε, στο σύνολο της επικράτειας, την οδήγησε σε «ανώμαλη» προσγείωση. Καθώς, όμως, εξέφραζε μια χριστιανική άποψη (ανήκει στην Εκκλησία της Πεντηκοστής, *σ.τ.μ.*), προχώρησε σε μια άγονη συζήτηση σε κάποια από τα επίμαχα ζητήματα της προεκλογικής εκστρατείας, όπως είναι η έκτρωση, η αναγνώριση των ελευθέρων ενώσεων ομοφυλοφίλων, ο θρησκευτικός προσανατολισμός. Προς τρόμο δε πολλών αριστερών, ο λόγος της Μαρίνα δε συνέβαλε στην ανάπτυξη καμιάς συνείδησης, αλλά κατάφερε να ξυπνήσει τη χριστιανική δεξιά, που είχε συμμετάσχει στο στρατιωτικό πραξικόπημα του 1964 και βρισκόταν σε λήθαργο από τα τέλη της δικτατορίας. Σε κάθε γωνιά της χώρας άκουγες πως η Ντίλμα Ρουσέφ είχε πάρει μέρος στο αντάρτικο πόλης και ήταν υπέρ της κατακρεούργησης παιδιών αγέννητων ακόμη, στον βαθμό που είχε λάβει θέση υπέρ της αποποινικοποίησης των εκτρώσεων. Η πίεση ήταν τόση, που η Ντίλμα υπαναχώρησε στις προθέσεις της, εγκαταλείποντας εντελώς την προαναφερθείσα θέση της.

Η στάση των προοδευτικών και των αριστερών οργανώσεων

Η ανάγκη να νικηθεί το νεοφιλελεύθερο πρόγραμμα του PSDB του Ζουζέ Σέρα και να διατηρηθεί η εθνική κυριαρχία εξανάγκασε την πλειονότητα των πιο προοδευτικών οργανώσεων να δηλώσουν στήριξη στην Ντίλμα, έστω και αν, σύμφωνα με τις απόψεις ορισμένων, το PT και το PSDB δεν εκφράζουν παρά την αντιπαράθεση μεταξύ δύο μορφών καπιταλιστικής διακυβέρνησης. Για το μεγαλύτερο όμως μέρος της αριστεράς, η σύγκρουση μεταξύ των δύο πιο αντιπροσωπευτικών κομμάτων της χώρας –του PT και του PSDB– εκφράζει την αντιπαράθεση δύο προγραμμάτων όσον αφορά το έθνος. Το PSDB υποστηρίζει έναν κηδεμονευόμενο εκσυγχρονισμό με στόχο ό,τι πιο προωθημένο έχει να επιδείξει ο καπιταλισμός στο ιμπεριαλιστικό του στάδιο. Ο κύριος στόχος είναι η ιδιοποίηση, από μέρους του κεφαλαίου, των φυσικών και ενεργειακών πόρων, καθώς και του πλούτου που οφείλεται στη δημιουργικότητα του πληθυσμού. Και δεν είναι ανάγκη, βέβαια, να πούμε πως το κεφάλαιο αυτό έχει την έδρα του σε επιχειρήσεις με προέλευση τις ΗΠΑ.

Το PT, επιδιώκοντας την ανάπτυξη της χώρας, προτίθεται να ελαττώσει το πλεόνασμα από 3,3 σε 3,1%, για να χρησιμοποιήσει τη διαφορά, εξ ολοκλήρου, στην προσπάθεια εκρίζωσης της φτώχειας, καθώς και για να προωθήσει τις λαϊκές κατακτήσεις, πέρα από ότι δεν θα επιτρέψει ιδιωτικοποιήσεις και δεν θα παραχωρήσει την εκμετάλλευση του πλούτου της, κατά κύριο λόγο του πετρελαίου, στους ξένους. Όμως, πάνω από όλα, αυτό που ήταν καθοριστικό στη στάση του PT ήταν το

γεγονός ότι δεν συναίνεσε σε καμιά ευθυγράμμιση με την Ουάσιγκτον, το ότι δεν προσχώρησε στην πολύ συγκεκριμένη πολιτική επιλογή των Ηνωμένων Πολιτειών να αποδυθούν σε μια συνολική εφόρμηση στην αμερικανική ήπειρο ξεκινώντας από την άλωση του κράτους της Βραζιλίας, ακριβώς όπως κάνουν με τη Χιλή, την Κολομβία και το Μεξικό. Έτσι, έστω και έχοντας βάσιμους λόγους για να είναι κριτικό, ένα μεγάλο μέρος της αριστεράς επέλεξε να το ψηφίσει, ακόμα και όταν γνώριζε ότι το PT θα είχε περιορισμένη εξουσία και πως θα προέβαινε, για ακόμη μια φορά, σε παραχωρήσεις εις βάρος των συμφερόντων της εργατικής τάξης και προς όφελος των συμμάχων του.

Οι κύριοι εχθροί και ο Τύπος ως πολιτικός αντίπαλος

Στις εκλογές, στην περίπτωση που νικούσε ο συντηρητικός υποψήφιος, η εργατική τάξη θα διέτρεχε τον κίνδυνο να υποστεί τις πιέσεις μιας επιθετικής και αρπακτικής διακυβέρνησης, η οποία, χωρίς αμφιβολία, θα διεύρυνε σε πανεθνική κλίμακα τις συγκρούσεις και τον πόλεμο, που ήδη υπάρχουν, τοπικά, σε πολλές πολιτείες της Βραζιλίας. Η καταστολή θα έφθανε στα επίπεδα της περιόδου της φασιστικής δικτατορίας. Ο επονείδιστος ρόλος που έπαιξε ο βραζιλιάνικος Τύπος αποκαλύφθηκε καθαρά για μια φορά ακόμα. Αντιμετώπισε ως εχθρική ενέργεια το γεγονός ότι κέρδισε μια υποψήφια του PT. Δυσανασχέτησε με την ήττα του εκλεκτού της, του Ζουζέ Σέρα, ερωτοτρόπησε με τη δυνατότητα μιας προεκλογικής εκστρατείας για τρίτο γύρο, επικαλούμενος το γεγονός πως μόνο το 56,06% των ψήφων ήταν έγκυρο. Και επειδή δεν έχει ικανοποιηθεί, δεν παύει να γράφει για την εκλεγμένη πρόεδρο εκφράζοντας ένα ξαφνικό και επιλεκτικό ενδιαφέρον για το παρελθόν της στο αντάρτικο πόλης. Με άλλα λόγια, θέλει να ξαναζωντανέψει το παρελθόν της Ντίλμα στο αντάρτικο με τη χρήση συκοφαντιών, επιθυμεί να δώσει τροφή στο φαντασιακό του ευρέως κοινού παρουσιάζοντάς την ως δολοφόνο. Ο τύπος στοιχηματίζει στη διαπόμπευσή της, στη μη αποδοχή της, εκμεταλλευόμενος ακόμη και το ότι είναι γυναίκα. Δε λέει τίποτα για τα βασανιστήριά της στα μπουντρούμια της δικτατορίας, δεν καταγγέλλει επ' ουδενί τους υπεύθυνους γι' αυτές τις αποτρόπαιες πράξεις, δεν αναφέρεται καθόλου στην αντιστασιακή δράση, όχι μόνον της Ντίλμα αλλά και πολλών άλλων, που διακινδύνευσαν τη ζωή τους για να απαλλάξουν τη χώρα από μια φριχτή δικτατορία.

Η απάντηση της Ντίλμα Ρουσέφ σε όλα αυτά ήταν μάλλον η απάντηση μιας αντάρτισσας παρά μιας προέδρου: «Προτιμώ τον θόρυβο του ελεύθερου Τύπου από τη σιωπή των δικτατοριών». Θα πρέπει, για μια ακόμη φορά, να γίνει κατανοητό πως δεν κέρδισε το PT, αλλά το PT μαζί με τους συγκυριακούς συμμάχους του, 11 κόμματα συνολικά, εκ των οποίων το πιο αντιπροσωπευτικό είναι το PMDB, ένα κόμμα που κάποτε είχε αγωνιστεί κατά της δικτατορίας, το οποίο όμως είναι εκ φύσεως οπορτουνιστικό και επιθυμεί να συσπειρώσει ένα μέρος της δυσαρεστημένης εθνικής αστικής τάξης, η οποία φοβάται για τα αντικρουόμενα συμφέροντά της. Οι αυτοκρατορίες έχουν και αυτές ενοχληθεί... από τις προσπάθειες για να εξαλειφθεί η φτώχεια και να μπει ένα τέλος στα εξωτερικά χρέη, προσπάθειες οι οποίες, παρόλα αυτά, μακράν απέχουν από το απειλούν την ατομική ιδιοκτησία ή να καταργούν τις κοινωνικές διακρίσεις.

Το έργο των κινημάτων και το μέλλον

Στα κοινωνικά κινήματα εναπόκειται ο επανασχεδιασμός της εικόνας της Βραζιλίας. Θα πρέπει να συνεχίσουν το έργο που επιτελούσαν πάντοτε: να οργανώνουν, να διεκδικούν, να απαιτούν, να οικοδομούν, να ακολουθούν μια διαφορετική πορεία από εκείνη της εκλεγμένης κυβέρνησης. Επειδή δε είναι αυτόνομα, αυτό το έργο είναι γιγάντιο και προβλέπεται να είναι ακόμη μεγαλύτερο κατά τη διακυβέρνηση της Ντίλμα, αν λάβει κανείς υπόψη τη λυσσαλέα αντίδραση και το συσσωρευμένο μίσος της δεξιάς, η οποία, μετά την ήττα της, συσπειρώνεται σήμερα γύρω από τον στόχο της ανάκτησης της εξουσίας με οποιοδήποτε τίμημα. Όμως, παρόλα αυτά, θα μπορούν να κινητοποιούνται πιο ανοικτά και πιο ελεύθερα, αφού, τουλάχιστον, δεν θα υπόκεινται σε μια παράλογη διεύρυνση της ποινικοποίησής τους, την οποία υφίστανται, τοπικά, στις περισσότερες πολιτείες της Βραζιλίας.

μετάφραση: Νίκος Πρατσίνης

ΜΕΞΙΚΟ: Σπέρνουν μίσος, θα θερίσουν οργή

Η στρατιωτικοποίηση της πολιτικής

του **Λουίς Ερνάντες Ναβάρρο**

Ο Βισέντε Φοξ ξεκίνησε την εξαετία του με μια λαϊκή γιορτή. Ο Φελίπε Καλντερόν εγκαινίασε τη δική του με μια στρατιωτική παρέλαση. Πέρασαν σχεδόν τέσσερα χρόνια από τότε που ο νέος ένοικος του προεδρικού μεγάρου ανέλαβε τα καθήκοντά του και αυτό που ξεχωρίζει από τη θητεία του είναι η κλίση του προς τις στρατιωτικές στολές, τις φανφάρες και τις δημόσιες επιδείξεις με τις ένοπλες δυνάμεις.

Στις 3 Ιανουαρίου του 2007, στο Απατσινγκάν, κατά την πρώτη του δημόσια εμφάνιση εκείνης της χρονιάς, ο επικεφαλής της κυβέρνησης φωτογραφήθηκε με στολή εκστρατείας, στολισμένη με πέντε αστέρια και το εθνόσημο. Τέσσερεις μήνες αργότερα, στις 8 Μαΐου, στο Απατσινγκάν και πάλι, η φωτογραφία ήταν μια συνέχεια της προηγούμενης: δυνάμεις του στρατού, χρησιμοποιώντας τεθωρακισμένα και ολμοβόλα, αντιμετώπιζαν υποτιθέμενους ναρκέμπορους.

Οι περί σκλήρυνσης εξαγγελίες του Φελίπε Καλντερόν επιδιώκουν να στείλουν μηνύματα κυριαρχίας και πειθαρχίας. Αντιμέτωπος με διαδηλώσεις πολιτών που θέτουν υπό αμφισβήτηση τον εκλογικό του θρίαμβο, ο πρόεδρος επιθυμεί να σπάσει την κοινωνική του απομόνωση και την έλλειψη νομιμοποίησης χρησιμοποιώντας ως πρόσχημα τον πόλεμο κατά του λαθρεμπορίου ναρκωτικών. Με την υποστήριξη των φατριών που του εξασφάλισαν την εκλογή, έκανε από την αρχή κιόλας της θητείας του κύρια βάση στήριξής του τον στρατό.

Έκανε τον πόλεμο εναντίον του λαθρεμπορίου άξονα της κυβέρνησής του. Η μάχη κατά του οργανωμένου εγκλήματος του άνοιξε τον δρόμο για τη νομιμοποίηση που του αρνήθηκαν οι κάλπες. Η στρατιωτικοποίηση της πολιτικής τού πρόσφερε τα μέσα για να διοικήσει τη χώρα με μέτρα έκτακτης ανάγκης. Η πολιτικοποίηση της δημόσιας τάξης τον διευκόλυνε να ανασυνθέσει την αλυσίδα κυριαρχία-υπακοή.

Με τον ίδιο τρόπο που η 11η Σεπτεμβρίου 2001 επέτρεψε στον Τζορτζ Μπους να καταστήσει τον πόλεμο συστατική δύναμη μιας νέας νεοσυντηρητικής τάξης, η μάχη εναντίον των καρτέλ ναρκωτικών έδωσε τη δυνατότητα στον μεξικανό πρόεδρο να στηρίξει οικονομικά και πολιτικά την κυβέρνησή του. Ωστόσο, αντί να στείλει στρατεύματα στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν, ο μεξικανός πρόεδρος τα έβγαλε από τους στρατώνες τους για να πάρουν θέσεις εντός της εθνικής επικράτειας.

Ο στρατός βρίσκεται στους δρόμους πολλών περιοχών της χώρας, αναλαμβάνοντας λειτουργίες που δεν εμπίπτουν στις αρμοδιότητές του και εκτελώντας καθήκοντα αστυνόμευσης. Σαν να πρόκειται για μια πρόβα τζενεράλε αυτού που θέλει ο Καλντερόν να κάνει στη χώρα, αρκετές πολιτείες του Βορρά ζουν κάτι σαν κατάσταση πολιορκίας δίχως να την έχει κηρύξει το Κογκρέσο. Μέρα με τη μέρα, ο πρόεδρος εμφανίζεται στα μέσα ενημέρωσης σαν στρατηγός μιας μεγάλης εθνικής εκστρατείας.

Βραχυπρόθεσμα, η πολιτικοποίηση της δημόσιας ασφάλειας έχει ευνοήσει τον επικεφαλής της εκτελεστικής εξουσίας. Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν καλά επίπεδα αποδοχής, αν και πέφτουν συστηματικά τους τελευταίους μήνες. Οι βίαιες εκφράσεις κοινωνικής δυσαρέσκειας που εκδηλώθηκαν το 2006 έχουν υποχωρήσει.

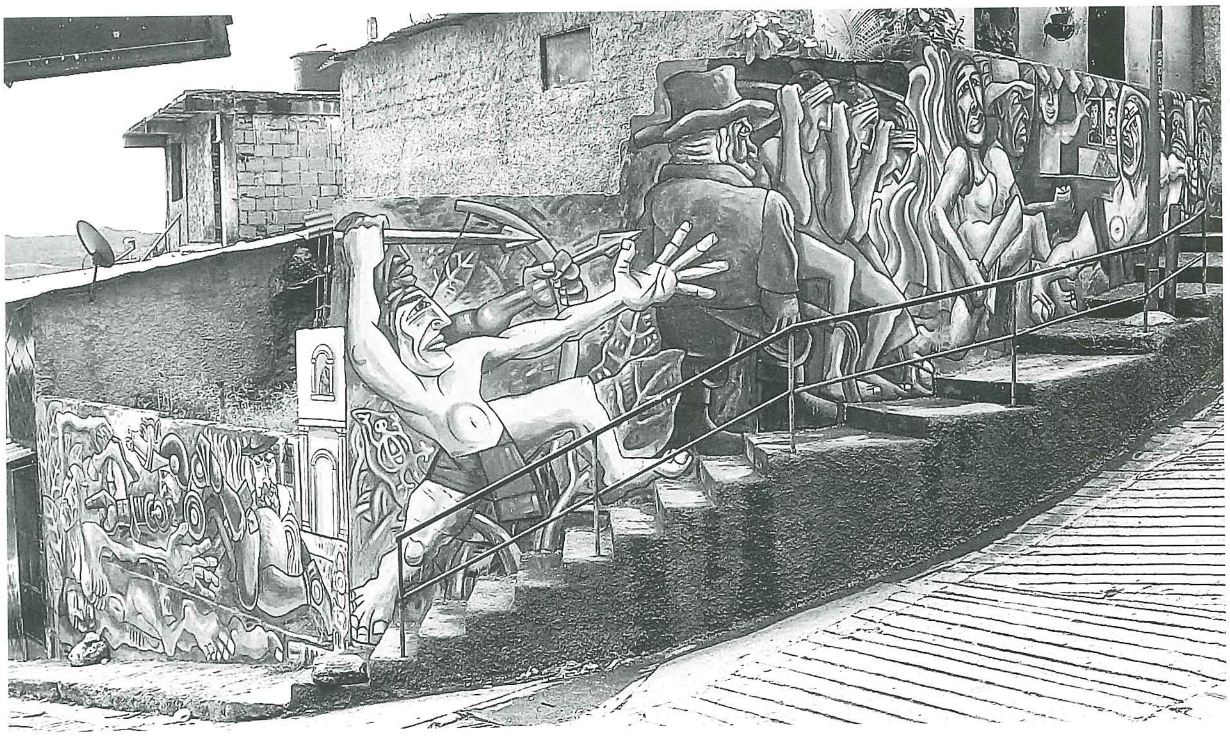
Ανάμεσα στα πρώτα θύματα του πολέμου που ζούμε είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το πλαίσιο απονομής δικαιοσύνης έχει αλλάξει σε αυτό το πεδίο κατά τρόπο αρνητικό. Στον μακάβριο απολογισμό των αποκεφαλισμένων, των άταφων πτωμάτων ή των ομαδικών τάφων που αποκαλύπτονται κάθε μέρα, η δολοφονία κοινωνικών ηγετών ελάχιστα μετράει. Η στοχοποίηση της κοινωνικής διαμαρτυρίας βαθαίνει καθημερινά.

Ο πρόεδρος μάλλον δεν θεωρεί σημαντικό ότι η στρατιωτικοποίηση της πολιτικής την έχει αποδυναμώσει και υποβαθμίσει. Φαίνεται να αδιαφορεί για το γεγονός ότι, εν μέσω οικονομικής κρίσης, με την εθνική παραγωγή να φθίνει, την ανεργία να αυξάνεται και τη βαλβίδα ασφαλείας της μετανάστευσης στις ΗΠΑ να κλείνει, τα περιθώρια ελιγμών έχουν στενέψει. Η μόνη διέξοδος που του προσφέρεται είναι να εντείνει ακόμα περισσότερο αυτόν τον πόλεμο.

Η κοινωνική δυσαρέσκεια

Τα ίδια και χειρότερα. Έτσι συνοψίζεται η θέση του Καλντερόν απέναντι στα σοβαρά κοινωνικά προβλήματα που συγκλονίζουν τη χώρα. Η σύγκρουση ανάμεσα σε ένα ριζοσπαστικοποιημένο κοινωνικό κίνημα, ένα κίνημα πολιτών που εκφράζει όλο και μεγαλύτερη οργή και μια κυβέρνηση δύσκαμπτη και αρτηριοσκληρωμένη δεν θα μπορέσει να αποφευχθεί.

Μια νέα συγκρουσιακή κατάσταση συγκλονίζει τη χώρα. Τα συμπτώματα είναι ορατά. Έχει κάνει την εμ-

φάνισή της μια πλειάδα νέων πρωταγωνιστών. Οι μέθοδοι αγώνα των λαϊκών οργανώσεων ριζοσπαστικοποιούνται όσο τα προβλήματα πολλαπλασιάζονται. Τα θεσμικά κανάλια για την έκφραση των αιτημάτων τους έχουν εξαντληθεί. Υπάρχει κρίση του μοντέλου διακυβέρνησης, όπου ένα διόλου ασήμαντο μέρος εκείνων που είχαν συνηθίσει να υπακούουν δεν θέλουν πια να υπακούουν σε εκείνους που είχαν συνηθίσει να διατάζουν.

Τους τελευταίους μήνες της θητείας του, ο Φοξ θέλησε να εκφράσει την ανησυχία του για την αυξανόμενη κοινωνική εξέγερση με τη χρήση κρατικής βίας. Στο όνομα του κράτους δικαίου, της σταθερότητας και της νομιμότητας, εξαπέλυσε επιθέσεις ενάντια σε παραδειγματικά κινήματα αυτής της νέας συγκρουσιακής κατάστασης, όπως οι μεταλλωρύχοι του Λάσαρο Κάρδενας-Λας Τρούτσας, το Ατένκο και οι εξεγερμένοι της Οαχάκα. Ωστόσο, η αστυνομική «διέξοδος» όχι μόνο δεν έδωσε λύση στις συγκρούσεις, αλλά τις επιδείνωσε. Ο πληθυσμός αντιμετώπισε αγανακτισμένος τις κρατικές δυνάμεις και όχι μόνο δεν τρομοκρατήθηκε, αλλά συνέχισε τον αγώνα του. Ο Καλντερόν ακολούθησε το ίδιο σενάριο.

Το αυταρχικό παραλήρημα του PAN (το κυβερνών κόμμα, *σ.τ.μ.*) ανταποκρίνεται εν μέρει στον μεγάλο φόβο που εμπνέουν αυτοί οι αγώνες των «από κάτω» στους προνομιούχους. Σε σημείο που, όταν ξεκινούσε η Πορεία του Χρώματος της Γης τον Μάρτιο του 2001, ο επιχειρηματίας θεωρητικός Χουάν Σάντσες Ναβάρρο συμβούλεψε τους δικούς του να κλειστούν μέσα για να προστατευτούν από την έφοδο της «φτωχολογιάς».

Αυτή η νέα συγκρουσιακή κατάσταση έχει την αφετηρία της το 1999, όταν αναπτύχθηκε ένας έντονος κοινωνικός αγώνας που αντιμετώπισε με σχετική επιτυχία την κυβερνητική πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων. Τη χρονική εκείνη στιγμή η κοινωνία των πολιτών έγινε λαός και τα αιτήματα των πολιτών μετατράπηκαν σε ταξική πάλη. Εξακολουθούν βέβαια να αναπτύσσονται επιμέρους αιτήματα και αγώνες, αλλά στην πλειονότητά τους εκφράζονται με ταξικούς όρους. Οι ΜΚΟ και οι οργανώσεις πολιτών έδωσαν πρωταγωνιστικό ρόλο στη δράση συνδικαλιστικών και επαγγελματικών οργανώσεων. Η τάση να προωθούνται προτάσεις μετατράπηκε σε επιστροφή στη διαμαρτυρία. Αναδύθηκαν μεγάλης κλίμακας κινήσεις συνδικαλιστικής αντίστασης, κινήματα βάσης που φαντάζουν «άσχημα» στη συμβατική πολιτική και μια πλειάδα τοπικών αγώνων ενάντια στη φτώχεια. Σε αντίθεση με άλλες εποχές, μερικές από αυτές τις κινητοποιήσεις ήταν εν μέρει επιτυχημένες.

Αναπτύχθηκε έκτοτε μια ανθεκτική κοινωνική κινητοποίηση. Εκατοντάδες διαμαρτυρίες ιθαγενών, αγροτών, εργατών, φτωχών της πόλης, οικολόγων ξεπήδησαν σε όλη τη χώρα προωθώντας πολλά και διαφορετικά αιτήματα. Ορισμένες, μάλιστα, αποφάσισαν να δοκιμάσουν δικές τους μορφές διακυβέρνησης.

Οι αγώνες αυτοί εκφράζουν την απέχθεια απέναντι σε έναν ορισμένο τρόπο πολιτικής δράσης. Υπάρχει μέσα τους μια αντικομματική παράδοση και μια δυσπιστία απέναντι στη θεσμική πολιτική. Ωστόσο, η κοινωνική ριζοσπαστικοποίηση προέρχεται και αυτή από τους κύκλους της θεσμικής πολιτικής. Η εκλογική νοθεία του 2006 συνέβαλε ώστε ένα πολύ σημαντικό τμήμα του πληθυσμού που είχε εμπιστοσύνη στα κόμματα και τις εκλογές να αποκτήσει δυναμική αντιθεσμικής κινητοποίησης και ειρηνικής πολιτικής αντίστασης.

Έτσι έγινε και πολλές εκφράσεις κοινωνικής δυσφορίας πήραν τη μορφή πολιτικής ανυπακοής. Πραγματοποιήθηκαν δραστηριότητες, εθελοντικές και δημόσιες, που παραβαίνουν νόμους, κανόνες και διατάγματα. Η υπέρβαση με στόχο την επιδίωξη του καλού για το σύνολο έγινε μια δημόσια παράβαση κανόνων για λόγους συνείδησης.

Οι φυλακές της χώρας έχουν γεμίσει κρατούμενους. Κάθε μέρα που περνάει η λίστα των κοινωνικών αγωνιστών που μπαίνουν στη φυλακή μεγαλώνει. Εκείνοι που κρατούνται επειδή συμμετείχαν σε κοινωνικά κινήματα αντιμετωπίζουν νομικές διαδικασίες γεμάτες δικονομικές ανωμαλίες. Ο νόμος έχει μετατραπεί σε όπλο καταπολέμησης της δικαιοσύνης.

Πολλοί από αυτούς που βρίσκονται στη φυλακή υπήρξαν θύματα βίας των αστυνομικών σωμάτων. Υπέστησαν ξυλοδαρμούς, βασανιστήρια, ακόμα και σεξουαλική κακοποίηση στη διάρκεια και μετά τη σύλληψή τους. Πολλοί είναι κρατούμενοι σε συνθήκες ταπεινωτικές, άλλοι βρίσκονται σε φυλακές υψίστης ασφαλείας, δίπλα σε βασανιστές, λαθρέμπορους ναρκωτικών και απαγωγείς.

Ένας τεράστιος αριθμός πολιτικών κρατουμένων είναι νέοι, και δεν είναι λίγοι ανάμεσά τους οι λαϊκοί ηγέτες που μπήκαν επικεφαλής αγώνων διαμαρτυρίας. Είναι οι καταραμένοι μιας πολιτικής που αποφάσισε να ποινικοποιήσει τη δημόσια έκφραση κοινωνικής δυσφορίας αντί να ανοίξει πραγματικούς χώρους διαπραγμάτευσης. Οι κρατούμενοι που σχετίζονται με αντάρτικες οργανώσεις είναι μειοψηφία.

Οι τόσοι πολλοί πολιτικοί κρατούμενοι είναι σύμπτωμα ενός βαθύτατου προβλήματος στη λειτουργία του μεξικανικού πολιτικού συστήματος. Υπάρχει πολύ σοβαρό έλλειμμα πολιτικής αντιπροσώπευσης, μια βαθιά κρίση κοινωνικής μεσολάβησης. Οι θεσμικοί δίαυλοι για την ανταπόκριση στα κοινωνικά αιτήματα έχουν ατροφήσει. Η τάση να αυξάνονται οι κρατούμενοι δείχνει ότι η νέα κυβέρνηση όχι μόνο δεν επιδιώκει να δώσει λύση στη σύγκρουση, αλλά επιχειρεί να την επιδεινώσει.

Τέλος εποχής

Πίσω από το κύμα βίας που πλήττει τη χώρα υπάρχει ένα θεμελιακό γεγονός: η επιταχυνόμενη εξάντληση ενός καθεστώτος που ζει τους τελευταίους του σπασμούς.

Η χώρα περνά μια κρίση στην οποία συγκλίνουν διάφορες επιμέρους κρίσεις: οικονομική, δημόσιας ασφάλειας, περιβαλλοντική, υγειονομική, διπλωματική, κυβερνησιμότητας. Αν και η κάθε μια ξεχωριστά έχει τη δική της δυναμική, έχουν παροξυνθεί από την ανικανότητα της ομοσπονδιακής κυβέρνησης να τις αντιμετωπίσει κατάλληλα, καθώς και από τον διχασμό και τις συγκρούσεις των ελίτ.

Οι ελίτ είναι διασπασμένες και αντιμαχόμενες: οι κανόνες συμβίωσής τους έχουν σπάσει. Αυτό συμπίπτει χρονικά με την ανάδυση ενός νέου κύκλου λαϊκής δυσφορίας και με την αναζωογόνηση αντάρτικων οργανώσεων.

Η ανικανότητα του επιτελείου του Φελίπε Καλντερόν να αντιμετωπίσει την αναταραχή έχει γίνει παροιμιώδης. Το μόνο πεδίο όπου η διαχείρισή του φαίνεται αποτελεσματική είναι ο έλεγχος των μέσων ενημέρωσης.

Βέβαια, το λαθρεμπόριο ναρκωτικών υπήρχε και πριν αναλάβει την κυβέρνηση ο Καλντερόν, αλλά οι χειρισμοί του, επιτυχημένοι με όρους προσωπικής δημοτικότητας, ήταν ολέθριοι για τη δημόσια ασφάλεια. Σύμφωνα με τον Χόρχε Καρίγιο Ολέα (La Jornada, 12 Μαΐου 2009), ο οποίος κάτι ξέρει από αυτές τις υποθέσεις, ο πρόεδρος άνοιξε έναν πόλεμο χωρίς να είναι καλά πληροφορημένος, χωρίς σχέδιο και χωρίς να υπολογίσει τις συνέπειες. Δεν ξέρει πού να πάει και πώς να διοικήσει. Το ηθικό των ενόπλων δυνάμεων βρίσκεται σε άθλια κατάσταση. Φοβούνται να εκτελέσουν αποστολές χωρίς σαφείς στόχους. Ο ένοικος του προεδρικού μεγάρου «ζει το δικό του Βιετνάμ, κουφός και απομονωμένος».

Ενώ στο Μεξικό δεν καταφέρνουν καν να αγγίξουν τα δίκτυα του Χοακίν «Ελ Τσάπο» Γκουσμάν (διάσημος έμπορος ναρκωτικών, *σ.τ.μ.*), η Ουάσιγκτον προειδοποιεί για το πόσο επικίνδυνος είναι: ήδη περιλαμβάνεται στη λίστα του Forbes με τους πλουσιότερους ανθρώπους του κόσμου, ενώ το περιοδικό Time τον κατατάσσει στην έκτη θέση των ανθρώπων με τη μεγαλύτερη επιρροή το 2008. Χαρακτηρίζεται ευφυής, λιγόλογος, μακριά από τα κόλπα των δημόσιων σχέσεων, ενώ η μεξικανική πολιτική καταπολέμησης των ναρκωτικών αμφισβητείται στην Ουάσιγκτον.

Με τα αλλεπάλληλα σκάνδαλα, το πολιτικό καθεστώς εξαντλείται. Ζούμε ένα τέλος εποχής. Η κρίση στα ανθρώπινα δικαιώματα είναι παροιμιώδης. Η νέα κατάσταση κοινωνικής σύγκρουσης δεν θα αποδυναμωθεί. Η χρήση της καταστολής δεν πρόκειται να τη συγκρατήσει. Η απειλή της κρατικής βίας προαναγγέλλει μια διόλου υποθετική σύγκρουση τρένων. Σπέρνουν μίσος και θα θερίσουν οργή. Η χώρα μυρίζει μπαρούτι.

μετάφραση: Αγγελική Στουπάκη

ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ: Στρατιωτικοποίηση, καταπίεση και πολιτική αβεβαιότητα

Οι βόρειες επαρχίες της Παραγουάης βρίσκονται εδώ και μερικούς μήνες υπό καθεστώς έκτακτης ανάγκης. Ο πρόεδρος Φερνάντο Λούγο διακηρύσσει πως η κυβερνητική απόφαση είναι «να τελειώνουμε με την εξέγερση και τη συμμαχία της με το ναρκεμπόριο». Η αφορμή ή η πρόφαση που χρησιμοποιείται από την κυβέρνηση για την κήρυξη στρατιωτικού νόμου είναι η ένοπλη δράση του EPP (Ejército del Pueblo Paraguayo – Στρατός του Λαού της Παραγουάης). Ωστόσο, εκπρόσωποι των κινημάτων της περιοχής, λίκνο μακρόχρονων και δυναμικών αγροτικών αγώνων για τη διεκδίκηση της γης, αποδίδουν την αυξανόμενη στρατιωτική παρουσία και καταπίεση στην κυβερνητική απόφαση να παραγκωνιστούν οι ιστορικές διεκδικήσεις των αγροτών. Ας σημειωθεί πως ο πρόεδρος Λούγο οφείλει κατά πολύ την εκλογή του στην υποστήριξη που του παρείχαν οι φτωχοί αγρότες αυτής της ζώνης.

Στοιχεία

Η Παραγουάη (έκταση 406.752 τετρ. χλμ., πληθυσμός 6.300.000 – 20% λευκοί, 78% μιγάδες, 2% ιθαγενείς) είναι μία από τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της Νότιας Αμερικής. Ο αγροτικός πληθυσμός ανέρχεται στο 43%, όμως το 1% των ιδιοκτητών γης, ανάμεσά τους αρκετοί Βραζιλιάνοι, κατέχουν το 77% των εδαφών, το 40% των μικροϊδιοκτητών το 1%, ενώ το 30% των αγροτών δεν διαθέτει καθόλου γη. Το 38,2% του πληθυσμού ζει σε συνθήκες φτώχειας και το 15,5% στην ακραία φτώχεια. Η πλειονότητα του αγροτικού πληθυσμού, ιδιαίτερα στις βόρειες επαρχίες, δεν έχει πρόσβαση στην εκπαίδευση και η παρεχόμενη περίθαλψη είναι μάλλον ανύπαρκτη.

Στη διάρκεια διακυβέρνησης της χώρας από το κόμμα Κολοράδο (επί 61 συναπτά έτη, από το 1947, δηλαδή μετά το τέλος ενός ολιγόμηνου εμφύλιου πολέμου, ως το 2008, στα οποία συμπεριλαμβάνεται η 40χρονη δικτατορία Στρέσνερ), η κρατική καταπίεση κατά των αγροτών ήταν σκληρότατη και συνεπικουρούταν από τους ιδιωτικούς στρατούς, που διατηρούσαν και εξακολουθούν να διατηρούν οι γαιοκτήμονες.

Αγροτική αντίσταση και εμφάνιση του EPP

Το μόνο όπλο που είχαν οι αγρότες στη διάθεσή τους ήταν η δυνατότητα να προβαίνουν σε καταγγελίες στους οργανισμούς ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή μέσω κοινοτικών ραδιοφωνικών σταθμών, αλλά αυτό αποδείχτηκε αναποτελεσματικό καθώς η καταπίεση συνεχιζόταν αμείωτη. Έτσι, κάποιοι αγρότες αποφάσισαν να περάσουν στην παρανομία και άρχισαν να σχεδιάζουν κινήσεις αυτοάμυνας. Από το 2006, όμως, η δράση τους πήρε πιο οργανωμένη μορφή, αρχικά συγκεντρώνοντας οπλισμό και χρήματα με «ενέργειες απαλλοτρίωσης», κατά την ορολογία των λατινοαμερικάνικων ένοπλων οργανώσεων. Τον Μάρτιο του 2008 έκανε επίσημα την εμφάνισή του ο EPP καίγοντας τα αγροτικά μηχανήματα στο τεράστιο αγρόκτημα της Σάντα Ερμίνια, ιδιοκτησίας ενός βραζιλιανού επιχειρηματία. Οι αγρότες της περιοχής διαμαρτύρονταν για τα προβλήματα υγείας που τους προκαλούσαν οι ανεξέλεγκτοι ψεκασμοί των καλλιεργειών της σόγιας με αγροχημικά. Ακολούθησε μια σειρά από θεαματικές ενέργειες, όπως η επίθεση και το κάψιμο του αστυνομικού σταθμού μέσα στο κτήμα μιας κτηνοτροφικής επιχείρησης βραζιλιάνικων συμφερόντων, αλλά και η απαγωγή του επιχειρηματία Λουίς Λίντστρον, που απελευθερώθηκε έναντι 300.000 δολαρίων.

Ο EPP αυτοπροσδιορίζεται ως μία πολιτικο-στρατιωτική οργάνωση με αναφορές στον μαρξισμό-λενινισμό αλλά και στο λατινοαμερικάνικο πατριωτικό ρεύμα. Ιδιαίτερες αναφορές γίνονται σε ήρωες των αγώνων της εθνικής ανεξαρτησίας της Παραγουάης, όπως ο Γκασπάρ Ροδρίγες ντε Φράνσια και ο Φρανσίσκο Σολάνο Λόπες. Οι λίγες διακηρύξεις που έχει δημοσιοποιήσει η οργάνωση παραπέμπουν σε έναν τύπο αντάρτικου που έχουμε κατ' επανάληψη δει κατά το παρελθόν στις χώρες της Λατινικής Αμερικής, με περιορισμένες κατά πάσα πιθανότητα δυνατότητες ανάπτυξης.

Την επίσημη εκπροσώπηση της οργάνωσης έχει αναλάβει η Κάρμεν Βιγιάλμπα, που κρατείται στις γυναικείες φυλακές της Ασουνσιόν από το 2004 καταδικασμένη σε 18 χρόνια φυλάκιση, όπως και ο σύντροφός της Αλσίδες Οβιέδο, κατηγορούμενοι και οι δύο για συνέργεια σε απαγωγή. Ο Αλσίδες Οβιέδο, που οι αρχές τον θεωρούν το Νο 1 του EPP, πέρασε τα τρία πρώτα χρόνια της φυλάκισής του σε αυστηρή απομόνωση, ενώ

μετά την εκλογή του προέδρου Λούγο (Απρίλιος 2008) πέρασε έναν μήνα σε συνθήκες απλής κράτησης, για να κλειστεί μετά και πάλι στην απομόνωση. Ο Οβιέδο, ένας πρώην μαθητής ιερατικής σχολής, είχε εκδιωχθεί από τη σχολή μαζί με άλλους συμμαθητές του εξαιτίας των σοσιαλιστικών ιδεών τους. Από αυτή την ομάδα θα προέλθει στην πορεία η πρώτη μαγιά αγωνιστών του EPP.

Η καταστολή

Η συστηματοποίηση της ένοπλης δράσης του EPP προκάλεσε μια κλιμακούμενη καταπίεση σε βάρος των φτωχών αγροτών της περιοχής. Στις ιδιωτικές παραστρατιωτικές δυνάμεις -που παραδοσιακά συντηρούν οι μεγάλοι τσιφλικάδες και επιχειρηματίες της περιοχής- και την αστυνομία ήρθαν να προστεθούν και στρατιωτικές μονάδες ειδικευμένες στον αντιαντάρτικο αγώνα. Μπλόκα και έρευνες στα σπίτια των αγροτών, συλλήψεις, βασανιστήρια και βιασμοί γυναικών, δολοφονίες σημαντικών ηγετών του αγροτικού κινήματος της περιοχής, πήραν τέτοια έκταση που προκάλεσαν ακόμα και τις διαμαρτυρίες της καθολικής εκκλησίας. Η στρατιωτική παρέμβαση κλιμακώθηκε ακόμα περισσότερο μετά τη 12η Ιανουαρίου του 2010, όταν ο EPP απήγαγε τον μεγαλοεπιχειρηματία βοοειδών και σημαίνον στέλεχος του κόμματος Κολοράδο, Φιντέλ Σαβάλα, ο οποίος είχε στην κατοχή του μεγάλες εκτάσεις γης και οικονομικές επενδύσεις στην Ασουνσιόν, ενώ η ένοπλη φρουρά του ήταν υπεύθυνη για την κακοποίηση πολλών αγροτών που εργάζονταν στις επιχειρήσεις του. Η κυβέρνηση Λούγο μετέτρεψε την αναζήτηση του Σαβάλα σε «εθνική υπόθεση» και εξαπέλυσε ευρείας κλίμακας επιχειρήσεις για την ανεύρεσή του. Αυτό, βέβαια, σήμαινε ακόμα μεγαλύτερη ένταση της καταστολής. Τελικά, ο Σαβάλα απελευθερώθηκε από τον EPP, αφού προηγουμένως η οικογένειά του υποχρεώθηκε να καταβάλει ένα σημαντικό ποσό για λύτρα και να μοιράσει μεγάλη ποσότητα κρέατος σε μια παραμελημένη κοινότητα ιθαγενών της περιοχής, καθώς και σε παραγκογειτονιά της πρωτεύουσας.

Συνεργασία Παραγουάης με Κολομβία, ΗΠΑ και Ισραήλ

Αμέσως μετά την ανάληψη των καθηκόντων του, ο πρόεδρος Λούγο ταξίδεψε στην Κολομβία για να υπογράψει συμφωνίες συνεργασίας σε θέματα ασφαλείας. Η συνεργασία προέβλεπε τη μεταφορά τεχνογνωσίας στον τρόπο αντιμετώπισης του αντάρτικου, ένα πεδίο στο οποίο η Κολομβία διαθέτει πολύ μεγάλη εμπειρία και μέσα που απέκτησε αντιμετωπίζοντας τα αντάρτικα κινήματα FARC και ELN. Δεκάδες αξιωματικοί των ειδικών μονάδων επιχειρήσεων της αστυνομίας της Παραγουάης έχουν δεχτεί από κολομβιανούς συναδέλφους τους μαθήματα στη διαχείριση απαγωγών και δυναμικών ενεργειών. Στη συνέχεια, η σχετική νομοθεσία προσαρμόστηκε στην αντίστοιχη κολομβιανή και δικαστές στάλθηκαν για εκπαίδευση στην Μπογοτά. Σήμερα στην Παραγουάη, μαζί με τον στρατό και την αστυνομία, δρα και η περιβόητη ειδική μονάδα GAULA (Ομάδα Ενιαίας Δράσης για την Απελευθέρωση Προσώπων) της Κολομβίας.

Είναι αξιοσημείωτο ότι ο πρόεδρος Λούγο, προβάλλοντας στην προεκλογική του εκστρατεία το φιλολαϊκό του πρόσωπο, είχε καταδικάσει έντονα αυτές τις «διασυνδέσεις καταπίεσης». Πρόσφατα, ο στρατιωτικός ακόλουθος της πρεσβείας της Κολομβίας έδωσε διάλεξη στο υπουργείο Άμυνας της Παραγουάης με ακροατήριο αξιωματικούς των ενόπλων δυνάμεων για τους κινδύνους που θα προέκυπταν από την επέκταση της δράσης του EPP, υποδεικνύοντας τις στρατηγικές για την αντιμετώπισή του. Στο ίδιο μήκος κύματος δραστηριοποιούνται και οι ΗΠΑ, με τις οποίες έχουν επίσης υπογραφεί στρατιωτικές συμφωνίες συνεργασίας, παρέχοντάς τους το δικαίωμα διατήρησης στρατιωτικών δυνάμεων στην επικράτεια της Παραγουάης. Τελευταία, μάλιστα, εμφανίστηκε στο προσκήνιο και το Ισραήλ, με την παροχή στρατιωτικής βοήθειας. Να σημειωθεί ότι οι ΗΠΑ θεωρούν την Παραγουάη, όπως και την περιοχή των «τριών συνόρων» (μεταξύ Παραγουάης, Αργεντινής και Βραζιλίας), ως περιοχή ζωτικού συμφέροντος, καθώς στο υπέδαφος βρίσκονται τα μεγαλύτερα αποθέματα γλυκού νερού της αμερικανικής ηπείρου, στην κυριολεξία ένας υπόγειος ωκεανός γλυκού νερού.

Ο ενεργός ρόλος που καλείται να παίξει ο στρατός στις εσωτερικές υποθέσεις τον αναδεικνύει σε σημαντικό παράγοντα της πολιτικής σκηνής. Μάλιστα, καθώς στους κόλπους του εξακολουθούν να ηγεμονεύουν τα συντηρητικά στοιχεία, δεν ήταν λίγοι οι αναλυτές που προέβλεπαν πως η Παραγουάη θα ήταν η δεύτερη κατά σειρά χώρα μετά την Ονδούρα στην οποία θα εκδηλωνόταν στρατιωτικό πραξικόπημα. Ο πρόεδρος Λούγο, με κλονισμένη υγεία και χωρίς σοβαρά ερείσματα στο πολιτικό, στρατιωτικό και οικονομικό πεδίο, το μόνο που έχει να επιδείξει είναι η συμπαράσταση των κυβερνήσεων των γειτονικών χωρών (Βραζιλία, Αργεντινή, Βολιβία) και η στήριξη που του παρέχει ακόμη μέρος των λαϊκών στρωμάτων και των κοινωνικών κινημάτων. Οι όποιες φιλολαϊκές διακηρύξεις του φαίνεται πως εξαντλούνται στην ένταξη της Παραγουάης σε οργανισμούς περιφερειακής ανάπτυξης (MERCOSUR, UNASUR, θέση παρατηρητή στην ALBA). Το οραματικό στοιχείο του ιερωμένου της Θεολογίας της Απελευθέρωσης, ο οποίος κάποια στιγμή αποφάσισε να δραστηριοποιηθεί στον πολιτικό στίβο και να δώσει κάποιες ελπίδες στα λαϊκά στρώματα, καλύφθηκε από τη σκληρή πραγματικότητα του συσχετισμού δυνάμεων και τον πολιτικό ρεαλισμό, όπως άλλωστε έχει συμβεί τόσες και τόσες φορές. Στα λαϊκά κινήματα δεν μένει παρά ο μακρύς και επίπονος δρόμος της αναζήτησης των μορφών οργάνωσης και αγώνα που θα τους δώσουν τη δυνατότητα να μετουσιώσουν το όραμα σε πράξη.

Στέλιος Γαβριηλίδης

Το βολιβιανό «βενζινάσο»

Την επομένη των Χριστουγέννων του 2010, ο αντιπρόεδρος Γκαρσία Λινέρα ανακοινώνει ότι σταματά η κρατική επιδότηση στα καύσιμα, κάτι που θα σήμαινε αύξηση της τιμής της βενζίνης κατά 72% και της ντίζελ κατά 82%, τιμές στάσιμες εδώ και εφτά χρόνια. Η αύξηση αυτή θα προκαλούσε με τη σειρά της αύξηση στις τιμές των εισιτηρίων των μέσων μεταφοράς και των τιμών όλων σχεδόν των προϊόντων.

Η Βολιβία εξάγει φυσικό αέριο αλλά το πετρέλαιο που παράγει δεν φτάνει για να καλύψει τις ανάγκες της. Το 2010 ξόδεψε 600 εκατ. δολάρια για να εισαγάγει καύσιμα. Στη συνέχεια τα επιδότησε με 380 εκατ. δολάρια για να είναι φτηνά, από τα οποία 150 εκατ. χάθηκαν λόγω του λαθρεμπορίου με τις γειτονικές χώρες, καθώς το πετρέλαιο στη Χιλή, τη Βραζιλία και το Περού είναι ακριβότερο κατά 30%. Ο Μοράλες αποφασίζει λοιπόν να ανεβάσει την τιμή των καυσίμων στο επίπεδο των άλλων χωρών για να σταματήσει το λαθρεμπόριο. «Τα χρήματα αυτά αντί να φύγουν μένουν εδώ, για πρώτη φορά στην ιστορία. Είναι δύσκολο, δεν φροντίζω την εικόνα μου αλλά την εθνική οικονομία», δηλώνει. Υποστηρίζει ακόμη ότι η επιδότηση ενισχύει το μεγάλο κεφάλαιο, που είναι συγκεντρωμένο στις ανατολικές περιοχές, όπου και καταναλώνεται η περισσότερη βενζίνη. Τέλος, ότι τα χρήματα της επιδότησης θα χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των χαμηλότερων κυρίως στρωμάτων, για παράδειγμα στην παραγωγή σιταριού, καλαμποκιού, ρυζιού και σόγιας, ώστε να πάψουν να εισάγονται. Σύμφωνα ωστόσο με τον πρόεδρο της κρατικής πλέον εταιρείας πετρελαίου YPFB, μέρος της επιδότησης θα κατευθυνόταν στις πολυεθνικές που λειτουργούν στη χώρα για να προωθήσουν την αναζήτηση και εκμετάλλευση νέων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων (παρά την εθνικοποίηση του 2006, η βραζιλιάνικη Petrobras, η ισπανική Repsol και η γαλλική Total εξακολουθούν να εκμεταλλεύονται το 80% των αποθεμάτων).

Παράλληλα με το επίμαχο μέτρο, η κυβέρνηση ανακοινώνει το πάγωμα των τιμών σε νερό, ρεύμα, τηλέφωνο και την αγορά μηχανημάτων για τη μετατροπή των οχημάτων που καταναλώνουν βενζίνη σε φυσικού αερίου. Παρόλα αυτά, οι οδηγοί στα μέσα μεταφοράς και οι μεταλλωρύχοι του Ουανούνι κηρύσσουν 24ωρη απεργία. Η κυβέρνηση εκτιμά ότι οι διαμαρτυρίες είναι μικρές και εμμένει στην απόφασή της. Ωστόσο, ο Μοράλες επιστρέφει από τη Βενεζουέλα και ανακοινώνει αύξηση κατά 20% των μισθών των εργαζομένων στην εκπαίδευση, την υγεία, την αστυνομία και τις ένοπλες δυνάμεις (σημειώνεται ότι μόνο ένα 20% του πληθυσμού δουλεύει με υπαλληλική σχέση, η πλειοψηφία είναι αυτοαπασχολούμενοι, βρίσκεται στην ανεπίσημη οικονομία ή δεν έχει καθόλου δουλειά). Ανακοινώνει επίσης επιδοτήσεις στους παραγωγούς δημητριακών και άλλα αντισταθμιστικά μέτρα.

Δύο μέρες μετά, η χώρα παραλύει από τις πορείες. Οργανώσεις πολιτών, σύλλογοι γειτονιάς, συνδικάτα, ιθαγενικές και αγροτικές οργανώσεις αντιδρούν. Στην Κοτσαμπάμπα 14 χιλιάδες άτομα βγαίνουν στον δρόμο, στο Τσαπαρέ οι κοκαλέρος (κύρια βάση στήριξης του Μοράλες) κλείνουν τους δρόμους, οι οδηγοί ανακοινώνουν νέα 48ωρη απεργία. Στις περιοχές των μεταλλείων, προπύργια του Μοράλες, γίνονται μεγάλες συγκεντρώσεις. Στο Ελ Άλτο (επίκεντρο της εξέγερσης του 2003 και όπου ο Έβο πήρε 81% των ψήφων), κλείνει με οδοφράγματα η εθνική οδός και σημειώνονται επιθέσεις στο δημαρχείο, σε γραφεία ομάδων στήριξης του MAS και στα γραφεία οργανώσεων που υποστήριξαν το προεδρικό διάταγμα. Στη Λα Πας γίνεται πορεία 30 χιλιάδων ατόμων, με επιθέσεις σε δημόσια κτίρια. Ήταν οι μεγαλύτερες πορείες διαμαρτυρίας απέναντι στον Μοράλες. Φυσικά, το «βενζινάσο» έγινε αμέσως αντικείμενο εκμετάλλευσης από τη δεξιά και την αντιπολίτευση με στόχο την αποσταθεροποίηση και απονομιμοποίηση της κυβέρνησης.

Μπροστά στον κίνδυνο μιας νέας κοινωνικής εξέγερσης, δύο ώρες πριν το τέλος του έτους, ο Μοράλες αποσύρει το μέτρο, λέγοντας ότι η αύξηση της τιμής των καυσίμων είναι αναπόφευκτη αλλά πρέπει να «κυβερνά υπακούοντας» και προανήγγειλε διαβουλεύσεις με τις κοινωνικές δυνάμεις.

Πρώτα συμπεράσματα

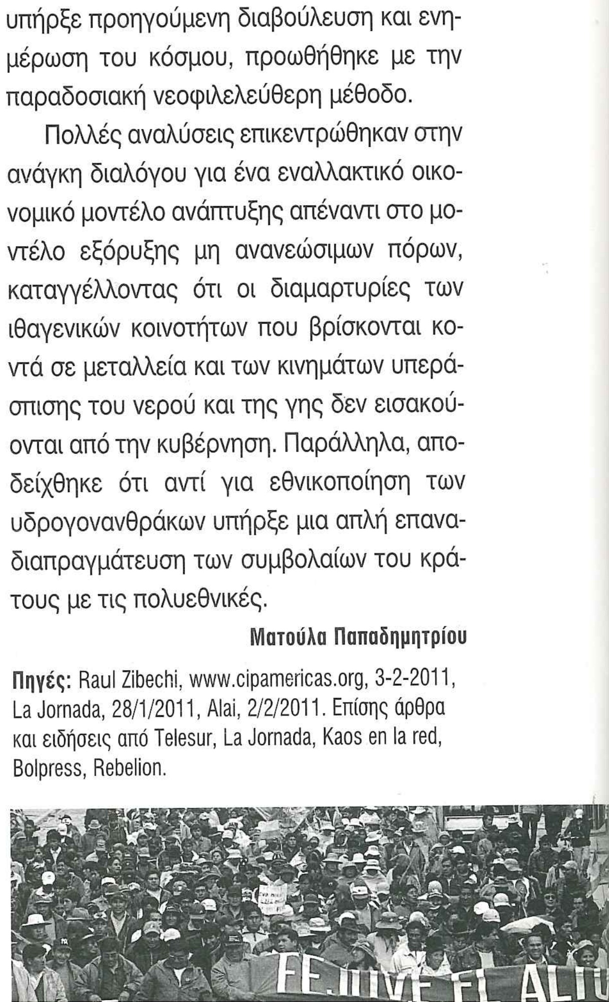
Κάποιοι αναλυτές λένε ότι η κίνηση του Μοράλες ενεργοποίησε ξανά τα κοινωνικά κινήματα, που τα τελευταία χρόνια διακυβέρνησης του MAS φαίνονταν να έχουν αδρανοποιηθεί. Η πρόσφατη εξέγερση δείχνει ότι το λαϊκό κίνημα στη Βολιβία διατηρεί την αυτονομία του και δεν έχει αφομοιωθεί παρά τις προσπάθειες της κυβέρνησης να το «εξημερώσει» με κοινωνικές πολιτικές που περιορίζονται σε χορήγηση επιδομάτων.

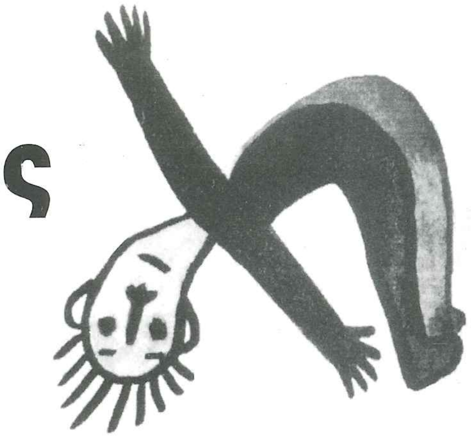
Πολλοί υποστηρίζουν ότι η «επανίδρυση και απο-αποικιοποίηση του κράτους» που έχει υποσχεθεί ο Μοράλες δεν υφίσταται. Τα κινήματα τον κατηγορούν ότι τα πιο σημαντικά μέτρα παίρνονται εν κρυπτώ χωρίς να ακούγονται οι κριτικές φωνές. Το συγκεκριμένο μέτρο δεν αποτελεί εξαίρεση: δεν υπήρξε προηγούμενη διαβούλευση και ενημέρωση του κόσμου, προωθήθηκε με την παραδοσιακή νεοφιλελεύθερη μέθοδο.

Πολλές αναλύσεις επικεντρώθηκαν στην ανάγκη διαλόγου για ένα εναλλακτικό οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης απέναντι στο μοντέλο εξόρυξης μη ανανεώσιμων πόρων, καταγγέλλοντας ότι οι διαμαρτυρίες των ιθαγενικών κοινοτήτων που βρίσκονται κοντά σε μεταλλεία και των κινημάτων υπεράσπισης του νερού και της γης δεν εισακούονται από την κυβέρνηση. Παράλληλα, αποδείχθηκε ότι αντί για εθνικοποίηση των υδρογονανθράκων υπήρξε μια απλή επαναδιαπραγμάτευση των συμβολαίων του κράτους με τις πολυεθνικές.

Ματούλα Παπαδημητρίου

Πηγές: Raul Zibechi, www.cipamericas.org, 3-2-2011, La Jornada, 28/1/2011, Alai, 2/2/2011. Επίσης άρθρα και ειδήσεις από Telesur, La Jornada, Kaos en la red, Bolpress, Rebelion.

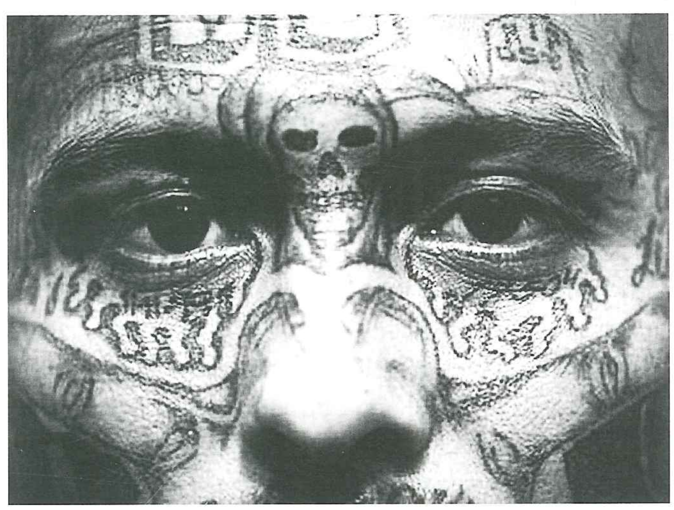
Μάρας: οι συμμορίες του Ελ Σαλβαδόρ

Μάρας: οι συμμορίες του Ελ Σαλβαδόρ 37
Η ανώτατη εκπαίδευση στις χώρες της Λατινικής Αμερικής 40
Διακόσια χρόνια αμερικάνικα έθνη 45
Ουστ!!! chiquita, μια όχι και τόσο αθώα μπανάνα 48

20 Ιουνίου 2010. Μια ομάδα ένοπλων εφήβων ανοίγει πυρ εναντίον ενός λεωφορείου που κατευθύνεται προς τον δήμο Μεχικάνος του Σαν Σαλβαδόρ, την πρωτεύουσα του Σαλβαδόρ. Το λεωφορείο σταματάει, οι νεαροί το περιλούζουν με βενζίνη και κλείνουν τις πόρτες του. Στη συνέχεια του βάζουν φωτιά και αφήνουν τους 14 επιβάτες του να καούν ζωντανοί. Την ίδια μέρα, στον ίδιο δήμο, ένοπλοι ανοίγουν πυρ ενάντια σε άλλο λεωφορείο, σκοτώνοντας τον εισπράκτορα και δύο παιδιά. Τα τραγικά αυτά περιστατικά φέρνουν ξανά στην επικαιρότητα την ιστορία των νεανικών συμμοριών που δρουν στο Σαλβαδόρ για 18 χρόνια, αμέσως μετά τη λήξη του εμφυλίου πολέμου το 1992.

Ο πλέον τραγικός εμφύλιος

Το 1980 το λαϊκό Μέτωπο Φαραμπούντο Μαρτί ηγείται επανάστασης στο Σαλβαδόρ και παίρνει υπό τον έλεγχό του αρκετές αγροτικές περιοχές και κάποιες μεγάλες πόλεις. Οι ΗΠΑ, που έχουν νέο πρόεδρο τον Ρόναλτ Ρίγκαν, βλέπουν έναν ακόμα «κομουνιστικό κίνδυνο» στην Κεντρική Αμερική μετά την Κούβα και τη Νικαράγουα. Αμέσως, βορειοαμερικανοί πράκτορες αρχίζουν να εκπαιδεύουν και να εξοπλίζουν τάγματα θανάτου τα οποία βασανίζουν και δολοφονούν αγρότες που βοηθούν τους αντάρτες. Παράλληλα, πυρπολούν ολόκληρα χωριά δολοφονώντας τον άμαχο πληθυσμό τους. Από την άλλη μεριά, ο κυβερνητικός στρατός επιστρατεύει όλα τα αγόρια που έχουν συμπληρώσει τα 12 χρόνια. Όσα προσπαθούν να κρυφτούν τα δολοφονεί. Αρκετοί γονείς μαζεύουν με πολλές θυσίες χρήματα για να στείλουν τα μικρά αγόρια τους στις ΗΠΑ, κυρίως στο Λος Άντζελες που έχει μεγάλη κοινότητα λατίνων. Ο εμφύλιος πόλεμος μεταξύ του Μετώπου Φαραμπούντο Μαρτί και του ακροδεξιού συνασπισμού ΑΡΕΝΑ διήρκεσε 12 χρόνια και άφησε 75 χιλιάδες νεκρούς και ένα εκατομμύριο εξόριστους, δηλαδή το ένα έκτο του πληθυσμού της χώρας.

Συμμορίες... made in USA

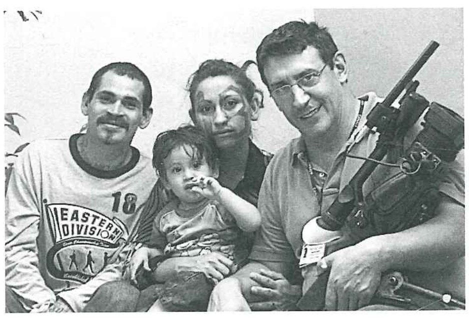
Τα νέα παιδιά που βρέθηκαν στο Λος Άντζελες τη δεκαετία του '80, ορφανά τα περισσότερα, δεν είχαν ευκαιρίες να βρουν δουλειά. Τους πλησίασαν άλλοι νεαροί που τους πρόσφεραν στέγη και τροφή και τους μύησαν στη συμμορία. Την εποχή εκείνη οι νεαροί μεξικανοί μετανάστες είχαν ιδρύσει τη Μάρα Σαλβατρούτσα 13 (MS13) που ασχολιόταν με τη διακίνηση ναρκωτικών. Η συμμορία είχε έδρα της την 13η λεωφόρο στο Λ.Α. και από κει πήρε το τελευταίο συνθετικό του ονόματός της. Τα άλλα είναι από τη λέξη «μάρα», που σημαίνει ομάδα ατόμων, «σάλβα» και «τρούτσα», που σημαίνουν άγριος και έξυπνος αντίστοιχα. Οι Σαλβαδορένιοι αισθάνονται ότι οι Μεξικανοί τούς φέρονται ρατσιστικά και ιδρύουν τη Μάρα 18 (M18) που έχει έδρα της την 18η λεωφόρο του Λ.Α. Αρχίζει ένας άγριος ανταγωνισμός με χωρισμό της πόλης σε ζώνες ελέγχου και στον κύκλο εργασιών μπαίνουν το εμπόριο όπλων, η πορνεία

και η παροχή προστασίας. Για την τελευταία, όποιοι δεν συμφωνούν δολοφονούνται από τους εκτελεστές των συμμοριών. Η εγκληματικότητα στο Λ.Α. ανεβαίνει κατακόρυφα και η αστυνομία δεν μπορεί να την αντιμετωπίσει. Αναλαμβάνει το FBI αλλά και αυτό δεν καταφέρνει πολλά πράγματα. Ο λόγος; Τα μέλη των συμμοριών -οι μαρέρος- έχουν γεννηθεί και μεγαλώσει σε άγριο περιβάλλον και είναι εξοικειωμένα στον πόλεμο, τα όπλα και τις δολοφονίες.

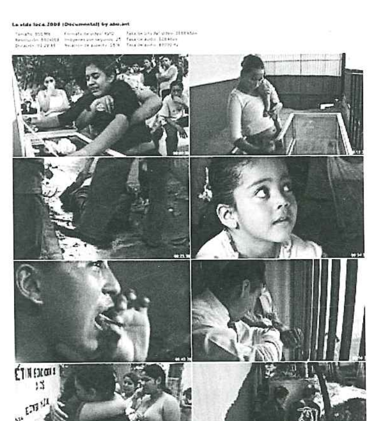
Απελάσεις και τέλος του εμφυλίου

Οι ΗΠΑ, αδυνατώντας να επιλύσουν το πρόβλημα των συμμοριών, εφαρμόζουν μια άλλη μέθοδο. Από τις αρχές του 1990 αρχίζουν τις μαζικές απελάσεις όσων μαρέρος καταφέρνουν να συλλάβουν. Αυτοί επιστρέφουν στο Σαλβαδόρ, όπου ο εμφύλιος μαίνεται, και βρίσκουν μια διαλυμένη χώρα. Το 1992 σημαίνει και το τέλος του εμφυλίου. Από τότε οι ΗΠΑ αυξάνουν τον αριθμό των απελάσεων. Οι μαρέρος βρίσκονται σε μια χώρα που είναι γεμάτη από τα όπλα του εμφυλίου και δεν μπορεί να γιατρέψει τις πληγές της δωδεκάχρονης σφαγής. Θέσεις εργασίας δεν υπάρχουν και ο αναλφαβητισμός βρίσκεται στο 50%. Συνεχίζουν αυτό που γνώριζαν καλά από τις ΗΠΑ: εμπόριο ναρκωτικών, όπλων, πορνεία και παροχή προστασίας. Αλλάζουν μόνο οι περιοχές ελέγχου και υπάρχει και μια καινοτομία που φαίνεται από την εισαγωγή του άρθρου μας. Ζητούν μίζα προστασίας (ρέντα) από τα ιδιωτικά λεωφορεία της πρωτεύουσας και αυτό θα οδηγήσει σε ένα μακρόχρονο λουτρό αίματος.

Η δεκαετία της «ανάπτυξης»

Η δεκαετία που ακολουθεί το τέλος του εμφύλιου πολέμου χαρακτηρίζεται από διακυβέρνηση της ακροδεξιάς ΑΡΕΝΑ στα πρότυπα της νεοφιλελεύθερης διακυβέρνησης, με ιδιωτικοποιήσεις των κρατικών οργανισμών, διαφθορά, μίζες και πλήρη ατιμωρησία των υπεύθυνων για τα εγκλήματα του εμφυλίου. Από την άλλη πλευρά, οι δύο συμμορίες, η MS13 και η M18 στρατολογούν όλο και περισσότερους νέους από τις φτωχογειτονιές και ελέγχουν με τα παραπάνω από 30 χιλιάδες μέλη τους όλη τη χώρα. Ο αριθμός των δολοφονημένων από τα πυρά των μαρέρος φτάνει τους 3.600 τον χρόνο, δηλαδή δέκα άτομα ημερησίως. Ο Γιώργος Αυγερόπουλος ταξιδεύει με το επιτελείο τού Εξάντα στο Σαλβαδόρ το 2004 και ερχόμενος σε επαφή με μέλη και των δύο συμμοριών καταγράφει ένα συγκλονιστικό ντοκιμαντέρ, με τίτλο «Τα παιδιά ενός βιασμού». Ανάμεσα σε συγκλονιστικές μαρτυρίες ανήλικων μαρέρος που δηλώνουν την ευχαρίστηση τους να σκοτώνουν μέλη της αντίπαλης συμμορίας, ξεχωρίζει η συνέντευξη στη φυλακή του αλυσοδεμένου πρώην υπαρχηγού της M18 με το παρατσούκλι «γέρικη αγριόγατα». Αναφέρεται στην κοσμοθεωρία των συμμοριών, από όπου συνάγεται ότι ο πρώτος στόχος είναι η εξόντωση της αντίπαλης συμμορίας. Φυσικά, για να υπάρχει μονοπώλιο στις μίζες. Φαίνεται όμως και το παράλογο των μαρέρος από ένα παράδειγμα με μια φιάλη υγραερίου, για την οποία βρέθηκαν δέκα μαρέρος στη φυλακή και από εκεί έδωσαν εντολή για εκτέλεση όλης της οικογένειας από την οποία την έκλεψαν γιατί ένας από αυτούς τους «κάρφωσε».

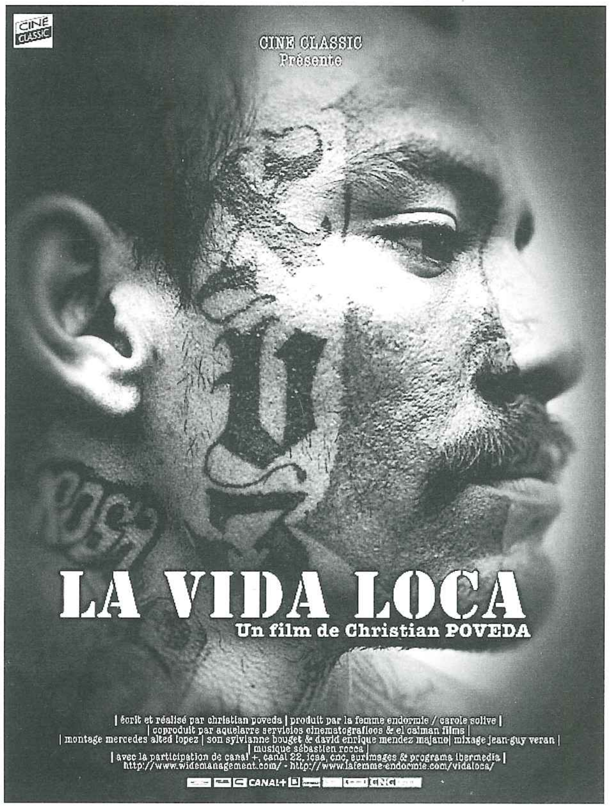
Οι οδηγοί λεωφορείων στο στόχαστρο

Επίσης, ο Εξάντας αναφέρεται στο πρόβλημα με τις μίζες των λεωφορείων με καμένα οχήματα και δολοφονημένους οδηγούς από το 2002 και 2003. Από τότε το πρόβλημα μεγάλωσε και φτάνουμε στο 2009 με τους μαρέρος να προξενούν ζημιές ύψους 18 εκατ. δολαρίων, δολοφονώντας 137 οδηγούς, εισπράκτορες και ιδιοκτήτες λεωφορείων και πυρπολώντας 37 οχήματα. Το περιστατικό όμως της 20ής Ιουνίου 2010 συμβαίνει πρώτη φορά. Σαν απάντηση, οι επαγγελματίες του τομέα μεταφοράς κάλεσαν γενική απεργία και ζήτησαν από τις Αρχές να πάρουν δραστικά μέτρα. Τα δραστικά μέτρα δεν είναι όμως μια καινούρια ιστορία αλλά έχουν υπάρξει και στο παρελθόν και αξίζει να δούμε την ιστορία τους.

Δραστικά μέτρα με άρωμα... παγκοσμιοποίησης

Οι συμμορίες δρουν όχι μόνο στο Σαλβαδόρ αλλά και σε άλλες χώρες της Κεντρικής Αμερικής, όπως η Γουατεμάλα, η Ονδούρα η Νικαράγουα, αλλά και το Μεξικό. Τα μέλη τους μπορεί να τα αναγνωρίσει κάποιος εύκολα από τα τατουάζ που έχουν σε όλο τους το σώμα, ακόμα και στο πρόσωπο, αλλά και από χαρακτηριστικές συμβολικές κινήσεις που κάνουν με τα δάχτυλα των χεριών τους. Ανάλογος είναι και ο τρόπος αντιμετώπισής τους, με δραστικά μέτρα που υποδεικνύονται από τις ΗΠΑ. Στις χώρες αυτές εφαρμόστηκε ο νόμος με το κωδικό όνομα «σκληρό χέρι», βάσει του οποίου συλλαμβανόταν όποιος νέος είχε απλώς ένα τατουάζ. Αυτός όμως μπορεί να ήταν απλώς ένας οπαδός του ροκ ή κάποιας ποδοσφαιρικής ομάδας και εκδήλωνε την προτίμησή του με ένα τατουάζ. Επίσης, αν μια ομάδα δύο ή περισσότερων νέων ήταν ύποπτη για τους μπάτσους που περιπολούσαν τους συλλάμβαναν. Οι φυλακές γέμισαν αλλά η εγκληματικότητα αυξήθηκε κατά 33%. Ακολούθησε το «πολύ σκληρό χέρι», με τους μπάτσους να σπάνε με βαριές τις πόρτες στις φτωχο-

γειτονιές και να συλλαμβάνουν όσους εύρισκαν μέσα. Και πάλι αύξηση της εγκληματικότητας και στο τέλος και οι δύο νόμοι κρίνονται αντισυνταγματικοί και αποσύρονται. Τότε ανακαλύπτεται μια νέα «μέθοδος» για τη μείωση του αριθμού των μαρέρος. Αυτή είναι οι πυρκαγιές στις φυλακές και στα αναμορφωτήρια ανηλίκων. Στη Δομινικανή Δημοκρατία τον Μάρτιο του 2005 πεθαίνουν 138 κρατούμενοι σε πυρκαγιά. Τον Μάιο του 2004 πεθαίνουν 103 στο Σαν Πέδρο Σούλα στην Ονδούρα, ενώ έναν χρόνο νωρίτερα, τον Απρίλιο, είχαν πεθάνει 73. Άλλοι 100 πέθαναν στο Μαρακάιμπο της Βενεζουέλας. Στις φυλακές Καραντίρου της Βραζιλίας η τραγωδία έχει γυριστεί και σε ταινία μυθοπλασίας. Στις φωτιές αυτές οι φύλακες απομακρύνονται διακριτικά αφήνοντας τους εγκλωβισμένους κρατούμενους να καούν ζωντανοί. Αλλά και τα «τάγματα θανάτου» ανάλαβαν να ξεκαθαρίσουν την κοινωνία από τα «μιάσματα» των μαρέρος. Μόνο στην Ονδούρα, από το 1998 μέχρι σήμερα, τα τάγματα θανάτου έχουν δολοφονήσει 2.300 νέους. Στο Σαλβαδόρ, η οργάνωση «Μαύρη Σκιά», που αποτελείται από πρώην μπάτσους, ακροδεξιούς πολιτικούς και επιχειρηματίες, νοικιάζει ένα 4Χ4, παίρνει τα όπλα της και βγαίνει τα βράδια για κυνήγι των μαρέρος. Οι δολοφονημένοι ξεπερνούν τους χίλιους αλλά κανένα από τα γνωστά μέλη της «Μαύρης Σκιάς» δεν έχει διωχθεί.

Ένα ντοκιμαντέρ με... φονικές συνέπειες

Ο Κρίστιαν Πόβεδα πρωτοπήγε στο Σαλβαδόρ στα χρόνια του εμφύλιου πολέμου. Το αγάπησε και το επισκέφτηκε ξανά την περίοδο που κυριαρχούσαν οι συμμορίες. Το 2006 αποφάσισε να γυρίσει ένα ντοκιμαντέρ για τους μαρέρος. Στόχος του ήταν να δείξει το κοινωνικό πλαίσιο που οδηγεί έναν νέο στις συμμορίες και να συμβάλει στον περιορισμό του φαινομένου. Για δύο χρόνια προσπαθούσε να κερδίσει τη συναίνεσή τους για να δείξει την καθημερινή τους ζωή. Η ιδέα του καρποφόρησε με την εκλογή τού υποψήφιου του Φαραμπούντο Μαρτί στην προεδρία.

Η κοινωνική πολιτική άλλαξε, η αντιμετώπιση των μαρέρος ήταν νομικά πιο δίκαιη και οι ίδιοι άρχισαν να κάνουν κινήσεις για να αλλάξουν και να επανενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο. Μια ομάδα μαρέρος από τη Μ18 άρχισε να δουλεύει έναν αυτοδιαχειριζόμενο φούρνο και κάλεσε τον σκηνοθέτη να κινηματογραφήσει το εγχείρημά τους. Αυτός τους κινηματογράφησε για 18 μήνες στον φούρνο και στην προσωπική τους ζωή και έφτιαξε ένα καταπληκτικό ντοκιμαντέρ. Χωρίς αφήγηση, αφήνει τους πρωταγωνιστές μέσα από τον λόγο τους και την καθημερινότητά τους να καταγράψουν το δράμα τους. Στην εξέλιξη του ντοκουμέντου οι νέοι αυτοί κάνουν πάρτι, συλλαμβάνονται, αφήνονται ελεύθεροι, γεννούν παιδιά, εγχειρίζονται, γίνονται νόμιμοι πολίτες αλλά και επτά από αυτούς δολοφονούνται. Οι χαρακτήρες είναι τόσο ανθρώπινοι που ο θεατής χωρίς καμιά προπαγάνδα καταλαβαίνει ότι το σύστημα τους είχε σπρώξει στη θέση που ήταν μέχρι χθες και από την οποία είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να ξεφύγουν. Η ταινία απόσπασε αρκετά βραβεία και ο σκηνοθέτης συνέχισε την προσπάθειά του για τη συμφιλίωση των δύο συμμοριών. Σε μια συνέντευξή του είπε ότι έχει προετοιμάσει τους δυο αρχηγούς να κάτσουν μαζί του στο ίδιο τραπέζι και να συζητήσουν. Αυτή ήταν και η τελευταία του δήλωση. Στις 3 Σεπτεμβρίου του 2009 τον βρήκαν νεκρό με μια σφαίρα στο κεφάλι και άλλες τρεις στο στήθος. Κάποιοι δεν ήθελαν αυτή τη συμφιλίωση.

Και το χειρότερο: μετά τη δολοφονία του Πόβεδα και την πυρπόληση του λεωφορείου η κυβέρνηση σκέφτεται να εφαρμόσει νέα δραστικά μέτρα.

Μιχάλης Αντιτσάκης

Δείτε:

1.Τα παιδιά ενός βιασμού, ντοκιμαντέρ του Εξάντα,
2. La Vida Loca (Η Τρελή Ζωή), ντοκιμαντέρ του Κρίστιαν Πόβεδα,
3. Sin Nombre (Χωρίς Όνομα), σκηνοθεσία: Κάρι Χόχι Φουκουνάγα,
4. Φυλακές Καραντίρου, η ημέρα της σφαγής, σκηνοθεσία: Έκτορ Μπαμπένκο

Η ανώτατη εκπαίδευση στις χώρες της Λατινικής Αμερικής

Οι πολύχρονες λεγόμενες αναπτυξιακές πολιτικές της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου σε χώρες της Λατινικής Αμερικής οδήγησαν σε αποδιοργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος και περιορισμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε ορισμένα κέντρα ανώτατης εκπαίδευσης και πολλά αμφίβολης ποιότητας ιδιωτικά κέντρα εκπαίδευσης. Παράλληλα, πολλές χώρες επέλεξαν να ενταχτούν σε μια άλλη διαδικασία ολοκλήρωσης με κέντρο αυτήν τη φορά τον πυρήνα των χωρών της Ε.Ε. και τη Συνθήκη της Μπολόνια. Στη συνέχεια, θα εξετάσουμε τους δρόμους μέσα από τους οποίους επιβάλλονται αυτές οι πολιτικές στα πανεπιστήμια της Λατινικής Αμερικής και τις αντιστάσεις που αναπτύσσονται εκεί.

1. Παγκόσμια Τράπεζα: κατευθύνσεις και επιπτώσεις στην ανώτατη εκπαίδευση

Οι επεμβάσεις του ΔΝΤ και της Π.Τ. γίνονται ιδιαίτερα πιεστικές από το 1995. Η αποδιάρθρωση βασικών παραγωγικών τομέων, όπως της διαχείρισης του νερού, της ενέργειας, των μεταφορών, της βιοποικιλότητας, συνοδεύτηκε από την παραχώρηση του τομέα της εκπαίδευσης στις αντίστοιχες πολυεθνικές εταιρείες που έλεγχαν τους βασικούς παραγωγικούς τομείς των χωρών που ευθυγραμμίστηκαν με την πολιτική τους. Συγκεκριμένα, η Π.Τ. παρουσίασε την οδηγία για τη Χρηματοδότηση και Διαχείριση της Ανώτατης Εκπαίδευσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Αμφισβητώντας την ευρωπαϊκή παράδοση του δημόσιου αυτόνομου πανεπιστημίου, υποστήριζε ότι η εκπαίδευση, η έρευνα και η τεχνολογία είναι εμπορεύματα και, επομένως, πρέπει να αντιμετωπίζονται με εμπορευματικούς όρους (ΒΜ, 1995). Ειδικότερα, έδινε τις παρακάτω κατευθύνσεις:

- Αύξηση του κόστους στις εγγραφές (στα περισσότερα πανεπιστήμια έχει καθιερωθεί η πληρωμή εγγραφής).
- Πλήρης σύνδεση της εκπαίδευσης με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, με στόχο την αύξηση των κερδών του ιδιωτικού κεφαλαίου.
- Βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης μέσω της επιχειρηματικής κατάρτισης και της αξιολόγησης των πανεπιστημίων από φορείς της αγοράς.
- Πώληση υπηρεσιών και αποτελεσμάτων ερευνών, με τη βοήθεια συμβάσεων παραχώρησης.
- Αύξηση των ιδιωτικών πανεπιστημίων και περιορισμός στο ελάχιστο των δημόσιων.

Τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής είναι παρόμοια σε όλες τις χώρες όπου εφαρμόστηκε. Σύμφωνα με την ίδια την Π.Τ., σε 15 χρόνια διπλασιάστηκαν οι φοιτητές των ιδιωτικών πανεπιστημίων, ενώ τα ποσοστά αυτών που έχουν δίπλωμα ανώτατης εκπαίδευσης ελαττώθηκαν δραματικά. Οι δαπάνες για την παιδεία ελαττώθηκαν και αυξήθηκαν μόνο οι δαπάνες για υποτροφίες, με το επιχείρημα της ενίσχυσης του φοιτητή και όχι του πανεπιστημίου. Οι κοινωνικές επιστήμες και οι θεωρητικές θετικές επιστήμες δέχτηκαν σοβαρό πλήγμα. Παράλληλα, οι φυσικές επιστήμες ευθυγραμμίστηκαν με την ιδέα της αύξησης του κέρδους ορισμένων εταιρειών, υποβιβάζοντας τον ρόλο τους σε μονοδιάστατες εφαρμοσμένες επιστήμες.

Επιπλέον, χώρες που συμμετείχαν στη NAFTA (Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου Βόρειας Αμερικής), όπως το Μεξικό, ή που συνεργάζονταν με αυτήν (Χιλή, Περού, Παναμάς, Κολομβία, και παλιότερα η Αργεντινή), στο όνομα της ελεύθερης διακίνησης προϊόντων και ανθρώπινου δυναμικού, εφάρμοσαν στενές συνεργασίες μεταξύ πανεπιστημίων και εταιρειών των ΗΠΑ και του Καναδά, γεγονός που οδήγησε στη συστηματική αφαίμαξη επιστημονικού δυναμικού των λατινοαμερικανικών πανεπιστημίων προς τον Βορρά, αλλά και στην πλήρη εξάρτηση της έρευνας μέσω της πατεντοποίησης από τις πολυεθνικές εταιρείες.

Πρόσφατα, οι χώρες της Κεντρικής Αμερικής που εντάχθηκαν στην CAFTA (Συνεργασία Κεντρικής Αμερι-

κής με τις ΗΠΑ) αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα ως αποτέλεσμα των οικονομικών συμφωνιών που σκοπό είχαν την αντιμετώπιση της κρίσης με όσο το δυνατό ανώδυνα αποτελέσματα για τα εύπορα κοινωνικά στρώματα. Όμως, αυτή τη φορά οι αλλαγές αγγίζουν την καρδιά των πανεπιστημίων. Άλλωστε, από το 1998 η Π.Τ. θεωρούσε ότι το σύστημα κρατικής χρηματοδότησης των πανεπιστημίων έπρεπε να γίνει πιο ευέλικτο (να εξαρτάται από την παραγωγικότητά τους) και η αυτονομία τους να καταργηθεί, μιας και θεωρείται εμπόδιο στον εκσυγχρονισμό τους (Luna, 2010). Σήμερα, οι κυβερνήσεις ακολουθούν κατά γράμμα αυτές τις κατευθύνσεις και προχωρούν σε βαθύτερες αλλαγές με τη συμφωνία των διορισμένων ή όχι πρυτανικών αρχών, όπως:

- Υποβάθμιση των συνθηκών εργασίας στον τομέα της δημόσιας εκπαίδευσης (επέκταση ωραρίου, εργασία με το κομμάτι ή με την ώρα κ.λπ.).
- Απαγόρευση του δικαιώματος στις συλλογικές συμβάσεις και στις απεργίες.
- Εμβάθυνση των μηχανισμών συναίνεσης και ιδιωτικοποίησης ώστε να δημιουργηθεί ή να δυναμώσει η κρατικο-ιδιωτική μαφία που θα ελέγχει πλήρως τα πανεπιστήμια.
- Πολιτικές αποκλεισμού των φοιτητών και δημιουργία φοιτητικών ελίτ μέσω υποτροφιών.
- Ενδυνάμωση της ιεραρχίας και των διορισμένων διοικητικών μηχανισμών.
- Περιορισμό έως κατάργηση της αυτονομίας των πανεπιστημίων.

Αν η ενίσχυση της αυτονομίας των πανεπιστημίων σήμαινε στο παρελθόν την αποσύνδεσή τους από τον κρατικό προϋπολογισμό και την ενίσχυση του μεταξύ τους ανταγωνισμού, σήμερα η κατάργηση της αυτονομίας χτυπά στην καρδιά της παραγωγής της γνώσης και τα μετατρέπει σε πλήρως ελεγχόμενους μηχανισμούς από μια παγκόσμια ελίτ της κυρίαρχης ιδεολογίας.

2. Οι ευρωπαϊκές κατευθύνσεις της Μπολόνια σε χώρες της Λατινικής Αμερικής

Το 2003 η Ε.Ε. αποφάσισε να προωθήσει τη Συνθήκη της Μπολόνια και στις χώρες της Λατινικής Αμερικής, ενώ το 2010 έγινε στο Λονδίνο η επικύρωση επέκτασης του συνόλου των ρυθμίσεων στα πανεπιστήμιά της. Σύμφωνα με ένα επιστημονικό αφιέρωμα (Aboites, 2010: 443-455), η διαδικασία αυτή έχει σοβαρές συνέπειες: την απροκάλυπτη αντιγραφή ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών μοντέλων από τα λατινοαμερικανικά πανεπιστήμια· το άνοιγμα σε πολυεθνικές εταιρείες που συνεργάζονται έμμεσα ή άμεσα με πανεπιστήμια της Ε.Ε.· τη δημιουργία ενός ενιαίου τρόπου σκέψης που αγνοεί την πολιτισμική και κοινωνική διαφορετικότητα του κάθε τόπου· τον κατακερματισμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας και την υποβάθμιση πολλών πανεπιστημιακών τμημάτων μέσω της αρχής της πιστοποίησης· τις αρνητικές επιπτώσεις στις εργασιακές συνθήκες και στην ταυτότητα των πανεπιστημιακών και των φοιτητών.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η εκμετάλλευση των υπόγειων υδάτων της υδατολεκάνης Γκουαρανί που ανακαλύφθηκαν μέσα από μια τέτοια συνεργασία πανεπιστημίων των ΗΠΑ και της Ευρώπης. Στην περιοχή έχουν ήδη εγκατασταθεί πολυεθνικές επιχειρήσεις, όπως η Coca-Cola, που έχουν πετύχει ένα ιδιαίτερο καθεστώς πολιτικού ελέγχου. Έχουν, επίσης, αναπτυχθεί στρατιωτικές δυνάμεις από τα κράτη της περιοχής και τις ΗΠΑ.

Η διαδικασία ένταξης των προγραμμάτων σπουδών πολλών λατινοαμερικανικών πανεπιστημίων στις κατευθύνσεις της Μπολόνια παρουσιάζεται συχνά σαν εναλλακτική προοδευτική διαδικασία σε σχέση με τις κατευθύνσεις της Π.Τ. Όμως, οι διαδικασίες αυτές είναι παράλληλες και η μία εμπλουτίζει την άλλη στην κοινή κατεύθυνση χειραγώγησης της σκέψης των λαών και περιορισμού της κριτικής τους ικανότητας. Ο Francis Figueroa (2010) υποστηρίζει ότι, αν αναλύσουμε τις ευρωπαϊκές πολιτικές ως μια «κανονιστική δύναμη» κατασκευής ενός ενιαίου χώρου ανώτατης εκπαίδευσης στο Μεξικό και τη Χιλή, η ηγεμονική διαδικασία μπορεί να αποδειχτεί ότι έχει εστιάσει σε έναν «εναλλακτικό ιμπεριαλισμό» βασισμένη σε μια ευρωκεντρική θέση που θα μπορούσε να αποκαλεστεί «μετα-αποικιοκρατική στρατηγική».

Η πρόσφατη Σύνοδος των Ιβηροαμερικανικών Χωρών (Δεκέμβριος 2010), πέρα από τις ρητορικές διακηρύξεις περί μη επιβολής δικτατοριών στη Λατινική Αμερική, είχε κεντρικό θέμα την «ανάπτυξη της εκπαίδευσης χωρίς κοινωνικό αποκλεισμό». Ωστόσο, στο κείμενο που συμφωνήθηκε αναφέρεται ότι «η βασική προϋπόθεση οικονομικής ενίσχυσης της εκπαίδευσης προκειμένου να καταστεί παγκοσμίως ανταγωνιστική μέχρι το 2021» είναι «η συνεργασία δημόσιων και ιδιωτικών φορέων» και η «ριζική αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης». Όπως σημειώνει η Συσπείρωση κατά της Συνόδου, επιχειρείται επί της ουσίας η αναζήτηση νέων πόρων από ιδιωτικούς φορείς και ο πολιτικός έλεγχος της σκέψης που αναπτύσσεται σε αυτά. Δηλαδή, πρόκειται για μια νέα αποικιοκρατία μέσω της γνώσης, μόνο που αυτή τη φορά οι αποικιοκράτες είναι τα διεθνή λόμπι του κεφαλαίου.

της γνώσης. Αν συμβαίνει κάτι τέτοιο, τα σύγχρονα πανεπιστήμια γίνονται σύγχρονες βιομηχανίες γνώσης (edu-factory), όπως τα αποκαλεί το αντίστοιχο διαδικτυακό κίνημα. Οι αγώνες που εξελίσσονται σε αυτά μπορούν να επιφέρουν σοβαρά πλήγματα στην καρδιά του σύγχρονου καπιταλιστικού συστήματος, εμποδίζοντας τη μαζική εξαγορά συνειδήσεων και τη μετατροπή των νέων σε ελεγχόμενα κλωνοποιημένα ρομποτάκια...

3. Η νέα φάση του σύγχρονου καπιταλισμού

Οι κατευθύνσεις της Π.Τ., του ΔΝΤ και της Ε.Ε. για την ανώτατη εκπαίδευση φαίνεται ότι έχουν κοινή ρίζα σε αυτό που ο Andrea Fumagalli (2010) ονομάζει βιο-οικονομία, μια έννοια που εξηγεί τη μετεξέλιξη του λεγόμενου γνωσιακού καπιταλισμού στον οποίο οι μεταλλάξεις της παραγωγής, ο πρωταρχικός ρόλος του χρηματιστικού κεφαλαίου, η συγκεντροποίηση της γνώσης και της πληροφορίας εμπλέκονται με ό,τι τελικά συνιστά τη βάση του: την εκμετάλλευση των γλωσσικών ικανοτήτων, των γνώσεων και των προσωπικών ικανοτήτων, καθώς και όλων των κοινών αγαθών που δίνουν ζωή στους ανθρώπους. Περνάμε, δηλαδή, από μια εποχή που εκμεταλλευόταν τον άνθρωπο μετατρέποντάς τον σε μηχανή, σε μια εποχή εκμετάλλευσης κάθε πτυχής της προσωπικότητας του ανθρώπου και κάθε αγαθού που του δίνει ζωή. Είναι μια εποχή όπου οι κοινωνικές σχέσεις μετατρέπονται και αυτές σε οικονομικές παραγωγικές σχέσεις και όπου οι διανοητικές ικανότητες των ανθρώπων περνάνε από σχολαστική αξιολόγηση με στόχο την πλήρη εκμετάλλευσή τους.

Η κυριαρχία της άκριτης ποσοτικοποίησης στις κοινωνικές επιστήμες και η βαθιά επιρροή των κυρίαρχων μοντέλων των οικονομικών επιστημών σε αυτές συμβάλλουν στη νομιμοποίηση της κυρίαρχης ιδεολογίας και την ενίσχυση της ηγεμονίας της στον σύγχρονο κόσμο, στο όνομα μιας ουδέτερης επιστημονικότητας (Lander, 2003).

Τελικά, πρόκειται για «χαρακτηριστικές μετατροπές στη γνωσιακή φάση του καπιταλισμού», που όμως δεν βρίσκονται μακριά από τις μεσαιωνικές προβλέψεις επιστημονικής φαντασίας του ανώνυμου έργου που αποδίδεται στον Charles Tiphaigne (de la Roche), όπου το πανεπιστήμιο παρουσιάζεται ως μια καλοστημένη επιχείρηση που πουλάει ακριβά τους σημαντικούς τίτλους και φτηνότερα όλους τους υπόλοιπους τίτλους εφαρμοσμένων επιστημών (Anonyme, 2009).

Έτσι εξηγείται και το από πρώτης άποψης παράδοξο της υποβάθμισης της εκπαίδευσης τη στιγμή που αυτή θεωρείται μοχλός της σύγχρονης οικονομικής ανάπτυξης. Μέσω της δημιουργίας μιας παγκόσμιας ελίτ και της υποβάθμισης μεγάλων τμημάτων της κοινωνίας που έχουν λάβει πανεπιστημιακή εκπαίδευση δημιουργείται μια νέα μορφή προλεταριάτου, το λεγόμενο cognitariat, που περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα εργαζομένων στην παραγωγή γνώσης και πληροφορίας (Newfield, 2009). Το φαινόμενο αυτό αγκαλιάζει σήμερα και την καρδιά καπιταλιστικών χωρών, όπως οι ΗΠΑ, η Αγγλία και η Γαλλία, περιορίζοντας ακόμα και σε αυτές τον αριθμό των καθηγητών-ερευνητών και των φοιτητών που θα έχουν ουσιαστική πρόσβαση στην πανεπιστημιακή γνώση και μετατρέποντας την πλειονότητά τους σε σύγχρονο ευέλικτο εξειδικευμένο προλεταριάτο

4. Αντιστάσεις – άλλα πανεπιστήμια

Οι σύγχρονες αντιστάσεις υιοθετούν μια εντελώς διαφορετική λογική, όπου η γνώση αντιμετωπίζεται ως κοινό αγαθό και όχι ως προϊόν με ανταλλακτική αξία. Σήμερα υπάρχουν πολλές αντιστάσεις που γεννιούνται μέσα στα πανεπιστήμια από φοιτητές και καθηγητές:

Στη **Γουατεμάλα** προωθείται ταυτόχρονα το φίμωμα και η υποβάθμιση και των τελευταίων δημόσιων πανεπιστημίων. Στο πανεπιστήμιο Σαν Κάρλος, εκατοντάδες φοιτητές, έχοντας την υποστήριξη χιλιάδων άλλων που συμμετείχαν στις συνελεύσεις, κατέλαβαν εδώ και δύο μήνες τις εγκαταστάσεις του με αίτημα τη συμμετοχή τους στα πανεπιστημιακά όργανα και την υπεράσπιση του δημόσιου-αυτόνομου χαρακτήρα του. Οι καταλήψεις συγκρίνονται με αυτές που έγιναν στο Μεξικό στο πρόσφατο παρελθόν.

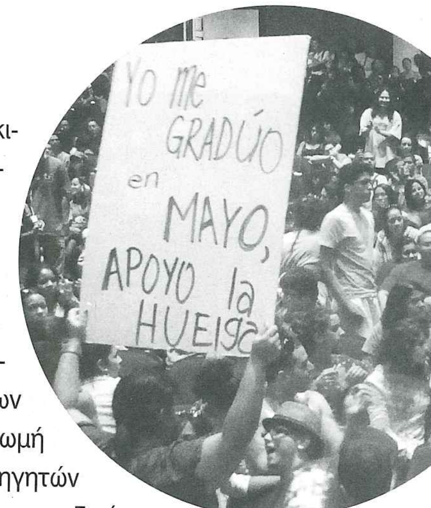
Στο **Πουέρτο Ρίκο**, η αύξηση των διδάκτρων και η παράλληλη ελάττωση των ειδικών υποτροφιών, η πιθανή ιδιωτικοποίηση των πανεπιστημιακών χώρων, η πολιτική παρέμβαση στα εσωτερικά του πανεπιστημίου και η άρνηση της συμμετοχής των φοιτητών στη διοίκησή τους οδήγησαν σε μεγάλες φοιτητικές κινητοποιήσεις. Μαζικές καταλήψεις ξεκίνησαν τον Ιούνιο του 2010 σε όλα τα πανεπιστήμια, παρά τη διακοπή του νερού και του ηλεκτρικού στις εγκαταστάσεις τους και την επίθεση από την αστυνομία, κατά την οποία μία φοιτήτρια έπεσε νεκρή, πολλοί τραυματίστηκαν και άλλοι φυλακίστηκαν. Η εξέγερση ξεκίνησε από το Πανεπιστήμιο του Πουέρτο Ρίκο, το οποίο από το 1952 και μετά φιλοξένησε πολλούς πολιτικούς εξόριστους διανοούμενους από τις ΗΠΑ και την Ευρώπη, και στήριξε μέσω ενός συστήματος υποτροφιών πολλούς νέους λαϊκών κοινωνικών στρωμάτων. Χιλιάδες καθηγητές από τις ΗΠΑ, την Κούβα, τη Βραζιλία και άλλες χώρες της Λατινικής Αμερικής υπέγραψαν το μανιφέστο υποστήριξης του αγώνα των φοιτητών του Πουέρτο Ρίκο, ενώ ταυτόχρονα πολλές

κοινωνικές οργανώσεις, σωματεία, συνδικάτα, καλλιτεχνικοί και εκπαιδευτικοί φορείς στήριξαν τον αγώνα τους με 24ωρη γενική απεργία. Με τη λαϊκή συμπαράσταση, ο αγώνας των πορτορικανών φοιτητών συνεχίζεται με αμείωτη ένταση έως και σήμερα.

Στην **Ονδούρα**, η πρόσφατα επιβληθείσα δικτατορία στοχοποίησε αμέσως την ακαδημαϊκή κοινότητα με διώξεις και φυλακίσεις πανεπιστημιακών, ενώ με τη στήριξη του ΔΝΤ και της Π.Τ. προώθησε νέους νόμους που αποσκοπούν στον πλήρη έλεγχο και την ιδιωτικοποίηση των πανεπιστημίων. Τον Σεπτέμβρη ξεκίνησε μια μεγάλη απεργία τεσσάρων μηνών στα σχολεία και στο πανεπιστήμιο, που συνοδεύτηκε από απεργία πείνας πολλών εργαζομένων σε αυτό, με αιτήματα μεταξύ άλλων την παραίτηση του πρύτανη και τη μη θέσπιση του νέου νόμου για τα πανεπιστήμια. Η κυβέρνηση απάντησε με είσοδο του στρατού στο πανεπιστήμιο, πράγμα που οδήγησε σε γενικευμένη αντίδραση του κόσμου και γενική απεργία σε όλους τους κλάδους, με κεντρικά αιτήματα: την αύξηση του βασικού μισθού και του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων (είχαν προηγηθεί μεγάλες περικοπές), την αναίρεση του νόμου για τις ιδιωτικο-δημόσιες επενδύσεις που ξεπουλάνε στο κεφάλαιο εκτάσεις της χώρας, την αλληλεγγύη στους αγώνες του πανεπιστημίου, την υπεράσπιση του συντάγματος, ιδιαίτερα των άρθρων για τους αγρότες και την αποτροπή ιδιωτικοποιήσεων των αγαθών της χώρας (ύδρευση, ενέργεια), που γίνεται υπό το πέπλο της πράσινης ανάπτυξης.

Στην **Κόστα Ρίκα**, πρόσφατα πέρασαν μέτρα πλήρους ιδιωτικοποίησης των υπηρεσιών των πανεπιστημίων, καθώς και πλήρης κατάργηση της αυτονομίας τους, που είχε κατοχυρωθεί από την εποχή της ανεξαρτησίας της χώρας. Για έναν μήνα έγιναν καταλήψεις στα πανεπιστήμια, ενώ στη συνέχεια οργανώθηκαν αντιστάσεις ενάντια στην απαξίωση και συκοφάντηση των κινημάτων αυτών.

Στην **Κολομβία**, όπου η πολιτική ζωή ελέγχεται από τους ναρκέμπορους, η επίθεση σε κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο γενικεύεται στα πανεπιστήμια με τη συνδρομή της Π.Τ. Στο όνομα της πάταξης της τρομοκρατίας, εκατοντάδες νέοι φυλακίζονται, εξαφανίζονται ή δολοφονούνται. Το νέο χαρακτηριστικό αυτής της κατάστασης τρομοκρατίας που ζει η χώρα αφορά το ότι η καταστολή έχει παραδοθεί σε παρακρατικές ομάδες που ανταγωνίζονται μεταξύ τους με στόχο την αύξηση των κερδών τους. Έτσι, έφτασαν να συλλαμβάνουν, με δόλωμα την ανεύρεση εργασίας, νέους φοιτητές, ανεξαρτήτως πολιτικών τοποθετήσεων, να τους κατηγορούν ότι εμπλέκονται σε τρομοκρατικές ομάδες και να τους εκτελούν επιτόπου, δείχνοντας δημοσίως μέσω των ΜΜΕ τα επιτεύγματά τους και παρουσιάζοντάς τους ως «αντάρτες που σκοτώθηκαν σε μάχες», προκειμένου να κερδίσουν το αντίστοιχο οικονομικό αντίτιμο που προβλέπει ο νόμος.

Στην **Αργεντινή**, οι πρόσφατες κινητοποιήσεις ξεκίνησαν τον Σεπτέμβριο του 2010 και ως τον Δεκέμβριο, όταν έκλεισαν τα σχολεία για τις καλοκαιρινές διακοπές, πολλά τμήματα του Πανεπιστημίου του Μπουένος Άιρες βρίσκονταν υπό κατάληψη με αιτήματα την αύξηση των δαπανών για την παιδεία, την πληρωμή και επαναπρόσληψη των 553 καθηγητών που απολύθηκαν λόγω κατάργησης των εδρών τους και την παύση των αντιδημοκρατικών διώξεων φοιτητών και καθηγητών. Καταγγέλλουν την πλήρη εγκατάλειψη των εγκαταστάσεων των σχολείων και πανεπιστημίων, σε βαθμό που ορισμένα οικοδομήματα έχουν αρχίσει να καταρρέουν. Απαιτούν τον τριπλασιασμό των δαπανών για την παιδεία και τη μη πληρωμή του εξωτερικού χρέους.

Στη **Βραζιλία**, οι πρόσφατες κινητοποιήσεις των φοιτητών εστιάζουν στην αύξηση των διδάκτρων. Οι φοιτητές κυκλοφόρησαν σε όλο τον κόσμο ένα βίντεο από την επίθεση της αστυνομίας στους φοιτητές τον Ιανουάριο 2011. Πολλές οργανώσεις του Ρίο ντε Τζανέιρο διαμαρτύρονται λέγοντας ότι αυτό είχε να συμβεί από την περίοδο της δικτατορίας.

Παράλληλα, πληθαίνουν οι κινήσεις που επιχειρούν τη δημιουργία άλλων πανεπιστημίων ανοιχτών στην κοινωνία, όπου δεν τίθεται ζήτημα μετάδοσης αλλά συνδιαμόρφωσης της γνώσης. Τα πανεπιστήμια αυτά είναι συχνά εγχειρήματα αυτόνομων κοινωνικών και ιθαγενικών κινημάτων. Τέλος, υπάρχουν πολλές νεανικές αντισυμβατικές κινήσεις που συνιστούν τα «απελευθερωμένα εναλλακτικά δίκτυα γνώσης». Συναντάμε, επίσης, σποραδικές αντιστάσεις στη μονοδιάστατη αξιολόγηση μέσω των κυρίαρχων αγγλοσαξονικών -συνήθως- μηχανών αναζήτησης που υπάγονται σε μεγάλες πολυεθνικές-εκδοτικούς οίκους.

Στο τεύχος 11 της **αλάνας** (σσ. 36-39) έχουμε παρουσιάσει μερικές απόπειρες δημιουργίας μιας άλλης αντίληψης για το πανεπιστήμιο, με

επιρροές από τους ιθαγενικούς πολιτισμούς, όπου «μαθαίνεις να φτιάχνεις, μαθαίνεις να μαθαίνεις και μαθαίνεις να γίνεσαι καλύτερος» μέσα από την καθημερινή πρακτική και ανταλλαγή γνώσεων. Τα ιθαγενικά μοντέλα εκπαίδευσης, ως προσεγγίσεις και πρακτικές που τροφοδοτούνται από τους παραδοσιακούς πολιτισμούς, συνιστούν νέες προκλήσεις αντί-

στασης στην παγκοσμιοποίηση. Τα εναλλακτικά εκπαιδευτικά εγχειρήματα δεν περιορίζονται μόνο στους ιθαγενείς λαούς. Το Πανεπιστήμιο των Μητέρων της Πλατείας Μαΐου και το περιπλανώμενο πανεπιστήμιο Trashumante στην Αργεντινή, το Πανεπιστήμιο Φλορεστάν Φερνάντες του MST στη Βραζιλία, το Λαϊκό Πανεπιστήμιο Αράουκο και το ελευθεριακό κίνημα Tinku της Βολιβίας που εγκαινιάζει το πανεπιστήμιό του κάνοντας μαθήματα στις πλατείες της πόλης Κοτσαμπάμπα κ.λπ., καθώς και η εμπειρία που έρχεται από πολλές εναλλακτικές ομάδες που υπάρχουν στα πανεπιστήμια της Κούβας επιλέγουν νέες εκπαιδευτικές πρακτικές οι οποίες «συμβάλλουν στον μετασχηματισμό της κοινωνίας μέσα από την επανάκτηση των παραδόσεων των λαϊκών αγώνων, την αναζήτηση νέων θεωρητικών εργαλείων ενάντια στην ηγεμονία της διανόησης, τη σύνδεση θεωρίας και πράξης και τη ριζοσπαστικοποίηση των περιθωριοποιημένων και λαϊκών στρωμάτων».

Πρόσφατα, αντίστοιχα εγχειρήματα εμφανίστηκαν και στην Ευρώπη. Στη Γαλλία και την Ιταλία συναντάμε, για παράδειγμα, τα Ανοιχτά Λαϊκά Πανεπιστήμια, τα Πανεπιστήμια του Δρόμου και της Πλατείας, τα Δίκτυα Ελεύθερων Ερευνητών, καθώς και πολλές άλλες εμπειρίες όπως τα ανοιχτά μαθήματα εν μέσω κατάληψης, το αρχικά διαδικτυακό κίνημα των Edu-Factory, που ξεκίνησε από τις καταλήψεις των πανεπιστημίων στις ΗΠΑ και σήμερα περιλαμβάνει πλέον πολλούς ερευνητές και ακτιβιστές από τις χώρες της Ευρώπης. Στη Ρωσία, στην Αγία Πετρούπολη είχαμε μεγάλες διαδηλώσεις (9/3-1/6/2008) που ακολούθησαν το κλείσιμο του ευρωπαϊκού πανεπιστημίου, την ίδρυση του πανεπιστημίου του δρόμου και την ανακατάκτηση του δημόσιου χαρακτήρα του ευρωπαϊκού πανεπιστημίου. Στην Ισπανία έγινε στο Βαγιαδολίδ (29-31/10/2010) η 14η συνάντηση με συμμετοχή πολλών καταλήψεων και φοιτητικών συντονιστικών κατά της επιχειρούμενης εκπαιδευτικής αναδιάρθρωσης, η οποία, εκτός των άλλων (αύξηση διδάκτρων στα πανεπιστήμια), μοιάζει πολύ με αυτήν που επιχειρείται στην Ελλάδα (παραχώρηση διοίκησης πανεπιστημίων σε επιχειρηματίες, ιδιωτικοποίηση κ.λπ.). Τον Δεκέμβριο του 2010 αλλά και πιο πρόσφατα έγιναν μεγάλες διαδηλώσεις στη Ρώμη ενάντια στη μεταρρύθμιση Gelmini, που μοιάζει αρκετά με το κείμενο διαβούλευσης του ελληνικού υπουργείου Παιδείας. Οι ίδιοι οι διαδηλωτές καταγγέλλουν αύξηση του αριθμού των απλήρωτων πανεπιστημιακών και υποβάθμιση των συμβασιούχων που εργάζονται με όρους επισφαλούς εργασίας. Παράλληλα, δημιουργούν νέους χώρους διακίνησης ιδεών. Στην Αγγλία, η αύξηση των διδάκτρων οδήγησε σε γενικευμένη εξέγερση των φοιτητών τον περασμένο μήνα, που στη συνέχεια προκάλεσε τη δημιουργία νέων πρωτοβουλιών για μια άλλη ανώτατη εκπαίδευση. Μεταξύ 11 και 13 Φεβρουαρίου 2011 έγινε στο Παρίσι πανευρωπαϊκή συνάντηση πολλών από τα προαναφερθέντα κινήματα.

Όταν γράφονταν αυτές οι γραμμές, τα ελληνικά πανεπιστήμια και ΤΕΙ «έβραζαν», αλλά ακόμα δεν είχαν εκφράσει μαζικά τις αντιστάσεις τους. Είχαν, όμως, διαφωνήσει στο κεντρικό σκεπτικό του κειμένου διαβούλευσης για την αναδιάρθρωση της ανώτατης εκπαίδευσης (που μοιάζει σε πολλά σημεία με τις κατευθύνσεις της Π.Τ. που παρουσιάστηκαν πιο πάνω) και αντιστέκονταν στην επερχόμενη διάλυση της παιδείας. Στην Ελλάδα, η επισφαλής εργασία στα πανεπιστήμια έχει προσλάβει μεγάλες διαστάσεις και αυξάνεται συνεχώς (βλέπε παραδείγματα περικοπών του αριθμού των άνω των 2.000 διδασκόντων με Π.Δ. 407/80 και διακοπή της μισθοδοσίας με απειλή απόλυσης του 80% των διδασκόντων των ΤΕΙ, απλήρωτη εργασία πολλών από τους 800 αδιόριστους πανεπιστημιακούς, διακοπή υποτροφιών του ΙΚΥ, απλήρωτη εργασία ωρομισθίων, ερευνητών, υποψήφιων διδακτόρων, μεταπτυχιακών φοιτητών κ.λπ.). Πολλές από αυτές τις ομάδες σήμερα αυτοοργανώνονται, αναζητώντας νέες μορφές πάλης και διεκδικώντας το αυτονόητο: ένα πανεπιστήμιο για όλους και όλες, όπου θα έχουν θέση οι νέοι επιστήμονες, χωρίς να θεωρείται αναγκαία προϋπόθεση η ολοκληρωτική, υλική και πνευματική χειραγώγηση και απαξίωσή τους. Οι διεκδικήσεις τους μέσα από διεθνή καλέσματα ανοίγουν νέους δρόμους επικοινωνίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Κρίστη Πετροπούλου

Βασική βιβλιογραφία

Aboites H., «Latin American universities and the Bologna Process: from commercialisation to the Tuning competencies project», Αφιέρωμα στο επιστημονικό περιοδικό Globalisation, Societies and Education, (8)3, Σεπτ. 2010. http://www.informaworld.com/smpp/title~content=t713423352

Anonyme, 2009. Amilec ou la graine d'hommes, ανώνυμο που αποδίδεται στον Charles-François Tiphaigne de la Roche 1754. Multitudes, 4, 38-39.

Barchiesi F., Bousquet M., Edu-Factory, κ.ά., 2010. La Universidad en conflicto. Capturas y fugas en el mercado global del saber. Μαδρίτη: Traficantes de Sueños.

Bennell P., 1996. Using and abusing rates of return: A Critique of the World Bank's 1995 Education Sector Review. Int. Z Educational Development, (16)3, 235-248.

BM. 1995. The Financing and Management of Higher Education.

Figueroa F. E., 2010. The Bologna Process as a Hegemonic Tool of Normative Power Europe (NPE): The Case of Chilean and Mexican Higher Education. Globalisation, Societies and Education, (8)2, 247-256.

Fumagalli A., 2010. Bioeconomia y capitalismo cognitivo. Μαδρίτη: Traficantes de Sueños. http://www.diariocritico.com/argentina/2010/Diciembre/noticias/241546/cumbre-iberoamericana-apertura-cristina-iglesias-educacion.html

Lander E., 2003. Réflexion latino-américaine sur l'université, les savoirs hégémoniques et l'ordre libéral dominant. Alternatives Sud, (X) 3. Centre Tricontinental, Louvain-la-Neuve.

Luna M., 2010. Reflexiones sobre las luchas por la educaci_n p_blica en Centroamérica. La educacion publica bajo ataque neoliberal. www.rebelion.org, 17-09-2010

Newfield C., 2009.. Structure et silence du cognitariat. Multitudes, 4, 68-78.

Saxe-Fernandez J., 2003. La Banque mondiale et l'enseignement supérieur en Amérique latine et ailleurs. Alternatives Sud, (X) 3.

Περιοδικό Multitudes 2009/4. Majeure 39. Universités: Multiversitudes.

Multisectorial contra la cumbre iberoamericana www.fuearalrey.blogspot.com

http://www.cetri.be/IMG/pdf/L_offensive_des_marches_sur_l_universite.pdf

Πρωτοβουλία Αλέκτωρ http://lecture.jimdo.com/

Διακόσια χρόνια αμερικάνικα έθνη

Ο φονιάς με το θύμα αγκαλιά

Στην πρόσφατη διάσωση των μεταλλωρύχων στη Χιλή είδαμε τόσες φορές τη χιλιάνικη σημαία, ακούσαμε να επαναλαμβάνεται τόσες φορές το «Ζήτω η Χιλή, γαμώτο» (Viva Chile, mierda) που βροντοφώναξε ο πρόεδρος Πινιέιρα στις κάμερες, όσο και πρωτύτερα στο Μουντιάλ ή στον σεισμό. Τόσο που αγανάκτησε μέχρι και η ανταποκρίτρια του BBC, Σεσίλια Μπάρρια, και έγραψε για «έκρηξη του εθνικισμού στη Χιλή και την αποσιώπηση των απαράδεκτων συνθηκών εργασίας στα ορυχεία». Και επακολούθησε η περίφημη τηλεοπτική εικόνα που έκανε τον γύρο του κόσμου, όπου ο μεγαλοεπιχειρηματίας χιλιανός πρόεδρος αγκαλιάζει έναν-έναν τους μεταλλωρύχους που βγαίνουν από το ορυχείο. Με άλλα λόγια, «ο φονιάς με το θύμα αγκαλιά», όπως εύστοχα έγραψε η Μαριάνα Τζιαντζή. Αλλά ακριβώς το ίδιο συμβαίνει και στο Μεξικό, όπου οι Μεξικανοί «πρέπει» να είναι περήφανοι γιατί είναι Μεξικανοί, όταν τιμούν εξίσου τον κατακτητή Κορτές και τον ιθαγενή Κουαουτέμοκ.

Το 2010 αρκετά κράτη της Λατινικής Αμερικής γιόρτασαν τα 200 χρόνια της «ανεξαρτησίας» τους ή, αλλιώς, της ύπαρξής τους: Μεξικό, Αργεντινή, Βολιβία, Εκουαδόρ, Χιλή, Κολομβία, Παραγουάη και Βενεζουέλα.

Η κυβέρνηση του Καλντερόν στο Μεξικό μοίρασε εκατομμύρια σε «φίλους» για τη φιέστα της πατρίδας, μιας πατρίδας που έχει χιλιάδες στρατιώτες σε θέσεις μάχης στραμμένες στο εσωτερικό της, σε έναν πόλεμο κατά των φτωχών στο όνομα του πολέμου κατά των ναρκωτικών.

Στην Κολομβία, τα μαθήματα πατριδογνωσίας και εθνικής διαπαιδαγώγησης συνέπεσαν με μάχες στο εσωτερικό και με διαχωρισμό σε «Κολομβιανούς» από τη μια και σε «τρομοκράτες» από την άλλη.

Στη Βολιβία γιορτάστηκαν δύο «εθνικές» επέτειοι, μία της κυβέρνησης Μοράλες τονίζοντας τον ρόλο της ιθαγενικής εξέγερσης στην ανεξαρτησία (αμφίβολη ή τουλάχιστον υπερβολική) και μία των ηγετών της «λευκής» Βολιβίας γιορτάζοντας τη δική της εξουσία.

Στην Αργεντινή, η Κριστίνα Φερνάντες θύμισε ότι πριν από 100 χρόνια η επέτειος δεν ήταν καθόλου «εθνική», αφού η χώρα ήταν «σε κατάσταση πολιορκίας, καθώς οι μετανάστες που ήρθαν από την Ευρώπη για να βρουν δουλειά είχαν φέρει αναρχικές και σοσιαλιστικές ιδέες και ο γιορτασμός έγινε σε κατάσταση πολιορκίας και με καταστολή των συνδικαλιστών». Με άλλα λόγια, μας είπε να είμαστε ευχαριστημένοι που σήμερα δεν δολοφονούνται συνδικαλιστές, κάτι που θα αποδεικνυόταν γελοίο σε λίγες μέρες με τη δολοφονία στην απεργία των σιδηροδρόμων.

Δεν έλειψαν οι κριτικές. Πολλοί αναρωτήθηκαν αν υπάρχει πραγματική ανεξαρτησία, μίλησαν για κυριαρχία των ΗΠΑ, για τις ξένες τράπεζες, το διεθνές κεφάλαιο, το ΔΝΤ και τον ευρωπαϊκό ιμπεριαλισμό. Δεν είναι συγκυριακό. Οι καταπιεσμένες τάξεις και όσοι μάχονται για κοινωνική δικαιοσύνη σε αυτά τα 200 χρόνια διεκδικούν εθνική ανεξαρτησία. Με ποικίλες διατυπώσεις κυριαρχούσε στον λόγο της αριστεράς: ανεξαρτησία, αυτοδιάθεση, εθνική απελευθέρωση, αντιιμπεριαλισμός, αντίσταση στη νεοαποικιοκρατία.

Η νέα οικονομική κατάσταση τα τελευταία 20 χρόνια, οι νέες πολιτικές συνθήκες χωρίς στρατιωτικές δικτατορίες και η ανάπτυξη νέων κοινωνικών κινημάτων, επανατοποθετούν το ζήτημα του έθνους στη Λατινική Αμερική. Ιδιατέρως όταν οι εξελίξεις ακυρώνουν την υπόσχεση του έθνους για ισονομία και ισοπολιτεία ξαναβγάζοντας στο προσκήνιο ταξικές και άλλες κοινωνικές αντιθέσεις στο εσωτερικό των κρατών, όταν εξαλείφουν τις ελπίδες των αδικημένων ότι το έθνος-κράτος μπορεί να αποτελέσει καταφύγιο προστασίας από τον ιμπεριαλισμό ή την παγκοσμιοποίηση.

Τα σύνορα μεταξύ «ξένου» και «ιδίου» χαράσσονται ξανά. Κοινωνικές ομάδες αναθεωρούν την κοινωνική τους ένταξη. Η διανόηση ξανασυζητά για το έθνος και τον εθνικισμό, για τις ταυτότητες.

Μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η συγκυρία απο-

καλύπτει μια αμφισβήτηση της «φύσης» του έθνους-κράτους, κλονίζει το υπάρχον κοινωνικό συμβόλαιο της ισορροπίας, καταστρέφει κοινωνικές ταυτότητες, πεποιθήσεις, συνείδηση. Σε αυτό το πλαίσιο, επίσης, μπορεί να τεκμηριωθεί το αδιέξοδο του εθνικιστικού λόγου της αριστεράς και των κινημάτων των από κάτω.

Πώς διαμορφώθηκαν τα έθνη στη Λατινική Αμερική

Η δημιουργία αυτών των εθνών δεν ήταν αποτέλεσμα αγώνα των καταπιεσμένων μαζών, δεν επέφερε ριζική ανατροπή στις σχέσεις εξουσίας και οικονομίας, ούτε σήμανε την κατάληψη της εξουσίας από τους κοινωνικά αδικημένους, τους άκληρους, τους ιθαγενείς, τους μαύρους σκλάβους.

Λέει ο Μαριάτεγκι: «Η επανάσταση στο Περού δεν σήμανε την άνοδο στην εξουσία μιας νέας άρχουσας τάξης [...] Η φεουδαρχική αριστοκρατία της αποικιο-

κρατίας, ήδη κύρια της εξουσίας, διατήρησε ακέραια τα φεουδαρχικά της δικαιώματα πάνω στη γη και, κατά συνέπεια, πάνω στον Ινδιάνο».[1]

Οι κοινωνικές ελίτ της ηπείρου αυτονομήθηκαν από Ισπανία και Πορτογαλία χωρίς ουσιαστική ρήξη με το προηγούμενο οικονομικό και κοινωνικό καθεστώς. Η εθνική κατάτμηση, εκτός από οικονομικές αιτίες (προστατευτισμός), επιταχύνθηκε λόγω κινδύνου συγκρούσεων και εξεγέρσεων, όπως υποδεικνύει ο Αλεχάντρο Γκονσάλες σε ένα άρθρο

με τίτλο «Αναποδογυρίζοντας την ομελέτα. Ο φόβος της λαϊκής εξέγερσης».[2] Και εξηγεί: «Η περίπτωση του Μεξικού δείχνει σαφώς ότι οι πληβείοι έβλεπαν τους κρεολούς ως εχθρούς τους. Η εξέγερση [...] άνοιξε τις πύλες τού λαϊκού μίσους και έδειξε καθαρά στην ελίτ των κρεολών ότι έπρεπε να περιμένουν λαϊκή ανατροπή. Αμέσως μετά την ήττα του Ιδάλγο και του Μορέλος η ελίτ των κρεολών, με τον Ιτουρμπίδε επικεφαλής, εντάσσεται στο σχέδιο ανεξαρτησίας».[3]

Μολονότι η εθνική συγκρότηση αυτών των χωρών στηρίχτηκε στον ευρωπαϊκό εθνικισμό, δεν είχε ανάλογα χαρακτηριστικά. Η εισβολή του Ναπολέοντα στην Ιβηρική αποτελεί ευκαιρία αυτονόμησης των κρεολών από τους βασιλιάδες τους, χωρίς όμως καμία «ναπολεόντια» θεσμική μεταρρύθμιση. Λέει ο Μαριάτεγκι: «Ο λατιφουντίστας είναι ένας φεουδαρχικός άρχοντας. Μπροστά στην εξουσία του, σταθεροποιημένη από τον περίγυρο και τη συνήθεια, ατονεί ο γραπτός νόμος. Η απλήρωτη εργασία απαγορεύεται από τον νόμο αλλά παρόλα αυτά η απλήρωτη εργασία, ακόμα και η καταναγκαστική εργασία, υπάρχουν ακόμα... Ο δικαστής, ο χωροφύλακας, ο αστυνόμος, ο δάσκαλος, ο φοροεισπράκτορας είναι υποταγμένοι στους μεγαλοκτηματίες. Ο νόμος δεν μπορεί να υπερισχύσει ενάντια στους τοπικούς άρχοντες. Ο λειτουργός που θα επέμενε στην εφαρμογή του νόμου θα εγκαταλειπόταν και θα θυσιαζόταν από την κεντρική εξουσία...».

Συνεπώς, η ιδιόμορφη κατάσταση οδηγεί σε «εθνικούς» αγώνες τόσο τις καταπιεσμένες τάξεις όσο και μέρος των ηγεμονικών τάξεων που προστατεύουν τα οικονομικά τους συμφέροντα.

Στον 20ό αιώνα ο εθνικισμός έγινε αιτία σύγχυσης. Τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα ανέλαβαν να «ολοκληρώσουν» τον αγώνα της ανεξαρτησίας που άφησε ημιτελή η «υποταγμένη στον ιμπεριαλισμό» αστική τάξη. Επί 200 χρόνια συγκρούονται οι φιλελεύθεροι (liberales) με τους εθνικιστές (nacionalistas). Ενώ στην Ευρώπη ο εθνικιστής είναι ο ακροδεξιός, ο φασίστας ή ο ναζιστής, στη Λατινική Αμερική ο εθνικισμός είναι «προσόν» της αριστεράς. Η λέξη «nacionalismo» (εθνικισμός) παραπέμπει στον πατριωτικό αγώνα κατά της αποικιοκρατίας, της νέο-αποικιοκρατίας και του ιμπεριαλισμού. Μετά το 1950 οι θεωρίες της νεο-αποικιοκρατίας, οι αναλύσεις περί καταπίεσης αδύναμων εθνών από ισχυρά, περί κέντρου-περιφέρειας, περί ανυπαρξίας εθνικών συμφερόντων της αστικής τάξης ήταν κυρίαρχες σε όλες τις τάσεις της αριστεράς.

Εύκολα αποδεικνύεται ότι οι κυρίαρχοι «έπαιζαν» με τον αριστερό εθνικισμό και τον διαχειρίζονταν πάντα προς όφελός τους. Ας δούμε την εποχή του Λάσαρο Κάρδενας, του Περόν, του Ζετούλιο Βάργκας μέχρι τις στρατιωτικές δικτατορίες, του Πινοτσέτ (που διατήρησε εθνικοποιημένο τον χαλκό προς ίδιον όφελος), των Βραζιλιάνων και του στρατηγού Γκαλτιέρι στην Αργεντινή με την «αντιιμπεριαλιστική» του απόβαση στις Μαλβίνες.

Αλλά και στην οικονομία οι εθνικιστικές διεκδικήσεις της αριστεράς πραγματώνονται περιέργως από αμερικανόδουλες στρατιωτικές κυβερνήσεις. Λέει ο Chico de Oliveira:[4] «Αυτό που έκανε η δικτατορία ήταν κάτι που ούτε ο πιο ονειροπαρμένος εθνικιστής δεν θα σκεφτόταν τη δεκαετία του 1950. Αύξησαν την κρατική παρέμβαση σε επίπεδα που ούτε στα όνειρά του δεν θα φανταζόταν ο Σέλσο Φουρτάδο»[5].

Η δεξιά βραζιλιάνικη εφημερίδα *Folha* αναφέρει ένα ανέκδοτο για τον εθνικισμό της βραζιλιάνικης δικτατορίας: «Λένε μια ιστορία για τον μακαρίτη Μάριο Ενρίκε Σιμόνσεν, όταν ήταν υπουργός Οικονομικών τη στρατιωτική περίοδο (sic). Την εποχή εκείνη, οι καλπάζουσες βιομηχανίες σιδήρου των ΗΠΑ ζήτησαν από το Κογκρέσο την επιβολή υψηλού δασμού στον εισαγόμενο από Βραζιλία χάλυβα. Την εποχή εκείνη ο Σιμόνσεν είχε ιδιαίτερα φιλικές σχέσεις με τον ανταποκριτή μιας μεγάλης εφημερίδας των ΗΠΑ και είχε προγραμματισμένη μια συνέντευξη μαζί του λίγες ημέρες αργότερα. Με επιδεικτικό τρόπο άφησε πάνω στο τραπέζι ένα "διάταγμα" του υπουργείου Οικονομικών που επέβαλλε έναν επιπλέον δασμό περίπου 200% σε όλες τις ταινίες του Χόλιγουντ. Σε μια δεδομένη στιγμή, συμφωνημένη από πριν, η γραμματέας του τον φώναξε να του πει κάτι έξω από το γραφείο του. Μερικές ημέρες αργότερα το λόμπι των αμερικανών σιδηροβιομηχάνων είχε ηττηθεί».

Δεν έχει σημασία αν η ιστορία είναι αληθινή ή προϊόν επινόησης. Και μόνο ότι την αφηγούνται οι δεξιοί και οι υπερασπιστές της δικτατορίας προκειμένου να κάνουν κριτική στην... ενδοτική πολιτική και να απαιτήσουν περισσότερο «εθνική» στάση, δείχνει την ύπαρξη σθεναρής ομάδας ισχυρών καπιταλιστών που επιδιώκουν

1. José Carlos Mariategui, *Εφτά δοκίμια για την ερμηνεία της περουβιανής πραγματικότητας*, σ. 71, Άγρα 2008.

2. Gonzalez, Alejandro, «La vuelta de la tortilla. El miedo a la revuelta popular». Στο *Bicentenario de la independencia latinoamericana (1810-2010)* / ANALES N.E. σ. 13-39, Göteborg 2009.

3. Μαριάτεγκι, ό.π., σ. 60.

4. Chico de Oliveira, συνέντευξη στο περιοδικό *Caros Amigos*, Ιανουάριος 2009.

5. Βραζιλιάνος κοινωνιολόγος, ο κατεξοχήν θεωρητικός της εξάρτησης και της υπεράσπισης της εθνικής οικονομίας.

την αξιοποίηση εθνικιστικών μεθόδων που δεν είναι «υποταγμένες στον ιμπεριαλισμό».

Σε κάθε περίπτωση, τελικά, με την ενδυνάμωση της εθνικής συνείδησης ενισχυόταν η ηγεμονία των ομάδων που είχαν και έχουν την εξουσία. Κάθε φορά που υψώνεται η σημαία του έθνους, είτε σε ποδοσφαιρικό αγώνα είτε σε αντιιμπεριαλιστική διαδήλωση, ενισχυμένη βγαίνει η εθνική εξουσία και όχι οι καταπιεσμένοι.

Τα «εθνικά» ζητήματα που ανακύπτουν σήμερα στη Λατινική Αμερική είναι ποικίλα. Είναι διαμάχες μεταξύ κρατών, όπως Ουρουγουάης-Αργεντινής για τις χαρτοβιομηχανίες ή Κολομβίας-Εκουαδόρ. Επίσης εκφράζονται στην οικονομία, όπως μεταξύ Βραζιλίας-Βολιβίας. Λέει ο Chico de Oliveira[6] για τη Βραζιλία: «Δεν μπορείς να έχεις το 15% του ΑΕΠ της Βολιβίας –όπως έχει σήμερα η Petrobras[7]– και να μην είσαι ιμπεριαλιστής».

Τέλος, εκφράζονται στο εσωτερικό της επικράτειας των εθνών-κρατών με αντιθέσεις και συγκρούσεις κοινωνικών ομάδων. Ένας λόγος για τον οποίο βγαίνει πάλι στο προσκήνιο το εθνικό πρόβλημα είναι η πρωτοφανής ανάπτυξη ιθαγενικών κινημάτων την τελευταία εικοσαετία. Επανέρχεται η διαμάχη «έθνος κατά ιθαγενών» ή το αντίστροφο.

Για την πολιτική και την ιδεολογία της αριστεράς το αγκάθι δεν είναι μικρό, εφόσον πλέον η «αυτοδιάθεση», η «ανεξαρτησία» και η «αυτονομία» δεν είναι αποκλειστικά συνθήματα των αριστερών. Για ποιο λόγο είναι θεμιτό να υποστηρίζει η αριστερά την αυτονομία στην Τσιάπας στο Μεξικό αλλά όχι και την αυτονομία στη Σάντα Κρους στη Βολιβία; Ας θυμηθούμε το επιχείρημα της χούντας στην Ονδούρα για «εθνική ανεξαρτησία» και να μην ανακατεύονται οι ιμπεριαλιστές(!!!).

Εάν πρέπει να προστατευτεί το έθνος από τους ξένους και μιλάμε με εθνικούς τίτλους, τότε τι θέση πρέπει να πάρει ο Βραζιλιάνος και ο Αργεντινός που απειλείται με αύξηση της τιμής του φυσικού αερίου λόγω των διεκδικήσεων των Βολιβιανών για αύξηση των εσόδων τους από τις εξαγωγές φυσικού αερίου; Για ποιον Βραζιλιάνο, ποιον Αργεντινό και ποιον Βολιβιανό μιλάμε;

Στο κάτω κάτω, γιατί η Ουρουγουάη δικαιούται να αποτελεί διαφορετικό έθνος από την Αργεντινή, εφόσον αποσπάστηκε με απόφαση της αγγλικής αποικιοκρατίας; Γιατί να μην τη διεκδικεί η Αργεντινή όπως διεκδικεί τις Μαλβίνες;

Μπορούν οι καταπιεσμένες τάξεις να μιλούν σε πρώτο πληθυντικό πρόσωπο για την οικονομία «μας»; Ας δούμε ένα παράδειγμα από συνέντευξη του θεωρητικού ηγέτη του κινήματος MST, Στέντιλε: Του απεύθυναν την εξής ερώτηση: «Η κυβέρνηση Λούλα εργάστηκε εντατικά για να επιτευχθεί συμφωνία στην Ντόχα. Εάν υπήρχε συμφωνία, ποιες θα ήταν οι επιπτώσεις για τη γεωργία και για ένα εθνικό πρόγραμμα ανάπτυξης;». Και ο Στέντιλε απάντησε: «Ευτυχώς που ηττήθηκε η Βραζιλία, διότι η βραζιλιάνικη πρόταση ήταν να ανοίξει ακόμα περισσότερο η βραζιλιάνικη αγορά για τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες. Και σε αντάλλαγμα, θα μπορούσαμε να *αυξήσουμε* τις εξαγωγές αγροτικών πρώτων υλών στην Ευρώπη. Δηλαδή, η πρόταση ήταν η *επαναποικιοποίηση* της οικονομίας μας».[8] (υπογράμμιση δική μου)

Και οι ιθαγενείς; Τι γίνεται με τους Μαπούτσε στη Χιλή ή με φυλές στα σύνορα χωρών; Πρέπει να αποτελούν μέρος του έθνους, να υπόκεινται στη νομοθεσία του, να ψηφίζουν, να έχουν σχολεία και να βλέπουν τη γη τους να γίνεται ξυλεία ή εργοστάσια και τα ποτάμια τους να πεθαίνουν; Πρέπει οι ιθαγενείς να φτιάξουν τα δικά τους έθνη-κράτη; Ποια νομική, θεσμική υπόσταση και οικονομική βάση μπορεί να έχει η ιθαγενική αυτονομία και τι λογής εξουσία; Ποια η σχέση της με τους «άλλους»;

Σήμερα αρχίζουν να εμφανίζονται θεωρητικές απόψεις για υπέρβαση του παραδείγματος του έθνους-κράτους στη Λατινική Αμερική από θεσμική-νομική σκοπιά. Ορισμένοι μιλούν για «πολιτικά δικαιώματα χωρίς εθνικότητα» (Ciudadania sin Nacion»[9]), άλλοι για την «επανεφεύρεση του κράτους και το πολυεθνικό κράτος», όπως ο Boaventura de Sousa Santos[10].

Για τον Boaventura de Sousa Santos (2007), «η ιδέα της πολυεθνικότητας θέτει την κοινωνική αλλαγή σημασιοδότησης στην έννοια του φιλελεύθερου έθνους ώστε να ξεπεραστεί η ασύμμετρη σχέση μεταξύ κράτους, έθνους και εθνοτήτων. [...] Ξέρουμε ότι τα κράτη επινόησαν την άποψη για εθνική εκπροσώπηση ώστε να παραγκωνίσουν ιεραρχικά τις ποικίλες υπάρχουσες εθνικές ταυτότητες στη γεωγραφική επικράτεια, ώστε να ενισχυθεί η πολιτική αυτοκυριαρχία για τη νομιμοποίηση της εδαφικής ενοποίησης και η παγκοσμιοποίηση του στάτους του πολίτη».[11]

Επίσης, αρχίζει να αναπτύσσεται ένας προβληματισμός για το οικονομικό μοντέλο της αυτονομίας των καταπιεσμένων τάξεων, όπως οι μελέτες του MST για τη διατροφική αυτοκυριαρχία (βλ. **αλάνα** τ. 10). Το κείμενο αυτό αποτελεί μέρος μιας συνολικότερης μελέτης για το έθνος και τον εθνικισμό στη Λατινική Αμερική, με άξονα τη θέση ότι ουσιαστική συνιστώσα της ήττας των σοσιαλιστικών και κομουνιστικών ιδεών τον 20ό αιώνα ήταν η μη διαμόρφωση άλλης κοινωνικής ταυτότητας, διαφορετικής από την εθνική συνείδηση, με αποτέλεσμα τον περιορισμό σκέψης και δράσης στον εθνικό κλωβό και την επακόλουθη συσκότιση της ανάγκης για αλλαγή τρόπου παραγωγής, κατανάλωσης, πολιτικής οργάνωσης και ζωής, σε τελευταία ανάλυση.

Κρίτων Ηλιόπουλος

---

6. Chico de Oliveira, ό.π.

7. Η ημικρατική βραζιλιάνικη εταιρεία πετρελαίων.

8. Συνέντευξη του João Pedro Stédile στο περιοδικό *Adital*, 25/09/08.

9. Soysal – Baubock, *Ciudadanía sin nación*, Siglo del Hombre, Κολομβία 2009.

10. Boaventura de Sousa Santos, *La reinvención del Estado y el Estado plurinacional*. Alianza Interinstitucional CENDA-CEJIS-CEBID, Santa Cruz de La Sierra, Βολιβία 2007.

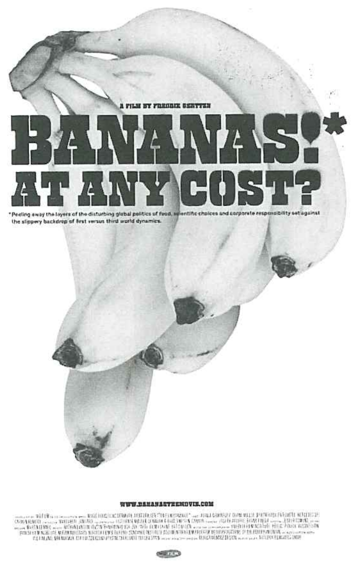
11. Boaventura de Sousa Santos (org.), *Reconhecer para libertar: os caminhos do cosmopolitismo multicultural*. Rio de Janeiro, Civilização Brasileira 2003.

Ουστ!!! chiquita

μια όχι και τόσο αθώα μπανάνα

Συνεχίζουμε τη στήλη, στην οποία παρουσιάζουμε τους «κακούς», τους πολύ κακούς, είτε είναι άτομα, κράτη ή επιχειρήσεις. Τα αισθήματά μας γι' αυτούς εκφράζονται εύγλωτα στο όνομα της στήλης.

Πώς ο σιδηρόδρομος φέρνει μπανάνες...

Το 1871, ο βορειομερικανός μηχανικός σιδηροδρόμων Χένρι Μάιγκς υπέγραψε συμβόλαιο με την κυβέρνηση της Κόστα Ρίκα για την κατασκευή σιδηροδρομικού δικτύου από την πρωτεύουσα, Σαν Χοσέ, ως το λιμάνι Λιμόν, στην Καραϊβική. Το 1887 πεθαίνει ο Μάιγκς και τον διαδέχεται ο ανιψιός του, Μάινορ Κιθ. Αυτός, αναζητώντας φτηνή τροφή για τους εργάτες του, φυτεύει μπανάνες κατά μήκος της σιδηροδρομικής γραμμής. Το έργο συναντά μεγάλες οικονομικές δυσκολίες, οι οποίες οφείλονται στην αποχώρηση των εργατών που δεν άντεξαν τις εξαντλητικές συνθήκες εργασίας με πολύ χαμηλά μεροκάματα. Το 1882 ο Κιθ παίρνει δάνειο 1,2 εκατ. δολάρια από τράπεζες του Λονδίνου, αλλά οι οικονομικές δυσκολίες συνεχίζονται. Έτσι, το 1884 η κυβέρνηση της Κόστα Ρίκα παραχωρεί στον Μάιγκς 3.200 τετρ. χλμ. γης γύρω από τις γραμμές και του παρέχει την εκμετάλλευση του σιδηροδρόμου, απαλλάσσοντάς τον από κάθε φορολογία για 99 χρόνια. Ο σιδηρόδρομος τελειώνει το 1890, αλλά τα κέρδη από τη λειτουργία του δεν μπορούν να εξοφλήσουν το χρέος. Αντίθετα, οι μεταφορές μπανάνας με το τρένο στο λιμάνι του Λιμόν και από εκεί με πλοία στις ΗΠΑ αποφέρουν τεράστια κέρδη.

Όλα αυτά οδηγούν στην ίδρυση της Γιουνάιτεντ Φρουτ Κόμπανι, το 1899, συγχώνευση της Μπόστον Φρουτ Κόμπανι με την Μπανάνα Τρέιντινγκ του γνωστού μας Μάινορ Κιθ. Αυτή η πανίσχυρη εταιρεία φρούτων δεν άργησε να βάλει πόδι σε κάποιες χώρες της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής, με σκοπό να δημιουργήσει εκεί μπανανοφυτείες: κυρίως στην Κόστα Ρίκα, την Κούβα, την Κολομβία, τη Γουατεμάλα, την Τζαμάικα, τη Νικαράγουα και το Εκουαδόρ. Σε έναν ανταγωνιστικό μονοπωλιακό πόλεμο με τη Στάνταρτ Φρουτ Κόμπανι κατάφερε να ελέγξει την οικονομία των χωρών αυτών, σε τέτοιο βαθμό μάλιστα ώστε να φτάσουν στο σημείο να ονομάζονται «Δημοκρατίες της Μπανάνας» ή «Μπανανίες».

Γουατεμάλα: η αρχή της μπανανοκρατίας

Το 1901, ο δικτάτορας της Γουατεμάλας, Μανουέλ Εστράδα Καμπρέρα, αναθέτει στη Γιουνάιτεντ Φρουτ την αποκλειστική διαχείριση της επικοινωνίας μεταξύ ΗΠΑ και Γουατεμάλας. Έτσι, ο Μάινορ Κιθ πατάει πόδι στη Γουατεμάλα, αγοράζει όλο το σιδηροδρομικό δίκτυο και εγκαινιάζει μια νέα γραμμή που συνδέει την πρωτεύουσα με το Πουέρτο Μπάριος. Κατά μήκος της γραμμής δημιουργεί φυτείες μπανάνας και από τις δύο πλευρές του δικτύου. Παράλληλα, δημιουργεί τηλεγραφικό δίκτυο κατά μήκος της ίδιας γραμμής. Την ίδια περίοδο και άλλες χώρες της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής αισθάνονται τη διείσδυση της Γιουνάιτεντ Φρουτ και αρχίζουν να της αποδίδονται τα παρατσούκλια Φρουτέρα και Χταπόδι. Στη Γουατεμάλα η εταιρεία παράγει το 25% των φρούτων της και ελέγχει όλο το δίκτυο μεταφοράς και επικοινωνίας. Η εταιρεία εισπράττει φόρο από τους παραγωγούς, γεγονός που επιφέρει την άνοδο της τιμής του καφέ στη διεθνή αγορά. Με τη στήριξη των δικτατόρων, η εταιρεία αποκτά το δικαίωμα είσπραξης των φόρων για 99 χρόνια. Σε όσους διαμαρτύρονται η εταιρεία εφαρμόζει βασανιστήρια, φυλακίσεις και δολοφονίες. Σε μια μεγάλη διαμαρτυρία στις αρχές της δεκαετίας του '40 δολοφονούνται εκατοντάδες σε διάστημα μόλις δύο ημερών. Πάντα με τη συνεργασία του δικτάτορα, που πλέον είναι ο Χόρχε Ουμπίκο.

Το 1944 μια λαϊκή εξέγερση ανατρέπει τον Ουμπίκο. Τον διαδέχεται ο σοσιαλιστής Χουάν Χοσέ Αρέβαλο. Εκπαιδευτικός ο ίδιος, αναθεωρεί το σύνταγμα, ενώ μεταξύ των κοινωνικών αλλαγών που προωθεί πρέπει να σημειώσουμε το κτίσιμο 6.000 νέων σχολείων και πολλών νοσοκομείων. Την εποχή εκείνη το 70% της γης ανήκε στους πλούσιους γαιοκτήμονες, οι οποίοι αποτελούσαν μόλις το 2,2% του πληθυσμού. Για το 90% του λαού, στην πλειοψηφία τους ιθαγενείς, ήταν διαθέσιμο μόνο το 10% της γης. Τεράστιες εκτάσεις που ανήκαν στους μεγαλοϊδιοκτήτες έμεναν ακαλλιέργητες.

Τον Αρέβαλο διαδέχεται ο Χακόμπο Άρμπενς, ο οποίος συνεχίζει το κοινωνικό του έργο. Απαλλοτριώνει την ακαλλιέργητη γη και παραχωρεί το 90% στους ακτήμονες χωρικούς. Αυτό δεν αρέσει στη Γιουνάιτεντ Φρουτ, που κατείχε το μεγαλύτερο μέρος αυτών των εδαφών. Έτσι, λοιπόν, με τις διασυνδέσεις που είχε στην κυβέρνηση των ΗΠΑ, αρχίζει συκοφαντική εκστρατεία κατά της κυβέρνη-

σης της Γουατεμάλας. Ο ίδιος ο πρόεδρος Αϊζενχάουερ ανακοινώνει ότι η Γουατεμάλα αποτελεί έναν κομουνιστικό σοβιετικό δορυφόρο. Ακολουθούν δέκα χρόνια ψυχρού πολέμου με άρθρα στις σοβαρότερες αμερικανικές εφημερίδες όπως τη «Νιου Γιορκ Τάιμς» και τη «Νιου Γιορκ Χέραλντ Τρίμπιουν», τα οποία περιγράφουν τη σοβιετοποίηση της Γουατεμάλας, και με προπαγανδιστικά ντοκιμαντέρ, όπως το «Γιατί το Κρεμλίνο μισεί τις μπανάνες», ο βορειοαμερικανικός ιμπεριαλισμός προετοιμάζει το έδαφος για επέμβαση.

Το 1954 στήνεται η επιχείρηση «Λαϊκή Επιτυχία», με έναν προπαγανδιστικό ραδιοφωνικό σταθμό και τη διακοπή του σήματος όλων των άλλων ραδιοσταθμών της χώρας, την εισβολή 150 ενόπλων της CIA υπό τις διαταγές του εξόριστου Καστίγιο Άρμας και τον βομβαρδισμό στρατηγικών σημείων της πρωτεύουσας από βορειοαμερικανικά αεροπλάνα. Η δημοκρατική κυβέρνηση ανατρέπεται και στη θέση της εγκαθίσταται μια ακροδεξιά χούντα, με πρόεδρο τον πραξικοπηματία Καστίγιο Άρμας, υπηρέτη των συμφερόντων της Γιουνάιτεντ Φρουτ. Ο Άρμας έσπευσε να δώσει πίσω την απαλλοτριωμένη γη στην εταιρεία, κατάργησε τους φόρους στα κέρδη και τα μερίσματα των ξένων επενδυτών, κατάργησε τη μυστική ψηφοφορία και φυλάκισε χιλιάδες επικριτές της πολιτικής του.

Κολομβία: μια μεγάλη σφαγή

Με τη γνωστή συνταγή «σιδηρόδρομος και μπανάνες», η Γιουνάιτεντ Φρουτ Κόμπανι κάνει μπίζνες στη Λατινική Αμερική. Το επόμενο αιματηρό επεισόδιο συνέβη στην Κολομβία τον Δεκέμβριο του 1928, όταν κατέβηκαν σε απεργία περισσότεροι από 25.000 μισθωτοί εργάτες που εργάζονταν στις μπανανοφυτείες και στην κατασκευή των σιδηροτροχιών. Τα αιτήματά τους: συμβόλαιο εργασίας, εβδομάδα έξι εργάσιμων ημερών και οκτάωρο. Επίσης, ζητούσαν να πληρώνονται με κανονικό χρήμα και όχι με κουπόνια της Γιουνάιτεντ Φρουτ, τα οποία μπορούσαν να εξαργυρώσουν μόνο στα πανάκριβα πρατήρια της εταιρείας. Η απεργία γενικεύτηκε και εξελίχτηκε στο μεγαλύτερο απεργιακό κίνημα στην ιστορία της Κολομβίας. Συμμετείχαν μέλη του Σοσιαλιστικού και του Κομουνιστικού Κόμματος, αλλά και ριζοσπάστες του Φιλελεύθερου Κόμματος. Η κυβέρνηση στάθηκε στο πλευρό της Γιουνάιτεντ Φρουτ Κόμπανι και θέσπισε νόμους που περιόριζαν τις συνδικαλιστικές ελευθερίες και απαγόρευαν οποιεσδήποτε μισθολογικές διεκδικήσεις.

Λίγες μέρες αργότερα, στη Σιέναγα, στην επαρχία Μαγδαλένα, η απεργία σταμάτησε με τη χρήση της κρατικής βίας. Στις 6 Δεκεμβρίου 1928, η κυβέρνηση έστειλε επιτόπου ένα σύνταγμα στρατού. Τα μυδραλιοβόλα στήθηκαν στις στέγες των χαμηλών κτηρίων της κεντρικής πλατείας του οικισμού και αποκλείστηκαν όλες οι οδοί διαφυγής. Το συγκεντρωμένο πλήθος των εργατών, των συζύγων και των παιδιών τους έβγαινε από τη λειτουργία της Κυριακής και περίμενε την ομιλία του τοπικού κυβερνήτη. Περισσότερα από 75 άτομα δολοφονήθηκαν (κάποιοι κάνουν λόγο για δύο χιλιάδες άτομα). Μετά τη σφαγή οι μισθωτοί αναγκάστηκαν να δεχτούν μεγάλη μείωση των μισθών τους.

Το περιστατικό αναφέρει ο Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες στο γνωστό μυθιστόρημά του «Εκατό χρόνια μοναξιάς» (1967), καθώς και ο Άλβαρο Σέπεδα Σαμούδιο στο μυθιστόρημά του «Το μεγάλο σπίτι» (1962).

Κολομβία: ο δολοφόνος επιστρέφει

Η Γουνάιτεντ Φρουτ, που έχει ήδη αλλάξει από το 1984 το όνομά της σε Τσικίτα Μπραντς Ιντερνάσιοναλ, θα βρεθεί και πάλι αναμειγμένη σε δολοφονίες στην Κολομβία. Και μάλιστα στην ίδια πόλη: τη Σιέναγα. Αυτή τη φορά χρηματοδοτούσε την ακροδεξιά παραστρατιωτική οργάνωση AUC (Ενωμένες Ομάδες Αυτοάμυνας), όπως η ίδια η εταιρεία δήλωσε στο υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ, ισχυριζόμενη ότι αναγκάστηκε να το κάνει καθώς η οργάνωση χαρακτηρίστηκε τρομοκρατική. Ο χαρακτηρισμός όμως έγινε τον Απρίλη του 2003 και η ομολογία τον Μάη του 2004. Μέχρι τότε δεν την ένιαζε καθόλου που τα μέλη της οργάνωσης με τους εκτελεστές τους αποκεφάλιζαν τους συνδικαλιστές εργάτες και στη συνέχεια έπαιζαν ποδόσφαιρο στις μπανανοφυτείες με τα κομμένα κεφάλια...

Στη διάρκεια της δεκαετίας του '90 δολοφονήθηκαν, στο Ουραμπά, χίλια μέλη της κολομβιανής αριστεράς, κυρίως της Πατριωτικής Ένωσης. Η πλειοψηφία των δολοφονηθέντων ήταν εργάτες στις μπανανοφυτείες. Οι παραστρατιωτικοί, με τη βοήθεια της 17ης Ταξιαρχίας Στρατού και του στρατηγού Ρίτο Αλέχο ντελ Ρίο, ήταν αυτοί που διέπραξαν τις βάρβαρες δολοφονίες, σύμφωνα με στοιχεία οργανώσεων ανθρώπινων δικαιωμάτων και ενός συνταγματάρχη που συμμετείχε στις επιχειρήσεις. Ο στρατηγός ντελ Ρίο είχε τότε συλληφθεί, για να αφεθεί αργότερα ελεύθερος, με απόφαση του εισαγγελέα Οσόριο.

Το 1988, ο Εμιλιάνο Γκαετάνο, στέλεχος του Κομουνιστικού Κόμματος στη Σιένεγα και εργάτης στις μπανανοφυτείες, είχε ήδη έναν κατάλογο χιλίων εργατών για την επανίδρυση του συνδικάτου μπανάνας. Όμως, δεν τα κατάφερε.

Δολοφονήθηκε μαζί με άλλους δύο συντρόφους του. Ας παραθέσουμε τι αφηγείται ένας σουηδός συνδικαλιστής, ο Χοσέ Γκέτε: «Τρία χρόνια αργότερα πήγα στη Σιένεγα, όπου γινόταν η πρώτη απεργία μετά το 1928 (όταν με διαταγή της Γιουνάιτιεντ Φρουτ Κόμπανι δολοφονήθηκαν τρεις χιλιάδες εργάτες), αλλά το 1996, στη δεύτερη επίσκεψή μου, είχαν δολοφονηθεί ή εκδιωχτεί βίαια όλα τα συνδικαλιστικά στελέχη. Το 2000 περάσαμε, σχεδόν παράνομα, από τις μπανανοφυτείες, καθώς οι παραστρατιωτικοί ήταν πανταχού παρόντες στη Σιένεγα και στη Μαγδαλένα. Εκείνη την εποχή γίνονταν διαπραγματεύσεις για τη συλλογική σύμβαση, η οποία ωστόσο δεν είχε τίποτε το συλλογικό, ήταν μόνο μια ατομική διευθέτηση μεταξύ εταιρείας και εργαζομένων. Στη συνέχεια, επιστρέφοντας στην Μπογοτά, έγραψα ένα πεντασέλιδο άρθρο για την εφημερίδα της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Σουηδίας». Δύο εβδομάδες αργότερα, ο Χοσέ Γκέτε δολοφονήθηκε.

Τα νεκροταφεία του Ουραμπά και της Σιένεγα είναι γεμάτα με πτώματα εργατών των μπανανοφυτειών, θύματα της απληστίας των μετόχων των πολυεθνικών, που ποτέ δεν πάτησαν το πόδι τους στις εν λόγω φυτείες, απ' όπου πολλοί εργάτες αναγκάστηκαν να φύγουν για να σώσουν τη ζωή τους.

Τελικά, η εταιρεία Τσικίτα καταδικάστηκε από αμερικανικό δικαστήριο να πληρώσει 25 εκατ. δολάρια πρόστιμο (ή αποζημίωση) διότι χρηματοδοτούσε παραστρατιωτική οργάνωση που έχει χαρακτηριστεί από τις ΗΠΑ ως τρομοκρατική.

Παναμάς: μια πρόσφατη ιστορία

Το πρωινό της Κυριακής 17 Ιουλίου 2010, μια πένθιμη ακολουθία εκατοντάδων ανθρώπων συνόδεψε στην τελευταία κατοικία τους, στο νεκροταφείο Φίνκα 6 της Τσανγουϊνόλα, τους δύο δολοφονημένους από αστυνομικά πυρά μπανανέρος στη διάρκεια της σκληρής δεκαήμερης σύγκρουσης που προηγήθηκε στην περιοχή και επεκτάθηκε σε ολόκληρο τον Παναμά. Ο Βιρχίλιο Καστίγιο και ο Αντόνιο Σμιθ, που πυροβολήθηκαν σε διαφορετικά περιστατικά, είναι οι δύο γνωστοί και επίσημα αναγνωρισμένοι νεκροί από την κυβέρνηση, αν και ο πραγματικός αριθμός είναι μεγαλύτερος, όπως ισχυρίζονται τα συνδικάτα και ανθρωπιστικές οργανώσεις.

Τα γεγονότα ξεκίνησαν στις 2 του Ιούλη, όταν 4.500 εργάτες στις μπανανοφυτείες της Μπόκας Φρουτ Κόμπανι, θυγατρικής της πολυεθνικής Τσικίτα, οργανωμένοι στο ισχυρό συνδικάτο Sitraibana άρχισαν να απεργούν στη φτωχή βόρεια επαρχία Μπόκας ντελ Τόρο. Σύντομα η απεργία γενικεύτηκε και σε άλλες μπανανοφυτείες και γεωργικές επιχειρήσεις και η κυβέρνηση έστειλε χιλιάδες αστυνομικούς για να την καταστείλουν. Για αρκετές ημέρες η Τσανγουϊνόλα, μια πόλη 50.000 κατοίκων, μετατράπηκε σε οχυρό των απεργών, αποκλείστηκαν οι οδικές προσβάσεις και οι κεντρικοί δρόμοι μετατράπηκαν σε πεδία σκληρών συγκρούσεων. Οι αστυνομικοί χρησιμοποίησαν πρωτοφανή βία, πυροβολώντας στο ψαχνό με καραμπίνες, έριξαν τόνους χημικών, τραυμάτισαν πάνω από εκατό διαδηλωτές και προχώρησαν σε αθρόες συλλήψεις. Όλα αυτά δίχως να μπορέσουν να κάμψουν την αντίσταση των εξεγερμένων, οι οποίοι αποσύρθηκαν από τους δρόμους μόνο όταν η κυβέρνηση αναγκάστηκε να υποχωρήσει, έστω προσωρινά.

Στον Παναμά, από τον Μάη του 2009, όταν ανέλαβε την προεδρία ο ακροδεξιός εκατομμυριούχος και ιδιοκτήτης αλυσίδας σούπερ μάρκετ Ρικάρντο Μαρτινέλι, έχει ξεκινήσει στην κυριολεξία ένας σκληρός αντικοινωνικός εσωτερικός πόλεμος. Στόχος η πλήρης εξάλειψη κάθε εργατικής, κοινωνικής και δημοκρατικής κατάκτησης προς όφελος των βορειοαμερικανικών, κυρίως, πολυεθνικών και της τοπικής μειοψηφικής λευκής ολιγαρχίας. Έτσι, μετά τον νόμο για την απαγόρευση των διαδηλώσεων και των αποκλεισμών δρόμων που προβλέπει ποινές έως και πέντε χρόνων φυλάκιση, το γνωστό Ley Carcelazo (νόμος-φυλακή), ο Μαρτινέλι πέρασε με συνοπτικές διαδικασίες στην Εθνοσυνέλευση τον νόμο 30 ή νόμο-λουκάνικο (Ley Chorizo), που μεταξύ άλλων προβλέπει την απόλυση των απεργών και την πλήρη ασυδοσία των εργοδοτών να προσλαμβάνουν απεργοσπάστες, καθώς και την ατιμωρησία των αστυνομικών. Αυτός ο νόμος, σε συνδυασμό με την έκρηξη των κοινωνικών προβλημάτων, πυροδότησε την εξέγερση των μπανανέρος στην πιο φτωχή περιοχή της χώρας, στα σύνορα με την Κόστα Ρίκα, όπου επισήμως η φτώχεια υπερβαίνει το 90% και η πλειοψηφία των αυτόχθονων κατοίκων δουλεύουν στα μπανανοχώραφα με 1,2 δολάρια το πολύ την ώρα, παράγοντας το 70% της εθνικής παραγωγής, εκτεθειμένοι στη βία των μπράβων των εργοδοτών, στις αυθαιρεσίες των βορειοαμερικανικών πολυεθνικών, όπως η Τσικίτα, η Ντολ και η Ντελ Μόντε, και στις επιδράσεις των σκληρών αγροχημικών με τα οποία ψεκάζονται οι φυτείες.

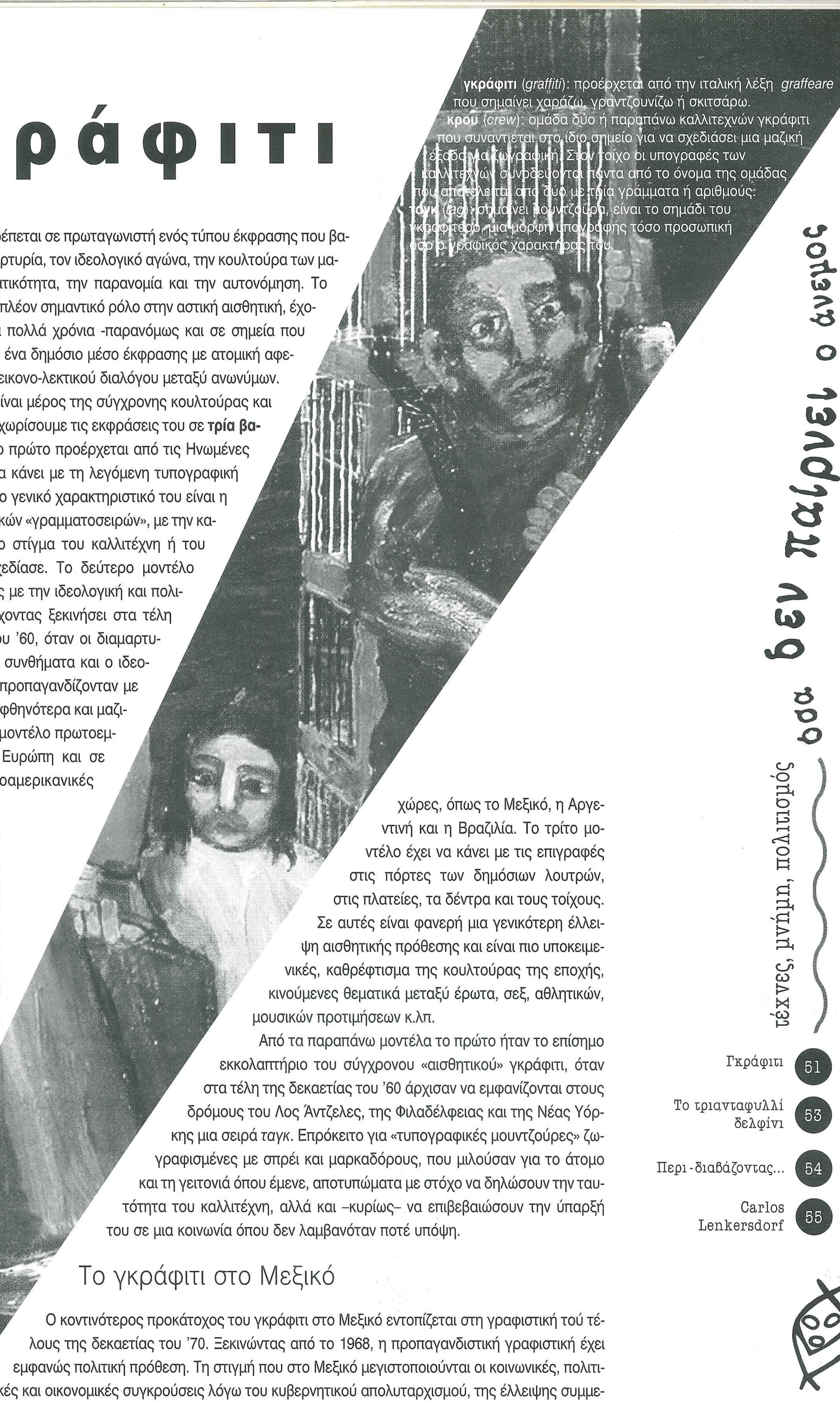
Η εξέγερση των μπανανέρος, που αποτελούν τη ραχοκοκαλιά του ιστορικού εργατικού κινήματος της χώρας μαζί με τους αγώνες των εργατών στη διώρυγα, και η άγρια καταστολή έδωσαν το έναυσμα για γενική κοινωνική αφύπνιση. Στις 13 Ιουλίου κηρύχτηκε γενική απεργία με μεγάλη επιτυχία, ειδικά στον τομέα των κατασκευών και στην εκπαίδευση, ενώ απεργίες με ιδιαίτερα αιτήματα κηρύχτηκαν και σε άλλες πόλεις και κλάδους. Απεργίες πραγματοποιήθηκαν επίσης στο εργοστάσιο της Κόκα-Κόλα, αλλά και στην εταιρεία που έχει αναλάβει την επέκταση της διώρυγας. Συγκρούσεις έγιναν ακόμα και στο πανεπιστήμιο της πρωτεύουσας. Ύστερα από την προσωρινή αναστολή εφαρμογής του νόμου 30, που παρελκυστικά η κυβέρνηση Μαρτινέλι έθεσε σε δημόσιο διάλογο, και κάποιες αόριστες υποσχέσεις για αύξηση 60 λεπτών του δολαρίου στο ωρομίσθιο, οι περισσότεροι μπανανέρος ξαναγύρισαν στη δουλειά. Το μεγάλο ρήγμα όμως που δημιούργησε η δεκαήμερη μάχη ήδη έχει αλλάξει πολλά στο κοινωνικό κλίμα στη χώρα. Και όλοι βρίσκονται σε ετοιμότητα για τον επόμενο γύρο μιας σύγκρουσης που πολλοί θεωρούν αναπόφευκτη.

Διαβάστε:

- Tomas Bell: Out of a Furnace A novel of Immigrant Labor in America
- Stephen Schlesinger: Bitter Fruit. The Story of American Coup in Guatemala
- Virginia Scott Jenkins: Bananas, an American History
- Steve Striffter: Banana Wars - Power, Production and History

Μιχάλης Αντισάκης

Γκράφιτι

γκράφιτι (*graffiti*): προέρχεται από την ιταλική λέξη *graffeare* που σημαίνει χαράζω, γραντζουνίζω ή σκιτσάρω.
κρου (*crew*): ομάδα δύο ή παραπάνω καλλιτεχνών γκράφιτι που συναντιέται στο ίδιο σημείο για να σχεδιάσει μια μαζική έξοδο για ζωγραφική. Στον τοίχο οι υπογραφές των καλλιτεχνών συνοδεύονται πάντα από το όνομα της ομάδας που αποτελείται από δύο με τρία γράμματα ή αριθμούς.
ταγκ (*tag*): σημαίνει μουντζούρα, είναι το σημάδι του γκραφιτάδο, μια μορφή υπογραφής τόσο προσωπική όσο ο γραφικός χαρακτήρας του.

Ο δρόμος μετατρέπεται σε πρωταγωνιστή ενός τύπου έκφρασης που βασίζεται στη διαμαρτυρία, τον ιδεολογικό αγώνα, την κουλτούρα των μαζών, την παραβατικότητα, την παρανομία και την αυτονόμηση. Το **γκράφιτι** κατέχει πλέον σημαντικό ρόλο στην αστική αισθητική, έχοντας υπάρξει για πολλά χρόνια -παρανόμως και σε σημεία που «δεν θα έπρεπε»- ένα δημόσιο μέσο έκφρασης με ατομική αφετηρία, ένα είδος εικονο-λεκτικού διαλόγου μεταξύ ανωνύμων.

Το γκράφιτι είναι μέρος της σύγχρονης κουλτούρας και μπορούμε να διαχωρίσουμε τις εκφράσεις του σε **τρία βασικά μοντέλα**. Το πρώτο προέρχεται από τις Ηνωμένες Πολιτείες: έχει να κάνει με τη λεγόμενη τυπογραφική αποδόμηση και το γενικό χαρακτηριστικό του είναι η χρήση διαφορετικών «γραμματοσειρών», με την καθεμιά να δίνει το στίγμα του καλλιτέχνη ή του *κρου* που τη σχεδίασε. Το δεύτερο μοντέλο σχετίζεται κυρίως με την ιδεολογική και πολιτική έκφραση, έχοντας ξεκινήσει στα τέλη της δεκαετίας του '60, όταν οι διαμαρτυρίες, τα πολιτικά συνθήματα και ο ιδεολογικός αγώνας προπαγανδίζονταν με αυτόν τον τρόπο φθηνότερα και μαζικότερα. Αυτό το μοντέλο πρωτοεμφανίστηκε στην Ευρώπη και σε διάφορες λατινοαμερικανικές χώρες, όπως το Μεξικό, η Αργεντινή και η Βραζιλία. Το τρίτο μοντέλο έχει να κάνει με τις επιγραφές στις πόρτες των δημόσιων λουτρών, στις πλατείες, τα δέντρα και τους τοίχους. Σε αυτές είναι φανερή μια γενικότερη έλλειψη αισθητικής πρόθεσης και είναι πιο υποκειμενικές, καθρέφτισμα της κουλτούρας της εποχής, κινούμενες θεματικά μεταξύ έρωτα, σεξ, αθλητικών, μουσικών προτιμήσεων κ.λπ.

Από τα παραπάνω μοντέλα το πρώτο ήταν το επίσημο εκκολαπτήριο του σύγχρονου «αισθητικού» γκράφιτι, όταν στα τέλη της δεκαετίας του '60 άρχισαν να εμφανίζονται στους δρόμους του Λος Άντζελες, της Φιλαδέλφειας και της Νέας Υόρκης μια σειρά *ταγκ*. Επρόκειτο για «τυπογραφικές μουντζούρες» ζωγραφισμένες με σπρέι και μαρκαδόρους, που μιλούσαν για το άτομο και τη γειτονιά όπου έμενε, αποτυπώματα με στόχο να δηλώσουν την ταυτότητα του καλλιτέχνη, αλλά και –κυρίως– να επιβεβαιώσουν την ύπαρξή του σε μια κοινωνία όπου δεν λαμβανόταν ποτέ υπόψη.

Το γκράφιτι στο Μεξικό

Ο κοντινότερος προκάτοχος του γκράφιτι στο Μεξικό εντοπίζεται στη γραφιστική τού τέλους της δεκαετίας του '70. Ξεκινώντας από το 1968, η προπαγανδιστική γραφιστική έχει εμφανώς πολιτική πρόθεση. Τη στιγμή που στο Μεξικό μεγιστοποιούνται οι κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές συγκρούσεις λόγω του κυβερνητικού απολυταρχισμού, της έλλειψης συμμε-

Γκράφιτι 51
Το τριανταφυλλί δελφίνι 53
Περι-διαβάζοντας... 54
Carlos Lenkersdorf 55

τοχής των πολιτών, της εμφάνισης αντάρτικου, της δημογραφικής έκρηξης, της χαμηλής μισθοδοσίας, της υποτίμησης του πέσο, της αύξησης του εξωτερικού χρέους κ.λπ., συγγραφείς, καλλιτέχνες, θεωρητικοί και ιστορικοί ενθαρρύνονται να σχηματίσουν ομάδες με στόχο όχι μόνο την καλλιτεχνική δημιουργία, αλλά, κυρίως, την κοινωνικοπολιτική παρέμβαση. Τη δεκαετία του '70, με την πρώτη ιστορικά εμφάνιση των καλλιτεχνικών αυτών ομάδων, η ήδη υπάρχουσα από προηγούμενες δεκαετίες τάση παρέμβασης στον δημόσιο χώρο εντατικοποιείται.

Η υποταγή της προσωπικής καλλιτεχνικής ταυτότητας στην ομαδική δημιούργησε χώρο για ένταξη στην κοινωνικοπολιτιστική κινητοποίηση και για επαναπροσδιορισμό του δημόσιου χώρου, ενθαρρύνοντας τον προβληματισμό σχετικά με το κοινωνικό περιβάλλον. Στο σημείο αυτό εμφανίζεται το **γκράφιτι**, το οποίο δημιουργεί παράλληλα τρόπους ένταξης και κινητοποίησης με στρατηγικές παρεμβάσεων επανάκτησης των δημόσιων χώρων, προάγοντας την ελευθερία της έκφρασης και προβάλλοντας σε πολλές περιπτώσεις θέματα κοινωνικά και πολιτικά (ιδεολογικό γκράφιτι).

Παρά τη μεγάλη συμβολή της εμφάνισης των καλλιτεχνικών ομάδων στη γέννηση του μεξικανικού γκράφιτι, αναμφίβολα μεγαλύτερη υπήρξε η επιρροή της γειτονικής βορειοαμερικανικής κουλτούρας. Η γραφιστική αισθητική του '68 και η εμφάνιση των καλλιτεχνικών ομάδων του '70 υπήρξαν παράγοντες που ελάχιστα επηρέασαν τη γενιά των γκραφιτέρος της δεκαετίας του '80, το έργο των οποίων αποτελεί την απαρχή αυτού που σήμερα ονομάζουμε σύγχρονο μεξικανικό γκράφιτι και ξεκίνησε με έντονη τη βορειοαμερικανική επιρροή.

Στην πόλη Τιχουάνα συναντώνται για πρώτη φορά ιδιαιτερότητες του μεξικανικού γκράφιτι που το διαχωρίζουν σαφώς από το βορειοαμερικανικό. Εδώ

εμφανίζεται ένα καινούργιο ζωγραφικό ύφος, το οποίο χαρακτηρίζεται από μια σειρά από πιο σύνθετες και μπερδεμένες γραμμές. Ένα από τα πρώτα *κρου*, με πολύ μεγάλη επιρροή στο αποκαλούμενο μεξικανικό γκράφιτι είναι οι HEM (Hecho en México), που σαν ομάδα κατάφεραν να κινηθούν εκτός συνόρων και να δουλέψουν σε πόλεις όπως το Σαν Ντιέγο και το Λος Άντζελες. Με αυτόν τον τρόπο εντάσσεται το Μεξικό στον χώρο του γκράφιτι, έχοντας να προτείνει ένα δικό του ξεχωριστό ύφος, όπου στα *ταγκ* μπερδεύονται το τράιμπαλ και οι προϊσπανικές μορφές. Η μεγάλη εξάπλωση του γκράφιτι στην Τιχουάνα έχει σαν αποτέλεσμα να φτάσει σταδιακά στη Γκουαδαλαχάρα και το Κερέταρο, που απέκτησαν αντίστοιχα δικά τους στιλ, και στη συνέχεια στη Σιουδάδ Νεσαουαλκόγιοτλ και την Πόλη του Μεξικού.

Η γυναικεία παρουσία στην αστική τέχνη

Ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά προβλήματα στο Μεξικό είναι η διάκριση φύλου, και σε αυτό δεν αποτελεί εξαίρεση το περιβάλλον του γκράφιτι, παρότι πρόκειται για μια έκφραση αντίδρασης που στοχεύει στην ελευθερία της έκφρασης και την ισότητα. Τόσο το γκράφιτι της παλιάς σχολής όσο και η νεότερή του έκφραση της γραφικής αστικής παράβασης (transgresión grafica urbana) έχουν υπόγειο χαρακτήρα, αποτελούν έκφραση της κουλτούρας του δρόμου, της γειτονιάς, του παράνομου και του ανώνυμου, όπου διάφοροι ρόλοι ή συμπεριφορές, όπως του παραβατικού, του επαναστάτη, του ακτιβιστή, του καλλιτέχνη, του κριτή των κοινωνικών δρώμενων, γενικά τείνουν να αναφέρονται στους άντρες ή να γίνονται αντιληπτά ως αρσενικού ενδιαφέροντος.

Άντρες και γυναίκες δεν αναγνωρίζουν αυτούς τους ρόλους ως θηλυκές εκφράσεις. Αυτό μεταφράζεται σε μειονέκτημα που δυσκολεύει τη συμμετοχή των γυναικών και εξηγεί το γιατί είναι ελάχιστες εκείνες που επιλέγουν να εκφραστούν με αυτόν τον τρόπο, και από αυτές ακόμα λιγότερες καταφέρνουν να διακριθούν ή να αναγνωριστούν για το έργο τους.

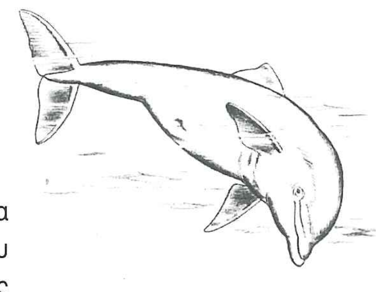
Η πατριαρχική κοινωνία του Μεξικού από τις αρχές της ύπαρξης του γκράφιτι έδινε πάντα στη γυναίκα κατώτερους, δευτερεύοντες ρόλους. Σε αυτούς πολύ συχνά η γυναίκα αποτελεί απλώς το αντικείμενο του πάθους (τη «μούσα» του καλλιτέχνη), στολίδι απόδειξης της αρρενωπότητας του «ιδιοκτήτη» της. Άλλες φορές ο ρόλος της περιορίζεται στο να κάνει τον βοηθό ή τον τσιλιαδόρο, να σιγουρέψει την ασφάλεια του καλλιτέχνη και να αποτρέψει τη σύλληψή του.

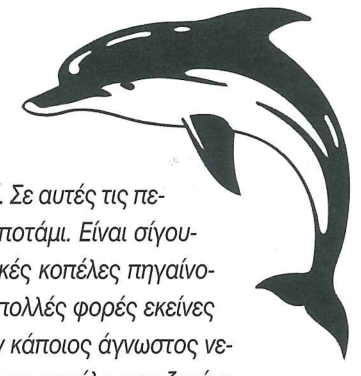
Υπάρχουν όμως και γυναίκες που από το ξεκίνημα του κινήματος του γκράφιτι πέρασαν αυτά τα όρια και κέρδισαν τον θαυμασμό και τον σεβασμό πολλών taggers, όπως για παράδειγμα η Kosa, μια από τις παλαιότερες γκραφιτέρας της Πόλης του Μεξικού (τέλη δεκαετίας '90), η Mercy, η Soul, η Drex και η Fea, οι οποίες με την ενεργό συμμετοχή τους προκάλεσαν μεγάλες αλλαγές στην οργάνωση των *κρου* και τη γενική αποδοχή σε αυτά των γυναικών καλλιτεχνών, έως και τη δημιουργία καινούργιων με αποκλειστική συμμετοχή γυναικών. Φυσικά, μέχρι και σήμερα, και παρά τη σχετικά αυξημένη συμμετοχή γυναικών στο κίνημα, συνεχίζει να υφίσταται ανισότητα όσον αφορά τους αριθμούς των συμμετεχόντων από τα δύο φύλα, καθώς και την έκφραση πιο «θηλυκής» θεματολογίας.

Κωνσταντίνα Γαβαλά

Το τριανταφυλλί δελφίνι

Μύθοι του Αμαζονίου

Οι διάφορες φυλές του Αμαζονίου έχουν να προσφέρουν ευρεία γκάμα μύθων και ιστοριών σχετικά με τις δραστηριότητες που αναλαμβάνει το τριανταφυλλί δελφίνι, πολλές από τις οποίες σχετίζονται με τη μεταμόρφωσή του σε άνθρωπο και τις σχέσεις μεταξύ δελφινιών και νεαρών γυναικών. Το συγκεκριμένο είδος δελφινιού κατάφερε να επιβιώσει κυρίως λόγω των παραδόσεων αυτών, που σχεδόν πάντα του αποδίδουν μαγικές ιδιότητες. Οι ιθαγενείς αποφεύγουν να τα σκοτώνουν πιστεύοντας ότι κάτι τέτοιο φέρνει κακοτυχία. Επίσης, στην πλειοψηφία τους δεν τα τρώνε, γιατί πιστεύουν ότι κάποτε ήταν άνθρωποι και μπορούν να γυρίσουν στην ανθρώπινή τους μορφή όποτε το επιθυμούν. Για άλλους πρόκειται για κάτι σατανικό ή για την κακή τύχη προσωποποιημένη. Όταν τα παιδιά τους γεννιούνται με τη γενετική ανωμαλία *Spina bifida*, που δεν επιτρέπει την ομαλή ανάπτυξη του κρανίου και έχει σαν χαρακτηριστικό γνώρισμα μια εμφανή εξωτερική κύστη στη βάση της πλάτης του νεογνού (κάτι που θυμίζει την αναπνευστική οδό στη ράχη του δελφινιού), λένε ότι αυτά είναι παιδιά των δελφινιών.

Το τριανταφυλλί δελφίνι (*Inia geoffrensis*), γνωστό επίσης και ως δελφίνι του Αμαζονίου, μπουφέο κολοράδο, τονίνα, μπότο μπερμέλιο κ.ά., ζει στους παραπόταμους και τις λίμνες της λεκάνης του Αμαζονίου και του Ορινόκο, και επομένως συναντάται στη Γουιάνα, τη Βενεζουέλα, την Κολομβία, το Εκουαδόρ, το Περού, τη Βολιβία και τη Βραζιλία. Πρόκειται για το μεγαλύτερο δελφίνι του γλυκού νερού. Τα ενήλικα αρσενικά φτάνουν σε μέγεθος τα 2,55 μ. και σε βάρος τα 185 κιλά, ενώ τα θηλυκά κατά μέσο όρο τα δύο μέτρα και 150 κιλά, πράγμα σπάνιο για δελφίνια, όπου συνήθως τα θηλυκά είναι μεγαλύτερα. Το χρώμα τους αλλάζει ανάλογα με τη θερμοκρασία, τη διαύγεια του νερού, τη γεωγραφική θέση, αλλά και την ηλικία: τα νεαρά έχουν ένα χρώμα σκούρο καφέ που μεταμορφώνεται με την πάροδο του χρόνου σε τριανταφυλλί. Σε γενικές γραμμές κολυμπούν σε ζεύγη, ενώ σε ειδικές περιπτώσεις φτάνουν να σχηματίζουν ομάδες των είκοσι. Το δελφίνι αυτό είναι πολύ έξυπνο και κοινωνικό. Σχετίζεται εύκολα με τους ανθρώπους.

Το 2008 το είδος προστέθηκε στον κατάλογο των ειδών υπό εξαφάνιση της Διεθνούς Ένωσης για τη Συντήρηση της Φύσης και των Φυσικών Πόρων (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, IUCN), καθώς δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία σχετικά με τον πληθυσμό τους σε όλη την έκταση των χώρων διαβίωσής τους. Ο κύριος εχθρός αυτού του δελφινιού είναι, φυσικά, η μόλυνση (κυρίως δηλητηριάζονται από τις υψηλές ποσότητες υδραργύρου στα νερά, που οφείλονται στα ορυχεία χρυσού) και η συστηματική αποψίλωση της ζούγκλας του Αμαζονίου.

Ο μύθος του δελφινιού (La leyenda del boto)

Πρόκειται για μύθο πολύ κοινό κυρίως στον Βορρά της **Βραζιλίας**, που σε γενικές γραμμές χρησιμοποιείται για να δικαιολογήσει εγκυμοσύνες εκτός γάμου (η συγκεκριμένη αφήγηση προέρχεται από τη βραζιλιάνικη ταινία του 1987, «**Ele, o boto**» του Walter Lima Jr.).

«Λέγεται πως κατά τη διάρκεια των τοπικών γιορτών και χορών το δελφίνι εμφανιζόταν με τη μορφή ενός όμορφου νέου, ντυμένο στα άσπρα και πάντα φορώντας καπέλο για να καλύπτει την τεράστια μύτη του, που είναι το μόνο στοιχείο που παραμένει στην ίδια θέση. Είναι σίγουρο ότι η μεταμόρφωση του δελφινιού γίνεται τις νύχτες με πανσέληνο, και ότι πάντα επισκέπτεται τα χωριά κοντά στο ποτάμι όπου κατοικεί. Σε αυτές τις περιοχές η οικονομία εξαρτάται από το ποτάμι. Είναι σίγουρο ότι ο νεαρός ξελογιάζει τις μοναχικές κοπέλες πηγαίνοντάς τες στον βυθό του ποταμού, και πολλές φορές εκείνες μένουν έγκυες. Γι' αυτό τον λόγο, όταν κάποιος άγνωστος νεαρός εμφανιστεί σε μια γιορτή φορώντας καπέλο, του ζητάνε να το βγάλει για να σιγουρευτούν ότι δεν είναι δελφίνι».

Από τον μύθο αυτόν προέκυψε το έθιμο, όποτε μια γυναίκα έχει παιδί με άγνωστο πατέρα να λένε «γιος του δελφινιού» (filho do boto).

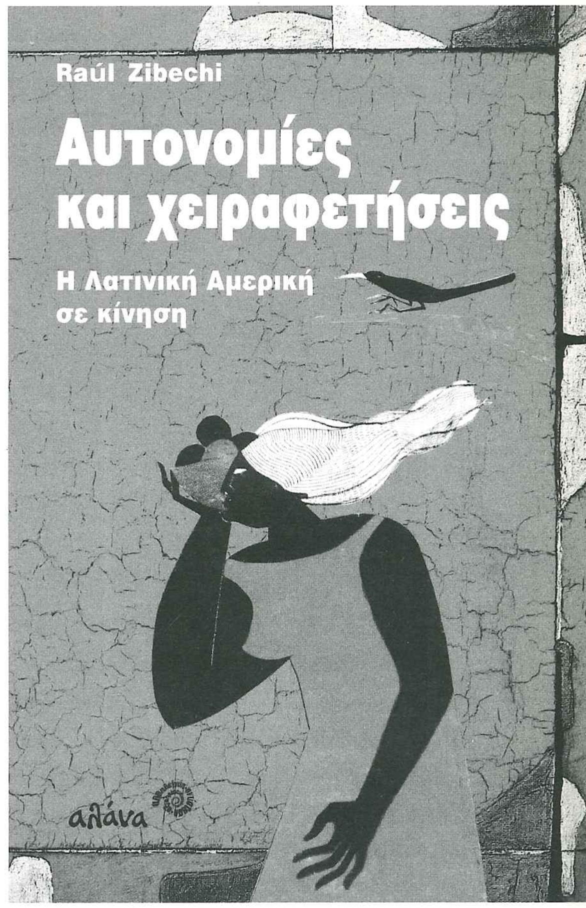
Το χρωματιστό δελφίνι (El bufeo colorado)

Παρόμοιος μύθος εξιστορείται και στο **Περού**, όπου το δελφίνι, σαν «μαγικό» ον που είναι, μεταμορφώνεται σε λευκό άντρα (gringo) που του αρέσουν οι νεαρές κοπέλες. Και σε αυτή την περίπτωση, πηγαίνει στη γιορτή κάποιου χωριού και παρουσιάζεται σαν φιλικός ταξιδιώτης. Χορεύει και φλερτάρει με την εκλεκτή και κερνάει όλο το χωριό, κερδίζοντας έτσι τη γενική συμπάθεια. Αυτός όμως δεν πίνει ούτε τρώει, γιατί τότε θα λύνονταν τα μάγια και όλοι θα καταλάβαιναν ποιος είναι. Όταν η κοπέλα αρχίσει να ερωτεύεται το δελφίνι, αυτός τη γεμίζει δώρα και τη φροντίζει όσο κανείς άλλος. Την επισκέπτεται πάντα τις νύχτες και το πρωί εξαφανίζεται. Έτσι, σε λίγο καιρό η ερωτευμένη γυναίκα αποκτά παράξενη συμπεριφορά και θέλει να μείνει όλο και περισσότερο κοντά στο ποτάμι. Αν οι συγγενείς δεν προσέξουν τα συμπτώματα αυτά σύντομα και δεν τη στείλουν σε κάποιον καλό σαμάνο να τη γιατρέψει, μπορεί στο τέλος να χαθεί, αφού η ανάγκη της για τον λευκό νέο θα την οδηγήσει με ακρίβεια στα νερά του ποταμού, από όπου δεν θα ξαναβγεί ζωντανή.

Στην **Κολομβία** ο μύθος αλλάζει, καθώς εκεί οι ιθαγενείς που ζουν κοντά στο ποτάμι κρατούν τα σαγόνια, τα δόντια και άλλα μέρη των θηλυκών δελφινιών για γούρι στο ψάρεμα, το κυνήγι και τον έρωτα. Λένε ότι το ζώο μεταμορφώνεται σε άνθρωπο και παρουσιάζεται σε όσους σκοτώνουν τα δελφίνια για να χρησιμοποιήσουν τμήματα του σώματός τους, όπως τα δόντια, με σκοπό να κάνουν μάγια και να ωφεληθούν από το κακό που θα κάνουν σε άλλους ανθρώπους. Όλους αυτούς τους τρελαίνει στη στιγμή. Αν ο δολοφόνος του δελφινιού είναι άντρας, ο «εκδικητής» τού παρουσιάζεται σαν όμορφη γυναίκα, του μιλάει, τον μαγεύει και τον οδηγεί στο ποτάμι, και εκεί τον πνίγει.

Κωνσταντίνα Γαβαλά

Περι-διαβάζοντας...

Το πρώτο βιβλίο που παρουσιάζει στο τεύχος αυτό η στήλη αποτελεί την ολοκλήρωση ενός νέου εγχειρήματος το οποίο είχαν αναλάβει τα άτομα που συμμετέχουν στη συλλογικότητα **αλάνα**. Τα μέλη της **αλάνας** πολλές φορές κατά την προετοιμασία των τευχών του περιοδικού είχαν την αίσθηση πως αρκετές πτυχές των λατινοαμερικανικών κινημάτων των από κάτω της τελευταίας εικοσαετίας δεν είχαν τύχει της ανάλυσης που τους άξιζε. Αιτίες; Στενότητα χώρου, έλλειψη χρόνου, καθώς και η επίγνωση της ανεπάρκειας των γνωστών και οικείων θεωρητικών εργαλείων για μια ανάλυση των καινοφανών και διαφορετικών αυτών κινημάτων χωρίς ισοπεδωτικές απλουστεύσεις και εύκολους αναγωγισμούς. Το βιβλίο έρχεται να καλύψει αυτό το κενό. Η μετάφραση, η επιμέλεια και η έκδοση ενός βιβλίου ξεπερνούσε, όπως είναι φυσικό, κατά πολύ τις απαιτήσεις ενός τεύχους του περιοδικού. Γι' αυτό και η συλλογικότητα **αλάνα** παρουσιάζει με χαρά το «τελικό προϊόν» του νέου αυτού εγχειρήματος με την επιθυμία να ανοίξει μια ουσιαστική συζήτηση για τις λατινοαμερικανικές κοινωνίες που βρίσκονται ακόμη σε κίνηση παρά τη φαινομενική νηνεμία. Γιατί αυτή τη στιγμή «δεκάδες μικρών αγώνων προετοιμάζουν έναν νέο κύκλο που θα γίνει ορατός τη στιγμή που λιγότερο θα το περιμένουμε. Μόνον με την εγγύτητα –φυσική, πολιτική, συναισθηματική– θα μπορέσουμε να συνεισφέρουμε στην εξάπλωση και το βάθεμά του».

Ραούλ Ζιμπέκι
Αυτονομίες και χειραφετήσεις
Η Λατινική Αμερική σε κίνηση

Διαβάζοντας το βιβλίο και τα βιογραφικά στοιχεία για τον συγγραφέα (έτος γέν. 1952) δεν μπορεί παρά να σκεφτεί κανείς πως ανάλογο έργο θα ήταν δύσκολο να έχει γραφεί από έναν αποστασιοποιημένο ακαδημαϊκό, πόσο μάλλον αν αυτός είναι και Ευρωπαίος. Και όντως, ο συγγραφέας είναι ένας ουρουγουανός αυτοδίδακτος διανοούμενος, αγωνιστής κάποτε στις παρυφές του κινήματος των Τουπαμάρος και νυν ενεργός συνεργάτης και συναγωνιστής σε πολλά νέα κοινωνικά κινήματα της Λατινικής Αμερικής τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Ο Raul Zibechi παρατηρεί, περιγράφει, μελετά και αναλύει από τα μέσα αυτά τα νέα κινήματα, τα οποία είναι εντελώς διαφορετικά από τα «παραδοσιακά» κοινωνικά κινήματα (φοιτητών, νέων των προαστίων, μαύρων, γυναικών κ.λπ.) που μελετούν οι ευρωπαίοι πανεπιστημιακοί: πρόκειται για ολόκληρες κοινωνίες εν κινήσει ή, μάλλον, για μεγάλα τμήματα κοινωνιών. Πρόκειται, δηλαδή, για τους από κάτω της κοινωνίας πολλών λατινοαμερικανικών χωρών οι οποίοι, εκτός από το να εξεγείρονται και να συγκρούονται με το κράτος και το κεφάλαιο, αμφισβητώντας και υπερβαίνοντας κόμματα, συνδικάτα και κρατικούς θεσμούς, μεριμνούν και οργανώνουν τις ανάγκες τους: διατροφή, στέγαση, εκπαίδευση, υγεία, παραγωγή, διακίνηση προϊόντων, ενημέρωση, πολιτισμική έκφραση. Ο επιβεβλημένος από τις περιστάσεις αγώνας για επιβίωση –αλλά και για ζωή– στην κοινωνική έρημο που γέννησε ο νεοφιλελευθερισμός οδηγεί τους κολασμένους αυτού του κόσμου στην επινόηση ενός νέου κόσμου, καθημερινά. Αναφερόμαστε στους ζαπατίστας, το Κίνημα των χωρίς Γη της Βραζιλίας, το κίνημα της βολιβιανών αγροτών κατά της ιδιωτικοποίησης των υδάτινων πόρων, τους ιθαγενείς Μαπούτσε που αγωνίζονται για την κοινοτική τους γη, τα ιθαγενικά κινήματα του Εκουαδόρ και του Περού, τα κινήματα αστέγων στη Χιλή και το Περού που καταλαμβάνουν εκτάσεις στις παρυφές των μεγαλουπόλεων και τις οικοδομούν, τα κινήματα των ανέργων και των καταληψιών επιχειρήσεων στην ερειπωμένη Αργεντινή του ΔΝΤ. Χωρίς να παραλείπονται και πιο απλά, εκ πρώτης όψεως, εγχειρήματα των από κάτω: οι κοινωνικές επιχειρήσεις και τα εκτεταμένα λαϊκά συσσίτια σε πολλές χώρες της Λατινικής Αμερικής, οι χώροι διαφύλαξης της υγείας και περίθαλψης, οργανωμένοι από τους ανέργους στο Μπουένος Άιρες και αλλού.

Τα κινήματα στα οποία αναφέρεται το βιβλίο είναι είτε ιθαγενικά είτε κινήματα φτωχών (ή και νεόπτωχων) λαϊκών στρωμάτων των μεγαλουπόλεων είτε κινήματα φτωχών αγροτών που διεκδικούν τη γη και το νερό. Όλα έχουν αναδυθεί μέσα από τους αγώνες εναντίον του άτεγκτου νεοφιλελεύθερου μοντέλου που επέβαλε στη Λατινική Αμερική η Συναίνεση της Ουάσινκτον στις αρχές της δεκαετίας του '90. Εναντίον των ιδιωτικοποιήσεων πιο παλιά, εναντίον της λεηλασίας των φυσικών πόρων σήμερα από τις πολυεθνικές, με την ανοχή και τη συνενοχή και αριστερών κυβερνήσεων, που έχουν ενσωματώσει και κομμάτια αυτών των κινημάτων προσπαθώντας να τα μετατρέψουν σε «εξημερωμένες» ΜΚΟ.

Ο συγγραφέας παρουσιάζει με γλαφυρότητα τη δυναμική αυτών των κοινωνιών σε κίνηση, στις οποίες υπάρχουν εν σπέρματι τα γνωρίσματα μιας άλλης κοινωνίας, όπου ύψιστες αξίες δεν είναι το κέρδος και η ανάπτυξη, αλλά η αυτονομία, η αυτοδιαχείριση, η δημιουργία μιας νέας πολιτικής κουλτούρας βασισμένης στην αλληλεγγύη, την οριζοντιότητα, τη συλλογικότητα, τον ελάχιστο καταμερισμό εργασίας και την αξιοπρέπεια, ενώ οι αποφάσεις λαμβάνονται αμεσοδημοκρατικά και συναινετικά. Δεν συγκαλύπτει τις αδυναμίες τους, ειδικότερα στις σχέσεις

τους με τις προοδευτικές κυβερνήσεις που τυγχάνουν της προβολής των δυτικών ΜΜΕ.

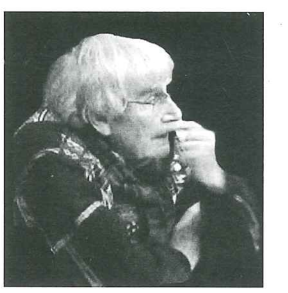
Ο Ρ. Ζιμπέκι προσεγγίζει τα θέματά του σε αυτή τη συλλογή δοκιμίων, γραμμένων ανάμεσα στο 2003 και το 2008, χωρίς προκατασκευασμένα στερεότυπα και ιδεολογικές αγκυλώσεις της αριστεράς κάθε απόχρωσης, αν και είναι βαθύς γνώστης πολλών θεωρητικών της Ευρώπης και της Λατινικής Αμερικής, παλαιότερων και νεότερων (G. Agamben, M. Davis, P. Bourdieu, M. Foucault, P. Clastre, G. Deleuze & F. Guattari, D. R. Fernandez, A. Gilly, R. Guha, D. Harvey, H. Lefebvre, J. Holloway, F. Navarro, I. Wallerstein, αλλά και K. Marx, Fr. Engels, P. J. Prouhdon); αναγνωρίζει το κοινό υπόβαθρο των κινημάτων στη σύγκλιση της Θεολογίας της Απελευθέρωσης, των ιθαγενικών εξεγέρσεων και του γκεβαρισμού. Αλλά, παράλληλα, επισημαίνει τον αναπάντεχα(;) πρωταγωνιστικό –ανατρεπτικό αλλά και εποικοδομητικό– ρόλο της γυναίκας και της διευρυμένης οικογένειας στην επιτυχία αυτών των κινημάτων σε κοινωνίες όπου ο νεοφιλελευθερισμός έχει αποκλείσει μεγάλες μάζες του λαού στο περιθώριο της παραγωγής και της κατανάλωσης. Τα ΜΜΕ ενορχηστρώνουν τη φίμωση και την καταστολή αυτών των λαϊκών μαζών, παρουσιάζοντάς τες, ανά περίπτωση, είτε ως τους εγκληματίες των παραγκουπόλεων είτε ως τους ιθαγενείς αγρίους εχθρούς της ανάπτυξης και της προόδου, επειδή «ο αποκλεισμός τους de facto από την ιδιότητα του πολίτη τούς ωθεί προς την αναζήτηση και τη δημιουργία ενός άλλου κόσμου, στους χώρους που καταλαμβάνουν και οικειοποιούνται, χωρίς να απεμπολούν τα ιδιαίτερά τους χαρακτηριστικά».

Ο συγγραφέας παρατηρεί, συμμετέχει, παρουσιάζει και περιγράφει, αναλύει. Θεωρεί τη συμμετοχή εκ των ων ουκ άνευ: «Η σβούρα της κοινωνικής αλλαγής συνεχίζει να περιστρέφεται αυτόνομα... Ο πειρασμός να δώσουμε μια ώθηση για να επιταχύνουμε τον ρυθμό της μπορεί, παρά τις καλές προθέσεις, να τη σταματήσει. Πιθανότατα, ο καλύτερος τρόπος ενδυνάμωσής της είναι να φανταστούμε ότι αποτελούμε κι εμείς μέρος της κίνησης, στροφογυρίζοντας, χορεύοντας όλοι μαζί και ο καθένας χώρια. Με λίγα λόγια, να συμμετέχουμε, έστω κι αν δεν έχουμε τον έλεγχο του τελικού προορισμού». Και διαπιστώνει ότι αυτά τα νέα κινήματα έχουν τη δική τους γενεαλογία, που αγνοεί τις ευρωπαϊκές επαναστάσεις του 19ου και του 20ού αιώνα. Πρόκειται για μια γενεαλογία βασισμένη στους φυσικούς χώρους, αστικούς ή αγροτικούς, όπου δρουν και ριζώνουν τα κινήματα (εδαφοποίηση /territorializacion). Καθώς και την προφορική ιστορία που απηχεί παλαιότερες εξεγέρσεις ή συγκρούσεις σε αυτόν, ξεκινώντας από τις εξεγέρσεις των ιθαγενών εναντίον της αποικιακής (ή και μεταποικιακής) τάξης πραγμάτων και των αξιών της, όπως το κίνημα του Τουπάκ Αμάρου. Δεν επιδιώκει να συνθέσει γιατί «σύνθεση σημαίνει θάνατος, ακρωτηριασμός πτυχών της ζωής, οριοθέτησή τους. Θα ήταν προτιμότερη η ενδυνάμωση, η παραχώρηση χώρου σε όλους τους τρόπους σκέψης, όπως υποστηρίζουν οι ζαπατίστας, χωρίς καμιά να υπερισχύει έναντι των άλλων: ουράνια τόξα καμωμένα από σκέψεις».

Τα συγγραφικά δικαιώματα παραχωρήθηκαν από τον συγγραφέα χωρίς αντίτιμο. Τα έσοδα από τη διακίνηση του βιβλίου θα διατεθούν για την ενίσχυση των Αυτόνομων Εξεγερμένων Ζαπατιστικών Δήμων. Ο συγγραφέας του βιβλίου επισκέφτηκε την Ελλάδα, προσκεκλημένος της **αλάνας**, το δεύτερο δεκαήμερο του Οκτωβρίου και μίλησε σε συναντήσεις αλλά και εκδηλώσεις για το ευρύτερο κοινό στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Η **αλάνα** διαθέτει βίντεο της ομιλίας του στο Πολυτεχνείο και προγραμματίζει παρουσιάσεις του βιβλίου σε αυτοδιαχειριζόμενους χώρους και στέκια, βιβλιοπωλεία και αλλού.

Νίκος Πρατσίνης

Carlos Lenkersdorf

Στις 23 Νοεμβρίου έφυγε από τη ζωή σε ηλικία 84 ετών ο μεξικανός ανθρωπολόγος, φιλόσοφος και γλωσσολόγος καθηγητής του Εθνικού Αυτόνομου Πανεπιστημίου του Μεξικού (UNAM) Carlos Lenkersdorf. Γεννημένος στη Γερμανία, πήγε το 1957 στο Μεξικό, όπου σπούδασε Φιλοσοφία και αφοσιώθηκε στο διδακτικό έργο. Το 1973, με την προτροπή του Σαμουέλ Ρουίς, επισκόπου του Σαν Κριστόμπαλ ντε Λας Κάσας της Τσιάπας, υποστηρικτή του EZLN, έρχεται σε επαφή με την εθνότητα Τοχολαμπάλ-Μάγια στην πολιτεία Τσιάπας, η οποία αριθμεί σήμερα 50.000 με 80 χιλιάδες μέλη. Η συνάντηση αυτή τού άλλαξε τη ζωή και τη σκέψη: έμαθε τη γλώσσα τους και τον τρόπο σκέψης τους και πέρασε 30 περίπου χρόνια μαζί τους. Ο Lenkersdorf εντυπωσιάστηκε από τη γλώσσα των Τοχολαμπάλ, η οποία, μέσα από τη δομή της, μαρτυρεί πως αποδίδει ελάχιστη γνωσιακή αξία στις διακρίσεις υποκείμενο-αντικείμενο, ενεργητικό-παθητικό. Για παράδειγμα, ο τρόπος για να αποδοθεί η πρόταση (μιας οποιασδήποτε δυτικής γλώσσας) «ένας από εμάς *διέπραξε* το έγκλημα» στα τοχολαμπάλ δεν μπορεί να είναι παρά μόνο «ένας από εμάς διαπράξαμε το έγκλημα». Η γλώσσα τοχολαμπάλ χαρακτηρίζεται από μια διυποκειμενική γλωσσική δομή (οριζόντιες συντακτικές σχέσεις μεταξύ υποκειμένων) και εκφράζει μια κοσμοθεώρηση βασιζόμενη στο *εμείς* (*nosótrica*) και όχι στα εγώ, με έμφαση στο συλλογικό, στον ρόλο της κοινότητας. Μιας κοινότητας η οποία σχεδόν αγνοεί την κοινωνική διαστρωμάτωση –παρά την *οριζόντια* εργασιακή διαφοροποίηση– και της οποίας οι εκάστοτε ταγοί κυβερνούν υπακούοντας. Όπως έχει υπογραμμίσει σε συνέντευξή του ο ίδιος ο Lenkersdorf, η φράση των Αυτόνομων Ζαπατιστικών Δήμων «κυβερνάμε υπακούοντας», μεταφερόμενη στη γλώσσα των Τοχολαμπάλ, εκφράζει, με κάποιες μικροδιαφορές βέβαια, ό,τι σε μια δυτική γλώσσα θα δήλωνε ο όρος «οι αρχές». Ακριβώς αυτή τη σχέση ανάμεσα σε γλωσσική δομή, κοσμοθεώρηση, κοινωνική οργάνωση και πολιτική λειτουργία (μέσα από τη συναινετική λήψη των αποφάσεων) μελέτησε ο Lenkersdorf και αποτύπωσε σε διάφορα έργα του, μεταξύ των οποίων το εμβληματικό *Testimonios de una comunidad Tojolabal*, δίγλωσσο έργο, σε ισπανικά και τοχολαμπάλ, και με φωτογραφικό υλικό, που δημιούργησαν νέοι ενός χωριού των Τοχολομπάλ, τη συγγραφή του οποίου απλώς (παρ)ακολούθησε. Το έργο έχει τεράστια αξία: ανατρέπει πολλά στερεότυπα στη μέθοδο της ανθρωπολογικής έρευνας, αίρει ολοκληρωτικά τη διάκριση υποκειμένου-αντικειμένου των δυτικών κοινωνικών επιστημόνων: οι νεαροί «μελετώμενοι» αποφασίζουν τα θέματα που χρησιμοποιούν για να γράψουν για αυτούς τους ίδιους, με τη συμμετοχή, βεβαίως, και άλλων μελών της κοινότητας. Ο ανθρωπολόγος είναι στην ίδια μοίρα με αυτούς, δεν υποβάλλει ερωτήσεις αναζητώντας την αλήθεια με άξονα τη δική του κοσμοθεωρία, αφήνει τους συνομιλητές

του να προβάλλουν αυτοί την κατ' αυτούς αλήθεια σχετικά με αυτούς. Εν ολίγοις, πρόκειται για μια ανθρωπολογική μελέτη στην οποία ο «μελετώμενος» δεν αντικειμενοποιείται, μια μελέτη που είναι προϊόν ενός ισότιμου διυποκειμενικού διαλόγου, για τον οποίο τους δεοντολογικούς κανόνες έχει ορίσει σε άλλα έργα του ο Lenkersdorf.

Ο Lenkersdorf είναι μια σημαντική μορφή στον χώρο του σύγχρονου ιθαγενισμού στο Μεξικό, τα τελευταία 30-40 χρόνια, κατά τα οποία οι ιθαγενείς λαοί του Μεξικού, για πρώτη φορά μετά την ευρωπαϊκή Κατάκτηση, απέκτησαν πολιτική φωνή (στην Τσιάπας αλλά και αλλού), ξανακέρδισαν κοινοτικά εδάφη μετά από αιώνες, διέσωσαν παραδόσεις, ήρθαν στο πολιτικό προσκήνιο της χώρας. Είναι επίσης ένας εμβληματικός πολέμιος του φιλοσοφικού ευρωκεντρισμού παγκοσμίως, έχοντας καταδείξει τι έχει απολέσει η *μονολογική* δυτική σκέψη με την αλαζονική απόρριψη εξωευρωπαϊκών κοσμοαντιλήψεων και πόσο επιζήμια είναι αυτή η απώλεια στο σύγχρονο αξιακό σύστημα της Δύσης, το οποίο επιμένει να αγνοεί τη *διαλογικότητα*. Ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για την αρχαία ελληνική γλώσσα και κοινωνία και υπήρξε από τους πρώτους συμβούλους των ζαπατίστας.

Νίκος Πρατσίνης

Απόσπασμα από τον Lenkersdorf

«Έχουμε πει πως οι κοσμοθεωρίες αντιστοιχούν σε "μηχανισμούς" οι οποίοι καθορίζουν ή, καλύτερα, προκαθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε την πραγματικότητα. Με δυο λόγια, μας "θέτουν σε τροχιές" οι οποίες οδηγούν σε διαφορετικές αντιλήψεις. Για τον λόγο αυτό, η πολλαπλότητα των κοσμοθεωριών μάς διδάσκει πως κάθε τρόπος αντίληψης παράγει και διαμορφώνει κάποιες προσλαμβάνουσες για τον κόσμο, οι οποίες είναι σχετικές και όχι απόλυτες και οικουμενικές. Υπ' αυτή την έννοια, η πολλαπλότητα των κοσμοθεωριών είναι το αντίδοτο το οποίο απελευθερώνει κάθε επιμέρους κοσμοθεωρία από την αυτάρεσκη πεποίθηση ότι είναι η μοναδική και η αληθινή, η καλύτερη, η πιο προχωρημένη, η πιο επιστημονική κ.λπ.

»Οι συνέπειες του σχετικού χαρακτήρα κάθε κοσμοθεωρίας αφορούν τόσο τις επιστήμες όσο και τις κοινές, τις τρέχουσες αντιλήψεις περί κόσμου. Εντούτοις, η σχετικότητα αυτών των αντιλήψεων δεν καταλήγει σε σχετικισμό και σκεπτικισμό, αλλά σε μια πλουραλιστική αντίληψη χαρακτηριζόμενη από δύο προϋποθέσεις: από τη μία, την αναγνώριση των περιορισμών της ίδιας της αντίληψης, πράγμα που απαιτεί ταπεινοφροσύνη και ταπεινότητα, από την άλλη, τον σεβασμό και την ανοχή προς τις διαφορετικές κοσμοθεωρίες... Σε ό,τι αφορά τώρα τη διυποκειμενική κοσμοθεωρία των ιθαγενών Τοχολαμπάλ και άλλων λαών, πολλές είναι οι πτυχές της που δεν θίγονται στο παρόν έργο, εν μέρει λόγω δικής μας άγνοιας και εν μέρει λόγω περιορισμών χώρου και χρόνου. Εν πάση περιπτώσει, προσωπικά πιστεύω πως ο πρώτος λόγος βαρύνει περισσότερο. Δεν μπορούμε, μέσα σε λίγα χρόνια, ούτε να ξεπεράσουμε ούτε να απαλλαγούμε από αιώνες διαπαιδαγώγησης εντός των πλαισίων της κοσμοθεωρίας στην οποία έχουμε συνηθίσει να ζούμε, η οποία χαρακτηρίζεται από μια οπτική γωνία που βασίζεται στη διάκριση μεταξύ υποκειμένου και αντικειμένου. Αυτή είναι η κοσμοθεωρία που μας έχει εμφυσηθεί από τη γέννησή μας και με τη χρήση όλων των διαθέσιμων μέσων της κυρίαρχης κοινωνίας.

»Αντί να συνοψίσουμε τα πιο σημαντικά στοιχεία, στο παρόν δοκίμιο επιλέγουμε έναν άλλο δρόμο. Θα δείξουμε, σχηματικά μόνο, κάποιους γενικούς κανόνες που χαρακτηρίζουν τις κατευθύνσεις προς τις οποίες, κατά την άποψή μας, θα πρέπει να κινούνται οι μελλοντικές έρευνες και ενέργειες:

– Θα πρέπει να αναγνωρίζουν τη σχετικότητα και τους περιορισμούς της κυρίαρχης κοσμοθεωρίας.

– Θα πρέπει να διδάσκονται και να μαθαίνουν από τους ιθαγενείς λαούς, στους οποίους πάντα ήθελαν να διδάξουν. Η μαθητεία αναφέρεται στις κοσμοθεωρίες τους, αλλά όχι αποκλειστικά. Έχουν πολλά να μας διδάξουν και να μας προσφέρουν σε ό,τι αφορά την κρίση της Δύσης.

– Θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις σχέσεις ανάμεσα σε κοσμοθεωρίες και κοσμοβιώματα.

– Το σημείο εκκίνησης θα πρέπει να είναι το ΕΜΕΙΣ, το οποίο αντιπροσωπεύει την κοσμική κοινότητα, έναντι του ΕΓΩ ή του ΕΓΩ και ΕΣΥ, τα οποία αντιπροσωπεύουν τον ατομικισμό της δυτικής κοσμοθεωρίας, που βασίζεται στο υποκείμενο-αντικείμενο.

– Θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις επιπτώσεις των κοσμοθεωριών στις βιοεπιστήμες, τις θετικές επιστήμες, τις επιστήμες του ανθρώπου, αλλά και την πολιτική, την ιδεολογία, τις τέχνες, τις θρησκείες, την οικονομία κ.λπ.

– Θα πρέπει να αποδέχονται και να υποστηρίζουν την αφύπνιση των Τοχολαμπάλ και άλλων πολλών αυτοχθόνων λαών σε όλον τον κόσμο. Υψώνουν τη φωνή τους γιατί είναι υποκείμενα και, για τον λόγο αυτό, ικανοί να ρυθμίζουν τη ζωή τους σε όλα τα επίπεδα: πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό, πολιτιστικό κ.λπ. Στον βαθμό δε που είναι υποκείμενα, γνωρίζουν πως στα πλαίσια της διυποκειμενικότητας ανακύπτουν αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις για όλα τα υποκείμενα. Για τον λόγο αυτό επιζητούν τον διάλογο, γνωρίζουν πώς να ζουν ως μέλη της κοσμικής κοινότητας και περιμένουν αμοιβαιότητα από μέρους της κυρίαρχης κοινωνίας, αμοιβαιότητα σαν αυτήν των άλλων υποκειμένων της σφαίρας των εμβίων όντων (βιόκοσμου), της οποίας είναι αποδέκτες.

– Ο ανιμισμός, ο οποίος γνωρίζει μια περίοδο αναβίωσης, ιδωμένος από τη δυτική οπτική γωνία, αποτελεί ενιαίο τμήμα της κοσμοθεωρίας των Τοχολαμπάλ και άλλων αυτοχθόνων λαών. Η παρουσία του αντιμάχεται την ηγεμονική κοινωνία στις σχέσεις με τους άλλους: ανθρώπους και ζώα, φυτά και πράγματα. Ο λόγος είναι ότι ο ανιμισμός, ως φορέας της διυποκειμενικής οπτικής, μεταβάλλει την πραγματικότητα. Μας επαναφέρει στη θέση μας ως ένα είδος μεταξύ άλλων στα πλαίσια της σφαίρας των εμβίων, καθώς και από μια επιστημολογική οπτική γωνία. Ο κόσμος εξακολουθεί να είναι ο ίδιος, όταν όμως τον αντιλαμβανόμαστε και τον ζούμε με άλλον τρόπο, αυτός ο κόσμος μας κάνει να δούμε πως είναι ένας ζωντανός οργανισμός και πως ο κάθε ένας από μας δεν είναι και τόσο μοναδικός και ενιαίος όσο φανταζόμαστε.

– Η διυποκειμενική και βιοκοσμική κοσμοθεωρία δεν είναι μία ακόμα κατηγορία η οποία έρχεται να προστεθεί στην ταξινόμηση κατηγοριών οικουμενικού χαρακτήρα, αλλά αμφισβητεί κάθε είδους προσπάθεια ταξινόμησης επειδή την ανατρέπει, στον βαθμό που μεταμορφώνει όλα τα αντικείμενα σε υποκείμενα και ζωντανεύει όλα τα "πράγματα". Για να το θέσουμε διαφορετικά, η κρίση που βιώνουμε στις μέρες μας ξεκίνησε με την εξέγερση όλων των αντικειμένων που είπαν: Με ποιο δικαίωμα μας μετέτρεψαν σε αντικείμενα; Φτάνει πια!».

Carlos Lenkersdorf, *Cosmovisiones*, Universidad Nacional de México, México 1998, σελ. 34-36. Το βιβλίο το είχε υποδείξει και προσφέρει ο ίδιος στην **αλάνα** ως το πλέον χαρακτηριστικό για μια πρώτη προσέγγιση στην προβληματική τού συγγραφέα.

επιλογή: **Κρίστη Πετροπούλου**

μετάφραση: **Νίκος Πρατσίνης**

Μια υπέροχη φωτιά, μια έκρηξη συλλογικής οργής

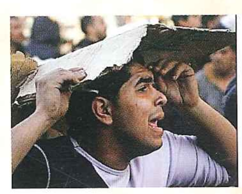

Δεν πιστεύω στον Θεό, πιστεύω όμως στο ανθρώπινο θαύμα της εξέγερσης. Ευλογημένοι ας είναι οι εξοργισμένοι και καταραμένοι οι αναξιοπρεπείς. Καταραμένη η επιτυχημένη δικτατορία του φόβου, που μας αναγκάζει να πιστεύουμε ότι την πραγματικότητα δεν μπορείς να την ακουμπήσεις και ότι η αλληλεγγύη είναι μια θανατηφόρα αρρώστια, γιατί ο διπλανός είναι πάντα μια απειλή και ποτέ μια υπόσχεση. Ευλογημένη ας είναι η αγκαλιά, καταραμένη η αγκωνιά.

Κάθε μέρα υπάρχουν περισσότεροι νέοι που αισθάνονται ότι ο φόβος είναι μια ταπεινωτική και βαρετή φυλακή και, ελεύθερα, τολμάνε να σκέφτονται με το δικό τους κεφάλι, να αισθάνονται με τη δική τους καρδιά και να περπατάνε με τα δικά τους πόδια.

Το καλύτερο αυτής της υπόθεσης, του να ζεις, είναι το στοιχείο της έκπληξης που έχει η ζωή. Ποιος θα μπορούσε να φανταστεί ότι οι αραβικές χώρες θα ζούσαν αυτόν τον τυφώνα ελευθερίας που ζουν σήμερα; Ποιος θα πίστευε ότι η πλατεία Ταχρίρ θα έδινε στον κόσμο αυτό το μάθημα δημοκρατίας; Ποιος θα πίστευε αυτό που τώρα μπορεί να πιστεύει αυτό το παιδάκι που έχει εγκατασταθεί στην πλατεία για μέρες και νύχτες όταν λέει: κανείς δεν θα μας ξαναπεί ποτέ ψέματα;

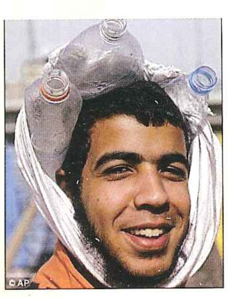

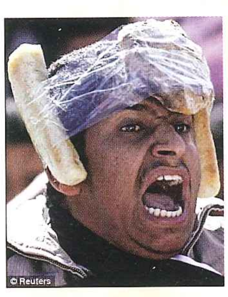

Σε τελική ανάλυση, όταν η ιστορία λέει αντίο, ή αυτό φαίνεται να λέει, η έκπληξη μας λέει, ή τουλάχιστον μας μουρμουρίζει: στο επανιδείν, τα λέμε σύντομα, συντομότα.

Εδουάρδο Γκαλεάνο

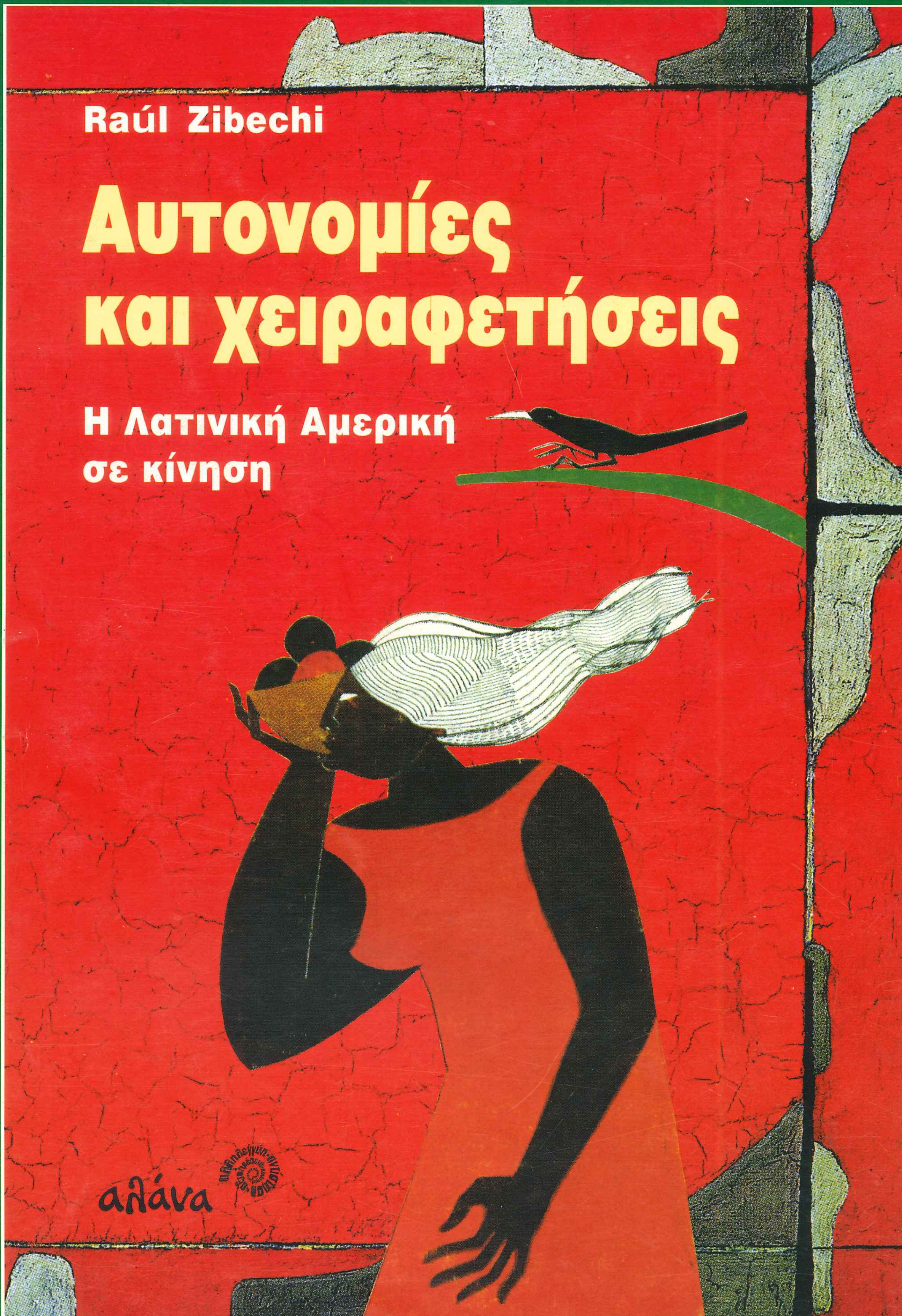

Η συλλογή δοκιμίων που απαρτίζουν το βιβλίο *Αυτονομίες και Χειραφετήσεις* αποτελεί μια απόπειρα χαρτογράφησης των κινημάτων των «από κάτω» της Λατινικής Αμερικής. Από τις κατειλημμένες εκτάσεις στις παρυφές των μεγαλουπόλεων, μέχρι τις αυτόνομες ζαπατιστικές περιοχές στο νοτιοανατολικό Μεξικό και τα απαλλοτριωμένα από τους αγρότες εδάφη στη Βραζιλία,ο συγγραφέας ανιχνεύει τα πολιτικά όρια μεταξύ αυτονομίας και ηγεμονίας, αντιπαραθέτει στους κάθετους και παραδοσιακούς τρόπους άσκησης της πολιτικής τις οριζόντιες μορφές που επινοούν τα κοινωνικά κινήματα σε όλο το μήκος και πλάτος της ηπείρου. Μέσα από αυτή τη διαδρομή φωτίζονται οι αθέατες πλευρές και οι υπόγειεςδιεργασίες των κινημάτων, αυτές ακριβώς που τους επιτρέπουν να επιβιώνουν και να αναπτύσσουν μορφές οργάνωσης που κυοφορούν μιαν άλλη κοινωνία.